mIrcea eliade
noaptea de sînziene

ROMAN

PREFAȚĂ DE DUMITRU MICU
CUVÎNT ÎNAINTE, TABEL CRONOLOGIC
ŞI EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE MIRCEA HANDOCA

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI #199 f

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Ilustrația copertei după : Nicolae Tonltza — ***Flori***

PREFAȚĂ

Ultim roman al lui Mircea Eliade, *Noaptea ăe* ***Sînziene*** Ie însumează, s-ar putea zice, pe toate celelalte (pe cele apărute antum, mai precis) şi, în acelaşi timp, prefigurează, Intr-un anume sens, viitoarele nuvele. Reapar în această adevărată sinteză a prozei narative eliadeşti o seamă de particularități de ordin literar ale romanelor precedente şi, mai ales, reapar în expresie nouă acele idei care, doar enunțate sau sugerate în romane, vor forma nucleul problematic al nuvelelor celor mai reprezentative.

Atras atit de literatură cît şi de știință, încă din adolescență, Mircea Eliade a debutat (în deceniul al treilea) ca „romancier^ (needitat) cu proză „experiențialistă" de un „autentism" ce anticipează «— măcar parțial — teoria despre „autenticitate" a lui Camil •Petrescu. *Romanul adolescentului* ***miop*** şi ***Gaudeamus*** transcriu — exact cum avea să recomande autorul romanului *Patul* ***lui Procust*** Doamnei T. : „cu o liminară sinceritate (...), fără corn» poziție, fără stil" — „experiențe" ale naratorului. Timpul redactării acestor mai mult jurnale intime decît romane a fost, în istoria literaturilor europene, o perioadă în care, sub influența stării de spirit create prin obținerea de către Andre Gide a notorietății universale cu ***Les Faux-Monnayeurs,*** romanul se instala, pretutindeni în lume, dar- mai cu seamă în Europa, în diverse formule ale „documentului" : corespondență, depoziție, confesiune, memorialistică, autobiografie, jurnal. Lui Eliade i-a 'surîs, de Ia început, mai mult decît orice, jurnalul. Avea să țină

Jurnal toată viața, inclusiv (asemenea lui Gide) jurnale ale propriilor romane Sub formă de jurnal. Nu altceva decît jurnale *stricto sensu* (incluzînd la rîndul lor fragmente de jurnal), jurnale ce atestă o vocație de romancier, sînt citatele scrieri, tipărite integral abia după moartea autorului. La fel primele romane publicate : ***Isabel şi apele diavolului, Maitreyi.*** Ca atare, ca produse aparent neelaborate, confidențe spontane, ele nu sînt reluate în ***Noaptea*** *de Sînziene.* Acest roman este, realmente, o narațiune, o eacte nedisimulaf construită, un discurs prozaic de reală factură epică, scris la persoana a treia, structurat de un ***subiect.*** Vastă, produsă prin împletiri ingenioase, tramă narativă integrează în mixajul de episoade mai eteroclit decît orice altă carte a lui Eliade o multitudine tot atît de eteroclită de personaje, care, traversînd o întreagă perioadă istorică, de răspîntie, aduc implicit în spațiul scrierii o diversitate de medii, de ambianțe umane, dispersate pe aproape întreaga suprafață a continentului. Prin caracterul de frescă, ***Noaptea de Sînziene*** continuă ***întoarcerea din rai*** şi *Huliganii* Amplu document, în primul rînd, al stării de spirit proprii — *în* anii crizei ^economice din 1929—1933 — tinerei generații de intelectuali, aceste romane reflectă, în acelaşi timp, peisajul social mai larg, întocmesc un mare tablou de epocă. Primul tablou românesc avînd în centru greva din februarie 1933 de la uzinele Grivița, adică evenimentul care, marcînd decisiv timpul istoric pe plan național, provoacă în viața personajelor cărții momentul „întoarcerii din rai", ai ieşirii din „paradisul" iluziilor şi al atemporalității, momentul constrmgerii pentru fiecare de a se angrena în realitatea obiectivă, a-şi asuma obligații, a intra, altfel spus, în istorie. Acțiunea ***Nopții de Sînziene*** începe în noaptea de solstițiu estival a anului 1938 şi se încheie la cîțiva ani după al doilea război mondial. Cu principalii eroi, în special cu Ştefan Viziru, cititorul asistă la continua intensificare a tensiunii psihice colective, la degradarea ireversibilă a climatului politic, intern şi internațional, cunoaşte un lagăr de internare (cel de la Miercurea Ciuc). străbate — la Bucureşti, la Londra,- la Lisabona, pe frontul de răsărit — siniştrii ani ai războiului, apoi (parte în țară, parte pe alte meridiane, îndeosebi la Paris) momente ele imediat după război.

De citatele romane, *Noaptea* ***de Sînziene*** aminteşte şi prin abundența, în cuprinsul său, a dialogurilor cu conținut ideologic, tlomaf^freşcă, această carte e, în aceeaşi măsură, şi un roman de idei. Personajele discută enorm. Şi discută, mai ales, probleme grave/capitale. Problema iubirii şi a morții, a pieirii şi a salvării universului, a participării la istorie şi a evadării din timp. Ca în toata proza lui Mircea Eliade, oamenii sînt, şi în/ acest roman, aproape toți, intelectuali prin predestinare : spirite devorate de probleme, însetate de cunoaştere.

Construit altfel decît *Isabel...* şi *Maitreyi* (spre a nu mai pomeni încercările juvenile pretimpurii), romanul *Noaptea de Sînziene* are, totuşi, comună cu ele — şi cu toate celelalte producțiuni -epice'' — propensiunea spre eterogenitate, tendința de ramificare excesivă. în toată cariera sa literară, Eliade nu a dovedit preocupări deosebite pentru exemplaritatea compoziției, nu a năzuit la construcția — epică, dramatică sau de altă natură — impecabilă» Nu a fost condus, în materie de compoziție şi stil, de idealul clasic, racinian. Drept urmare, şi în ***Noapfea de Sînziene,*** ca în alte romane (şi chiar nuvele), ca (sau aproape ca) în ***Lumina ce se*** *stinge,* mai cu seamă, materia epică se revarsă uneori peste marginile fireşti ale subiectului ;. apar episoade ex-centrice, gratuite, parazitare, se produc complicații inutile, cu efecte de senzațional facil, de atmosferă bizară la modul Cezar Petrescu, Faptul se datorează, probabil, şi deprinderii scriitorului de a încorpora în lucrări duse la bun sfîrşit fragmente de lucrări neterminate, abandonate. în cazul concret, el a utilizat (potrivit mărturisirii din ***Fragments d'un journal)*** pagini din romanul *Apo*-***calips,*** la care trudise în timpul războiului. N-ar fi exclus, însă, ca acțiunea multora dintre narațiunile lui Eliade să fie deliberat stufoasă, încîlcită. Spre a se sugera şi pe această cale că personajele traversează labirinturi î „Labirintul" fiind una dintre obsesiile scriitorului...

Spațial, centrul universului literaturii lui Eliade se găseşte in Bucureşti. Loc al naşterii scriitorului, capitala României este de altfel „vatra" -întregii sale creații. Aici se agită intelectualitatea

„noii generații" în *întoarcerea din rai* și *Huliganii;* aici (mal **precis,,** în apropiere de București) e adus, noaptea, într-o sală, din-lac, prin invocație magică ; șarpele totemic *(Șarpele)*; aici va afla naratorul, în *Secretul doctorului Honigherger,* despre indianistul brașovean dispărut și totuși prezent, fără a putea fi văzut ; aici e centrul de gravitație ai tuturor tărîmurilor dezvăluite în nuvelele fantastice. Chiar în acele proze în care cititorul e transportat peste țări și mări, perscnajul-conștiință e un bucureștean (proiecție a subiectivității scriitorului), sau, în orice caz, *un* **ins** (să zicem Cesare, în *Lumina ce se stinge)* care parcurge aievea aventuri trăite de către romancier în spirit. Derulată „între două nopți amîndouă de Sînziene, una bucureșteană, alta pariziană — *largo sensu* — istorisirea din ultimul roman eiiadesc își are toate sursele și punctele de sprijin în metropola udată de rluî Dîmbovița. La cîțiva kilometri de București, în pădurea Băneasa, Ștefan Viziru o cunoaște — în noaptea cînd, în credința populară, se deschid cerurile — pe Ileana. în chiar centrul Bucureștilor, el își întemeiază un fel de mică patrie ideală : simplă cameră de hotel, prozaic vorbind, însă în care Viziru se retrage cu sentimentul ieșirii din spațiul și timpul profan, al instalării într-o lume atemporală. De aici, de la București, pleacă el, în toate direcțiile, cu destinații felurite, și aici se înapoiază mereu, pînă la expatriere, aici rămîne și după acea, sufletește. Aici își are Ștefan Viziru familia : soția și un fiu, sortiți să moară într-un bombardament ; aici își trăiește întreaga viață cel mai apropiat prieten al său, Birlș, cu care se angajează în discuțiile ce dau romanului dimensiune filosofică ; aici domiciliază și pitorescul aventurier Bpiridon Vădastra : nu.atît de pitoresc, totuși, ca tatăl său, bătrintil învățător Gheorghe Vasile, atît de pasionat de „Biblioteca pentru toți" încît, pentru a-și procura toate, volumele acestei colecții* vinde la anticariat biblioteca și tablourile unui cumnat, iar, *eînâ* aude că sosesc rușii, transportă (deși nu e nevoie) cărțile, cu peripeții, la țară, într-o căruță închiriata. Asemenea tuturor celorlalte opere literare eliarîești scrise în străinătate, *Noaptea* ***de Sînziene"*** e o carte plină de nostalgia orașului natal, și nu doar a iui :, țării de baștină.

Ce leagă însă mai mult decît orice altceva ***Noaptea de Sînziene*** de precedentele romane ale autorului, și de nuvelele ce aveau să-i urmeze, e problematica. O aceeași problematică alimentează, de altminteri, teatrul, studiile de istoria religiilor, studiile filosofice, eseurile, majoritatea articolelor. Diferențiată doar în funcție de specificul fiecărei forme de activitate spirituală, principala problemă e, desigur, aceea a raporturilor umanului cu sacrul. Problemă expusă în studii și eseuri, iar în literatură ***trăită*** nemijlocit. Personajele lui Mircea Eliade trăiesc ceea ce creatorul lor înfățișează ca istoric al religiilor și filosof. în consecință, deosebirea esențială dintre scrierile cu caracter științific și cele literare constă (doar) î, aceea că primele sînt cărți cu idei, cu fapte de cultură, cestelalte „cărți cu oapieni". Sintagma „carte cu oameni" este, în înțelegerea lui Mircea Eliade (formulată în prefața la ***Șantier),*** însăși definiția romanului. „Oameni" există și în lucrările erudite, însă văzuți în abstracția lor. în nuvele, romane și teatru avem oameni concreți, vii. Umanul a fost, de altfel, în permanență și declarat, obiectul tuturor preocupărilor scriitorului nostru, în toate sferele creativității sale, și cînd, la începutul activității, el a ținut să-și comunice, în „Cuvîntul", impresii de lectură, a făcut-o, în majoritatea cazurilor, sub genericul ***Oameni din "cărți*** Tehnica literară în sine nu 1-a interesat niciodată, fetișizarea ei a considerat-o drept triumf al „insignifiantului", impunere a „inumanului prin excelență", expresie a „secetei", a „sterilității", a „plictiselii". în jurnal mărturisește a fi parcurs ***Zgomotul și furia*** cu „efort" și se întreabă : „la ce bun acest lung, absurd, neinteresant monolog interior al unui neurastenic în pragul sinuciderii ?" Monologul interior, afirmă tot acolo, imediat, e un procedeu de o „facilitate pretențioasă" și care „dă o falsă impresie de autenticitate". Vrînd, în corsecință, să creeze în opera literară — cu indiferent ce mijloace, — oameni, Mircea Eliade nu înțelege prin aceasta, asemenea iui Călinescu, făurirea de tipuri. Personajele.sale nu sînt „caractere". Fără a se fi pronunțat, precum-.Camil Petrescu, explicit împotriva ideii de „caracter" și

„tip", fiind, spre deosebire de autorul eseului *Noua structură şi opera* ***lui Proust,*** un mare admirator al celui mai fecund creator de tipuri, Balzac, este evident că, prin întreaga concepţie literară, Eliade nu poate fi atras de „umanitatea canonică". Intelectuali, spirite problematizante, eroii săi semnificativi nu au cum să fie oameni tipici. Febrilitatea lor interioară e însăşi negaţia fixităţii caracterologice. Toţi nu sînt, de altminteri, cu toate diferenţierile individuale, decît întrupări ale spiritului de căutare. Toţi sînt angrenaţi într-un acelaşi efort al căutării supremei valori existenţiale, a valorii ce, în reprezentarea lor, este singura în măsură a da sens prezenţei omului în lume : libertatea. Traiectoriile tuturor biografiilor devin astfel „drumuri ale libertăţii", şi literatura lui Mircea Eliade e, oarecum, o replică (în parte *avani la* ***lettre)*** la cinicul roman al lui Jean-Paul Sartre. Ce este însă libertatea ? Răspunsurile esenţiale, în proza narativă eliadescă, sînt două. în înţelegerea celor mai mulţi dintre oamenii romanelor din deceniul al patrulea, „libertate" înseamnă posibilitatea de a face orice, de a da liber frîu tuturor pornirilor, de a satisface ofice apetit, în dispreţul oricăror considerente morale sau de* altă natură. Amoralism, anarhie, „huliganism"... Efectul unor asemenea practici nu poate fi însă decît, în cazul cel mai puţin dezastruos, ratarea. Lucizi, unii dintre eroii ***întoarcerii*** *din rai* şi ai romanului imediat următor dezavuează libertatea de tip anarhic, văzînd în ea o formă tocmai de robie. „Am vrut să fim liberi — zice Vlădescu, într-un dialog cu Pavel Anicet — am izbutit să avem cea mai depravată libertate care a existat cîndva în ţara românească. Ei, şi-acum ce ne facem ? Tu nu-ţi dai seama că am mers prea departe, că ne-am ocupat prea mult de libertatea noastră, că am ajuns sclavii sexului şi ai arenei.?..." La rîndul său, Anicet se întreabă, altădată, cum de nu înţelege nimeni ce înseamnă „adevărata libertate". La aceasta, la libertatea reală, — rezultă din proza epică de după al doilea război a lui Eliade — se ajunge exact pe căi opuse celor urmate de „huligani". Pe căi a căror alegere (sau doar acceptare) implică „asceza", prin „asceză", ***largo sensu,*** înţelegînd controlarea şi dirijarea manifestărilor vitale. Controlate sînt, de altfel, în întreaga operă a **prozatorului,**

actele de orice natură : de^ către toţi aceia ce nu se lasă trăiţi de ele, ci le trăiesc. Pentru spiritele ieşite din serie, atît practicile amoraliste cît şi toate variantele „ascezei" sînt doar-„experienţe". Acele dintre personajele nebanale care se scaldă în „apele diavolului" experimentează răul, păcatul •— pentru a-l depăşi, pentru a ieşi din el întăriţi. „Asceta", iarăşi, nu-i scop în sine. Indiferent de conţinuturile ei, proza narativă a lui Mircea Eliade e o literatură a „experienţei". ***Isabel şi apele diavolului, Lumina ce se stinge*** sînt romane ale unor experienţe individuale. ***întoarcerea din rai*** şi ***Huliganii^*** ale experienţelor unei generaţii. In ***Maitreyi*** şi ***Nuntă în cer*** sînt rememorate experienţe de cunoaştere în sfera eroticului. Experienţe în plan fantastic sînt cele traversate de eroi în ***Domnişoara Cristina, Şarpele, Secretul doctorului Honigberger, Nopţi la Serampore.***

O componentă a experienţelor la orice nivel **de** cunoaştere este erosul. Agent al marilor revelaţii, femeia e, pentru eroul eliadese, îngerul vestitor şi călăuzitor. „înger" în înţelesul originar **de** „trimis". Unealtă demiurgică sau demonică, femeia îl călăuzeşte **pe** aventurierul cunoaşterii fie spre şi prin infern, fie spre paradis. Accesul în paradis **e,** de altfel, condiţionat **de** traversarea, într-un fel sau altul, a infernului. Intrarea în rai implică o naştere din nou, o „naştere mistică", posibilă doar prin omorîrea omului vechi, printr-o „coborîre în iad" în acest scop, printr-un ***descensus ad inferos.*** îngeri feminini, eroinele prozei lui Eliacle sînt pentru iubiţii lor un fel de preotese ale unor culte misterice : fiinţe care exercită — spre ispitirea şi salvarea lor — funcţii iniţiatice. De aici şi aerul enigmatic de care sînt înconjurate. Adolescentă, Maitreyi devine iniţiatoarea (doar pe jumătate norocoasă) **a** lui Allen în misterele spiritualităţii hinduse. în ***Pe strada Mîntuleasa*** şi alte nuvele, Marina, zisă şi Zamfira, **e** o „văzătoare", una care învaţă şi pe alţii să „vadă", un fel de prorocită. Leana» cîntăreaţă prin cîrciumi, în nuvela ***în curte la Dionis,*** e o reîncarnare a Euridicei. Din mitologie descind şi alte femei eliadice, **ca, de** exemplu, Oana, uriaşa din ***Pe strada Mîntuleasa,*** sau Frusinel, una din eroinele din ***Les trois grâces,*** cînd tînără, cînd babă. Enigmatice sînt cele două Ilene, cea din ***Nuntă în cer*** şi cea din

Noaptea de Sînziene, Cosînzeana lui Ştefan Viziru. Toate sau aproape toate femeile lui Eliade sînt stranii, într-un mod sau altul : de la Isabel, eroina primului roman imprimat, la Niculina *(Nouăsprezece trandafiri),* de la Simina *(Domnişoara Cristina)* ia Măria Daria Măria *(Uniforme de general).* Prin asemenea femei, toate personajele masculine memorabile — inclusiv Ştefan Viziru — sînt antrenate în „aventuri" al căror efect este o „rupere de nivel ontologic" : o revelaţie sau, cel puţin, semirevelaţie. Revelaţia posibilităţii de trăire şi într-un alt orizont decît acela al existenţei imediate,

Prevăzînd, la peste două decenii după apariţia ultimei sale . cărţi de literatură editată în ţară *(Secretul doctorului Honigberger),* resuscitarea literaturii fantastice, Eliade explica posibilul fenomen prin reactuţizarea nevoii de mit, prin dorinţa de instaurare a unei „noi mitologii". La data formulării acestei profeţii (1968) conaţionalul nostru avea tipărit, de trei ani, la Madrid, volumul *Nuvele.* O altă culegere, *în curte la Dionis,* avea să apară în anul 1977, la Paris, reluată, patru ani mai tîrziu, cu numeroase titluri în plus, la Bucureşti. Scriitorul vorbea în cunoştinţă de cauză ! Prezicînd apariţia unei literaturi fantastice în spirit modern, Mircea Eliade a şi produs-o în parte, i-a anticipat proliferarea. Zona mirifică (pentru români cel puţin) a spaţiului său epic,"nuvelistica de după război înscrie, cu siguranţă, în literatura fantastică universală un capitol original.

în ce constă originalitatea ? Nuvelele istorice sînt tot „experienţe", însă experienţe ale „ruperii de nivel ontologic". Asemenea aleşilor din societăţile arhaice, care traversînd „moartea miţatică", descinzînd „ad inferos", suferă mutaţii ontologice, spre a deveni alţi oameni, prin „naşteri mistice", eroii unor nuvele transgresează, pe diverse căi, orizontul fenomenalităţilor, inţrînd într-un „dincolo" numenal. Ai altora au doar revelaţia numenalului (absolutului). Gîndit de Eliade, numenalul capătă atributele „numi-.. nosului", altfel zis, ale „sacrului". Experienţele „ruperii de nivel" sînt, în consecinţă, evenimente ale trecerii din „profan" în „sacru". Sau, în orice caz, ale intuirii „sacrului". „Sacru" *(numinos)* însemnând ^puternic" *(Urato*), hierofaniile* (revelaţiile sacrului) sînt

kratofanii şi-invers. Tot ee e puternic e pentru omul arhaic, sacrii'; termenii aceştia, în înţelesul lor originar, numesc o aceeaşi realitate : benefică sau terifiantă. Realitate semnalată în proza fantastică a lui Eliade încă de la început. întâmplările din citatele scrieri apărute în deceniul al patrulea compun istorii ale unor krato (hiero) fanii. Domnişoara Cristina e, în romanul omonim, o „putere" din lumea cealaltă : strigoi. în *Şarpele,* Andronic aduce în faţa unor amici, din lac, printr-o acţiune magică, o reptilă ce pare a fi totemul seminţiei sale, strămoşul său mitic. Personajul nuvelei *Secretul doctorului Honigberger,* Zeriendi, se face, prin practici izoterice învăţate din scrierile defunctului doctor numit £u titlul nuvelei, nevăzut : părăseşte spaţiul profan, spre a se instala în *Shamhala.* o presupusă ţară miraculoasă, „care, după tradiţii, se află undeva în nordul Indiei", în realitate fiind un tărîm imaginar, „o ţară inaccesibilă geograficeşte", care nu poate fi cunoscută „decît după o prealabilă şi aspră pregătire spirituală\ *In Nopţi la Serampore,* naratorul asistă la o întîmplare din alt secol — şi chiar intervine în derularea ei, modificînd-o. Un iniţiat, căruia îi dezvăluie cutremurătorul fapt, îi aminteşte că în lumea fenomenală totul e doar iluzie, nimic nu-i real şi, în consecinţă, orice devine posibil. Subiectele unor nuvele editate după se întocmesc prin semnalarea de relaţii ascunse între viaţa curentă şi „puteri" *(numina)* de „dincolo". Fapte ciudate, impo--sibiie în sfera normalului, învederează puterea materială a credinţei *(O fotografie veche de 14 ani),* posesia de către unii a facultăţii divinatorii *(Ghicitor în pietre),* interferenţa realităţii cu visul *(Douăsprezece mii de capete ăe irite).* Apar şi situaţii de-a •dreptul miraculoase. Un ins oarecare începe„ într-o zi, să crească, şi tot creşte mereu, ajungînd la înălţimea de douăzeci, după unii chiar treizeci de metri *(Un om mare):* Nu acestea *sînt* însă scrie- -rile în care fantasticul exprimă o viziune a existenţei specific eîiadescă.

Suportul acestei -viziuni specific eliadeşti e ceea ce scriitorul ' numeşte „irecognoscib-ilitatea miracolului. încă din fundamentalul său Tratat, apărut în'prima ediţie în 1949, istoricul religiilor -suMiniază constant. în studiile de specialitate, că „sacrul" sălaş» '

Vuieşte în „profan", fiind „camuflat" de el şi, implicit, limitat. Dar nu în tot cuprinsul „profanului" ! Nu toate pietrele sînt sfinte pentru acei ce li se închină, cu toate că în înţelegerea lor e foarte posibil ca oricare dintre ele (nu se poate şti care) să fie o piatră sfîntă. „Camuflajul" face încă şi mai greu, infinit mai greu, recognoscibil, ***numinos-ul*** în lumea modernă, total desacratizată. Aici, „sacrul şi suprafirescul sînt aşa de amestecate în realitatea profană încît nu se disting". Iată premisa imaginarului din proza fantastică a scriitorului nostru ! Şi, potrivit repetatelor specificări ale acestuia, chiar liantul scrisului său în general. „în nuvelele mele —? menţionează Eliade în ***Uepreuve du labyrinthe*** — încerc totdeauna să camuflez fantasticul în cotidian (...) Cred că întotdeauna transistoricul e camuflat în istoric, extraordinarul în ordinar". într-un alt interviu, acela ce include şi precedenta aserţiune citată, Eliade accentuează de asemenea, repetat, că ideea prezenţei „unei sacralităţi irecognoscibile în realitatea profană" este „elementul de unitate al prozelor mele, realiste şi fantastice, şi al cercetărilor mele de istoria religiilor". Scriitorul ţine atît de mult la teoria aceasta, încît o formulează — în termeni discursivi — chiar şi printr-un personaj, îvan, în nuvela omonimă : „Spiritul e întotdeauna camuflat în Materie". „Dumnezeu, Spiritul Suprem", e „capturat, închis în Materie, orbit, alienat, ignorîndu-şi propria lui identitate (...). Şi aşa sîntem şi noi, noi toţi (...) : nu numai indestructibili (...), ci şi irecognoscibiii..."

Ce particularizează fantasticul nuvelelor memorabile de după război e caracterul altfel insolit al experienţelor parcurse de personaje. Nespectaculoase — sau, în tot cazul, mai puţin extraordinare decît cele din ***Domnişoara Cristina*** sau ***Nopţi la Serampore*** — aceste experienţe culminează cu revelaţii prin care privirile sufleteşti pătrund în însăşi esenţa numenală, acoperită de „valul Maiei". Pe felurite căi, unor inşi comuni li se revelă „sacrul". Respectivii devin actorii unor înfîmplări care fără a fi palpitante, excelînd chiar prin banalitate, unele, se văd smulşi din „iluzie", din „insignifiant", din „profan" şi transportaţi pe „celălalt tărîm", . al performanţelor. Tărîm fantastic ? „Fantastic", fără discuţie, însă. * numai pentru neiniţiaţi. în sens înalt, acel tărîm e tocmai ***realul*** însuşi, realul absolut. „Da sacralite —- citim în ***Trăite d'histoire ds® religions*** — est au premier chef reelle. Plus l'homme est religieux et plus il est reel, plus il s'arrache ă Tirrealite dun devenir prive de sîgnification". împrumutînd termenul — pivot al credinţei budiste (şi prin unele dintre personaje îl împrumută scriitorul însuşi), se poate spune că evenimentele trăite de eroii marilor nuvele eliadeşti sînt tot atîtea „treziri". „Treziţii" dpbîndesc putinţa de a vedea „dincolo". Ei încep, aşa zicînd, să privească lumea cu „ochiul din mijlocul frunţii", cu „ochiul lui Siva". Fantastică doar în aparenţă (chiar dacă include şi episoade ce implică inserţii ale supranaturalului), nuvelistica de maturitate a lui Eliade e, de fapt, o proză de cunoaştere ***sui generis,*** o proză de idei, revelatorie. Sensul ei, şi modul în care acesta e declanşat, sînt semnalate alegoric în ***Adio !*** Cortina ce „exista şi totodată nu există" a scenei pe care se joacă aproape fără cuvinte piesa rezumată în cuvîntul titular închipuie limitele cunoaşterii. Ridicările ei : şanse oferite vederilor în stare să înlăture vălul aparenţelor. Existentă şi inexistentă în acelaşi timp : existentă pentru public, dar nu şi pentru actori, cortina e semnalul hotarului dintre „profan" şi „sacru". Cei ce o văd — şi nu pot vedea dincolo de ea -r~ sînt înrădăcinaţii în teritoriul „profanului". Cei de pe scenă : instalaţii în sacralitate.

Fiindcă doar ea e reală, adică neschimbătoare şi veşnică, sacralitatea posedă implicit — singură — caracterele realei autenticităţi, „Autentic" la modul absolut înseamnă, prin urmare, „sacru" şi — scrie Eliade — „simbolul mersului spre centru («centrul» fiind sacralitatea — n.n.) s-ar traduce în vocabularul metafizicii contemporane prin mersul spre centrul esenţei sale proprii şi ieşirea din inautenticitate". Invers, „rezistenţa la sacru" apare, „în perspectiva metafizicii existenţiale", ca ***„fugă de autenticitate".*** Ce distanţă între conceptul eliadesc juvenil al „autenticităţii" şi cel din opera de maturitate.! Exact distanţa dintre ***Romanul adolescentului miop*** şi ***La ţigănci*** sau ***Pe strada Mîntuleasa...***

„Treziţi", aşadar, protagoniştii celor mai valoroase nuvele părăsesc universul profan, pentru a intra în domeniul sacrului Această transcendere are, în viziunea scriitorului, semnificaţia

recuperări! „paradisului pierdut". Replică la *întoarcerea din răi f* De cînd există istorie •— susține Mircea Eliade, şi o demonstrează, îa studiile sale, îndeosebi în cele din volumul *La nostalgie des origines* —• omenirea trăieşte cu „nostalgia paradisului". Cu — în alți termeni — visul evadării din lumea reală coruptă, al reinstalării undeva în afara timpului şi a spațiului concret. Unora, acest vis, **ee** se poate exprima şi ca năzuință inconştientă, li se împlineşte, în planul psihic, se înțelege. Fantasticele lor aventuri (consumate, totuşi, în climatul cotidianului) nu sînt „decît" anamneze : „treziri". Prin experiențe de speța aceleia a lui Saul din Tars, personajele unor nuvele'ale prozatorului nostru ajung să „vadă" şi „văzînd", regăsesc imperiul incoruptibil al „ideilor". Intrînd (aievea sau în vis, nu are importanță) „la țigănci", Gavrilescu **nu**-şi dă seama unde a nimerit, dar cititorul înțelege, în cele din urmă, că a pătruns în netimp. Spațiul respectiv e un tărîm al tinereții fără bătrînețe, semnalat de narator (vag) încă în Isabel... Părăsindu-1, aventurierul fără voie se pomeneşte, asemenea eroului din basm, într-o altă lume şi un alt timp decît cele în care crede a se găsi — cu toate că se înapoiază la propria locuință, după doar (potrivit calculului său) cîteva ore de absență. Inadvertențele de ordin temporal cu care se vede confruntat personajul amintesc şi de legenda lui Narada. Trimis de Vişnu să-i aducă apă din satul apropiat, **- ascetulHămîne** acolo, uitînd în ce scop s~a dus, doisprezece ani, întemeiază familie, •se îmbogățeşte (asemenea întrucîtva personajului unei nuvele româneşti, *La **moara** lui Călifar)* şi cînd, totuşi, se înapoiază în pustiu, aude vocea zeului din nou. Vişnu îi reproşează că 1-a făcut &ă aştepte peste o jumătate de ceas... Gavrilescu pierde socoteala timpului pentru că „la țigănci".. ca în țara zînelor din basmul lui Ispireseu. Bordeiul din incinta casei rău famate devine pentru personaj „centram mundi", *Shamhala,* Olimp. în altă lume, de *Vechi Testament* atemporal şi aspațial, dispare un copil, în *Pe strada Mîntuleasa.* Prietenii iui caută „semnele" lumii aceleia prin pivnițî, iar o femeie, Cana, o vede în vis : peşteră cu nestemate şi- mii- de lumini — poate tărîmul „blajinilor" din folclorul lomânesc. Tărîm, în orice caz, al autenticității. Bănuit, visat sau (chiar) **descoperit** de oamenii lui Eliade, acest empireu Ie restituie fericiților respectivi propriile identități eurile esențiale. Găsit pe cîmp, muribund, soldatul rus I^an „ascunde un mister impenetrabil şi cutremurător"; „el reprezintă sau exprimă pe Dumnezeul necunoscut, *agnostos Theos,* de care vorbea sfîntul Pavel". Modest profesor de pian, Gavrilescu năzuieşte Ia „arta pură",x Nu se realizează, totuşi, ca mare artist ntei măcar în vis („la țigănci") şi aceasta, probabil, pentru că nu gM-eeşte care dintre cele trei femei ce dansează în jurul său e „țigancă" ; cu alte cuvinte, fiindcă nu se abandonează total jocului, gratuității. în schimb îşi întilneşte — în moarte — iubita din tinerețe, presupusa pereche ideală, cu care, într-o birje, o ia „spre pădure"... Poveste a unei regăsiri, a refacerii unui cuplu, e şi ***în curte la Dionis.*** Cuplul, aici e unul mitic şi reconstituirea iui se înfăptuieşte aparent într-un bar, în realitate „la curțile lui, ale împăratului, la curțile zeului..." Poet, mirele (Adrian) e încarnarea Iui Orfeu. Ileana, mireasa, o fată* ciudată, misterioasă, osîndită „pentru păcatele ei" să cînte în cîrciumi, este Eurfdice. „Curțile" zeieşti în care amîndoi. regăsindu-se, îşi regăsesc prototipurile — şi reinstalarea în ele e o nuntă tanatică — sînt ale marelui Dionysos. Mitice sub diverse travestiuri sînt şi o seamă de personaje ale altor nuvele. Uriaşa Gana e o Pasiphae. Vara, în munți, ea se împreună cu un taur *(Pe strada Mîntuleasa).* O prorocită (Casandra sau o alta) e, în aceeaşi nuvelă, Marina (Zamfira), care,.cum am mai spus, „vede" şi învață şi pe alții să vadă dincolo de aparențe. Personajele feminine din ***Les** trois grâces* (Aglae, Italia, Fruşina) sînt chiar „cele trei grații", ultima, avatar al Proserpinei, fiind vara femeie tînără şi babă iarna, cînd trăieşte ascunsă. Bolnavă de cancer, ea a fost vindecată, prin injectarea unui ser, şi reîntlnerită implicit de doctorul Aurelian Tătaru. în înțelegera acestui medic, „canceruLeste efectul păcatului originar, pedepsit prin anamneză". Corpul omenesc a uitat pur şi simplu că fusese înzestrat cu o funcție capitală : autoregenerarea celulelor." Drept urmare, aceste celule proliferează necontrolat, demențial, distrugînd organismul. Pentru reintroducerea controlului, a unui control care ar restitui omului condiția primordială, paradiziacă : tinerețea fără Mtrfeețe şi viața fără de moarte,• e necesară anamneză. Gbți-

nînd-o ia nivel celular,. Frusineî Chiperii a redevenit divinitate htoniană.

Cînd nu se reintegrează în prototipuri, personajele nuvelelor lui Eliade se apropie oricum de „sacru", de condiția adamieă. Sau măcar intuiesc această condiție. Patru călători spre Dobrogea relatează, în tren, situații stranii, străbătute de ei înșişi sau ştiute, şi unul are sentimentul de a mai fi trecut cîndva, împreună cu ceilalți trei, peste podul de la Cernavodă, care „ar putea camufla un mister" ***(Podul).*** Trăsnit în noaptea învierii, Dominic Matei... întinereşte. Şi, totodată, renaşte spiritual. Printr-un proces de anamneză radical, memoria sa adună întreaga cunoaştere umană. De îndată ce deschide o carte, Matei ştie tot ce conține. în mintea lui sînt depozitate bibliotecile din lumea întreagă. într-un vis, află că „în urma electrocutării activitatea lui mentală anticipează oarecum condiția pe care o vor dobîndi oamenii după cîteva zeci de mii de ani. Principala caracteristică a noii umanități va fi structura vieții psihomentale : tot ce fusese cîndva gîndit sau înfăptuit de oameni, exprimat oral sau în scris, era recuperat printr-un anumit exercițiu de concentrare (...)" *(Tinerețe **fără de** tinerețe).*

„Fantastică", în nuvelele"menționate, redobîndirea stării originare nu e, totuşi, în concepția prozatorului, un privilegiu acordat doar cîtorva rare exemplare ale umanității, ci o şansă oferită oricui, cu singura condiție a concentrării, a abstragerii din imediat. Toți ne putem întoarce ***in illo tempore,*** în timpul mitic, prin artă. Nu numai prin producerea artei, ci şi prin „consumarea" ei. Acesta e sensul nuvelelor ***Uniforme de general, Nouăsprezece trandafiri, Incognito la Buchenvald.*** Impunînd interiorizarea, arta dăruieşte omului ***libertatea,*** îl învață cum poate fi liber, în orice împrejurări, chiar şi în situații-limită, ca acele de la Buchenvald. Liber — în forul interior, ***id est:*** senin, sigur că nimic nu-i poate lua sau altera chintesența sufletească. Dintre toate artele, cea care mediază cu mai multă eficacitate accederea la condiția libertății e, în opinia unor personaje din citatele nuvele, teatrul. Prin spectacol, teatrul are posibilitatea nu de a spune doar, ci şi de-a „arăta că oamenii din zilele noastre nu sînt în situația şoarecilor prinşi în cursă", oricît ar fi, socialmente, „condiționați.

şi îngrădiți din toate părțile". Producînd în spectatori anamneze, teatrul (şi, împreună cu el, coregrafia, mimosul, corul) îi transportă la „origini'', la începutul începuturilor, îi" aşează în autentic. Sub stăpînirea aspirației la autenticitate, şi implicit la libertatea deplină ca mod al sacralității, Ieronim Tănase pune la cale *(Uniform/' de general)* şi montează *(Nouăsprezece trandafiri)* spectacole teatrale cu subiecte mitologice.

Revelînd, prin semnalarea sacrului", domeniul adevăratei autenticități, al autenticității absolute, nuvelele eîiadeşti nu sînt compuse, însă, cu mijloace autentiste. Departe de a se integra antiliteraturii sau aliteraturii — ori a se pretinde cel puțin aliteratură sau antiliteratură, ele aparțin prozei eminamente literare. Nu prozei „artiste", evident, dar aceleia ce se vrea — şi, fără îndoială, chiar este — artă. în timp ce în *Isabel...,* în *Şantier,* în *întoarcerea...,* în *Huliganii,* Ktearitatea se realizează intermitent şi parcă involuntar, în nuvele şi în toată proza fantastică, ea este asumată, produsă deliberat.

Apropiată de principalele nuvele „fantastice" prin problematică/cea mai complexă şi izbutită scriere amplă a lui Mircea Eliade este romanul *Noaptea **de** Sînziene.* Specificînd, în *Uepreuve du* ***labyrinthe,*** cum s-a văzut, că nuvelele sale camuflează fantasticul în cotidian, scriitorul adaugă că, şi „în acest roman" ce respectă toate regulile romanului «romanesc», ale celui din secolul al XIX-iea, în fond", el a~vrut să camufleze o anume semnificație simbolică a condiției umane. întreaga conduită a eroului principal, Ştefan Viziru, urmează principiul : „Să scapi din Timp. Să ieşi din Timp." Economist de profesie, funcționar superior, Viziru "„are fobia Istoriei, are groază de evenimente". Cel ce spune asta e prietenul său cel mai apropiat, şi acesta ştie că „Ştefan (...) ar vrea ca toate lucrurile să rămînă pe loc, aşa cum i se părea lui că erau în paradisul copilăriei". Asertiunile sale sînt confirmate de toate demersurile celui despre care e vorba. Potrivit chiar propriei mărturisiri, Ştefan Viziru are sentimentul, trăind „prea mult în Economia politică", de a se găsi „în stomacul unui cetaceu gigant, care ar acoperi tot pămîntul". Preocuparea lui obsesivă este : cum ne

putem elibera ele „teroarea istoriei" (cum scăpăm „din pînteeuî balenei"), menţinîndu-ne, totuşi, vii, Dacă singura salvare e moartea, existenţa umană îşi pierde orice sens. „Atunci ne-arn afla aici, în viaţă, în istorie, din greşeală. Dacă numai moartea ne îngăduie să ieşim din Timp şi din Istorie, nu ieşim, de fapt, nicăieri ; regăsim doar neantul." Angajîndu-se, -pe această tema,, în pasionate discuţii cu toţi acei pe care îi cunoaşte, doi dintre interlocutori îl contrazic pe Ştefan Viziru — din perspective diametral opuse. Petre Biriş, amicul, se declară „împăcat cu Istoria", vrea să trăiască în ea. Anisie, un grădinar de lîngă Sighişoara, susţine că omul îşi urmează adevăratul destin doar adaptîndu-şi viaţa exclusiv „ritmurilor cosmice". Exemplul acestei integrări în cosmic îl oferă el însuşi prin modul de a trăi. „Nu mai ţine seama decît de timpul cosmic : de zi şi noapte, de creşterea şi descreşterea lumii, de anotimpuri". Solitar, sustras nu doar timpului istoric, ci şi celui fiziologic, grădinarul şi-a făcut din livada sa un eden atemporal, un petec de „lume primitivă", de „lume preistorică", asemănătoare cumva lumii „pe care o întîlnim la începutul oricărui ciclu" : „lume creatoare de mituri'V Liber, prin integrarea în natură, şi autentic, Anisie îşi este, implicit, pe deplin stăpîn sieşi. „Omul ăsta — constată Viziru — a descoperit o mare taină (...) Trăieşte el, ca om, ca fiinţă totala, şi nu se lasă trăit de ţesuturile lui, de glandele lui, de automatismele lui." încereînd la rîndul său, din răsputeri, să nu se lase „confiscat, macerat şi terorizat" de timpul profan, să trăiască „nu numai în Timp, ci şi în Eternitate", însă fără a evada eom£ plet din istorie, Ştefan Viziru .îşi procură un iluzoriu „spaţiu privilegiat", „loc paradisiac", prin închirierea în secret a unei camere de hotel pe care o transformă imaginativ într-o „cameră extraistorică şi atemporală". Aceasta îi aminteşte de o altă încăpere, toţ de hotel, în care, copii, intra pe furiş. Numită atunci *{prin* stîlcirea, poate, a unui alt cuvînt) *Samba,* acea odaie fusese pentru el, şi avea să rămînă, ***Shanibala.*** „Căci — relatează. Viziru. ~~ ***în Samba*** simţeam că nu mai trăiesc aşa cum trăisem pînă atunci ; trăiam altfel, într-o continuă, inexplicabila fericire (...). Mai tîrzlui amintindu-mi ele *Samba,* am fost sigur că acolo mă •aşteptă Durrt-

nezeu (...,)"; Retragerea personajului din istorie nu-i însă doar intermitentă şi iluzorie, ci şi efemeră. Ascunzîndu-se de istorie, Viziru e găsit de ea. Istoria pătrunde chiar în camera lui secretă. Găzduind acolo un legionar căutat de poliţie, demnitarul e arestat şi internat în lagărul de la Miercurea-Ciuc. Mai tîrziu, diplomat,/ parcurge momentul istoric de groază al bombardării Londrei de către nemţi. La Bucureşti, în timpul tot al unui bombardament, îşi pierde soţia şi copilul. Ajunge şi pe front. „S-a răzbunat pe el Istoria", comentează Biriş. Victimă a istoriei este însă şi comentatorul. Pe el, istoria îl zdrobeşte. încereînd să meargă, după război, la Paris, clandestin, Petre Biriş moare în beciurile Siguranţei. Moare declamînd ***Mioriţa !*** în acest mod intră şi el în netimp, în eternitate. Ştefan Viziru iese, în cele din urmă. din istorie, tocmai pe calea pe care voise să o evite. Reîntîlnită într-o pădure din apropierea Parisului. Ileana, fosta iubită cunoscută în noaptea de Sînziene a anului 1938, în pădurea Băneasa, şi devenită pentru el, cu timpul, Isolda şi Cosînzeana — îndeplineşte (ca Leana pentru Adrian), tot într-o noapte de Sînziene. rolul de înger al Morţii, Maşina Ilenei, de care Ştefan fusese obsedat pe cînd nu exista, devine pentru amîndoi luntrea lui Caron...

Odisee a unui erou care îşi caută Ithaca aspaţială pe pămînt, care speră să reobţină „condiţia adamică primordială" rămînînd în istorie, ***Noaptea de Sînziene*** este, prin sens, şi o carte a năzuinţei la autenticitate. Scrisă însă fără utilizarea vreunui procedeu propriu „autentismului" !

îl exprimă ea mai exact sau mai puţin exact pe autor decît scrierile „afişat „autentiste ?" Ceea ce este cert, e că *Noaptea de* ***Sînziene*** exprimă profunzimi ale sufletului său. Nu doar Zaharia Fărîmă, personajul central din ***Pe strada Mintiileasa,*** este — cum se exprimă interlocutorul scritorului nostru, în ***L'epreuve*** *du* ***labyrinthe*** — „geamănul mitic şi dublul fratern al iui Mircea Eliade% ci oricare dintre protagoniştii creaţiei epice eliadeşti de după al doilea război mondial. în toţ] aventurierii spiritului, în toate personajele care traversează experienţe ale transcenderii orizontului fenomenal, Mircea Eliade s-a proiectat parţial pe sine însuşi,

. Scris în anii 1949—1951, în străinătate, apărut în 1955 la Gallimarcl, în traducerea lui Alain Guillermou, sub titlul ***La foret interdite,*** romanul ***Noaptea de Sînziene*** nu putea, înainte de revoluția din decembrie, nici măcar să pătrundă în România, legal, necum să fie tipărit. Moartea lui Biriş, sub tortură, la Siguranță, e o situație pe care defunctul regim — provocînd-o constant, prin însăşi natura lui criminală — nu o permitea, sub nici un cuvînt, în literatură. A fost necesară dărîmarea, prin miraculoasa erupție din zilele şi noaptea solstițiului de iarnă â anului trecut, a înşişi pilonilor celei mai alienante societăți din istoria țării noastre pentru ca romanul cel mai amplu, cel mai solid, cel mai valoros al lui Mircea Eliade să poată ajunge — pe cale normală — în mîinile cititorului român. Cît s-ar fi bucurat autorul văzîndu-1 apărut tocmai în colecția „Biblioteca pentru toți", primul izvor la care, copil, a început a-şi potoli permanenta, insațiabila sete de cunoaştere !

Dumitru Micii

ULTIMUL ROMAN AL LUI MIRCEA ELIADE

Scrisă în limba română între 1949 şi 1954, *Noaptea de* ***Sînziene*** a apărut în traducere franceză în 1955, sub titlul *Foret* ***interdite.*** Ulterior a fost tipărită şi în româneşte, într-un tiraj redus, la Paris, în 1971. „începuturile" sînt însă cu mult mai îndepărtate. Mitul şi simbolul solstițiului de vara îl obsedau pe Mircea Eliade de cîteva decenii. în sufocantele călduri ale Calcultei din iulie 1929 scrie ***Visul*** *unei* ***nopți de*** *vară.* care va deveni un capitol în primul său roman, ***Isabel*** *şi apele diavolului.*

într-o conferință rostită la Radio Bucureşti la 3 iulie 1937, Eliade se referea la importanța deosebită a solstițiului de vară în viața celor vechi. în societățile agricole sărbătorile cîmpeneşti încep cu „dansurile ce țin pînă în noaptea Simțului loan — miezul verii —• şi tot atunci se logodesc perechile. Viața omului ține pasul soarelui. Şi dragostea creşte odată cu pătrarul lunii".[1]

Din 1940—41 datează romanul neterminat *Viața* ***nouă.*** în decembrie 1942 începe o încercare similară, *Apocalips,* la care va renunța definitiv în primăvara lui 1944. Cîteva din episoadele semnificative ale acestei cărți vor fi folosite în *Noaptea de Sin-,* ***ziene.***

Geneza şi procesul de elaborare sînt notate cu minuțiozitate în *Jurnal,* începînd cu 26. iunie 1949, cînd a „văzut" un roman

[1] ***Vacanța intelectualului,*** în Arhiva Societății Radiodifuziunii Române»

eare-î încînta, pîriă la 7 iulie 1954, cînd a terminat de transcris ultima pagină. De fapt aceste însemnări debutează încă de la 21 iunie 1949, cînd scrie că solstițiul de vară şi noaptea de Sînziene „îşi păstrează pentru mine toate farmecele şi toate prestigiile, Se întîmplă ceva şi ziua aceasta mi se pare nu numai cea mai lungă, ci pur şi simplu alta decît cea de ieri sau cea de miine.

Cîndva, în Portugalia, imaginasem un fel de poveste cu miracolul regenerării şi tinereții veşnice dobîndite într-o noapte de Sînziene. Imaginasem e puțin spus. Multe zile de-a rîndui am trăit parcă sub vraja acestui mister. Trăiam aşteptînd să mi se .întîmple ceva, să mi se dezvăluie ceva".[2]

Dacă romanele din tinerețe au fost scrise dintr-o suflare, sau, în orice caz, au fost elaborate într-un ritm rapid, această carte a maturității, pentru .desăvârşirea căreia i-a. fost necesar un lustru, a însemnat cu totul şi cu totul altceva : corecturi, suprimări, amplificări, transcrieri, renunțarea la tot ce i se părea mediocru, superficial. Descurajat şi încîntat, cuprins de tristețe, exasperat de dificultăți, intră în panică şi vrea să întrerupă munca la carte, apoi se răzgîndeşte. Din cînd îri cînd se destăinuie ***Jurnalului,*** impunmdu-şi o mai severă disciplină a muncii, regretînd că se risipeşte în articole şi conferințe „în loc să mă consacru în exclusivitate cărților mele majore şi în primul rînd romanului".[3] •

In iunie 1951, refăcînd şi transcriind primele versiuni se gîndeşte ta o soluție : să abandoneze întrupările incredibile şi atmosfera de feerie din primele zeci de pagini... Deşi.îşi propune să renunțe la fantasticul asemănător celui din ***Şarpele,*** e atent în acelaşi timp să nu sacrifice elementul absurd, „predestinat", camuflat în „maşina care ar fi trebuit să dispară la miezul nopții" şi la care nu putea. în orice caz, renunța. „Destinul, timpul, revelațiile de ordin suprafiresc, toate se «arătau» in romanul meu.prin prezența mai mult sau mai puțin reală a unei maşini".

încă din timpul redactării, autorul îşi pune problema tehnicii pe care s-o adopte şi se fixează asupra unui procedeu similar'cu cel din *Huliganii* în acest sens, scrie în ***Jurnal*** Ia 3 iulie

[2] ***Fragments d'un jourml,*** Gallimard, 1973, Paris, p, 106,
[3] ***Idem,*** p. 135...

"4,049 **că trebuie să** folosească „scene concentrate, aproape fragmente. **Este** singura modalitate de a putea acoperi 12 ani în şapte sau **opt sute de** pagini. Trebuie **să** evit să mă las antrenat **de frînturi de** dialog avînd **un** «sens filosofic». Să fac efortul de a părea mediocru, trecînd alături de «marile subiecte», fără **să** le **aprofundez.** Altfel mi-ar trebui 2000 de pagini".[4]

Amplă frescă- social-istorică, de peste 700 de pagini, cu numeroase personaje, această carte este considerată de Mircea Eliade drept capodopera sa. Acțiunea se petrece între 1936 şi 1948, cu întoarceri fireşti în timp.

în ***Jurnalul*** său, autorul nota la 27 iunie 1949 : „Doisprezece ani ,de realitate românească. Aş vrea să folosesc ceea ce am văzut **eu** însumi şi am auzit de la alții, dar să mă las mai ales dus de imaginație, spre a regăsi ca într-un vis această epocă paradisiacă a Bucureştiului tinereții mele".[5]

Ştefan Viziru, personajul principal, are 34 de ani şi **e** căsătorit **cu** Ioana, pe care **o** iubeşte. **în** după amiaza de 23 iunie 1936, ziua solstițiului de vară ***(Sînzienele),*** Ştefan simte cum îi bate inima cu putere, fiind cuprins **de** dorul de a revedea locurile copilăriei din pădurea Băneasa. Aici o întîlneşte pe Ileana, o fată tînără şi frumoasă. Aşa cum îi va spune mai tîrziu lui Biriş, **„de**-atunci viața mea şi-a pierdut înțelesul". Deşi o iubeşte în continuare pe Ioana „cum puțini bărbați şi-au iubit soțiile", Ii ascunde lucrurile ***esențiale,*** pe care **i** le spune totuşi Ilenei. **E** permanent obsedat de pasiunea vieții lui, o visează mereu, o caută fără odihnă, o găseşte pentru cîteva clipe numai, pentru a o pierde din nou. Aleargă după cea care i-a fost ursită fără să reuşească s-o ajungă. **„E** ca Ileana Cosînzeana", îi spune el unui alt personaj. - Cînd, după doisprezece ani, în aceeaşi noapte de Sînziene, în pâcjurea de la Royoumont, lingă Paris, asemănătoare celei de la . Băneasa, o regăseşte şi vrea s-o păstreze alături de ci, vor pieri amindoi într-un accident. Cuplul ideal, fericirea supremă – nu pot fi realizate vreodată decît în imaginație, în vis, pare să spună . trecerea în neființă a lui Ştefan şl Ilenei.

[4] ***Ibidem,*** p. 110.
[5] *Ibidem, p.* 108

Cadrul romanului e cel' românesc. Apar fugar şi alte peisaje din Anglia, Portugalia şi Franţa. Bombardamentul Londrei de la 9 septembrie 1940 porneşte de la un fapt,real trăit de autorul însuşi. De aceea paginile sînt atît de autentice. în convorbirile sale cu Ciaude-Henri Rocquet, Mirea Eliade arată că amintirile din anii celui de-al doilea război mondial le-a folosit în ***Noaptea** de Sînziene* : „Am avut o enormă admiraţie pentru curajul şi rezistenţa englezilor, pentru acest gigantic efort de înarmare, plecînd de la aproximativ nimic. Iată pentru ce, la Londra sau la Lisabona, am crezut totdeauna în victoria aliaţilor".[6]

Prezenţa ţării noastre în roman e însă obsedantă, iar atmosfera epocii e de o autenticitate unică. Trăim în Bucureştiul anilor 1936—1948. Se fac referiri — mai mult sau mai puţin ample — la Snagov, Miercurea Ciuc, Sighişoara, Rîmnicu-Sărat.

Romanul prezintă în pagini antologice teroarea rebeliunii legionare şi vremile tulburi postbelice. întreaga carte e impregnată de realitatea autohtonă, cu fapte familiare acelor cumpliţi ani. ' . .

Lichelismul, oportunismul şi cameleonismul cutărui sau cutărui personaj apar în cîteva portrete în aqua forte, din care nu lipsesc grotescul şi insolitul.

Noaptea de Sînziene conţine şi elemente fantastice, stranii, fabuloase, introduse în mod firesc în ţesătura realistă.

Umorul apare în numeroase forme : ironie, glumă blajină, satiră, sarcasm,, caricatură.

Romanul pune problema „ieşirii din timp". Eroul ar fi vrut ca pentru el timpul să se oprească pe loc, în vreme ce pentru restul muritorilor să curgă înainte. Obsesia aceasta constituie singura beatitudine adevărată pentru Ştefan. El îi spune la un moment dat d-rei Zissu : „Vreau să trăiesc de-a pururi tînăr, ca în basmul nostru ***Tinereţe fără bâtrîneţe şi viaţă fără de moarte".***

într-o discuţie cu Biriş, Ştefan îşi aduce aminte că, în copilărie, într-o seară de vară, se întorcea acasă într-un car cu fîn.

[6] ***UEpreuve du labyrinthe,*** • Edition Pierre Belfond,_ "1978, Paris, p. 93

Adormise şi, trezindu-se deodată, a văzut deasupra lui numai stele şi a avut senzaţia că timpul nu mai curgea, se oprise pe loc.

Dorinţa lui obsesivă de a ieşi din timp era un efort de a regăsi beatitudinea copilăriei.

în subtila analiză pe care o face romanului, regretatul Sergui Al. George se opreşte asupra ierarhizării personajelor în funcţie de atitudinea lor în faţa timpului. „Pe cînd Vădastra era străin de orice tentativă filosofică, Partenie se dedă unor speculaţii de pur experienţialism, calificîndu-se el însuşi de raţionalist, incapabil de a gusta miturile. Biriş este un teoretician al destinului, fără să reuşească în a transcende istoria decît numai prin acceptarea martiriului său. Bibicescu, concepînd Destinul ca un timp comprimat în opera de artă, se limitează la catharsis-ul acesteia şi nu reuşeşte să exorcizeze Istoria, sucombînd în faţa angoaselor care-i vor aduce sfîrşitul. '

La polul opus acestora se găsesc Irina şi Ştefan, din dialogul cărora se desprinde o viziune ce converteşte diacronia Istoriei în sincronia Destinului. Fără sprijinul filosofiei, prin simpla credinţă într-o conştiinţă divină atotştiutoare, Irina deţine certitudinea că orice lucru este dinainte hotărît, preexistînd în conştiinţa divină ; ea îndepărtează totuşi orice încercare de a contempla de aici, de pe pămînt, sincroniile paradisiace, ştiind că pentru orice om care nu este un sfînt, viaţa trebuie trăită aşa cum ne-o oferă condiţia diacronică pentru a nu cădea în păcat şi disperare.[7]

Anisie, omul care locuieşte lîngă Sighişoara, a simţit ***cum trece timpul,*** a reuşit să se sustragă Timpului, nu numai celui istoric — căci oricine se izolează de lume şi nu are legătură cu ziarele şi radioul o face — ci şi timpului fiziologic. El pare cu mult mai tînăr decît **e** în realitate.

Finalul — singurul plauzibil, moartea celor doi — **e** în aceiaşi timp începutul unei noi vieţi. Fericirea supremă dinaintea „ieşirii din Timp", cînd îl orbiră farurile maşinii răsărite pe neaşteptate, apropiindu-se mult de Ileana : „Simţi în acea unică,

[7] Sergiu Al. George, *Arhaic* ***şi universal,*** Editura Eminescu 1981, p. 213—214.

aesfîrşită clipă, întreaga beatitudine după care tînjise atîţia ani, dăruită de privirea ei înlăcrimată. Ştiuse de la început că aşa va fi. Ştiuse că, simţindu-4 foarte aproape de ea. Ileana va întoarce capul şi-1 va privi, Ştiuse că acea ultimă, nesfîrşită clipă, ti va fi de-ajuns".[1]

Ultimul capitol este © transfigurare artistică a credinţei populare româneşti că în noaptea de Sînziene cerurile se deschid (pentru cine ştie să vadă).

La miezul nopţii n-a avut loc un banal accident mortal, ci o trecere In altă viaţă, o ieşire din timp şi spaţiu. Ultima clipă trăită pe pămînt de cei doi a durat cît o eternitate.

Jurnalul lui Mircea Eliade relatează, la 7 iulie 1954, tristeţea şi neliniştea pe care le avea în momentul scrierii ultimelor pagini ale cărţii. îi era imposibil să se opună destinului, care hotărîse de multă vreme ca Ştefan şi Ileana să se piardă în acea noapte. „Scriam într-o permanentă stare de tensiune şi timpul chiar părea să reflecte furtuna mea interioară : tunete, furtună, *ploaie* repede, frig de toamnă se succedau fără întrerupere".[s]

Noaptea de Sînziene prezintă — ca şi *întoarcerea din rai* — tema dublului. Personajele feminine au aceeaşi prospeţime şi suavitate ca în *Maitreyi* şi *Nunta în cer.*

Teatrul şi lumea lui sînt prezente, de asemenea, în cîteva episoade ale romanului. Unul din personaje, Dan Bibicescu, actor, regizor şi discipol al iui Gordon Craig, un tip de ratat interesant, e preocupat de. problema Timpului. El nu citeşte piesa unui debutant înainte de a fi convins că acesta -„nu • 1-a' studiat şi nu 1-a asimilat pe Shakespeare Pentru el, „o piesă de teatru înseamnă un spectacol care are loc In Timp, într-un Timp concentrat în cîteva destine". Iată-1 pe Bibicescu vorbind (cu sublinieri) despre Shakespeare : „Geniul lui, spunea, numai *spectacolul* îl revelează pe de-a întregul ; şi sublinia cu emfază cuvîntul *spectacol.* Textul lui Shakespeare, ca să ne emoţioneze, trebuie jucat, adică inserat în Timp, pentru emoţii poetice solitare ; a scris pentru a fi *jucat,* adică pentru a

[s] *Fragmenta d'un journah* ed, cit., p. 222,

-V-alcâtui un *spectacol.* Spectacolul, domnilor mei, spectacolul este marea beatitudine supratemporală care ne este îngăduită". Nu ştie să joace şi-şi dă seama de propria-i ratare, visează că Mişu Weismann (dacă o să-i reuşească marea lui afacere) îi va îndeplini dorinţa : un teatru după concepţia lui Gordon Craig. •.înainte • de a muri, celebrul scriitor Ciru Partenie începuse să scrie o piesă de teatru *Priveghiul,* concepută în urma unei lungi convorbiri cu Bibicescu. Acesta îi vorbise despre timpul comprimat ai spectacolului, „despre acele cîteva ceasuri în care se concentrează atîtea evenimente şi se împlinesc atîtea destine", Tot el îşi expune teoria lui asupra actorului. Acesta, deoarece întruchipează pe rînd nenumărate personaje, „trăieşte un număr considerabil de existenţe şi deci îşi consumă propria lui *Karma* , într-un timp mult mai scurt decît restul omenirii". Identificîndu-se cu zeci de eroi, cunoaşte într-o singură existenţă pasiunile^ speranţele, suferinţele, revelaţiile acestora.

Este discutată şi o problemă de principiu : aceea a autenticitaţii operei dramatice. Cătălina arată că totul nu e ideea sugerată de cineva, ci creaţia finită : „Ai compus piesa după capul tău şi o joci sub semnătura unui mare autor. Dar piesa ta e proastă, şi ce faci tu e o fraudă şi o nelegiuire. Doar dacă nu e un act de supremă gelozie menit să compromită un autor post-•mortem. Tu întotdeauna ai fost puţin gelos pe Ciru Partenie. De ce nu vrei să recunoşti ?" în cuvintele Cătălinei (personaj deloc --angelic !) răsună denunţul imposturii, al imixtiunii în opera 11» « terară, al falsificării substanţei ei.

în 1948, găzduit la "Irina, Bibicescu scrie piesa *întoarcerea de la Stalingrad,* pretinzînd că a descoperit un mit românesc al Morţii, necunoscut sau dispărut din restul Europei. El transpune acest mit într-o dramă modernă,.a cărei lectură o face în faţa celor trei-patru auditori, întrerupîndu-se necontenit pentru a ex« plică decorurile, indicaţiile-scenice şi jocurile de lumini. Cu toate că unele idei despre Teatru ale autorului au fost împrumutat® personajului, acesta este înfăţişat ca un cabotin şi *nu* îi este cruţat veleitarismul. ^

Regăsim şi alte cîteva idei cu care eram familiarizaţi din lucrările ştiinţifice ale lui Mircea Eliade : a sacrului camuflat în profan, a ieşirii din Labirint. Pentru a „înţelege" miracolele, trebuie să fii iniţiat. Altfel, treci pe lîngă ele fără să-ţi dai seama.

-Alături de *Moromeții, Bietul* ***loanide şi*** *Scrinul negru* — *Noaptea* ***de Sînziene*** este una din marile realizări literare ale deceniului al şaselea. Istoriei literaturii noastre nu-i mai este îngăduită ignorarea acestei capodopere»

MIRCEA HANDOCA

TABEL CRONOLOGIC

1907 *martie 9* Se naşte, la Bucureşti, iflircea Eliade, ca al doilea fiu al căpitanului Gheorghe Ieremia, care, din admirație pentru Heliade Rădulescu, îşi va schimba numele în Eliade. Ascendența răzeşească a lui Mircea Eliade este evidentă : „Mai tîrziu am aflat o parte din povestea străbunicului. Tatăl lui venise de copil la Bucureşti, muncise cîțiva ani argat la grajdurile de la barieră, ajunsese vizitiu de diligentă, apoi geambaş şi în cele din urmă cumpărase nu ştiu cîte hectare de grădină şi-şi clădise hanul. Nimeni nu ştia să-mi spună exact de unde venise străbunicul. , De la Dunăre, spune unchiul Mitache. De la Olt, pretindea una din mătuşi şi-mi spunea chiar numele satului : Arvireşti. Drept dovadă îmi amintea că pe mama o chema Ioana Arvira. în orice caz, îmi plăcea să mă ştiu descinzînd dintr-o familie de răzeşi moldoveni şi un hangiu de la Dunăre sau de la Olt. Tatăl bunicului din Tecuci fusese răzeş şi mă mîndream ca eram doar a treia generație de la opinci, că, deşi născut şi crescut la oraş, eram încă atît de aproape de «talpa țării». De bunici şi de-casa lor îmi aduc bine aminte. Bunicul era înalt, uscat, țeapăn, cu părul alb. la fiecare după-amiază mă lua cu el la cafenea, să-I

privesc jucînd table. Aveam dreptul la dulceață și rahat, dar cînd cîștiga partida de table mai primeam o dulceață. Către seară, ne întorceam acasă pe Strada Mare. Bunica era măruntă, cu părul cenușiu strîns în jurul tîmplelor, cu ochii palizi. In anul acela, 1919, i-am văzut pe amîndoi pentru ultima oară", (Mircea Eliade, *Amintiri, î, **Mansarda,*** Madrid, Colecția „Destin", 1968, p. 19).

Fratele mai mare al lui Mircea, Nicolae Remus, se născuse în 1906, iar după 4 ani a venit pe lume sora sa, Cornelia (Corina).

Cele dintîi amintiri sînt legate de Rîmnicu-Sărat, unde tatăl a fost mutat cu garnizoana.

1912-1914 La Cernavodă. Aici faee clasa I primară : „In amintirile mele, timpul acela se desfășoară în plin soare, între Dunăre și dealurile cărămizii calcinate, pe care creșteau măceși și flori mărunte cu petale palide, uscate",

1912 vara La Techirghiol „Tata închinase pentru două luni o cameră spațioasă într-o vilă* Toată familia făcea dimineața băi calde de nămol, Ne întorceam apoi repede ia vilă .și ne culcam din nou ca să transpirăm/' *(Idem,* p. 16), -

1914-1917 Se mută la București. Elev Ia școala .primară din strada Mîntuleasa. „Era o clădire mare, robustă, străjuită de castani, cu o curte vastă în spate, In care ne - jucam în timpul recreațiilor.*' *(Idem,* p. 28). Premiat în fiecare an, e fascinat în special de zoologie și iste™ rie antică.

1914 „Nu .știu cum s-au cunoscut părinții mei, Cînd s-a căsătorit, fata era flăcău tomnatic: avea vreo-15 ani mai mult ca mama. In fotografia n^ppmlă^ de prin

UW4, tata nu arăta cei 35 de ani pe care-i avea, cu toate că era deja pleșuv. Brun, uscat, cu mustață neagră, în furculiță, sprîncenele groase și ochii oțeliți, pătrunzători, tata părea că nu îmbătrînește. Avea o mare rezistență fizică. La 70 de ani umbla pe jos de la un capăt la celălalt al Bucureștiului și nu putea rămîne o clipă locului ; își găsea necontenit de lucru, în casă, în pivniță, în curte. Era de felul lui frugal, dar la petreceri mînea și bea cît cirici.

La instalarea noastră definitivă la București, mama era foarte tînără, nu împlinise încă 30 de ani. Pe atunci era frumoasă și încă elegantă, dar puțini ani în urmă, în timpul ocupației germane și imediat după război, cînd am sărăcit, mama a renunțat treptat la elegantă și cochetărie. La 35 de ani ..a hotărît •că nu mai e tînără, că are copii mari și că trebuie să trăiască numai pentru ei. N-a mai vrut să-și cumpere nimic pentru ea și ducea singură toată casa, renunțând vreo zece ani chiar la o biată slujnică de la țară ea să-și poată ține copiii la liceu și la Universitate. în schimb, îmi dădea întotdeauna oricîți bani îi ceream ca să-mi cumpăr cărți" *(Ibidem,* p. *20-21)**

1917-1925 Elev al liceului Spira. Haret. Pasionat de științele naturale. Premiantul din școala primară rămîne, în prima clasă de liceu, corijent la română, franceză și germană. „Voi ajunge un mare zoolog, un mare pianist, un mare, doctor, sau un inventator, sau un explorator, saif voi descifra o limbă moartă ? Dar un lucru era sigur, că nu voi fi niciodată premiant, că de-abia voi izbuti să trec dintr-o clasă "într-alta! în acele după-amiezi de vară, eu una din cele trei gramatici în fața mea, ghicisem deja ceea ce s-a dove^ dit mai tîrziu a fi o caracteristică a temperamentului *mm.'*: îmi era imposibil să învăț ceva la comandă, așa cum învăța toată ltuaea» in ooii&ermitate cu programul

şcolar." *(Ibidem,* p. 49-50). In clasa a II-a obţine însă, cu uşurinţă, un 10 la română, în primăvara aceea începe să scrie primele nuvele fantastice. „Descoperisem oina şi, deşi eram miop, ajunsesem repede mare meşter, mă apăram în careu mai bine ca mulţi alţii mai în vîrstă decît mine şi ţinteam cu mingea aproape fără greş." *(Ibidem,* p, 40),

1918 „în mai 1918 am început să plecăm, duminicile^ dis-de-dimineaţă, către mănăstirile din jurul Bucureştiului. Mă reîntorceam aproape de miezul nopţii, obosit, ars de soare, plin de praf, dar cu cutiile pline de insecte,'cu borcane în.care aduceam şopîrle, broaşte şi tritoni. Dintr-o lădiţă acoperită cu geam îmi făcusem un «terarum». Petreceam ceasuri întregi urmărind viaţa domoală, mohorîtă a gîndacilor de tot felul, a brotăceilor, a şopîrlelor. Făceam planuri pentru excursiile de vară. Să coborîm pe malul Dîmboviţei, pînă la Dunăre, să cercetez nămoalele şi mlaştinile bogate în larve." *(Ibidem,* p. 47).

1919 Pensia de căpitan a tatălui este prea modestă ca 'să poată ţine trei copii în şcoală. Casa din strada Melodiei e închiriată, şi cei cinci membri ai familiei se mută în'cele două odăiţe de la mansardă. „Mansarda aceea a avut o importanţă hotăritoare în viaţa mea. Mi-e greu să mă închipui cel care am devenit mai tîrziu, cel care sînt încă şi astăzi, fără aceste două odăiţe scunde, vopsite cu var, cu ferestruici mărunte (una din ele e rotundă ca la o cabină de vapor), cu o sobă de cărămidă nemaivăzută, căci avea gura într-o odaie şi trupul în odaia cealaltă. A fost marele noroc al adolescenţei şi tinereţii mele că am putut locui 12 ani acolo, că, mai ales, am putut locui ultimii cinci, şase ani, singur." ***(Ibidem**** p. 23). :

'1919-1920• „Chimia m-a cucerit-ea-nici o altă ştiinţă,pînă atunci. într-asemenea chip, încît am crezut că mi-am părăsit adevărata mea vocaţie şi în decursul anului şcolar 1919—1920 mi-am alcătuit primul laborator.. La început, destul de modest : în pod, alături de mansarda noastră, pe o măsuţă de tablă, mi-am instalat o retortă, o duzină de eprubete. o lampă cu alcool şi cîteva borcane cu «substanţe». Cînd veneau colegii să mă vadă, le arătam cîteva experienţe clasice : fosforul arzînd, sfîriind cînd îi dădeau drumul în apă, transformările misterioase ale sulfului pe măsură ce se topea, şi celelalte. în anul următor, cînd ne venise rîndul să studiem chimia, cîţiva dintre colegii mei încercaseră să mă imite şi şi-au improvizat şi ei laboratoare. Profesorul de fizică şi chimie Voitinovici a observat repede cît eram de pasionat şi cît de mult Ştiam pentru vîrsta mea şi mi-a încredinţat cheia laboratorului liceului. Veneam de cîte ori puteam, după-amiezile, singur sau cu unul din colegii mei, şi încercam tot felul de experienţe." *(Ibidem,* p. 62),

1921 *mai **12*** Debutul lui Mircea Eliade cu articolul *Duşmanul viermelui de mătase* în „Ziarul ştiinţelor populare şi al călătoriilor", nr. 21. Era semnat Eliade Gh. Mircea. „Cînd mi-am văzut humele tipărit — la sumar şi din nou la sfîrşitul articolului — inima a început să se zbată. De la chioşcul de unde cumpărasem revista şi pînă acasă mi s-a părut că toată lumea mă priveşte. Triumfător, l-am arătaft părinţilor." *(Ibidem,* p. 64).

La 11 martie 1965, Mircea Eliade notează în Jurnal cu referire la acest an : „Sînt pe cale să recitesc Aga*memnon.* Amintiri : prima lectură, în franţuzeşte, în clasa a IV-a de liceu. Haig Acteriari a fost atît de entuziasmat, încît s-a hotărît să înveţe greaca. îmi spunea : «Ar trebui să faci acelaşi lucru, să nu citeşti de-.

cît. în greceşte şî cărţi despre Grecia». *Tm* aceeaşi săptămfină, îndemnai de el, am- citit ***ApoUoy*** mangalul \ de istorie a artelor al lui Solomon Reinach. Kaig îmi spunea : «Noi ar trebui să scriem împreună- @= istorie a tuturor artelor în Grecia. Eu voi scrie istoria teatrului şi a arhitecturii^ tu trebuie să începi cu Efemer». «Asupra lui Homer, î-am răspuns, ar trebui să scriu o carte întreagă. Un volum de cinci sute de pagini Poate chiar două volume. » Făceam aceste proiecte în mansarda din strada Melodiei, cu 42 *âe* ani în urmă." *(Fragmente d'un* ***journaX,*** Paris. Editura Gal-Jimard, 1973, p. 417).

Povestirea fantastică, *Cum am găsit pmtra filosofală,* capătă premiul I al „Ziarului ştiinţelor populare şi al călătoriilor". Este perioada în care a scris în cîteva caiete *Călătoria celor cinei cărăbuşi -m ţara furnicilor roşii,* „un fel de roman de aventuri în care amestecam entomologia, humorul şi fantasticul Ceea ce mă pasiona mai mult seriindu-1 era descrierea diverselor locuri, aşa cum le vedeau cărăbuşii străbă- - tîndu-le pe îndelete sau zburînd pe deasupra lor" *(Amintiri-; I, Mansarda,* p. 66).

1922 va/ra La Sâcele, unul dintre cele „şapte sate*' apropierea Braşovului : ..între miile de alte lucruri eram pasionat de entomologie." *(Fragmente.,.,* p.234). In „Ziarul ştiinţelor populare şi al călătoriilor" apăreau, alături de *Convorbiri entomologie®,* o> serie de schiţe sub titlul general *Din carnetul unui eercetaş :* „Nu cred că erau bine scrise, dar pentru mine- aveau o valoare sentimentala, Era un fel de jurnal romanţat a! excursiilor mele în Carpari. la mănăstirile di» Pra- - *ho\m* şi Moldova, al călătoriilor din Bucovina, şi Transilvania/ *(Amintiri,* p. 82).

Alături de *Jurnal* începe un nou roman fantastic, plăsmuit pe ..dimensiuni ciclopice'" : *Memoriile' unui soldat de .plumb :* ..„-Era un roman de nesăbuite proporţii, înglobînd nu numai istoria universală, ci întreaga istorie a cosmosului, de la începuturile galaxiei noastre la alcătuirea Pământului, de la originea vieţii pînă la apariţia omului." *(Ibidem,* p. 75).

Semnează şi cu pseudonimele Silviu Nicoară şi M. Gheorghe,

1922-1923 Lucrează la prima operă mai amplă : *Romanul adolescentului miop :* „Mă socoteam pregătit să scriu un roman. Publicasem vreo 50 de articole şi schiţe literare în diferite reviste, colaboram regulat la revista liceului, «Vlăstarul», şi devenisem chiar redactorul responsabil : adunam materialul, îl duceam la tipografie, rămîneam ceasuri întregi lingă culegător, ca să mă conving că descifrează corect anumite manuscrise. Şi, apoi, dispuneam de un *Jurnal* voluminos ; mi se părea că, dacă voi şti cum să utilizez aceste materiale, romanul ar putea fi gata în cîteva luni.

Era mai mult decît un roman autobiografic. Voiam să fie în acelaşi timp un document exemplar al adolescenţei. îmi propusesem să nu inventez nimic, nici să nu înfrumuseţez, şi cred că m-am ţinut de cuvînt. îmi spuneam că, pentru întîia oară, un adolescent scrie despre adolescenţă şi scrie întemeiat pe «documente»" *(Ibidem,* p. 8,9). Capitolul despre Societatea „Muza" din *Romanul adolescentului miop* se va tipări în decembrie 1926 în „Cuvîntul". Cartea a rămas timp de peste 60 de ani inedită : „Mă revăd în acei ani în mansardă, revăd masa de lemn acoperită cu hîrtie albastră, lampa cu abajurul alb sub care îmi împingeam cartea pe măsură ce mi se împăienjeneau ochii şi distingeam tot mai anevoie literele. Erau anii de «miopie galopantă», după expresia unuia din oculiştii„la care fusesem. Dioptriile creşteau mai repede decît aveam eu timp să-mi schimb

lentilele. Nu era, spusese doctorul, decît o soluție, să nu-mi obosesc ochii citind prea mult la lumina lămpii. Dar cum aş fi putut (şi mă întreb acum : cine ar fi putut?) să-mi menajez ochii într-un timp cînd aproape în fiecare săptămînă descopeream un nou autor, alte lumi, alte destine ? încercam totuşi să mă apăr, citind fără ochelari, cu bărbia lipită de carte, sau închizînd cînd un ochi, cînd pe celălalt, sau apăsîndu-mi ochelarii pe nas, sau schimbînd becurile cînd albastre, cînd albe, cînd slabe, cînd foarte puternice. Apoi, cînd ochii îmi lăcrimau şi mi se împăienjeneau de-a binelea, treceam în odăița decalaturi şi mă spălam cu apă rece. Rămîneam apoi, cîteva minute, întins pe pat, cu ochii închişi, încereînd să nu mă gîndesc la nimic." *(Ibidem,* p. 71).

1923 „într-o barcă pe Marea Neagră, în timp ce, surprinşi de furtună, catargul s-a rupt şi noi am fost împinşi spre larg ; ca urmare a acestei aventuri, pe care am avut-o la 15 sau 16 ani, mi-a rămas un traumatism bizar : nu pot să suport furtuna, tunetele, fulgerele (mai ales fulgerele). Este cu atît mai ciudat, precizez, că pînă la această dată aveam o slăbiciune pentru fulgere, (Cu un an înainte era să fiu trăsnit în Carpați pentru că, în momentul cînd s-a dezlănțuit furtuna, am fost cuprins de un fel de exaltare dionisiacă, săream, strigam printre stînci. Trăsnetul a căzut la zece metri de mine, fără să reuşească să-mi domolească exaltarea.) Pe mare, în timpul furtunii, vedeam valuri enorme şi îmi spuneam tot timpul : de <3ata aceasta nu voi scăpa. Şi închideam ochii şi totuşi nu mi-a rămas nici o fobie față de apă. îmi plăcea să înot. Şi sînt fericit de fieGare dată cînd pot să fac o călătorie pe mare," *(Fragments...,* p. 132—-183).

1923- 1925 învață italiana'pentru a-l putea citi în original' pe Papini şi engleza pentru a-l citi pe Frazer,. începe studiul limbii ebraice şi persane.

1924- 1925 Publică articole de istorie a religiilor, orientalistică şi alchimie în revistele „Orizontul", „Foaia tinerimii", „Universul", „Lumea", Adevărulliterar", „Ştiu tot".

„Evident, neglijam şcoala şi mai pe față ca în trecut. Dar pentru că publicam în revista liceului, „Vlăstarul", o seamă de articole erudite, pentru că, mai ales, publicasem un rticol despre Nicolae Iorga, care-i plăcuse marelui savant şi impresionase pe toți profesorii mă bucuram de un anumit prestigiu şi mi se treceau cu vederea lipsurile.

Trăiam o perioadă de euforie. învățasem englezeşte ca să-l pot citi pe Frazer, cumpăram tot mai multe cărți de istoria religiilor şi orientalism, instalasem o nouă bibliotecă în mansardă. Cămăruța mea de lucru începu să semene acum cu cabinetul unui erudit din alte vremi. Adunasem peste o mie de volume şi, alături de colecțiile pe care le țineam pe unde puteam — pe podea, pe sub pat, peste lădița cu manuscrise — se mai aflau în odăiță insectarele, ierbarele, colecția de mineralogie, un rest de laborator, iar pe pereți planşe pe care copiasem hieroglife şi basoreliefuri egiptene," *(Amintiri, I, Mansarda,* p. 106).

1925 octombrie Student la Facultatea de Litere şi 'filosofic „Continuam să dorm patru, cel mult cinci ore pe noapte, şi poate m-aş fi mulțumit să rămîn aici dacă n-aş fi citit undeva că Alexandru von Humboldt nu avea nevoie decît de două ceasuri de somn."***-(Ibidem,*** p. 125). ;

2926' *imuane* Scoate„ „Revista universitară"':, „Primul număr a apărut odată cu deschiderea cursurilor. Ca şi la «Vlăstarul», adunasem singur materialul şi mă îngrijeam de cursuri. Dar de data aceasta era vorba de o revistă care trebuia distribuită la chioşcuri şi librării. Eu am publicat printre altele un articol despre Ionel Teodoreanu şi o critică a primului volum din *Essai de synthese de Vhistoire universelle* a lui N-. lorga. Paginile acestea au jucat un rol hotărîtor în tinereţea mea. Critica volumului lui lorga era exagerată şi plină de teribilisme juvenile. Paradoxal şi tragic a fost faptul că, abia intrat în Universtitate, criticasem violent şi mă rupsesem definitiv de profesorul pe care4 admiram mai mult> de omul pe care mi-1 alesesem de model şi a cărui viaţă şi operă jucaseră în adolescenţa mea, şi au continuat.să joace şi mai tîr^iu,. un rol aproape magic. într-adevăr, de Cile ori mă simţeam obosit sau deprimat, îmi era destul să privesc cele cîteva zeci de volume de lorga pe care le adunasem în rafturile mele, ca să-mi re* găsesc forţele: intacte Şi tocmai pe acest uriaş în umbra căruia jinduisern să cresc, îl jignisem adine" • *Şbidem,* p. 131).

Noiembrie Redactor la „Cuvîntul", unde trebuia undate două foiletoane pe săptămîhă, plus notiţe şi informaţii pentru pagina-literară.

1927 *martie-aprilie* Prima călătorie în Italia, Il vizitează pe Giovanni. Papini, care a avut o deosebită înr&^ rire,asupra adolescentului si lînărului Mircea Eliade, Impresiile: despre Papini -îi vor fi întipărite de Perpessicius *m* ..Universul literar". DUpă uh 'sfert de secol de la- această întîlnire\ autorul lui *€a& n* va scrie printre altele :

,24 decembrie 1953 •

Dragă Eliade,

De mult timp nu ştiu nimic despre d-stră, dar • "sînt sigur că nu m-aţi uitat. Eu, de.asemenea,, n-am. uitat scumpa prietenie pe care mi-aţi acordat-o, mai .mult decît- o dată, într-o manieră deschisă şi cordială, „Cahiers de l'Henţe", Paris, 1978, p. 286).

•*tulie-august* Călătorie în Austria şi Elveţia. Reuşeşte la' un concurs pentru o bursă la Geneva, organizat. . de Societatea Naţiunilor : „în principiu, trebuia să % urmăm nişte cursuri despre structura şi viitorul # Societăţii Naţiunilor, dar eu m-am, mulţumit să mă înscriu la. Biblioteca Universităţii şi sa citesc cărţi .inaccesibile la Bucureşti, îndeosebi lucrări de orientaîisticâ. Mrncam la o cantină studenţească sau mă mulţumeam, serite, cu cafea cu lapte, iar cu: banii economisiţi îmi cumpăram, cărţi." *(Amintiri, I,* Mansai?d&,p.-.147:).

Septembrie• & Apare primul din seria celor 12': arti- :;;;r cole intitulate *Itinerariu spiritual,* unde îşi 'caracteriza confraţii de aceeaşi vîrstă drept „miîia, generaţie torturată de imperativul sintezei".

Sfârşitul toamnei Vorbeşte pentru prima, oară în ••*m* . public,. în, cadrul unui ciclu de conferinţe consacrat *Romantismului,* „De la cele dintîi cuvinte pe care - . le-am. rostit, am" ştiut că totul se va. petrece mai bine . ci\ decît îmi închipuiam eu. 'Găsisem fără efort, tonul .şi: debitul verbal care se cuvenea şi eram atît de sigur " că voi reuşi să spun tot ce. aveam de spus, încît nici -:r . măcar nu. mi-am scos planul şi notiţele din buzunar/ •:*f,* *(Amintiri, I, Mansarda,* p* 1.55).

aprilie-kinie: Lh Roma : „Ziua- mi-o petreceam îa ' Biblioteca. Universităţii *semm* hoinăresam* pri» -oraş,

iar noaptea lucram acasă, pregătindu-mi teza de licență sau scriind articole pentru «Cuvîntul» şi pentru presa italiană." (Idem, p. 161). „Plănuita *Istorie a Renaşterii italiene* trebuia să fie monumentală — şi nu ştiu în cîte volume — căci voiam să spun totul şi eram sigur că voi spune lucruri pe care nimeni nu le-a întrevăzut vreodată. Un volum de exemplu era consacrat raporturilor dintre curentele mistice şi oculte ale Evului Mediu — Joachim de Flore, *Kaballa,* alchimie, ermetism — şi umanismul lui Ficino şi Picco della Mirandola. îmi amintesc încă, am lucrat la acest volum toată toamna lui 1928, pînă în ajunul plecării mele în Italia." *(Fragments...,* p. 246—247), *Octombrie* Licențiat în filosofic la Universitatea din Bucureşti cu o teză asupra lui Campanella.

Noiembrie 20 Pleacă cu un vapor românesc spre India, unde maharajahul Manindra Chandra Nady de Kassimbazar îi promite o bursă de studii.

Noiembrie 25-decembrie 5 Călătorie în Egipt.

Decembrie 17-20 Debarcarea la Colombo şi vizitarea Ceylonului.

Decembrie 21 în biblioteca Societății teosofice din Adyar îl întîlneşte pe Dasgupta : „Ii scrisesem cu 5 sau 6 luni înainte ; m-a asigurat că puteam veni la Calcutta şi să lucrez cu el. Nu mă aşteptam să-1 găsesc la Adyar. Era acolo pentru manuscrisele Societății teosofice." *(Fragments..., p.* 215).

Decembrie 26 Sosirea la Calcutta, unde se stabileşte la pensiunea anglo-indiană a doamnei Perris, din Rîpon Street 82 :" „M-am consacrat exclusiv gramaticii sanscrite şi filosofiei hinduse. Nu părăseam manualul meu de sanscrită decît pentru a studia un text filosofic /într-o traducere englezească. După 3-4 luni de muncă, gramatica sanscrită mi-a devenit familiară." „Cahiers de THerne", p. 36). Frecventa, ide asemenea, cursurile lui Dasgupta la Universitate. Noaptea citea literatură şi mai ales *Jurnale.*

1929 *iunie-august* Redactează *Isabel şi apele diavolului.*

Septembrie Merge împreună cu Dasgupta în Shantiniketan, pentru a-1 cunoaşte pe Rabindranath Tagore.

1930 *ianuarie 2-septembrie* Locuieşte în casa lui Dasgupta. unde o cunoaşte pe fiica acestuia, Maitreyi.

Februarie Se hotărăşte asupra tezei de doctorat, *Istoria comparată a tehnicilor Yoga,* pe care o va redacta între 1930-1932 şi o va publica în 1936.

N. lorga, ca ministru al Instrucțiunii, îi prelungeşte bursa de' 180 de lire pe an, dobîndită, în 1928, pentru studii la Universitatea din Calcutta.

Vara Dasgupta îi dictează cartea sa despre *Upanisade.*

Septembrie 18 „Ruptura" cu Dasgupta. Acesta, aflînd despre legăturile dintre fiica sa Maitreyi şi Mircea Eliade, îi cere oaspetelui său să părăsească imediat locuința.

1930 octombrie—1931 martie Locuieşte în mănăstirile din Himalaya, la Svargashram, Rishikesh : „Mă deşteaptă toaca fără vrere. Nu desluşesc nimic în întunericul cămăruței în care mă adăpostesc de atîtea luni. N-am luminare şi n-am lampă. Rămîn întins pe patul de lemn, învelit cu pătura de bumbac. O cameră de pustnic himalayan, cu o singură ferestruică fără geamuri." („Vremea", 28 februarie 1932). Aici îi are drept „guru" pe Swami Shivenanda, cu care se scălda în fiecare dimineață în Gange. în deceniile următoare, mentorul său va deveni celebrul autor al cîtorva sute de cărți şi broşuri.

După trei luni în Himalaya îşi regăseşte ritmul de altădată: „Dormeam doar cîteva ore pe noapte

cu multă muncă, fără să resiipt -oboseala., în afara orelor consacrate meditației şi exercițiilor yoga, citeam în fiecre zi texte sanscrite, lucram la teza mea, scriam articole pentru «Cuvîntul^ şi, noaptea, continuam lucrul la *Lumina ce se stinge" (Memoi-* rc5,'I, 1907-1937. *Les promesses de V equinoxe,* Editions Gallimard, 1980, Paris, p. 269).

Revine la pensiunea doamnei Perris din Calcutta. Lucrează fără încetare. începe să învețe tibetana şi apoi se consacră studiului etnografiei Asiei orientale.

August Face cîteva excursii în delta Gangelui.

Decembrie Părăseşte India, în urma unei scrisori primită'de la tatăl său : „Neprezentîndu-mă la încorporare, aş fi riscat să fiu considerat dezertor, şi aceasta era cea mai mare dezonoare pe care putea să o cunoască iin ofițer. Evident, nu-mi rămînea decît să mă închin..." *(Memoires,* I, p. 224).

1932 ianuarie 16 Prima din cele 50 de conferințe rostite la Radio Bucureşti. Imediat după întoarcerea în țară începe colaborarea la „Vremea".

lanuarie-noiembrie îşi satisface serviciul militar într-un regiment de artilerie antiaeriană din Bucureşti. Pentru a ajunge la Ghencea, la celălalt capăt al Bucureştiului, unde se afla regimentul, îi trebuia mai bine de o oră.

Martie Obține o permisie de o lună (cu ajutorul lui C. Răduleseu-Motru) pentru a lucra la teza de doctorat : „Locuiam iarăşi în mansarda mea. Puteam să lucrez ca altădată, pînă tîrziu în noapte, fără să-mi fie frică de a nu mă putea scula la 4 dimineața pentru a merge la cazarmă." (Idem, p. 312).

Aprilie E mutat la Marele Stat Major, la biroul traducătorilor. Traduce articole apărute în revistele militare americane şi italiene.

1932 Apare prim^. cărticică de eseuri intitulată *.Solilocvn* (Editura Cartea cu semne),

J§33 mai Apare, la Editura Cultura Națională, *Maitreyi.* roman care îl face celebru la 26 de ani. Cartea fusese premiată (20.000 de lei) cu premiul Techirghiol-Eforie de o comisie din care făceau parte : Perpessicius, Cezar Petrescu, Mihail Ralea, G. Călinescu, Şerban Cioculescu.

Sfîrşitul lui iunie Doctor în filosofic cu teza despre Yoga. Comisia, avîndu-I preşedinte pe D. Guşti şi raportori pe P..P. Negulescu şi C. Rădulescu-Motru, ii atribuie „Magna cum laude".

Noiembrie Suplinitor ia catedra de filosofîe a Universității din Bucureşti : îşi deschide cursul despre *Problema râului în filosofia indiană.* în aceeaşi toamnă, toate nopțile, între orele 11 şi.4 .1/2^dimineața, şi le consacră redactării romanului/ *întoarcerea din* rai

-1933-1934 Semnează la „Credința" cu pseudonimul Ion Plăieşu.

Ianuarie Face parte, alături de Tudor Vianu, Şerban Cioculescu, Petre Comarnescu "din Comisia Fundațiilor Culturale pentru premierea scriitorilor tineri. Acest juriu va acorda premiul, de debut viitoarei, triplete de aur a spiritualității româneşti.: 'Noica *(Mathesis sau. despre bucuriile' simple),* Cîoran *(Pe culmile disperării},* Eugen. Ioncscu *(Nu).*

1934 ianuarie Căsătoria, cu Nina Jlfareş. Apare la Editura Naționala. S, Ciornei *întoarcerea Sin rai.*

Martie La Editura Cartea. Românească . îi apare romanul *Lumina ce se stinge.*

August-septembrie Merge la Berlin, „pentru a lua cunoştinţă cu. documentele cele mai recente relative la teza mea şi a consulta revistele de orientalistică, inaccesibile în România (...). De dimineaţă pînă seara lucram la Sdadtbibliothek, de la deschidere la închidere, aşa cum am făcut-o altădată la Roma sau Calcutta. In timpul celor cinci sau şase săptămâni ale şederii mele la Berlin am pus la punct bibliografia cea mai recentă pentru *Yoga* şi am putut strînge documentaţia necesară pentru a scrie *Alchimia asiatică şi mătrăguna/' (Memoires,* I, pp. 390—440).
Noiembrie îşi deschide cursul la Universitate cu tema *Salutul în religiile orientale.*
în acest an văd lumina tiparului volumele : ***Ocea™*** *nografie* (Editura Cultura poporului), *India* (Editura Cugetarea) şi *Alchimia asiatică* (Editura Cultura Poporului).

1935 *aprilie* 7 E ales în Comitetul Societăţii Scriitorilor Români de sub preşedenţia lui N. N. Condiescu.
îi apar cărţile. *Şantier* (Editura Cugetarea) şi *Huli" ganii* (Editura Naţionala S. Ciornei).

1936 *ianuarie* Seminar asupra cărţii a XII-a din *Metafizica* lui Aristotel.

1936 La Paris se publică teza de doctorat *Yoga. Essai sur Ies origines de la mystique indienne* (Librairie orientaliste Paul Genthner). Elogiat de zeci de orientalişti străini. Un confrate, Petre Manoliu, îi scrie entuziasmat Ia 8 mai 1936 : „Odinioară se vorbea de un Heliade, mîine se ya vorbi despre un Eliade,"
lulie-august Călătorie la Londra, Oxford, Berlin.
La Editura Cultura Naţională se publică romanul fantastic *Domnişoara Christina»*

1937 *mai* Ministerul Educaţiei Naţionale cere consiliului ;: \ profesoral al Facultăţii de Litere din Bucureşti îndepărtarea din învăţămînt a lui Mircea Eliade sub pretextul absurd că ar fi autor de „literatură pornografică", în aceeaşi lună Editura Fundaţiilor publică, sub îngrijirea lui Mircea Eliade, cele două volume de *Scrieri literare, morale şi politice* ale lui B. P. Hasdeu. în prefaţă, Mircea Eliade arată printre altele : „Ediţia operelor complete ar fi trebuit să cuprindă cam 20 de volume mari, în care absolut • ' toate scrierile lui Hasdeu, publicate sau inedite, ar fi fost tipărite în ordine cronologică, după modelul . ediţiei lui Goethe de la Weimar. Un an de cercetări preliminare ne-a convins că o asemenea monumentală ediţie nu este încă posibilă şi mai ales nu este oportună, înainte de a face accesibilă marelui public măcar o parte din opera literară şi morală a iui Hasdeu. Cu alte cuvinte, înainte de toate, era urgentă descoperirea lui Hasdeu de către publicul românesc ; era necesară restaurarea acestui uluitor scriitor in istoria literaturii româneşti şi integrarea lui, în locul pe care îl merită, în istoria vieţii civile, morale şi profetice a veacului XIX românesc. O ediţie a operelor complete, distribuită pe cel puţin douăzeci de ani, ar fi întîrziat restaurarea lui Hasdeu în cultura românească. Pe de altă parte, o asemenea ediţie, cuprinzînd absolut toate scrierile lui Hasdeu – aşadar şi cele şapte-opt mii de pagini ştiinţifice — ar fi fost oarecum inaccesibilă marelui public şi ar fi îngreuiat asimilarea acestui genial scritor, care a făcut tot ceea ce i-a fost posibil, în timpul şi, mai ales, spre sfîrşitul vieţii sale, ca să rămînă un izolat şi un neînţeles. Ceea ce voiam noi, în primul rînd, era să se vadă întregul acestei opere uriaşe, în aparenţă haotică şi dezordonată ; să se ia cunoştinţă directă cu poetul, romancierul, eseistul, moralistul

şi scriitorul Hasdeu, să **fie** descoperit gînditorul politic, profetul, filosoful istoriei, pe care o soartă tulbure 1-a ţinut treizeci de ani în întuneric. Numai după ce Hasdeu va «reintra în circulaţie», va fi citit şi gustat, ne putem gîndi la ediţia monumentală a operelor sale. De aceea am primit cu bucurie propunerea d-lui profesor Alexandru Rosetti de a pregăti o culegere critică din scrierile literare şi morale ale lui Hasdeu. In ceea ce ne priveşte, n-am renunţat la hotărîrea ediţiei operelor complete. Chiar dacă puterile noastre nu ne vor ajunge s-o ducem pînă la capăt, nu disperăm de soarta acestei *Opere complete,* căci ceea ce a fost mai greu — liniile de orientare, bibliografia, şantierul — a fost făcut prin ediţia de faţă." *(Op. cit,* p. V-VI).

Iunie Comitetul Societăţii Scriitorilor Români sărbătoreşte pe Mircea Eliade pentru editarea operelor lui Hasdeu.

Iulie în drum spre Berna, unde se duce să-1 viziteze pe Lucian Blaga, se opreşte pentru cîteva ore la Veneţia. Convorbirea cu Blaga va fi concretizată într-o pagină antologică, publicată în „Vremea" la sfîrşitul lui august.

îi apare volumul *Cosmologie şt alchimie babiloniană* (Editura Vremea).

Tipăreşte volumul *Şarpele,* în Editura Naţionala S. Ciornei. Curs asupra *Simbolismului religios.*

1938 Ţine ia Universitate un curs despre *Istoria budismului.*

Decembrie Apare, la Editura Cugetarea, *Nunia în cer.*

1939, primăvara Apariţia primului volum din revista „Zalmoxis" (Paris).

Vara Ascensiune în Carpaţi '-

Toamna • Publică, în Editura Vremea, -volumul de eseuri ***Fragmentarium.***

1940 Apare la Paris cel de-al doilea volum din „Zalmoxis*.

Aprilie 10-septembrie Se află la Londra, ca ataşat cultural la Legaţia română.

Septembrie Evacuarea la Oxford.

Tipăreşte, la Editura Soeec, amplele nuvele fantastice *Secretul doctorului Honigberger* şi ***Nopţi*** *la Serampore.*

Octombrie începe să scrie romanul *Viaţa, nouă,* pe care-1 va părăsi apoi,

1941 *februarie 10—1944* Consilier cultural la Lisabona : „Am rămas patru ani. Am muncit, am învăţat portugheza destul de bine. Am început să lucrez în româneşte, la *Tratatul de istoria religiilor* şi la *Mitul veşniciei reîntoarceri.* Voiam să scriu o carte despre Camoes ; nu numai pentru că-mi plăcea mult acest poet, ci şi pentru că a trăit în Indii şi *Luisiadele evocă* Ceylonul, Africa, Oceanul Atlantic. Iubesc Lisabona. Această mare piaţă din faţa enormului Estuar al Togo-ului, o piaţă superbă, n-aş putea s-o uit vreodată. Şi culoarea pastel a oraşului, peste tot albul şi albastrul deschis. Ş« seara melodii pe toate străzile, toată lumea cîntă. Era un oraş în afara istoriei, în orice caz a istoriei contemporane" şi a infernului războiului. Era un oraş neutru. (...). Mă ocupam de schimburi culturale : conferenţiari, muzicieni, matematicieni, autori şi trupe de teatru." (Mircea Eliade, *UEpreuve du labyrinthe. Entrctiens avec Glande* Henri Rocquet,* Editions Pierre Belfond, 1978, Paris, **p.** 94).

Februarie 12 Pe scena Teatrului Naţional are loc premiera *îphtgeniei* de Mircea Eliade, sub direcţia de scenă a lui Ion Şahighian, în distribuţie-: Aura

•Buzescu, Lilly Popoviei, Clody Berthola, Gh. Calboreanu, Mihai Popeseu, Ovid Brădescu, D. Sireteanu, Toma Dimitriu ete.

1942 In Portugalia a avut numeroase întrevederi şi convorbiri cu Ortega y Gasset şi Eugenio d'Ors, cu care s-a împrietenit şi care i-au apreciat în mod deosebit lucrările filosofice şi literare. Vorbind de Ortega y Gasset, Eliade îşi aminteşte printre altele : „Da, îl admiram mult. Nu era numai un profesor de filosofie, un excelent eseist şi magnificul scriitor pe care îl cunoşti, ci şi un mare ziarist. El credea (...) că ziarul este astăzi adevărata arenă, şi nu revistele şi cărţile. Cu ajutorul jurnalului poţi găsi contactul cu publicul, pe care poţi să-1 influenţezi, să-1 cultivi. în Spania, Ortega este mereu citit, reeditat, comentat." (Mircea Eliade, *L'Epreuve du labyrinthe,* ed. cit., p. 101). Vorbind despre Eugenio d'Ors, Eliade apreciază pe jurnalistul de geniu, eleganţa lui literară şi erudiţia.

August Vine pentru o săptămînă la Bucureşti.
Decembrie 12 începe redactarea romanului *Apocalips,* la care va renunţa definitiv în primăvara anului 1944. O parte din episoadele semnificative ale acestui proiect vor fi folosite şi ,„topite" peste 7 ani in *Noaptea de Sînziene.*

în acest an îi apare, la Editura Vremea, *Mitul reintegrării.*

1943 Apar volumele *Comentarii la legenda Meşterului Manole* (Editura Publicom) şi *Insula lui Euthanasius* (Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă);

2944 *noiembrie* Moartea Ninei Mareş : „Aşa cum se aştepta, a murit încă tînără. Ultimul ei an de viaţă a fost deosebit de penibil nu numai datorită bolii, ci mai ales că îi era teamă să nu cumva să aflu că avea cancer. A implorat pe doctori, familia mea, prietenii mei de la Bucureşti şi de la Lisabona să nu-mi spună nimic de frica suferinţei sau a neliniştii pe care aş avea-o în privinţa ei, ceea ce m-ar fi împiedicat să lucrez. Spre surprinderea tuturor, secretul a fost bine păzit Am aflat adevărata natură a bolii cu cîteva zile înaintea morţii ei." *(Memoires,* I, p. 386).
Decembrie Eliade se instalează la Cascaes, sat de pescari din apropierea Lisabonei,

1945 *septembrie 16* Soseşte la Paris împreună cu Giza, fetiţa soţiei lui, Nina. Pentru prima oară la Luvru,,
Noiembrie Invitat de profesorul G. Dumezil, ţine un curs liber la L'Ecole des Hautes Etudes (primele trei capitole ale viitorului tratat de *Istorie a religiilor).*

Decembrie Este ales membru al Societăţii asiatice de la Paris»

Î947 Vizite şi îndelungi discuţii cu personalităţi româneşti aflate la Paris : Elena Văcărescu, Emil Ciorap Eugen lonescu, George Enescu. Notează :„Il cunoşteam bine pe Caillois. L-am folosit mult şi i-am citit Cărţile şi articolele. Ceea ce mă atrăgea la el era universalismul, enciclopedismul. Era un om al Renaşterii, care se interesa tot atît de mult de romantismul german ca şi de miturile din Amazonia, de romanul poliţist ca şi de arta politică." *(UEpreuve du labyrinthe,* ed. cit., p. 109). Eliade recunoaştea că datorează lui Dumezil întreaga sa „carieră" ştiinţifică în Franţa. îşi exprimă admiraţia faţă de geniul acestui savant: „Mă îndoiesc că mai există în întreaga lume un alt savant care să posede prodigioasa lui erudiţie lingvistică (cunoaşte peste 30 de liinbi şi dia« lecte !), imensa lui ştiinţă în materie de istorie a re-

Bg*ilor şi care să- fie în acelaşi timp dotat m un • asemenea talent literar. Georges Dumezil a revoluţionat studiile religiilor şi mitologilor indo-europene." *(UEpreuve du labyrinthe, ed,* cit., p„ 161).

1946—1949 Invitat să ţină cursuri la Sorbona. Colaborează ia revistele „Critique", „Revue de rHistoire des religi» ons", „Comprendre", „Păru" etc.

1946 februarie 8 In prezenţa lui G. Dumezil şi a tibetanistei Marcelle Lalou îşi deschide cursul la L'Ecole des Hautes. Etudes.

Octombrie începe să lucreze la piesa de teatru.Aventitra *spirituală* (pe care n-o va definitiva) : „Mă întreb pentru ce n-aş avea curajul să amestec şi aici comicul cu fantasticul, cum am făcut-ajn miele din * romanele şl nuvelele mele." *(Fragments....* ed.. cit-, p. 41). - *

19.41 martie 5 Primeşte din partea lui Joachim Wach, profesor la Universitatea din Chicago, invitaţia de a ţine cursuri sau lecţii la secţia de istorie a religiilor de ia facultatea sa. „Dar mă îndoiesc că aş obţine viza". *(Fragments..„* ed. cit., p. 62). !

Septembrie 2 Lucrările memorialistice ale lui Mircea Eliade cuprind numeroase însemnări cu proiecte şi autocaracterizări. Iată una din cele mai însemnate : „Mă gîndeam uneori să scriu o carte care mă exprimă In întregime. Să mă retrag timp de cîteva săptămîni într-un loc dezolant, o insulă, o cabană în vîrful unui ' munte (idealul ar fi Ţara de Foc !), fără. cărţi, fără manuscrise. Cum natura n-ar prezenta nici un interes, aş. începe prin a-mi rememora viaţa pentru a .^popula», acest deşert. Aş' scrie un fel de *Jurnal,* dar fără date sau. ordine. Amintiri, reflexii,, comentarii asupra propriei mele gîndirî, asupra cărţilor mele etc. în această solitudine absolută, In acest peisaj pustiu, voi încerca să-mi arăt cu exactitate ceea ce sînt, cu toate pasiunile mele : literatură, filosofie, istoria religiilor, orientalism, gustul pentru aventură." *(Fragments...,* ed. cit., p.'7&—77).

£048 *martie* începe colaborarea la revista „Critique" condusă de Georges Bataille.

Mai îi apare la Paris cartea *Technique du yoga* (Editions Gallimard) : „Surprins şi încîntat de reacţia atît de pozitivă .a primilor cititori (Pueeh, Gaston-Baehelard etc), Louis Renou imi scrie : «în masa literaturii insipide sau false relativ ia Yoga, aţi reuşit primul să scrieţi o carte exactă, bine documentată, temeinicgîndită»" *(Fragments...,* ed. cit^p. 97).

f*imie* Participă la Congresul Internaţional al Orientaliştilor de la Paris..

Wara Ţine, provizoriu, locul unui funcţionar belgian de la UNESCO. începe un studiu asupra tinereţii lui Balzac, în care îşi propune să facă o analiză a operei sale. Manuscrisul, de circa 100 de pagini, nu a mai fost terminat.

1949 *ianuarie 18* Apare în vitrinele pariziene tratatul de *Istorie a religiilor* (Editions Payot).

Februarie 21 „Sistemul" de lucru al lui Mircea Eliade este sintetizat în următoarea însemnare : „Sinologul Paul Demieviile îl întreabă pe Puech : «Unde găseşte Eliade toate referinţele sale ? » în concluzie, adaugă Puech, «care este sistemul d-stră de lucru ? Cum vă documentaţi ? Lăsaţi impresia că nimic nu vă scapă, că aţi răsfoit şi citit totul. Cum faceţi ?» I-am explicat : cum aparţin unei culturi minore, unde diletantisniul şi improvizaţia sînt aproape **fa-** » tale, am intrat în viaţa ştiinţifică plin de complexe, mai ales sub teroarea de a nu poseda o informaţie la

zi. Aceasta m-a împiedicat, de cînd mă ştiu, de a trimite un manuscris la tipografie înainte de a fi sigur că am citit tot ceea ce a fost scris asupra acestei probleme. Spaima de a descoperi lucruri cunoscute de multă vreme, de a repeta observaţii făcute de alţii, teroarea mai ales de a ignora un document fundamental, îngropat într-o colecţie care lipsea din bibliotecile româneşti. Iată pentru ce nu îndrăznesc niciodată să public un text înainte de a-mi fi petrecut o parte din vară într-una din marile biblioteci europene". *(Fragments...,* ed. cit., p. 194.) Peste aproape trei decenii după aceea, Eliade îi va răspunde lui Claude-Henri Rocquet : „Primul lucru pe care-1 fac este să mă îndrept spre cele mai bune surse, cele mai bune traduceri sau comentarii. Pentru aceasta mă informez de la colegii mei şi de la specialişti. Aceasta mă scuteşte de lectura a mii de pagini de un mai slab interes. Grija de a cunoaşte în profunzime sursele este, de altfel, una din cauzele pentru care mi-am consacrat şapte sau opt ani studiului Australiei : aveam sentimentul de a putea citi eu însumi toate documentele necesare, lucru imposibil pentru Africa sau triburile americane." *(UEpreuve du labyrinthe,* ed. c't., p. 104).

Iunie, 27 Mircea Eliade începe să scrie primul capitol al capodoperei sale *Noaptea de Sînziene,* notîndu-şi în acelaşi timp în *Jurnal :* „Văd începutul şi sfîrşitul romanului. Ştiu destul de vag ceea ce se va petrece între început (1936-1937) şi sfîrşit (1948-1949). Doisprezece ani de viaţă românească. Aş vrea să folosesc ceea ce am văzut eu însumi şi am auzit de la alţii, dar să mă las mai ales dus de imaginaţ'e spre a regăsi ca într-un vis această epocă paradisiacă a Bu~ cureştiului tinereţii mele." *(Fragments...,* ed. cit., p. 108).

*Iulie*15 Călătorie în Italia : „Mă întreb cum am putut lăsa să treacă atîţia ani fără să o revăd." *(Fragments...,* ed. cit,, p. 111). La Capri sciie primele 300 de pagini ale *Nopţii de Sînziene.* Publică unul din cele mai îndrăgite eseuri : *Le Mythe de Veternei retour* (colecţia „Les Essais, XXXIV", Editions Gallini ard).

1950 ianuarie 9 Căsătoria cu Christinel Cotescu, sora Lizettei Perlea.

Ianuarie, 13 şi 20 Conferenţiază la College Philosophique despre *Structura miturilor* şi *Mitul în luraea modernă.* Dintre numeroasele conferinţe ţinute, cea mai interesantă o consideră pe cea consacrată lui Eminescu, cu prilejul centenarului naşterii.

Martie Conferenţiază la Roma despre *Şamanism* (la Universitate, invitat de Petazzoni) şi dspre *Tantrism şi şamanism* (la Institutul Oriental, invitat de Tucci).

August Prima conferinţă „Eranos" la Ascona, unde Eliade întîlneşte pe C.G. Jung, G.van Leeuw, Joachim Wach, Louis Massignon.

Septembrie Participă la Congresul Internaţional de Istorie a Religiilor de la Amsterdam.

Septembrie 14 Sub titlul *La Nuit Bengali* apare la Editura Gallimard traducerea franceză a romanului *Maitreyi,* considerat de Gaston Bachelard drept „o mitologie a voluptăţii".

1951 TSdiiura Payot publică *Le Chamanisme et les Technî* ques arckaîques de VExtase.*

August Revine la Ascona pentru a ţine conferinţa în cadrul întîlnirilor ,.Eranos",

1951-1955 Ţine conferinţe la Universităţile din Roma, Paris, Strasbourg, Mtinchen, Freiburg. Ia parte la Congreşul Internaţional de Orientalistică (Munchen) şi

ia Congresul de Istoria Religiilor fR^nia)..

1952 *aprilie: 21-28* Conferințe la Universitatea din Eund, Suedia, asupra șamanismului. îl cunoaște pe Alf Lombard. Ține un curs de limba română la Institutul **de** Studii Romanice din Lund.

Mai Călătorie în Italia, La Roma ține conferințe la Institutul Oriental, de sub conducerea lui TuccL Reîhtilnirea- eu Giovanni Papini Ia Florența,

lunie-august Din nou la Ascona. Prietenia cu-Jung devine mai puternică. îi ia un interviu: celebrului psihanalist, pe care-1 va publica în octombrie în „Combat*, -

Decembrie Termină redactarea nuvelei fantastice *12,000 capete de vite.*

La Editura Gallimard- se publică. în colecția, de Eseuri. *Images **el** symboles.*

Î953 *august* Din nou Ia Ascona.

Septembrie 4- Invitat să- conferențieze în cadrul-celebrelor „Rencontres internationales de Genevei", Franța va fi reprezentată de Frangois Mauriac și Roberi: Schumann.

Noiembrie 10 ..Din cînd în cînd: sînt luat de pasiunea pentru Dacia și pentru Zaliiioxi-s... Revin atunci la textul lui Herodot citit și recitit deja de 30; sau de 40 de ori. la mieile mărturii asupra credinței geților,, adunate în caietele din 1941-1942, cînd. eram. la Lisafoona. Timp de cîteva zile sînt ca și posedat, nu fac decît să recitesc și' să visez deasupra manuscriselor.. Stelate pagini și pagini, remarci, comentarii, planuri de studii'ș* cercetări, de făcut. Apoi,,ea de obicei^ într-o bună dimineață totul se- potolește și. mi reîntorc la muncă întreruptă/* *(Fragments,..,* ed. cit., p, 217),.

2#§,4 *iunie-.* La Ascenm

MMe ? Despre *Noaptea de Sînziene-:* ,Jn dimineața

' ~i aceasta, la-ora 11,â5, am terminat să scriu și,să transcriu- ultima pagină. Romanul e terminat." *(Fragments,.., ed-.* cit*, p. 221).

J> m ***Decembrie*** Apare la Paris *Le Yoga. Immortalite et liberte* (Editions Payot).

J9S5, *aprilie 25* La Congresul de Istorie a Religiilor, Joachim Wach îl invită pentru anul următor ia Chicago.

Iulie Termină nuvela fantastică intitulată *Fata căpitanului.*

August începe o lungă povestire. *Pe* strada *Mintii-Masa,,* care îl pasionează : „Ajung să. scriu cîte opt pînă la nouă ore pe zi, ca în tinerețe; Mă scufund pe nesimțite într-o mitologie bucureșteană. în hibernare de 15 ani.** *(Fragments...,* ed. cit., p. 226).

Noaptea de Sînziene apare în acest an în traducere franceză cu titlul *Foret inter.dite.*

1056 Redactează capitolul *Litierature orale* din *Histoire des Lîtieratures,. Encyclopcdie de la Pleiade,* de sub redacția lui Raymond- Queneau.. Editions Gallimard, Paris, p. 3-20). Se tipărește la Paris volumul *Forgerom- et alehimisies-* (fîditions Flammarion).

Octombrie 1 Pentru prima oară la Chicago.

195? *martie* Se stabilește la Chicago ca profesor de isioria religiilor : „Traiectoria mea biografică și culturală. : București, Calcutta, Lisabona, Paris, Chicago, Numai după epoca de -activitate intensă, și frenetică de la. 1.933 la 1940, aveam dreptul să mă detașez de momentul românesc și să încep să mă gîndesc să scriu pentru un public mai vast și înlr~o perspectivă unixersitară-..." *(Fragments...,:* ed. cit., p. 420, 425)...

Iulie..- Cu, toată celebritatea,. își. deplînge soarta : Ascona— • „Am-, descuiat valiza cu cărți și manuscrise

şi am căutat dosarul cu note pentru conferinţele «Eranos». Pentru a cîta oară îngenuncheam în faţa acestei valize, căutînd printre caiete şi cărţi, scoţînd dosarele unul cîte unul, terorizat la răstimpuri de gîndul că tocmai notele de care aveam nevoie ar fi putut fi lăsate într-unui din locurile pe unde am trecut în ultimii ani, în pivniţa din Rue Duhenne sau sus, în biblioteca Jacquelinei, la Val d'Or sau la Chicago. Mă revăd acum o lună, în apartamentul Lizettei, la New York, acum două săptămîni în cabina îngustă de la «Liberte», apoi din nou la College Sainte Therese, îngenunchind în faţa aceleiaşi valize ca s-o pregătesc pentru lucrul de vară. Şi deodată îmi dau seama ce-am ajuns : un nomad, un *toandering scholar.* Nu mai am nicăieri, într-o casă, o odaie a mea. Locuiesc pe unde pot, la cine mă pofteşte, la rude, la prieteni sau la oameni de omenie. Îmi aduc aminte de melancolica indignare a lui Camil Petrescu, prin 1937 : «La 40 de ani eu n-am nici măcar o garsonieră...» L-am privit atunci ca pe un martir exemplar. Dar mai mult decît toate mă întristează faptul că, pentru multă vreme încă, nu voi mai putea scrie şi citi în voie. Visez uneori la o lungă, nesfîrşită vară, în care să mă las deşteptat în fiecare dimineaţă de bucuria că ziua va fi numai a mea, că voi putea, dacă vreau, s-o risipesc sau s-o mistui întreagă într-o carte." *(Fragments...,* ed. cit., p. 231—232),

August La Veneţia.

Septembrie La Miinchen, Congresul Orientaliştilon Apare, în acest an, *Mythes, Reves et Mysteres* în colecţia de eseuri a Editurii Gallimard.

1958 *ianuarie* îşi deschide cursul la Universitatea din Chicago : „Universitatea se găseşte într-un imens parc, aproape de lac, la zece kilometri de centru.

Totul este concentrat acolo : enorma bibliotecă. Institutul Oriental cu admirabilele lui arhive, un muzeu mic, dar atît de frumos, şi marii specialişti ai orientalismului/în fine... totul ! Ceea ce uşurează nu numai informaţia, dar în acelaşi timp verificarea informaţiilor. Pot oricînd consulta un hititolog. un asiriolog sau pe cineva care vine din India şi a făcut studii asupra unui sat. Aceasta valorează mai mult pentru un cercetător, decît dispersarea locurilor şi a profesorilor dintr-o universitate europeană. Cam-" bridge şi Oxford sînt, în parte, modelul universităţilor americane. îmi place campusul de la Chicago/' Oraşul însă nu îi e pe plac, pentru că este negrit : „Locuiesc la etajul al doilea al unei mici case, cu grădină şi cu terasă de lemn într-o foarte mare alee plantată cu arbori, destul de frumoasă. La 30 de paşi de birou îmi păstrez o parte din biblioteca mea. unde lucrez adesea în timpul zilei şi unde-mi primesc studenţii. Biblioteca este. la o distanţă de 400 de metri, iar sălile de curs la mai puţin de un kilometru." *(UEpreuve du labyrinthe,* ed. cit., p. 126).

Iunie Se întoarce la Paris.

Septembrie în Japonia, împreună cu soţia. Participă ia Congresul Internaţional de Istorie a Religiilor de la Tokio.

Octombrie întoarcere la Chicago, prin Hawai şi San Francisco.

1959 *iulie* Termină de redactat nuvela fantastică *La ţigănci.*

Octombrie Mircea Eliade îşi intitulează seminarul pe care-1 ţine la Universitatea din Chicago *Psihologia şi istoria religiilor.*

Apare la Editura Gallimard volumul *Naissances mystiques. Essai sur quelques types d'initiation,*

>.1900 *iulie 24* Începe redactarea *•ÂmmUril&r,*
Septembrie Participă la Congresul de Istorie a Religiilor-de la Marburg.

1960—1972 Conduce, Împreună, eu Ernest Junger, revista „Aritaios". Studiile sale publicate în cele 12 volume ale revistei constituie o prezentare pluridisciplinară a mitului şi a simbolului.

1961 începând cu acest an şi pînă la moarte, Mircea Eliade este conducătorul publicaţiei *History of religiong* ((împreună cu J, M, Kitagawa şi Charles Long).

1962 Apare la Paris volumul *Pantajali et* Ie *Yoga.*

1963 Editura Gallimard publică *Aspects du mythe.*
Profesorul Thomas Y. Altizer publică monografia *Mircea Eliade and the Dialectics of the Sacred.*

Se publică la Madrid (în limba română), în colecţia „Destin", condusă de George Uscăteseu, volumul *Nuvele.*

Aprilie 5 „încep cel de-al doilea volum din autobiografia mea. Voi încerca să rezum anii petrecuţi în India, insistînd exclusiv asupra anumitor evenimente şi omiţînd altele. Mă gîndesc că această carte — autobiografia — este astăzi singura care trebuie să fie scrisă cu orice preţ. Toate celelalte lucrări pot să aştepte.", *(Fragments,,.,* ed. cit*

4964 Colaborează la *Encyclopaedia **of** World Aft* (New York).

Universitatea din Chicago îi conferă titlul de •:...;; ^S©wele..L. Averv JMstinguisfeed iServiee Professor\

1-^4965 ***ianuarie-martie*** La Mexico City. Ţine la Colegiu] din Mexico un curs asupra religiei indienilor,

1966 *februarie 10* Un articol din „Times" îl numeşte „savant al simbolurilor",

Mai 11 Devine membru al Academiei Americane de Arte şi Ştiinţe.

Se tipăreşte în româneşte, la Madrid, în colecţia. „Destin" (director George Uscătescu), volumul *Amintiri,* I, *Mansarda.*

Iunie 13 Devine Doctor Honoris Causa la Universitatea din Yale: ..... ceremonialul era pur şi simplu extraordinar. Cei zece mii de studenţi înainiau în togile lor de culori diferite cu drapele, muzică, în procesiune. Timpul era ploios, dar în răstimp, pînă la sfîrşitui ceremoniei, nici o picătură" de apă.

Ne urcăm pe estradă. Noi, onorificii, luăm loc în primul rînd. Prezidentul Kingman' Brewster jr. ne cheamă unul după .altul şi ne citeşte «citaţiunea» scurtă, puţin aulică. Despre mine a spus următoarele : «Aparţineţi universului. în prima d-stră tinereţe aţi călătorit din Europa spre înţelepciunea interioară a Estului şi, după. ce aţi sondat esenţa spiritualităţii hinduse, aţi muncit pentru a reda Estul mai inteligibil Vestului. Venerînd marile mistere exprimate în mit şi simbol, aţi contribuit la .găsirea unui limbaj uman al adevărului veşnic. Yale. vă conferă gradul de Doctor Honoris Causa.» Sînt, natural, mîndru, şi în acelaşi timp melancolic ; este începutul seriei onorurilor, începutul bătrîneţii *1" (Frag™ ments.,.,* ed. cît/p. 525).

1967 Colaborează la Enciclopedia britanică. Apare în limba engleză, la- Londra şi New York, Editura Har-

per and Row, un impunător' tratat.: *Fțom Primiți-ves to Zen. A Thematic Sourcebook on the History of Religions,*

Î968 august 17 Apare în „Luceafărul", Bucureşti, interviul pe care Marin Sorescu i-1 ia lui Mircea Eliade.

Universitatea din Windsor (Canada) îi acordă medalia de aur „Christian Culture Award" pe anul respectiv. Se publică la Paris, în limba română, nuvela *Pe strada Mîntuleasa* („Caietele Inorogului")»

1969 aprilie-mai Călătorie în Argentina. Conferință la Universitatea din La Plata.

Aprilie 22 Doctor Honoris Causa ia Universitatea din La Plata (Argentina).

Mai **7** Profesor extraordinar aî Şcolii de Studii Orientale a Universității din Argentina (Buenos Aires).

Mai 18 Doctor Honoris Causa la Ripon College,

Apare, sub îngrijirea lui J. M. Kitagawa şi Charles Long, volumul *Mit şi simbol Studii în onoarea lui Mircea Eliade* (Universitatea din Chicago, 1969), Editura pentru Literatură din Bucureşti tipăreşte două volume din beletristica lui Eliade : *Maitreyi Nunta în cer* şi *La țigănci şi alte povestiri*

1970 ianuarie 7 Doctor Honoris Causa ia Universitatea Loyola din Chicago.

Iulie 8 Membru corespondent *(felow)* al Academiei Britanice.

August-septembrie Călătorie în Suedia şi Norvegia* Participă la Congresul Internațional de Istorie"a-Religiilor de la Stockholm.-

- Apare,- la Paris, în Editura•'. Payot, *De Zalmoxis ă Gengis-Khan,* magistrală-sinteză asupra miturilor geto-dace şi a capodoperelor folclorului românesc în care acestea s-au întruchipat

1971 iunie, 14 Doctor Honoris Causa la Colegiul din Boston.

Apare, la Paris, în limba română, *Noaptea de Sînziene* (Editura loan Cuşa). Un alt eseu la Editura Qallimard : *La nostalgie des origines.*

1972 martie In „Contemporanul", Bucureşti, se publică interviul luat de Adrian Păunescu lui Mircea Eliade : *Scriu în limba română, limba în care visez.*

Mai 17 Doctor Honoris Causa la Colegiul Law Saile din Philadelphia,

j *Mai 21* Doctor Honoris Causa la Colegiul Oberlin.

1973 mai 22 Membru corespondent al Academiei Austriece de Ştiințe (clasa de filosofie şi istorie din Viena).

August Călătorie în Finlanda. Ia parte la Colocviul de Istorie a Religiilor din Turku.

Toamna în Editura Gallimard apare *Fragments d'un journal (1945—1969).*

1974 „Manuscriptum" tipăreşte piesa lui Mircea Eliade *Iphigenia.*

1975 august 12 Doctor Honoris Causa la Universitatea din Lancaster.

Septembrie Membru al Academiei Belgiene,

Apare la New York, Editura Harper Colophon Book, volumul *Myths, Rites, Symbblso*

1976 februarie 14 Doctor Honoris Causa la Universitatea Sorbona.

Continuă lecțiile la Chicago, care se desfăşoară ca pe vremuri la Bucureşti: „îmi fac un plan. me«

. ditez cîteva ore înaintea lecției, îmi aleg citatele, dar nu scriu nimic. Riscul nu e prea mare : dacă mă repet, nu este prea grav, iar dacă uit cîte un lucru, vorbesc despre el a doua zi sau la sfîrşituî lecției... Dar ceea ce iubesc încă mult este seminarul, unde lucrăm împreună. Ultimul meu seminar, cel din 1976, discuta despre alchimie şi ermetismul Renaşterii : era pasionant Asta îmi place : să studiez cu atenție detaliile cu o mică grupă bine pregătită, să aprofundez anumite probleme care îmi sînt scumpe. Si acolo studentul învață să muncească, acolo învață metoda. Pregăteşte o expunere, e ascultat, invit pe colegii săi să-i comenteze spusele, intervin, şi dialogul durează uneori ore şi ore. Dar îmi dau seama că nu-mi pierd timpul, pentru că ceea ce le ofer acolo n-ar fi putut să găsească numai în cărți, în aceeaşi manieră, întrevederile personale de la începutul anului sînt de neînlocuit."

I se tipăreşte un alt volum în limba engleza : *Ocultism Withcmft and Cultural Passions. Essays in Comparative Religions,* Chicago—London, Chicago University Press, 1976. Apare primul volum al monumentalei opere *Histoire des croyances et des idees religieuses* la Editura Payot din Paris,

1977 februarie 18 Citeşte la Academia Belgiană discursul * inaugural despre Martha Bibescu, strălucit elogiu adus culturii româneşti : „Aparțin unei tradiții culturale care nu acceptă incompatibilitatea între investigarea ştiințifică şi activitatea literară. Numeroşi mari savanți români — Cantemir, Hasdeu, lorga, Pârvan — au fost în aceeaşi măsură-străluciți scrii-» teri ; cel mai ilustru poet român, Mihai Emînescu, a fost de asemenea un filosof original şi unul din marii erudiți printre contemporanii săi. In ceea ce mă priveşte, consider că există o analogie între munca ştiințifica şi imaginația -literară." Elogiu! adus literaturii Marthei Bibescu se opreşte în pri~ mul rînd asupra capodoperei sale : *,Jsvor* poate fi comparată cu. cărțile unor antropologi americani, devenite *besl-seller* în ultimele decenii. Cartea prezintă viața unei societăți româneşti în întreaga eî complexitate şi profunzime» Cu precizie, delicatețe -şi inteligență, în pagini care nu au" pierdut nimic . din prospețimea lor, Martha Bibescu evocă un ciclu ritual al unui sat' românesc, costumele, legendele şi muncile cîmpului în fiecare anotimp. De multe ori ea este frapată'de arhaismul lor. Datorită ghidului - şi confidentei sale, batrîna țărancă Uța, prințesa descoperă vestigiile unui cult imemorial şi secret, rar descris de etnologi şi folclorişti. Descoperind această moştenire a preistoriei, descifrînd zi de zi. viața profundă şi secretă a țăranilor români. Martha Bibescu nu se îndoieşte de posibilitatea lor crea- . toare". *(Seance publique du 15 fevrier **1977.** Recep* tion de* M. *Mircea Eliade,* Academie de Langue et, de Litterature Francaise, Bruxelles, Palais des Aca» demies, 1977. *Extrait* du „Bulletin de 1'Academie Royale de Langue et Litterature Francaise", tome LIV, nr. 1).

Iunie Academia Franceză acordă lui Mircea Eliade premiul Bordin pentru lucrarea *Histoire des croyances et des idees religieuses.*

Se tipăreşte la Paris, în româneşte, volumul de nuvele fantastice *(în curte la Dionis* '(„Caietele Inorogului" IV).

1978 •*septembrie 11* Este sărbătorit la Paris cu prilejul primirii Legiunii de Onoare,

Decembrie Apare la Editura Univers volumul Aspecte *ale mitului,* tradus de Paul G. Dinopol, cu o prefață de Vasile Nicolescu,

Apare cel de-al doilea volum allucrării de sinteză *Histoire des croyances et des idees religieuses.* Se publică traducerea în limba franceză a romanului fantastic *Şarpele,* intitulat *Andronic et le serpent* (Editura l'Herne). Numărul 33 din „Cahiers de l'Herne" este consacrat în întregime lui Mircea Eliade. Se tipăreeşte la Paris, la Editura Pierre Belfond, *UEpreuve du lahyrinthe. Entretiens avec Glaude-Henri Rocquet.*

1979 *şfîrşitul lui august* Apare în „L'Express" un amplu interviu cu Mircea Eliade.

Decembrie „Les Cahiers roumains d'etudes litteraires" publică un masiv grupaj de texte : *Mircea Eliade despre roman.*

Revista „Entologica", Bucureşti, condusă de Ro~mulus Vulcănescu, este închinată lui Mircea Eliade, conţinînd- numeroase studii de şi despre marele savant. Apare traducerea franceză a romanului fan~tastic *Domnişoara Christina* (Editura L'Herne).

1980 *ianuarie* Se publică versiunea românească a cărţii *De Zalmoxis ă Gengis-Khan,* în traducerea Măriei şi a lui Cezar Ivănescu.

Februarie Sub egida Institutului de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu" vede lumina tiparului cartea *Contribuţii bibliografice. Mircea Eliade* de Mircea Handoca.

Februarie ***10*** Universitatea Jean Moulin, Lyon III (Franţa), secţia română şi italiană, prin prof. Jacques Goudet şi Gh. Bulgăr, înaintează către preşedintele juriului Premiului Nobel o adresă documentată, care se încheie cu următoarea frază : „L'originaiite ex~pressive de son art litteraire et la profondeur de ses analyses doivent convaincre le Grand Jury du Prix Nobel â donner â Mircea Eliade cette haute distinction."

Martie Adrian Marino — *Hermeneutica lui Mircea Eliade* (Editura Dacia, Cluj).

Aprilie La Editura Gallimard o nouă carte memorialistică a lui Mircea Eliade : *Memoires, I (1907—1937). Les promesses de Vequinoxe.* Teatrul din Botoşani prezintă piesa lui Mircea Eliade *Coloana ?iesfîrsită.* Spectacolul s-a jucat în turneu la Bucureşti, Tîrgu-Jiu şi alte oraşe, obţinînd un răsunător succes. ;

Mai Apare la New York cartea lui Douglas Allen şi Dennis. Doeing *Mircea Eliade. An Annotated Bibliography.*

Iunie Apare la Paris, în limba română, nuvela fantastică *Tinereţe fără tinereţe.*

Septembrie Mircea Eliade publică în limba română • la Paris o ' altă nuvelă fantastică ; ; *Nouăsprezece trandafiri.* .

Noiembrie Editura Minerva publică' *Jniroăucere în opera lui Mircea Eliade* de Ion Lotreanu. "

1981 *martie 20* La sărbătoarea echinoxului de primăvară, printre comunicările ştiinţifice care s-âu;'susţinut ia Observatorul Astronomic al Municipiului' Bucureşti, s-a aflat şi cea intitulată *Activitatea solară -şi-principalele etape creatoare ale lui Mihai' Eminescu şi Mircea Eliade* (Ion Corvin.Sîngeorzan, Măria Neacşu, Adriana Paralescu),

Iunie Apare la Editura. Cartea Românească, sub îngrijirea Iui Eugen Simion, volumul de nuvele *hi curte la Dionis.*

Iulie Se tipăreşte în America, în traducerea lui Mac Linscott Ricketts,. versiunea engleză a memoriilor intitulată. *Autobiography* (New York and San Francisco, Harper and Row),

S&ptembrie Editura Ştiinţifică, şi Enciclopedică din Bucureşti tipăreşte în traducerea poetului Cezar Baltag primul volum din *Istoria credinţelor şi ideilor religioase.* Vede lumina tiparului în Editura Eminescu cartea lui Sergiu AL George *Arhaic şi universal,* unde, alături de capitolele 'consacrate lui Eminscu, Blaga. Brâncuşi. se află peste 80 de pagini Intitulate *India in destinul cultural al lui Mircea Eliade.*

Octombrie La Editura Gallimard apar. traduse din româneşte, cele două nuvele ample ale Iui Mircea Eliade : *Le temps d'un cenienaire (Tinereţe jură tinereţe)* şi *Dayan.*

Noiembrie La Editura Gallimard se publică cei de •al doilea volum din *Jurnalul* lui Mircea Eliade (perioada 1970-1978).

1982 *ianuarie* Apare în *Viaţa românească* o convorbire cu Constantin Noica despre Mircea Eliade (semnată : Mircea Handoca). Sub regia lui Ion Cojar are loc pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti premiera *îfigeniei* de Mircea Eliade. în distribuţie : Mircea Albulescu, Ion Marinescu, Damian Crîşmaru, Constantin Dinulescu, Victor Moldovan, Adrian Pintea, Valeria Gagealov, Tania Filip etc.

Februarie Mircea Handoca publică în nr. 2 al „Vieţii româneşti" o *Convorbire cu Mircea Eliade.*

Martie Apare în America volumul omagial *Imagination and Meaning,* editat de Normau J. Girardot şi Mac Linscott Ricketts.

Numărul 8/1982 al revistei „Dialogue" de la Universitatea „Paul Valery" din Montpellier este dedicat în întregime savantului : *Mircea Eliade aujour-*

Martie 17 Institutul de Istorie şi Teorie Literară „G. Călinescu" din Bucureşti a organizat un colocviu dedicat lui Mircea Eliade cu prilejul împlinirii • vîrstei de 75 de ani. După cuvîntul de deschidere rostit de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, directoarea' Institutului, au fost prezentate mai multe comunicări, vizînd diferite aspecte ale creaţiei Iui Mircea Eliade: evocări şi precizări de natură biografică (B.arbu Brezianu — *Mircea Eliade şcolar)* sau privind epoca de formare a personalităţii viitorului savant (Mircea Anghelescu — *Primul Eliade;* Mircea Handoca — *Eliade inedit;* Nicolae Mecu — *Eliade „par lui-meme"),* abordări ale contribuţiei în domeniul istoriei religiilor şi a mitologiei comparate (Vaieriu Anania — *Concepţia lui Mircea Eliade despre istoria religiei şi a credinţelor populare ;* Enver Kamut — *Aspecte ale mitologiei turcice la Mircea Eliade ;* Mihai Moraru — *Scenarii -mitice în proza de început a lui Mircea Eliade),* precum şi în domeniul istoriei literare (AL Săndulescu — B. P. *Hasdeu în viziunea lui Mircea Eliade. Istoria unei ediţii)* sau al literaturii .propriu-zise (Emil Mânu — *Mircea Eliade, comparatistul ;* Roxana Sorescu — *Mircea Eliade. Feţele lui lanus ;* Dan Mihăilescu — *Mircea Eliade citit* de *Mihai Sebastiari* etc). în cea de-a doua parte a colocviului, masa rotundă cu tema *Semnificaţia operei lui Mircea Eliade în contextul culturii româneşti contemporane* a reunit punctele de vedere exprimate de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Valeriu Anania, Octavian Barbosa, Ion Frunzetti, Dan Hăulică. Al. Paleologu, Eugen Simion, Răzvan Theodorescu, Marin Bucur etc.

Noiembrie Editura Payot publică lucrarea de referinţă a lui Douglas Allen, *Mircea Eliade et le phcnomene religieux.*

Noiembrie 5 Midwest Modam Language Asociation organizează la Cincinnati, Ohio (S.U.A.) un simpozion „Eliade", cu referire specială la beletristică,

Printre comunicările prezentate: John Miles Fo« ley — *Time ană Muth of the Forbidden Forest,*,Mac Linscott Ricketts — *On reading Eliade's Stories as Myths for Moderns şi* Lawrence E. SuPivan — *Creative Writing and Imitatio Dei ; The Book and the Fall*

1983 *mai* In cinstea lui Mircea Eliade se organizează în America un simpozion de trei zile cu participarea lui M. Meslin (Universitatea Sorbona ; N.Bianchi, Roma) şi alţi 50 de savanţi din America. Mircea Eliade inau^ gurează acest simpozion cu conferinţa *Homo faber and Homo religiosus.*

Iunie Apare în Editura Payot cel de-al treilea volum al monumentalei lucrări a lui Mircea Eliade *Histoire des croyances et des idees religieuses.*

Decembrie Sub îngrijirea lui Hans Peter .Duerr, apar în R. F. Germania două volume omagiale în onoarea lui Mircea Eliade.

1984 *Acelaşi* elev al lui Eliade, Hans Peter Duerr, scoate la Frankfuft am Main cel de-al treilea volum omagial, intitulat *Die Mitte der Welt.* Printre studii se află şi cele ale românilor : Constantin Noica, Adrian Marino, Eugen Simion.

Martie Are loc, prima audiţie a operei lui Şerban Nichifor -— *Domnişoara Christina.*

Aprilie în R.F. Germania se tipăreşte primul volum din seria *Opere complete (Kosmos und Geschichte, Le Mythe de Veternei retour).*

Mai Sub auspiciile Departamentului de Studii Franceze de la Brown University (Providence) este sărbătorit Mircea Eliade, printre altele, prin conferinţa doamnei Florence M. Hetzler, profesor la Fordham University din New-York şi preşedintă a Societăţii Internaţionale ,,Brâncuşi" — *Two Views of Infinity : Brâncuşi and Eliade,* cea a Iui Ionel Jianu (Paris) — *Mircea Eliade şi „tînără generaţie a anilor 1930",* Mac Linscott Ricketts — *Romanul adolescentului miop.*

Mai 3, 4 şi 5 La Universitatea Aix-en-Provance are loc un colocviu „Mircea Eliade", organizat de Florin Mihăilescu.

Iunie La Borgo alia Collina i se înmînează lui Mircea Eliade premiul internaţional Dante Alighieri» oferit de Academia Casentinese (Castello di Borgo alia Collina Arezzo).

Iulie 3 I se înmînează Cordonul Legiunii de Onoare, într-unui din saloanele Sorbonei.

Septembrie 29 Premiul Insula d'Elba pentru *Nozze in Ciello,* considerat cel mai bun roman străin al anului 1984. Mircea Eliade dăruieşte Bibliotecii universităţii din Bucureşti un prim lot de 1.000 de volume de, orietalistică, folclor, antropologie şi istoria religiilor, printre care colecţia unor reviste de specialitate de o valoare inestimabilă.

Decembrie 9 Academia Americană de Religie, sărbătorindu-şi cea de-a 75-a aniversare, a omagiat personalitatea lui Mircea Eliade pentru distinsele sale contribuţii în domeniul religiilor. Cu această ocazie, compozitorul Frank Burch Brown, de la Institutul Politehnic al Universităţii din Virginia, î-a dedicat cvartetul pentru pian, vioară şi oboi *Ritual Compass.* Isamu Noguchi a creat şi a oferit o sculptură inspirată din opera profesorului Mircea Eliade. Profesorul Joseph M. Kitagawa, de la Universitatea din Chicago, a prezentat activitatea lui Mircea Eliade ca a unuia dintre *cei* mai mari istorici ai religiilor din lume»

'1985 *28 februarie — 2 martie* Casa de cultură a R. F. Germania din Bucureşti şi Uniunea scriitorilor din R. S. România au organizat un colocviu pe tema *Povestirea*

. *populară, legende şî basme.* -Printre altele, Mihai Morarii a ţinut comunicarea *B. P. Hasdeu si Mircea Eliade,* asupra raportului dintre cărţile populare şi folclor.

Aprilie 15—*21* Mircea Eliade a ţinut mai multe conferinţe la Universitatea Washington, unde i s-a decernat titlul de Doctor Honoris Causa.

Mai La Universitatea Boulden (Colorado) a apărut un superb album de lux cu fotografii şi studii despre Mircea Eliade.

Mai 15 Universitatea din Chicago atribuie numele lui Mircea Eliade Catedrei de istoria religiilor Este pentru prima oară în lume cînd unei catedre universitare i se atribuie numele unei personalităţi în viaţă.

Mircea Eliade definitivează cele 16 volume din *Encyclopaedia of Religions.*

La Bucureşti apare teza de licenţă a lui Mircea Eliade *Contribuţii la filosofia Renaşterii,* ca supliment al „Revistei de istorie şi teOrie literară". Textele îngrijite de Constantin Popescu-Cadem, prefaţă de Zoe Dumitrescu-Buşulenga.

1986 *februarie* La Editura Gallimard vede lumina tiparului ultimul volum antum : *Briser le toit de la maison. La creativite et les symboles,* cuprinzînd, printre al- . tele, eseuri despre : Constantin Brâncuşi, Eugen Ionescu, C. G. Jung. Giovanni Papini, Martha Bibescu, E.rnst Junger, Matila Ghyka, G. Tucci etc.

Aprilie 14 Mircea Eliade acuză simptome de congestie cerebrală. în zilele următoare, analizele constată un cancer pe cale de generalizare.

Aprilie 22 La ora 9,40, Mircea Eliade trece în nefiinţă. Incinerarea a avut loc a doua zi. La serviciul funerar de la Capela Rockfelîer din Hyde Park. campusul Universităţii din Chicago, au citit din opera lui în limba română, franceză şi engleză cei apropiaţi : Saul

Below, Paul Ricoeur, Wendy O. Flaherty, • Ioan P. Culianu..

Apfilie-mai în România, Franţa, Italia, America şi numeroase alte ţări apar articole şi omagii' asupra personalităţii lui Mircea Eliade, în cele mai importante publicaţii.

Mai, 31 în Amfiteatrul Edgar Quînet de la Sorbona a avut loc o evocare a omului, savantului şi scriitorului Mircea Eliade, la 40 de zile de la moarte.

Noiembrie Editura Minerva publică o nouă ediţie a romanelor *Maitreyi* şi *Nuntă în cer.*

Decembrie La Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică se tipăreşte cel de-al doilea volum ai *Istoriei credinţelor şi ideilor religioase* în traducerea lui Cezar Baltag. „Revista, de istorie şi teorie literară" consacră un umăr dublu (2—3) vieţii şi operei lui Mircea Eliade. Apare numeroase materiale inedite : *Gaudeamus, 1241, Jurnal, Memorii* etc.

§7 *martie-* La împlinirea a 80 de ani de la naşterea lui Mircea Eliade revistele româneşti publică articole» eseuri despre operă şi inedite „România literară", „Manuscriptum", „Revista de istorie literară". „Steaua", „Cronica" etc). La Milano are loc colocviul *Mircea Eliade — tradizione e mito* organizat de Centre Italo-Romeno di Studi sferici. Printre altele, s-au prezentat comuncările : Roberto Scagno — *Mircea Eliade şi folclorul ;* Marco Cugno — *Mircea Eliade şî Lucian Blaga.* Au mai vorbit : M. Marconi (Milano), Mariano Baffi (Roma), Constantin Ţoiu (Bucureşti), Mircea Vaida (Cluj) etc. Adrian Marino, care a tras şi concluziile lucrărilor, a ţinut comunicarea *Mircea Eliade despre mit şi literatură.*

Mai Editura Jaca Book publică un elegant şî substanţial volum, Mircea *Eliade e VItalia,* sub îngrijirea lui Marin Mincu şi Roberto Scagno .(406 p.): în afară

de numeroase studii şi eseuri ale cercetătorilor români şi italieni se publică din corespondenţa inedită a lui Eliade (cu Giovanni Papini, Ernesto Buonaiuti, Vittorio Macchioro, Raffaele Pettazzoni, Giuseppe Tucci, Ernesto de Martino, Julius Evola, Constantin Noica, Eugen lonescu, Lucian Blaga, Emil Cioran etc. Editura Junimea, Iaşi, publică antologia de texte Mircea Eliade — *Despre* ***Eminescu*** *şi Hasdeu* într-un tiraj de masă. La Paris vede lumina tiparului cartea *Mircea Eliade. Dialogues* ***avec*** *le sacre.* Îngrijitori : Ioan Culianu, Gilbert Durând, Edgar Morin, Frederick Tristan etc. Editura Gallimard prezintă versiunea franceză a romanului *Huliganii,*

Iunie 17 şi 19 Centrul Georges Pompidou organizează la Paris un ***Hommage ă Mircea Eliade,*** deschis de Eugen lonescu (de la Academia Franceză). Au luat cuvintul : Frederick Tristan, Michel Meslin, David Tracy, Claude-Henri Rocquet etc.

Iunie ***24—27*** Congresul Internaţional al Academiei Româno-Americane în colaborare cu Universitatea Şprbona au organizat un nou ***Omagiu*** *lui Mircea* ***Eliade*** cu colaborarea a peste 40 de prestigioşi participanţi, dintre care cităm : Michel Meslin, Paul Ricoeur, Charles Long, Gilbert Durând, David Tracy, Ionel Jianu.

Iulie ***25*** în „Le Figaro" apare un articol al lui Eugen lonescu în care este evocată personalitatea marelui său prieten.

Iulie în sala de concerte a Radioteleviziunii Române are loc premiera operei în două acte ***Arşiţa,*** de Nicolae Brînduş, după nuvela *La. ţigănci* . de Mircea Eliade.

Decembrie în „Biblioteca' Manuscriptum" vede lumina tiparului primului volum din- *Romanul adolescentului miop,*

„Revista de istorie şi teorie literară" publică — în premieră mondială — volumul ăl doilea al ***Amintirilor*** în nr. 1—2 şi 3—4. Regizorul Paul Barbă-Neagră termină filmul ***Despre şi cu Mircea*** *Eliade.* Producţie F.R. 3/Cluny, Tele — Films, 1987. Operator : Ştefan de Fay. Asistent de regie : Mihaela Bacon. Montaj : Jacques Oger. Ilustraţia muzicală : Florence Paion. Texte de Mircea Eliade redate de actorul Pierre Veneck. Editura Macmillan din New York publică cele 16 volume monumentale din ***The Encyclopaedia of Religions.*** Mircea Eliade este ***Editor in chief.*** Prefaţa semnată de el este datată martie 1986. în afara coordonării şi revizuirii întregului text au apărut sub redactarea şi semnătura lui următoarele articole : ***Alchemy*** (vol.I, pp.183—186) ; ***Androgynes*** (vol.I, pp. 276—281) ; ***Center of the World*** (vol.III, pp. 166—171) ; ***Deus otiosus*** (vol.IV, pp.31.4—318) ; ***Earth*** (voi. V, pp. 534—541) ; ***Hierophany*** (voi. VI, pp.313—317) ; ***Initiation*** (voi.VII, pp.224—229) ; ***Orientation*** (voi.II, pp.105—108) ; ***Sexuality*** *: An* ***Overview*** (vol.XIII, pp.184—186) ; ***Shamanism*** *: An* ***Overview*** (voi. XIII, pp. 202—208), ***Yoga*** (voi. XV, pp. 519—523).

1988 ***martie*** Editura Gallimard prezintă versiunea îrt limba franceză a amintirilor intitulată ***Memoires,*** IL Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică publică în aceeaşi traducere, a lui Cezar Baltag, cel de-al treilea volum al ***Istoriei credinţelor şi ideilor religioase.***

Mai 19 La Paris, în Place Charles Dullin, pe faţada apartamentului în care savantul român a locuit, a fost dezvelită o placă memorială cu următorul text : „Aici a locuit Mircea Eliade, scriitor şi filosof român, născut la Bucureşti în 1907 şi mort la Chicago în 1986".

Notă asupra ediției

Această* primă edilare în România a romanului *Noaptea de Sînziene* reproduce integral textul apărut în românește la Paris in 1971.

S-a procedat la următoarele revizii redacționale :

— actualizarea normelor ortografice și gramaticale în spiritul limbii române literare contemporane ;

— păstrarea particularităților dialectale aie autorului, precum și a tuturor acelora menite să caracterizeze personajele ;

~~ renunțarea la liniile de dialog, care uniformizau textul, și introducerea ghilimelelor și aliniatelor ori de cîte ori discursul se referă la un alt moment temporal sau la o altă acțiune față de monologul interior al personajelor.

m. 'a

PARTEA' L

Deschise cît putu de încet ușa și aprinse lumina. Odaia era caldă ; mirosea a praf. Obloanele ferestrelor erau lăsate. Alături de pat se afla o masă de lemn încărcată cu cărți, aproape toate noi, unele cu foile încă netăiate. De celalt perete era rezemată o bibliotecă șubredă, făcută parcă de un amator, plină și ea cu cărți. „Ce ți-ar place să ajungi ? auzi glasul femeii din camera vecină Ți-ar place să ajungi deputat ?..."

E cu Arethia, își spuse, și se îndepărtă, în vîrful picioarelor, către pat. De cînd se mutase alături Spiridon Vădastra, pătrundea cu emoție în camera lui de hotel. Aproape în fiecare seară Vădastra avea vizite. Pereții erau de paiantă și conversațiile se auzeau în întregime, în cîteva săptămîni aflase foarte multe lucruri despre Vădastra. Aflase că-și trecuse de curînd doctoratul în drept, că era directorul unui ziar, „Avîntul studențesc", pe care i-1 subvenționa Prefectura Poliției, că tovarășul lui și administratorul ziarului, un oarecare Voinea, fugise la Iași cu întreaga subvenție a numărului următor : 50.000 de lei. Aflase, mai ales, că e iubit de domnișoara Arethia. Ii zărise de cîteva ori pe amîndoi Spiridon Vădastra era un tînăr mărunțel, cu monoclu negru, cu părul țepos și mersul arogant, de om sigur de sine ; era întocmai așa

cum şi-1 închipuise Ştefan ascuitîndu-1. Arethia părea fără vîrstă : era uscăţivă, avea părul spălăcit, pometţii obrajilor accentuat fardaţi şi buzele subţiri, Cînd zîmbea, închidea din cochetărie ochii. Şi de cîte ori -o întîlnise Ştefan pe scară, o surprinsese trăgîndu-şi bluza în- jos, ca să i se poată contura pieptul uscat.

.„Eu ? ! răspunse -Vădastra ridicînd glasul Deputat poate ajunge'oricine, Şi unul ca Voinea poate ajunge deputat..." „Atunci ministru ? !" făcu Arethia. ..Poate, răspunse Spiridon după o scurtă şovăială. Dar ce în- "înseamnă să fii ministru ? ! Astăzi eşti şi mîine nu mai eşti. Pe urmă treci în opoziţie şi cine ştie cînd îţi mai vine rîndul... Da, e bine să fii ministru, adăugă. Poate că am să fiu.., Dar, oricum, ce contează să fii ministru cînd sînt atîtea alte lucruri ? L.." „Ce fel der lucruri ? !" „Lucruri mari ! exclamă Spiridon cu o stranie excitare în glas. Lucruri pe care nu le poate face oricine. De pildă, să descoperi Polul Nord ! Să nu fi fost încă descoperit şi eu să fi plecat într-o expediţie, singur, şi după ani de luptă, să-1 fi descoperit L. Asta da ! Ar fi vorbit toate ziarele de mine, m-ar fi invitat toţi regii la curţile lorj aş fi devenit membru al Academiilor .din lumea întreagă !... Şi cîte altele !..."

11 doboară părerile de rău, înţelese Ştefan ascultînd tăcerea prelungă de alături. Ca şi atunci, în seara aceea, cînd povestise marea lui înfrîngere din liceu : cum în timp ce cînta Sonata Patetică pe scena Teatrului Naţional, la serbarea de sfîrşit de an a liceului, cortina s-a'lăsat pe neaşteptate, pentru că durase prea mult conferinţa profesorului de istorie şi trebuia redus programul cu o jumătate de 'oră,

_ „Dar de ce să mă reducă tocmai pe mine ?! strigase Vădastra, De ce tocmai pe mine, care eram premiant şi eram o personalitate ? L, Voisem .să le fac o surpriză. Nu ştia nimeni că m-am apucat de pian. Nu ştia decît d-na Zissu, căci exersasem la ea trei-patru; ceasuri pe zi şi-i plăteara cincisprezece lei ora. Dar erau toţi invidioşi pe mine, Nu le convenea că învăţasem şî asta : să cînt la pian, Eram cel mai bun la compoziţii şi ia latină şi acum învăţasem' să cînt şi la pian L, "

în seara aceea. Ştefan încă nu ştia că Vădastra avea un ochi de sticlă şi că-i lipseau două degete de ia mîna dreaptă, Doar cîteva zile în urmă pomenise de accident : îl împuşcase din greşeală băiatul unui colonel, jucîndu-se cu o puşcă de vînătoare. Colonelul îi dăduse atunci o mare sumă de bani. încă de cînd se afla în spital, Vădastra hotărîse cum se va răzbuna : se va apuca să înveţe la piaî% ea să arate celorlalţi cît de puţin îi pasă de „accident", Pentru un om ca el nu existau obstacole. Şi atunci, tot căutând un pian pe care să-1 poată închiria cu ora. o întîlnise pe d-na Zissu...

„Bine, dar ce poţi face tu de aici?!" întrebă tîrziu Arethia. „Cum, ce pot face ? ! Dacă un om vrea ceva cu adevărat, dacă vrea cu toată voinţa lui, izbuteşte. Şi nu e nevoie să rămîi în România. Ce contează România ? ! E o ţară mică. Dar ia închipuieşte-ţi să fii în America şi să faci ceva"'mare ! Ceva care n-a mai făcut nimeni, ceva care numai tu poţi face ! Ia închipuieşte-ţi, să descoperi ceva ca radium, ceva de o mie de ori mai important ca radium !... Aş deveni cel mai celebru om din lume şi cel mai puternic.' şi cel mai bogat în acelaşi timp. Ce-ar mai conta un Edison pe lîngă mine ? î Ar tremura toţi de numele'meu ! Aş putea să fac ce vreau cu toată lumea să schimb chiar regii, dacă aş vrea". „...Păcat că s-a descoperit, şopti Arethia după o pauză. Radium vreau să spun : păcat că s-a descoperit", repetă cu oarecare curaj. „Ce-are a face ?! exclamă Spiridon. Cîte alte lucruri nu se mai pot descoperi ! Şi în afară de astea, cîte lucruri mari nu se mai pot face ! Dar nu aşa, o invenţie oarecare, cum fac alţii, Ceva extraordinar, ceva unic, de care să vorbească toată lumea» Să descoperi, bunăoară,'un nou continent sau

altceva ! Uite, de exemplu să descoperi o substanță prin care tot ce atingi să se transforme în .auri..."

„Nu se poate ! Asta e povestea regelui ăluia care... Știi ce vreau să spun..., dar nu se poate."

„De ce să nu se poată ?! se aprinse mai aprig Spiridon. Chimia .poate face orice. E o chestiune de atomi. Să schimbi doar numărul atomilor. Și într-o zi are s-o descopere cineva, cum s-au mai descoperit atîtea altele... Dar ce mă interesează pe mine dacă o descoperă altcineva ? ! Frumos ar fi fost s-o descopăr eu !... O substanță care transformă în aur tot ce atinge. Bunăoară, ating acum scaunul ăsta și se transformă în aur ! Iți dai seama ce-ar însemna asta ?! Aș deveni stăpînul lumii ! Aș putea cumpăra orice, toate palatele, toate muzeele. Aș cumpăra Luvrul și l-aș aduce la mine acasă ! Și cîte alte lucruri n-aș putea face ! Ar tremura toți de mine ! Aș trece pe stradă și dacă mi s-ar părea că cineva nu mă salută destul de respectuos, aș chema un sergent și i-aș da ordin să-1 aresteze imediat ! Ce-ar putea să-mi facă ? Dacă aș vrea, aș putea chiar să-1 omor ! Dar n-aș omorî pe nimeni. Iți spun asta numai așa, ca să vezi ce putere aș avea și cum le-ar fi frică tuturor de mine. Ar ști ei, atunci, cum să se poarte cu mine. Ar ști cine e Spiridon Vădastra. Ar fi destul să pronunțe cineva numele meu, ca toți să întoarcă capetele. Cînd aș intra undeva, într-un local, vreau să spun, s-ar scula toți în picioare... Și cîte altele..."

Tăcerea se lăsă din nou, pe neașteptate. Doar un fluture de noapte se trezi dintr-o dată și începu să se rotească orbește în jurul becului. Tot căutînd un pian pe care să-1 poată închiria cu ora, o întîlnise pe d-na Zissu. Vădastra ar fi avut, pe atunci, 15—16 ani ; poate d-na Zissu a fost prima lui dragoste. Vorbea mereu de ea, dar nu o descrisese niciodată, nu făcuse nici o aluzie la vîrsta ei, nu spusese nici măcar dacă era frumoasă.

își dăduse seama că se bate la ușa lui dar nu răspunse, E o greșeală, își spuse ; s-o fi stricat lumina pe coridor și a greșit cineva numărul camerei. „Parcă bate cineva", o auzi pe Arethia. „Nu e pentru noi, spuse Vădastra. E alături..." Ciocănirile se auziră din nou, mai puternice, „întră !" strigă Ștefan.

Era portarul. Rămase în prag, politicos, aproape absent, neprivind nicăieri. îi întinse o pereche de mănuși. „Le-a adus șoferul adineauri. Spunea că sînt ale domnișoarei cu care ați fost d-stră și că s-a întors de la Statuia Brătianu ca să le aducă. I-am dat o sută de lei..." Ștefan luă mănușile și le privi lung, concentrat, încruntîndu-se. „De ce nu deschideți fereastra ? vorbi din nou por-» tarul. O să vă îmbolnăviți. E foarte cald la d-stră..." „Care domnișoară?" întrebă Ștefan. Dar în acea clipă își aduse deodată aminte și se lumină. „Ah, da, știu. spuse. Așteaptă..." Căută în portmoneu și îi întinse o bancnotă. „Poate îmi mai dați o carte să citesc", spuse portarul după ce mulțumi, împăturind cu grijă bancnota. Ștefan se îndreptă spre biblioteca de perete și-și zvîrli- ochii la întîmplare peste rafturi. „Dar măcar e sigur că sînt mănușile ei ?" întrebă el deodată. „Spunea că s-a întors de la Statuia Brătianu"ca să le aducă. Spunea'că-sinf ale domnișoarei cu care ați fost d-stră... Aș vrea--un • romanfrumos", adăugă cu un glas mai coborît,• zîmbind.'- '

După ce plecă portarul, țiriind cartea sub-braț, cu o infinită grijă,- aproape cu spaimă, Ștefan rămase o clipă în mijlocul odăii, ascultînd. Nu se mai" auzeau glasurile în' camera vecină. Se apropie de fereastră'și o deschise larg.'îl întîmpină un miros de grădină proaspăt stropită. Tot mai am timp, își spuse rezemîndu-se de fereastră. Nu e încă miezul nopții...

...Fata ridicase din umeri și zîmbise. în lumina serii obrazul ei părea și mai pîrlit de soare, și părul căpătase un luciu stins,, de metal vechi. „Nu te înțeleg, spusese. Nu-mi dau seama dacă glumești sau crezi cu adevărat.,."

Pe nesimțite, deasupra lor, cerul își domolise sclipirea. O stea răsărise din senin, stinghera, în creștetul pădurii

„S-ar putea întîmpla fel de fel de miracole, continuase el fără s-o privească. Dar trebuie să te învețe cineva cum să le privești ca să știi că sînt miracole. Altminteri, nici măcar nu le vezi. Treci pe lingă ele şi nu ştii că sînt miracole. Nu le vezi..." „îmi pare rău că nu te pot urmări, vorbise ea tîrziu. Mi-ar fi plăcut să te pot înțelege../' „Unii spun că în noaptea aceasta, exact la miezul nopții, se deschid cerurile. Nu prea înțeleg cum s-ar putea deschide, dar aşa se spune : că în noaptea de Sînziene se deschid cerurile. Dar probabil că se deschid numai pentru cei care ştiu cum să le privească..."-„Nu înțeleg nimic, spusese ea. Nu înțeleg..."

Tresări şi se smuci emoționat de lîngă fereastră. Mănuşile erau încă pe pat, aşa cum le lăsase. Le apropie o clipă de nări Parcă n-ar fi ale ei, îşi spuse, nedumerii Parca n^ar fi parfumul ei...

Cînd îşi apropie bricheta ca să-şi aprindă țigara, observă că ochii ei nu erau, cum crezuse, verzi ; păreau aşa pentru că obrazul îi era pîrlit de soare, dar culoarea ochilor era mai degrabă de un verde deschis, bătut în aur. Gura foarte roşie şi dinții prea albi, strălucitori, pe care-i descoperea cel mai sfios zîmbet, îi luminau şi mai mult figura.

„Te-am ascultat toată seara vorbind, începu Ileana jucîndu-se distrată cu bricheta, şi nu înțeleg de ce prelungeşti gluma. De ce nu mi-ai spus că eşti scriitor şi că te numeşti Ciru Partenie ?..."

El o privi încurcat silindu-se să-i întoarcă zîmbetul. „Nu-ți puteam spune asta pentru că nu sînt scriitor şi mă numesc Ştefan Viziru. Foarte exact : Ştefan I. Viziru, căci pe tatăl meu îl chema Ioan..."

Cu un gest scurt, Ileana îşi plecă fruntea. în clipa aceea Ştefan îşi aminti dintr-o dată, fără nici un efort, ceea, ce se trudise într-dna să afle în ultimele zile : unde mai văzuse el acea culoare stranie de păr, care nu era nici neagră, nici albastră, nici argintie ? Acum ştia : era culoarea unei specii rare: de pansele, pe care o'privise fermecat, cînd, copii, familia lui abia sosită în capitală, fusese adus pentru prima oară în Cişmigiu. 'Descoperirea aceasta îl însenină, „Sînt de abia de cîteva luni în Bucureşti vorbi din nou Ileana. Nu cunosc aproape pe nimeni Şi n-am citit nimic de Ciru Partenie. Auzisem vag despre ei Dar cînd am intrat în restaurant, am văzut cum te arăta cineva din ochi : «Uite şi pe Partenie, spunea. Mă mir că a călcat pe aici Are probabil vreo întîlnire !...» Şi toată seara am observat cum te căutau, curioşi, atîția ochi Ai fost recunoscut, dragă Maestre ! Inutil să te mai ascunzi !..." Ştefan se mulțumi s-o privească, tăcînd. ,-Te-ai supărat, într-adevăr ? continuă Ileana. Am auzit asta la uşă, intrînd ; a fost fără voia mea. Şi am fost destul de intimidată toată seara..." „Te asigur că nu sînt Ciru Partenie, o întrerupse el calm, aproape cu gravitate. Uite, dacă vrei, am să-ți fac dovada..." începu să se caute în amîndouă buzunarele deodată. Găsi un plic şi i-1 întinse. Dar i-1 luă repede înapoi şi-i întinse un paşaport. „Are şi o- fotografie, spuse. E cea mai bună piesă de identitate..." Ea îl deschise şi citi tare numele : „Ştefan Viziru. Treizeci şi patru de ani ?! N;u pari..."

...Se apropiase de ea, fără să-i spună cine e şi cum îi cheamă. „Uite, începuse el arătînd către pădure, pe locurile astea erau bălți..." întoarse brusc capul şi tresări văzîndu-1 atît de aproape de ea. Nu-1 simțise.. Nu auzise paşi în urma ei. Era un bărbat înalt, bine legat şi totuşi zvelt, aproape fraged, şi o intimidase lumina zîmbetului lui. „...în locul pădurii acesteia, erau bălți. Aici veneam să mă scald cu băieții, cînd eram mici..." Vorbea mereu. Despre bălțile din jurul Bucureştiului despre arborii pe care-i văzuse sădindu-se. Vorbea mai ales despre copilăria lui „... în liceu, aveam un arici cu care mă împrietenisem. Cînd veneam să-1 văd, .mă simțea de departe şi ieşea să mă îritîmpine,,,"

Se oprise şi întorsese brusc capul. Apoi îşi trecu rnîna prin păr, privind-o pe furiş, cu un zîmbet timid, încurcat, „E curios, adăugase, dar nu-mi dau încă seama ce e. D-ta ai un accent ciudat, aproape străin..-." „Am copilărit de» parte de ţară şi am învăţat tîrziu româneşte, Dar am învăţat la moşie, cu ţăranii..." „Am citit odată o carte, continuase el ca şi cînd n-ar fi ascultat-o, o carte cu un tînăr care chema şerpii şi şedea de vorbă cu ei. Sînt sigtlr că lucrurile acestea sînt cu putinţă. Dar trebuie să te înveţe cineva... Ariciul meu, bunăoară, se rostogolea în faţa mea, îşi ascundea ţepii şi mă lăsa să-1 mîngîi pe pîntec. Sînt sigur că aş fi putut învăţa multe de la el, dar nu ştiam cum să-i vorbesc..."

Soarele asfinţise. Începuse să pătrundă pînă la ei un mîros de fîn proaspăt cosit. „Dacă vrei, rămînem puţin aici", îi spusese. Se aşezaseră amîndoi pe iarbă, cu faţa spre pădure. „Îmi pare rău, reîncepu el tîrziu, dar trebuie să te întreb ceva..." Se opri o clipă, încurcat, şi o privi. Simţise cum privirile lui trec peste ea, mai departe, fără s-o vadă,

„Probabil că nici nu ai maşină. Probabil că ai venit pînă la Şoseaua Jianu cu tramvaiul sau cu autobuzul." Ea începu să rîdă. „Cu autobuzul, spuse. Ar fi trebuit să vin cu maşina ?" „Bănuiam, şoptise el. Bănuiam că n-ai maşină.,/*

Se ridicase în genunchi, în iarbă, şi se trase mai aproape de ea. Nu mai părea atît de tînăr, dar parcă era mai frumos aşa ; fruntea dreaptă, palidă, netedă, cu tîmplele descoperite ; gura mare, calmă, contrastînd cu dogoarea privirilor şi luciul clar al dinţilor. „Ghicisem mai de mult că n-ai maşină, repetase el fără să încerce să-şi ascundă părerea de rău, că ai venit cu autobuzul sau cu tramvaiul pînă la Şoseaua Jianu..."

Ii înapoiase paşaportul înălţînd din umeri. Ştefan o privise lung şi zîmbise. „Nu e aşa că-ţi pare rău că nu sînt Ciru Partenie ? Nu e aşa că ai fi preferat să stai la masă cu un om celebru, cu un bărbat ilustru, admirat de toată lumea, adulat de femei ?! Să se şoptească în jurul d-tale uite, fata asta frumoasă e cea mai proaspătă pasiune a lui Partenie..." Ileana îl asculta silindu-se să-şi păstreze zîmbetul. „Toate acestea nu mă privesc, spuse, şi nici nu mă interesează. Dar aş vrea să-ţi atrag şi eu atenţia că s-ar putea foarte bine să te cheme într-adevăr Viziru, aşa cum o dovedeşte paşaportul, iar Ciru Partenie să fie pseudonimul d-tale literar. In orice caz, aici, în restaurantul acesta, şi probabil pretutindeni în Bucureşti, eşti cunoscut sub numele de Partenie... Dar,dacă vrei să continuăm jocul din pădure, evident, am să mă prefac păcălită şi am să-ţi spun înainte Ştefan,.." „...D-ta, probabil, nu crezi în lucrurile astea, îi spusese el atunci, în iarbă. Şi totuşi, eram sigur că se va întîmpla *ceva.* Cînd te-am zărit de departe, am simţit cum începe să mi se bată inima. Eram sigur că mi se făcuse un *semn...* Nu e numaidecît nevoie să vezi cerurile deschizîndu-se. *Dacă ai fi venit într-adevăr cu maşina,* aşa cum mi-am închipuit eu la început..." „Nu înţeleg..." „Uite, s-ar fi întîmplat aşa, o întrerupse el : ne-am fi plimbat în pădure, ne-am fi tot plimbat, şi*cînd ne-am fi întors n-am mai fi găsit nici urmă de maşină. Pur şi simplu ar fi dispărut. *Exact la miezul nopţii,* ar fi dispărut...[41] „Ar fi furat-o cineva ?" întrebase ea cu o •neînţeleasă timiditate. „Nu putea s-o fure. Era încuiată. *Mi-ai arătat cheile** Te-am *văzut* cum mi le-ai arătat. Un inel cu mai multe chei şi cheiţe : l-am *văzut.* Şi nu ţi l-aş mai fi dat înapoi. L-aş fi păstrat eu..." „Nu înţeleg nimic, spusese ea. Explică-mi, te rog, şi mie. Nu înţeleg..."

Ştefan îşi băgă paşaportul în buzunar, apoi izbucni pe neaşteptate în rîs. Dar nu mai era rîsul acela tineresc pe care-1 cunoştea Ileana şi care-i lumina atît de neînţeles figura ; rîdea, acum, aşa cum rîd unii oameni cînd sînt singuri, confidenţial şi strident totodată, şi puţin ridicoL

„Îmi pare rău că n-am ţinut socoteala, vorbi el. Ar fi trebuit să notez de cîte ori pe an sînt confundat cu acest

mare om şi,, mai ales, *în ce împrejurări,* repeta rostind rar cuvintele. Şi ar fi trebuit de asemenea să notez reacţiile diferitelor persoane care-mi fac cinstea să se apropie de mine luîndu-mă drept Marele Om ; uneori o teribilă deziluzie, alteori neîncredere, suspiciune : alteori, chiar o nestăpînită pornire de furie : cum, domnule, d-ta, un simplu civil, îţi permiţi să treci în faţa ochilor noştri drept Marele Om ? ! îţi permiţi să ne faci farsa asta tocmai *nouă,* care nu privim decît la Oameni' Mari?! Ar trebui să ţi-se interzică circulaţia pe străzile principale şi intrarea în localurile frecventate de Maestru L." Ileana îl ascultă derutată. „Nu ştiu ce să cred, spuse. S-ar putea să ai dreptate. Dar s-ar putea, iarăşi, să mă amăgeşti. în fond, cum de se face că umbli cu paşaportul la d-ta ?! Parcă te-ai fi aşteptat să fii descoperit şi ţi-ai fi pregătit mai dinainte răspunsurile..." Ştefan ridică din umeri, cu un gest resemnat. „îmi dau prea bine seama eît de mult te costă că nu sînt EL Marele Om, spuse. Te înţeleg : e atît de agreabil să stai la masă cu o vedetă, să te privească toată lumea dimprejur, să te invidieze..." „Dar, în fond, ce ai cu el ?" îl întrerupse Ileana. „Semănăm foarte mult, spuse Ştefan cu un ton oarecare. Sîntem tot timpul confundaţi unul cu altul... Uneori e exasperant !" „îl cunoşti ?" „Nu personal. îl ştiu doar din vedere..." Şi după o scurtă şovăire continuă. „Adică, de departe l-am văzut destul de des. Acum cîtlva ani locuiam în acelaşi cartier. Dar parcă era un făcut, nu ne întîlneam niciodată pe acelaşi trotuar ; parcă unul din noi presimţea de departe apropierea celuilalt şi schimba trotuarul... Şi cu toate acestea... în sfîrşit, n-ar trebui, totuşi, să mă plîng, adăugă silindu-se^să zîmbească. Asemănării acesteia uluitoare îi datorez" foarte mult în viaţă. Femeia pe care am iubit-o cel mai mult, datorită lui am. cunoscut-o şi-am iubit-o : m-a confundat eu el... De atunci ne leagă foarte .multe lucruri..."

Tăcu iar.

„Foarte multe lucruri poate e-exagerat spus, dar ne leagă un lucru esenţial Soţia mea.a fost logodită cu el. M-a confundat odată, pe stradă, cu Ciru Partenie, cu logodnicul ei, şi mi-a sărit de gît... Şi-a dat repede seama de confuzie, dar era prea.tîrziu : a rămas cu mine. Pretinde că sînt irezistibil, adăugă Ştefan rîzînd. Pretinde că femeia care m-a sărutat o singură dată, nu mă mai poate uita. Dar e probabil că exagerează..." „Probabil", spuse Ileana stîngîndu-şi distrată ţigara.

Ioana observase demult că Ştefan se poartă şi vorbeşte cu ea altfel decît cu cealaltă lume ; parcă s-ar fi silit mereu să n-o ia în serios. Noi nu sîntem la fel cu ceilalţi, îi spunea, noi ne iubim !... Se întorceau odată de la Teatrul Naţional, şi pentru că îl ascultase în antract discutînd *Domnişoara lulia,* îi spusese pe drum : „Nu m-am gîndit niciodată că *Domnişoara lulia* s-ar putea explica prin magia Nopţii de Sînziene. Mie nu-mi vorbeşti niciodată de asemenea lucruri..." El îi cuprinse atunci mijlocul : „Pe tine te iubesc, îi spusese. Noi ne iubim..." îşi închipuie că dacă mi-ar vorbi de *Domnişoara lulia,* îmi voi aminti de Partenie, înţelesese ea.

Ioana era înaltă, aproape tot atît' de înaltă ca Ştefan; blondă, cu obrazul prelung, cu pomeţii uşor pronunţaţi (ca nimfele germanice, îi spusese odată Ştefan, ca fecioarele din Niebelungen) şi avea ochii neobişnuit de mari, căprui. Te aşteptai la orice altă culoare în afară de căprui, îi spunea Ştefan. Pentru o blondă de tip scandinav, ca tine, te aşteptai la ochi albaştri, sau verzi, te aşteptai chiar la ochi negri — numaHa această nuanţă nu te aşteptai ; acesta e lucrul tău cel mai straniu, cred că de aici izvorăşte magia ta... „Magia Nopţii de Sînziene, stăruise atunci Ioana. Ce se întîmpla în noaptea aceea ? Ce s-ar putea întîmpla ?... „Ştefan se apropiase din nou de ea şi încercase s-o sărate. „Noi doi", începuse el „în fond, tu ai o părere foarte proastă despre inteligenţa mea:, îl întrerupsese Ioana, Tu

crezi că nu sînt .în stare să înțeleg nimic altceva în afară de romane. îți închipui că în camera lui Barbă Albastră...[45]

Camera pe care o închiriaşe Ştefan la hotel era ținută în mare secret. Nu ştia de ea nici familia Ioanei, nici prietenii. Ştefan îi vorbise de o locuință secretă înainte de căsătorie. Ioana nu înțelesese de ce simțea el nevoia unei camere într-un hotel modest şi într-un cartier depărtat, în care ea să nu poată să pătrundă. (întocmai ca odaia aceea interzisă din povestea lui Barbă-Albastră, îi spusese el ; căci nici o femeie n-a pătruns acolo şi nici nu va pătrunde vreodată ; ***vie,*** adăugase el cu un. alt prilej). Dar nu avusese curajul să-i refuze această fantezie. Alte perechi, spunea Ştefan, au dormitoare separate ; eu am nevoie de o odaie a mea, în care să mă pot închide din cînd în cînd fără să mă ştie nimeni. „...îți închipui că acolo, în camera secretă, eu nu te mai pot urmări. Că n-am ghicit nimic altceva în afară de faptul că citeşti acolo romane..."

Ştefan evita să aducă vorba de literatură cînd erau numai ei doi, singuri. întorcîndu-se nopțile acasă, o găsea adesea citind. Ioana îl surprindea uneori zvîrlindu-şi ochii pe copertă, dar niciodată nu o întreba ce citeşte. Acasă, alături de ea, Ştefan nu citea romane. Şi cu toate acestea Ioana efâ uimită de cîte lucruri ştia. Dar afla de lecturile lui literare întîmpiător, oprindu-se în fața vitrinelor sau cînd, răsfoind o revistă, ea menționa vreun titlu de carte. „E proastă", spunea el. Sau : „Am citit-o. E destul de interesantă. Dacă vrei ți-o trec şi ție..." îşi închipuie că-mi plac romanele pentru că am fost logodnica lui Partenie — înțelegea Ioana.

„Şi cu toate acestea, continuase ea, am ghicit de mult ce faci tu acolo, în camera ta secretă... Evident, n-ar fi trebuit să-ți spun. Dar, în sfîrşit, prea mă crezi naivă. Te-am ghicit de mult, de cînd ai venit în seara aceea acasă cu mîinile mirosind a terebentină. Tu ai, acolo, un laborator. Probabil că nici nu e vorba de o cameră de hotel. Tu lucrezi într-un laborator..."

în primele luni de căsătorie, Ioana îl aştepta uneori la fereastră. îl zărea de departe şi îl ghicea după aerul lui absent, .după cum călca pe trotuar, că trecuse pe la camera secretă. I se părea că Ştefan nu se trezeşte definitiv decît după ce-1 păstra mult timp în brațele ei. „Azi am dreptul să te întreb ?" începea ea. El răspundea întotdeauna : „Este **o** cameră de doi metri şi jumătate pe patru..." „Nu, nu, îl întrerupea ea continuînd să-1 strîngă în brațe. Vreau să te întreb altceva. Dar n-am să te întreb decît dacă am dreptul..." îl privea adînc, silindu-se să nu-i zîmbească, şi Ştefan regăsea tulburat magia aceea neînțeleasă, purtată de ochii ei imenşi, inuman de limpezi. „Ce vezi de la fereastră ? îl întreba ea. Spune-mi doar atît : cînd stai în dreptul ferestrei, sau o deschizi şi te pleci peste pervaz, ce vezi ?...*'

Se aşezau pe canapea, foarte aproape unul de altul. ,,întîi şi întîi, începea el, această cameră secretă are mai multe ferestre. Una din ele dă deasupra parcului. A doua, se deschide către mare..." „Ştefan !" îl întrerupea Ioana. „Nu, am greşit, se corecta el. Camera secretă are numai **o** singură fereastră. Cred că se deschide asupra unui parc. Nu l-am văzut niciodată. Cînd intru eu în camera secretă, perdelele sînt întotdeauna trase..." „Cum sînt perdelele ? stăruia Ioana. Vorbeşte-mi despre perdele, despre mobilă, despre culoarea pereților. Ca să-mi pot imagina. Să te pot urmări cu gîndul, cît eşti tu acolo..." „Cred că nu sînt perdele, începea Ştefan după o scurtă tăcere. Nu-mi amintesc să le fi văzut. în cameră, cînd intru, e întotdeauna întuneric, pentru că sînt lăsate obloanele".

„Cînd **o** să avem un copil, spuse odată Ioana, rezemîndu-şi capul de canapea.-şi închizînd ochii, cînd o să avem un copil, am să-i povestesc lui ce văd eu în camera lui Barbă-Albastră şi am să-ți dau voie să mă asculți. Tu crezi că sînt cu totul lipsită de imaginație. Cu atît mai bine ; ai să te minunezi şi tu, atunci, de cîte ştiu, de cîte ştiam eu din primă zi cîpd mi-ai vorbit de camera secretă.

Deschisese repede ochii şi-1 privise, I se păru că e foarte departe de ea, pierdut în gînduri. Tu încă nu te-ai hotărît să mă iei în serios, adăugase Ioana. îți închipui că dacă mă iubeşti..." „Mai lasă-mă un an, o întrerupsese el devenind dintr-odată grav, Lasă-mă să încerc şi altceva. Poate că mai există şi altceva. Tu ştii foarte bine ce vreau să spun. adăugase eoborînd glasul".^

Acum începe Marea Scenă, ghicea Ioana. Simțea o neînțeleasă istovire în • toată ființa ei." încerca zadarnic să zîmbească, să prindă curaj. Şi cu toate acestea, îşi pregătise de mult fiecare replică, se ascultase, mental, de nenumărate orL N-ar fi trebuit să se tulbure. Ar fi trebuit să înceapă deodată, cuprinzîndu-1 în brațe, aşa cum făcuse cu cîteva zile înainte de căsătorie. „Pe el l-am admirat numai, îi spusese atunci, şi continui să-1 admir. Este un foarte mare scriitor, dar asta nu înseamnă că-1 iubesc. De abia cînd te-am întîlnit pe tine am înțeles că nu-1 iubeam, că nu te iubeam decît pe tine !..." Nu izbutise să-i spună mai mult atunci. în Marea Scenă, i-ar fi mărturisit tot. „Te rog, fă un efort "şi ascultă-mă, i-ar fi spus. Ne chinuim amândoi. Pe el nu l-am iubit niciodată. De ce ți-e teamă de elJ? De ce ți-e teamă de trecutul meu ? înțelege-mă, ***nu*** *există nimic ;* n-am nimic de *uitat/*pentru că nu există *nimic../'*

„Tu ştii foarte bine ce vreau să spun, repetase Ştefan, Poate mai există şi altceva în afară de dragoste. Poate există undeva o posibilitate deschisă miracolelor, un mister ireductibil, un secret pe care nu izbutim încă să-1 descifrăm. Aşa cum s-a întîmplat cu tine". „Tu ştii foarte bine că nu e vorba de nici un mister, răspunsese Ioana. Nu l-am iubit. Nu te-am iubit decît pe tine. Din clipa cînd te-am întîlnit, nu te-ani iubit decît pe tine." „Nu mă gîndearn la asta, o întrerupsese Ştefan. Nu era vorba de dragoste. Mă întreb dacă nu există şî altceva ; ceva care să plece tot de-aici, dintr-o dragoste. * dar care să ducă. *în altă pare,.* Mi-e foarte greu Să-ți explic. Nu înțeleg nici eu. S-ar putea, totuşi ca să mai fie o ieşire, pe care noi n-o vedem. Faptul acesta că tu ne-ai întîlnit pe amîndoi ar putea fi un *semn* ar putea semnifica ceva..."

Continua aşa multă vreme, vorbind parcă mai mult pentru sine. Ioana nu izbutea să-1 înțeleagă întotdeauna. Nici măcar nu putea să-1 asculte tot timpul. Se trezea că-i răspunde în gînd. „Dar ce legătură au toate acestea cu camera secretă ? kar fi întrerupt ea. îi făgăduise, însă, că nu-1 va întreba niciodată. N-am să fiu curioasă, îi spusese cînd erau încă logodiți. Am încredere în tine. N-am să te întreb. Dacă ai să-mi spui tu. bine — dar eu n-am să te întreb niciodată..." „...Probabil că nici nu există camera secretă, îi repetase atunci, pe stradă,-cînd se întorceau de la Teatrul Național. Am ghicit asta de mult. Tu lucrezi într-un laborator..."

Uneori, serile, cînd venea acasă, absent. întinerit şi obosit totodată, hainele lui miroseau într-un chip ciudat, mîinile lui erau pătate. „Nu există camera secretă ! exclamase ea victorioasă. Tu faci experiențe într-un laborator. Mi-a spus Adela că, în liceu, îți plăcea chimia. Căutai Piatra Filosofală. O cauți şi acum. E absurd, dar tu crezi, încă, în secolul XX, că există Piatra Filosofală..."

.Ioana îl ghicise după cum o privea, după cum/îi cuprinsese umerii cu brațul, că era tulburat, aproape intimidat.

Şi apoi, pe neaşteptate, apăruse Vădastra..„Am întîlnit un om extraordinar, un fel de nebun, dar extraordinar, îi spusese într-o seară întorcîndu-se acasă. S-a mutat alături de mine, la hotel. îmi pare rău că nu-1 poți asculta şi tu...

Ioana îl privise derutată. „Faci experiențe acolo, într-o cameră de hotei ? îi întrebase" ea. Nu lucrezi într-un laborator?..."

A urmat apoi descoperirea lui Voinea, care fugise la Iaşi cu subvenția de '50.000 de lei, descoperirea domni-

şoarei Arethia, a d-nei Zissu. „Dar nu-mi dau seama cine este această d-nă Zissu, repeta el din cînd în cînd, la masă, nu înţeleg ce-1 leagă de această prea misterioasă doamnă,,." Şi apoi, într-o zi, îi luase mîna şi o privise adînc în ochi : „Mai lasă-mă încă un an ! Poate mi s-a făcut un *semn*. Poate chiar d-na Zissu..." Ioana începuse să rîdă. „Tu crezi cu adevărat ce-mi spui ? Crezi că amintirile unui om pe care de abia îl cunoşti..." „Nu-1 cunosc, o întrerupse Ştefan. îl aud mereu vorbind, l-am întîlnit de vreo două ori pe coridor, dar nu-1 cunosc personal; Şi tocmai faptul acesta mă tulbură : că mi se îngăduie să ascult, fără să vreau, confesiunile unui exaltat. Poate e un semn... S-a întîmplat aşa, începu el odată. Probabil că alături de locuinţa d-nei Zissu se dărîma o casă, Probabil că tocmai se încărca molozul într-un camion cînd trecea Vădastra pe-acoio, căci i-a intrat praf sub pleoapă, sub pleoapa ochiului de sticlă. In liceu, spunea Vădastra, purtam ochelari albaştri, *pince-nez*. Ducîndu-şi repede mîna la ochi, i-au căzut ochelarii şi s-au făcut ţăndări. Şi şi-a întors ochiul de sticlă în orbită. S-a înapoiat atunci la d-na Zissu, acoperindu-şi cu palma ochiul drept, şi i-a cerut un lighean cu apă, Mi-am spart ochelarii şi m-am rănit, i-a spus. D-na Zissu a încercat să vadă ce s-a întîmplat, dar el n-a vrut să-şi ia mîna de la ochi. De abia cînd i-a adus'un lighean cu apă şi 1-a lăsat singur, şi-a scos ochiul de sticlă, 1-a spălat şi 1-a pus deoparte, apoi a început să-şi spele pleoapa şi orbita. Dar atunci a intrat d-na Zissu şi, neînţelegînd ce s-a întîmplat, văzîndu-1 cu pleoapa stoarsă şi roşie, a început să ţipe. «Nu vă speriaţi J i-a spus repede Vădastra căutînd ochiul de sticlă şi arătîndu-i-1. Nu e nimic. Am rămas aşa de la accident..» Şi atunci, spunea Vădastra, cu un patetic orgoliu, am văzut pe d-na Zissu că începe să plîngă. Atunci mi-a*m dat seama cît de mult mă iubea d-na Zissu. Privind-o cum plinge din cauza mea am simţit că ar fi trebui să plîng şi eu. Am încercat,, Mă gîndeam mereu la ochelarii pe care îi spărsesem şi mă sileam să plîng. Dar n-am putut. Dar d-na Zissu a plîns aşa,-într-una, pînă s-a.făcut tîrziu şi i-am spus, scuzîndu-mă, că trebuie să plec..."

în noaptea aceea, Ştefan se întorsese tîrziu acasă. Părea tulburat. „Tu citeşti chiar în noaptea de Sînziene ?" o întrebă. „N-am ştiut că e noaptea de Sînziene..." „A fost. Acum a trecut de miezul nopţii. Nu se mai poate întîmpla nimic..." Se apropiase de ea şi o cuprinse în braţe. „Par atît de bătrîn ? o întrebă. E de necrezut cum poate să treacă Timpul... Sper să nu am nici o plictiseală, mîine dimineaţă, la minister, adăugă desprinzîndu-se uşor din braţele ei." „Ce s-a întîmplat ?" îl întrebă. „Am fugit fără să anunţ pe nimeni. Am fost în pădure. în pădurea Băneasa. Mi-am adus deodată aminte că e noaptea de Sînziene. Ţi-am telefonat doar ţie şi) am fugit... Simţeam că mă atrăgea ceva, continuă el după o tăcere. -Mi se făcuse deodată dor să văd locurile pe unde am copilărit cu Ionel. Sînt-într-adevăr atît de bătrîn ? Veneam acolo, în fiecare vară, să mă scald cu Ionel. Erau bălţi mari, adînci. Şi acum, pe locul lor, au crescut arbori. Pretutindeni nu vezi decît arbori înalţi... Mi se bătea mereu inima, adăugă. Mi-am adus aminte de arici..." Ioana începuse să se dezbrace, absentă. „Ai fi putut să mă iei şi pe mine, spuse fără Să ridice ochii. Cînd mi-ai telefonat, credeam că ai să mă chemi să ne plimbăm împreună..." Uneori, mai ales înainte de apariţia lui Vădastra, Ştefan îi telefona de la minister şi-i da întîlnire în oraş. Dar în ultimul an nu se întîlniseră decît o singură dată. Ioana îl zărise de departe. Părea posomorit, şi ea ghicise : iar 1-a confundat ! Iar 1-a salutat cineva necunoscut pe stradă... „Ar trebui să-mi las mustaţă, începuse el. Sau, poate, şi mai bine, ar trebui să mă rad în cap... Mi-era dor de tine, aş fi vrut să te chem,

să ne plimbăm împreună în pădure, şi totuşi ceva mă împiedica. Parcă ar fi trebuit să mă întorc acolo, pe locurile copilăriei, singur... Dar am să te întreb ceva, adăugase el repede, şi am să te rog să-mi răspunzi drept, oricare ar fi răspunsul tău." " -

Ioana întoarse capul şi-1 privi mirată, Glasul lui Ştefan i se păruse uscat, necunoscut. „Tu crezi că, fri zilele noastre, o maşină poate dispare fără s-o fi furat cineva, se poate topi în nevăzut, fără să lase nici un fel de urmă.?..." Îşi desprinse privirile din ochii Ioanei şi continuă, încurcat : „Eşti sigură că nu mi-ai vorbit niciodată de aşa ceva ? N-ai citit undeva, în vreo carte, o poveste asemănătoare ? ! O maşină bine închisă, care dispare la miezrr nopţii, fără s-o fi furat cineva ? Dispare pur şi simplu ? „Nu-mi amintesc." „încep să mă liniştesc"j spuse Ştefan şi-şi trecu batista pe frunte»

îşi scosese haina şi se aşezase pe covor, rezemîndu-ş: capul de fotoliu. „Deci nu vine de-acolo, din vreo carte citită sau povestită, continuă el înseninîndu-se. Mai degrabă este o nălucire a mea..." Ioana se*aşezase pe scăunâşul din faţa oglinzii. „Dar, în orice caz, tu *crezi* că s-ar putea întîmpla aevea un asemenea lucru ? stărui el. Crezi că o maşină poate să dispară fără urme ?..." „De ce nu", făcu Ioana întorcîndu-se ca să-1 poată privi mai bine. „Ştiam eu de ce te iubesc atît de mult," şopti Ştefan, înseninîndu-se. „Dar ce s-a întîmplat cu maşina ? De ce m-ai întrebat dace cred cu adevărat..." „Nu ştiu ce-am avut astăzi Poate pentru că îmi adusesem aminte de copilărie. Poate pentru că văzusem arborii aceia mari, crescuţi pe locul bălţilor. Sădisem şi eu un pom acolo, cînd eram în liceu.,. Mi s-a părut că *văzusem* o maşină. Ceva mai mult. Mi s-a părut eă *ştiam* ce se va întîmpla cu maşina aceea ; exact la miezul nopţii trebuia să dispară. Am fost obsedat toată seara de maşina aceasta pe care o *văzusem^* deşi nu se afla acolo, în pădure, şi care trebuia să dispară la miezul nopţii. ***Ştiam*** *m* va dispare şi că nu o voi mai revedea toată viaţa» • Şi gîndul ăsta mă întrista într-un chip neînţeles, gîndul că • n-am s-o mai revăd toată viaţa,,» Din fericire, exişti tu, adăugă zîmbind înseninat. Şi la 15 iulie sîntem la Predeal, pe munte.,,"

Se întîmpla ceva în noaptea de Sînziene, îşi aminti Ioana pătrunzînd în răcoarea patului. *Domnişoara .lulia** '„în fond, tu crezi cu adevărat în toate lucrurile acestea ? îl întrebă, Crezi în Piatra Filosofală, în magie şi în miracolele din noaptea de Sînziene ?" Cum se întîmpla adesea^ Ştefan nu-i răspunse, „Mi s-a făcut dor de munte", vorbi ridieîndu-se brusc de pe covor, „Poate se repetă anul decisiv", spuse Ioana. -

Nu înţelegea ce o îndemnase să spună cuvintele acestea, dar îi părea bine că ie spusese, şi zîmbi, Ştefan se oprise în dreptul ei, lingă pat, şi o privea. „Care an ? o întrebă. 1923 sau 1919 ?" „Anul decisiv, repetă Ioana, cînd ai fost singur pe munte. Cînd erai în liceu şi ai fost singur pe munte..." îşi dădea seama că încurcă două mari evenimente din viaţa lui Ştefan, dar nu se corectă. Aştepta" s-o corecteze el, aşa cum făcuse chiar' din primele zile de căsătorie, Asta se petrecea în 1928, în vara cînd m-am în* tors de la Paris, începea el să povestească. Avem atunci,. Şi spunea repede cîţi ani avea. îi arătase într-o zi fotografiile din liceu. Ştefan alesese una, care arăta'un adolescent frumos, cu ochii mari şi părul tuns cu breton pe frunte. Asta e din 1919, îi spusese. Aveam atunci 17 ani Eram în ultima clasă de liceu. Atunci cînd am urcat la cabană cu Ionel,.. Ioana luase fotografia şi o privise îndelung, îşi aminti deodată timpul ireal al logodnei Ştefan îi povestise intîmplarea de la cabană! cîteva zile după ce se logodise,' Aventura avusese loc în primăvara lui 1919, cea dintîi primăvară după război Ştefan, cu Ionel Paraschivescu şi încă alţi trei colegi, n-au mai avut răbdare să aştepte vacanţa de vară ca să urce Bucegii. De cîţiva ani nu visau decît la asta : să vadă munţii, Dar ţara era ocupată de ger*

ţ «* Noaptea de sîn/.iene, voi *i*

mani şi războiul continua, an după an. Cînd,-în noiembrie; se încheiase armistiţiul, era prea tîrziu să încerce aventura. Au încercat-b în martie, păcăliţi de o primăvapg -timpurie la Bucureşti. Crestele munţilor se zăreau încă înzăpezite ; dar la poale era cald, senin. I-a apucat viforul cînd ajunseseră sus, pe Pietrele Arse. Rătăciseră drumul. Abia pe seară au nimerit la o cabană a funicularului care transporta lemne. Au spart lacătul de la uşă şi au.intrat. Au aprins focul şi, pentru că aveau mîncare din belşug şi chiar o sticlă mare cu rom, s-au înveselit repede. Apoi s-au culcat cum s-a nimerit, pe duşumele. Dar către miezul nopţii i-au trezit din somn glasuri de oameni în faţa uşii. Zăpada se adunase pînă dincolo de clanţă, şi uşa nu putea fi deschisă decît opintindu-se şi cei dinlăuntru. La început, ie-a fost frică, dar oamenii stăruiau. Erau muncitori din vale, de Ia lemne, şi cunoşteau cabana. S-au bucurat că i-au găsit pe ei acolo. ,,Avem un mort cu noi, le-au spus. îl tot cărăm de astă-seară, de la şase. Iar dacă-1 lăsăm în drum, îl mănîncă lupii pînă dimineaţa. Aşa că l-am adus aici... Şi e mai bine dacă sînteţi şi d-stră..." Apoi le-au mulţumit şi au plecat. Dimineaţa trebuiau să fie la lucru, în vale. ,',L-am vegheat toată noaptea, fără să vrem, îi povestise Ştefan. Si dimineaţa au venit oamenii din sat şi i-au încărcat într-o sanie... Dar lui Ionel i-a fost frică. Nu privea deloc în spatele lui, unde ştia că era mortul. A terminat, el singur, sticla de rom. Şi spunea mereu : «Mă, să nu mă lăsaţi ! Orice s-o întîmpla, să nu mă lăsaţi !..„*• Săracul Ionel ! El n-avea curn să ştie, atunci..."

„Cînd am fost singur pe munte, vorbi Ştefan începînd să se dezbrace absent, nu mai eram în liceu. Asta se petrecea în 1923..." Ioana îl asculta cu ochii pe jumătate închişi, zîmbind. Anul decisiv, îşi repeta ea. Atunci, în 1923, cînd'avea 21 de ani şi-şi pregătea licenţa, Ştefan fugise de-acasă. Găsise chiar un vapor de marfă care să-1 ducă, clandestin, pînă la Constantinopole. Dar, înainte de fugă, venise să-si ia rămas bun de la Carpaţi. în primul lor drum împreună pe munte, îndată după căsătorie, Ştefan îi arătase cărarea pe care **o** urcase atunci, înainte de fugă. „Parcă timpul n-ar fi trecut pe aici, îi spusese. Stîncile, brazii, iarba, cerul, au rămas pe loc. Şi de cîte ori evoc opririle pe loc, simt o neînţeleasă emoţie, aproape o beatitudine. Tu nu poţi înţelege astă, adăugase. Eşti încă prea tînără..." Acum trei ani, în 1933, cînd îi vorbea astfel, Ioana avea 23 de ani, cu opt ani mai puţin ca el. „Am uitat să-ţi mai spun ceva, adăugă Ştefan însufleţindu-se deodată, şi Vădastra crede, în felul lui, în Piatra Filosofală. îi povestea astă seară Arethiei de o substanţă care transformă în aur tot ce atinge. Regreta că n-a descoperit-o el..."

în compartiment, Ioana* observă că un tînăr cu ochiî vineţi, pătrunzători, şi un început de chelie, îl privea necontenit pe Ştefan, cu un fel de încruntată nedumerire. Iar îl confundă, gîndi Ioana, şi fără voia ei roşi. îi era teamă să nu observe şi Ştefan. Dar Ştefan părea fascinat de un domn cu barbişon care, în clipa cînd trenul se puse lent în mişcare, îşi scosese ceasul şi verificase ora. Avea un profil de o surprinzătoare nobleţe ; fruntea corect bombată, nasul drept, mustăţile pline şi fără aroganţă, barbişonul uşor arcuit înainte, toate acestea îi dădeau un aer seniorial, oarecum vetust. Faţa, însă, îl arăta altfel ; obrajii erau laţi, cu pielea atîrnînd moale pe fălci, şi cele cîteva şuviţe de păr decolorat lipite de-a curmezişul craniului aminteau chipurile de medici şi profesori de pe la 1900. „în 45 de minute sîntem la Ploieşti," spuse el privindu-şi pe rînd vecinii. Ca la un semnal toţi începură să vorbească. Domnul cu barbişon părea erudit ; citase de mai multe ori versuri din primii poeţi români, şi chiar un text latinesc. Vorbea mai ales cu tînărul cu ochii vineţi. Dar curînd, conversaţia deveni generală, şi înainte de a coborî la Sinaia, se înclină politicos şi se prezentă : profesorul Iancu Antim. „Sper că vom mai avea plăcerea să ne mai întîlnim," le spuse.

O săptămînă mai tîrziu, Ştefan, se lăsase convins de Ioana şi plecase pentru două zile, singur, pe Bucegi. îl privise de la fereastră cum se pierde în pădure şi se înapoîe în pat cu o neînțeleasă tristețe. Ca de obicei se reîntoarse cu gîndul ia Marea Veste. Fusese o zi fierbinte, apăsătoare şi Ştefan îşi lepădase pantofii şi haina de la uşă, şi alergase imediat în odaia de baie. Cu un zîmbet misterios, ea îl urmase cuminte şi-1 privise cum intră pe de-a-ntregul sub duş. „Nu cred că am să pot urca pînă la cabană," *îi* spusese.

Şi, pentru că i se păruse că, aşa cum era, cu capul necontenit sub apă, s-ar putea ca Ştefan să nu audă bine, repetase, aproape strigînd. „N-^am să pot urca ! *Cred că o să avem un copil /..."*

în clipa următoare, Ştefan ieşise cu un salt, ca opărit, de sub duş. Părul lung i se lipise de obraz şi-1 dăduse la o parte cu un gest speriat. O privise o clipă nedumerit, ca şi cum n-ar fi înțeles, apoi sărise din baie şi, aşa cum era, o prinsese în brațe. Fața aceea umedă şi răcoroasă i se păruse Ioanei scăldată în lacrimi. Asculta cum curge duşul, în neştire.

„închipuieşte-ți pe cine am întîlnit la Casa Peşterii o întrebă Ştefan la întoarcere. „Pe Iancu Antim", răspunse repede Ioana. Dar nu-1 întîlnise pe el. întîlnise pe un oarecare Petre Biriş. Ioana nu auzise niciodată ele el „£ cel mai mare cunoscător al operei lui Partenie, spuse Ştefan cu un glas care pregătea parcă o sumă de revelații. Dar nu-1 cunoaşte personal ; nu 1-a văzut decît la conferințe. Şi, evident, m-a confundat cu el. Aşa am intrat în vorbă..,** Apoi, fără să-i lase timp să spună ceva, adăugă : „L-a cam criticat pe Maestru. L-a criticat chiar rău de tot. Spunea că, de la o bucată de vreme, se grăbeşte, că serie prea repede si publică la întîmplare. *De la* o *bucală de vreme,* repetă Ştefan subliniind cuvintele. La ce crezi tu c-a voit să facă aluzie băiatul ăsta, Biriş ?" Ioana ridică din umeri „Mie nii-a plăcut Biriş, continuă Ştefan. Dar mă întreb ce-a vrut să spună eî precizînd că, *de la o bucată de vremei* Partenie nu mai e ce-a fost la început, 'că-şi cam bate Joc de opera lui Tu ai observat vreo schimbare ?" Dar nici măcar nu-i lăsă timp să răspundă, ci continuă cu un glas mai grav, ca şi cînd ar fi vroit să reproducă înseşi cuvintele lui Biriş, „Spunea că este ceva imoral în ultima producție a lui Partenie. Că el vrea să şi trăiască' şi să şi scrie, în acelaşi ritm *ca mai înainte,* dar că asta nu se poate, că acela care o face trişează. Un scriitor poate trăi *înainte* sau *după* ce a compus o carte, spunea' el. Dar nu poate să trăiască şi să creeze în *acelaşi timp.* Actul creației îl confiscă în întregime şi deci îi interzice sTtrăiască... Dar. în fond, de ce-ți spun eu ție toate astea ? ! 'îşi îndreptă el brusc privirile către Ioana. Tu trebuie că le ştii şi le înțelegi mai bine ca mine..." „Poate că nu le înțeleg nici eu atît de bine," vorbi Ioana simțind că trebuie şă spună şi ea ceva. „Voiam doar să te întreb dacă ai remarcat şi tu că Partenie se grăbeşte de la o vreme sau, cum se exprima Biriş, că vrea să profite de viață fără să renunțe, totuşi, la scris ? Spunea că pentru cei care-i cunosc bine opera sare în ochi lucrul ăsta : că, de la o vreme, Partenie îşi bate joc de talentul şi inteligența lui... Tu nu mi-ai vorbit niciodată de aşa ceva..." „Nu mi-am dat seama de vreo schimbare," spuse Ioana. Ştefan o privi lung,.pe gînduri „Dar de ce credeai că l-am întîlnit pe Iancu Antim ?" o întrebă. Ioana zîmbi „Nu ştiu ce mi-a venit să-ți spun. Poate pentru că îl visasem azi noapte..." Dar nu i-a spus cum îl visase : Antim se apropiase de fereastra compartimentului ei, şi ridieîndu-se în picioare'ca s-o vadă mai bine, îi bătuse nervos in .geam : „Soțul d-tale a avut un. accident, îi strigase.el. A avut un accident, repetă. Un accident..,".

Terminîndu-i-se concediul, Ştefan se întoarse la Bucureşti in seara de 14 august şi, de la gară, se duse direct la hotei Ioana mai rămînea la Predeal încă cincisprezece

zile şi, singur, casa din Bulevardul Domniţei I s-ar fi părut pustie.

Camera mirosea a căldură închisă şi era plină de molii. Ştefan stropi podeaua cu apă, se schimbă, apoi coborî^ şi se • duse să mănînce la circiuma din colţul străzii. Se întoarse destul de tîrziu acasă şi, pentru că în camera dealături nu se auzeau voci, aţipise destul de repede. Dar, cîtva timp în urmă, îi trezise din somn glasul strident ai iui Vădastra. „...Eu nu sînt ca ceilalţi bărbaţi, spunea, Nu-mi place să mint. Eu vorbesc întotdeauna omului în faţă..." „Nu înţeleg unde vrei să ajungi, îl întrerupse Arethia/Nu înţeleg şi nici nu mă interesează !..." „Stai că n-am terminat ! Vreau să-ţi mai spun'cîteva.cuvinte... Tu crezi că mă cunoşti pe mine pentru că... înţelegi pentru ce... Ei bine, dă-mi voie să-ţi spun : nu mă cunoşti deloc ! Tu crezi că dacă am venit atunci în odaie, cînd mi-a furat Veinea banii, şi am cerut să-mi împrumuţi 12.000 de lei, sînt un om slab, care a avut nevoie de ajutor şi am strigat după ajutor. Ei bine, dă-mi voie să-ţi spun că te»ai înşelat. Am venit pentru că mi-ai inspirat întotdeauna încredere, şi aveam nevoie de cineva cu care să mă sfătuiesc, atîta... Ce-a urmat după aceea nu mă priveşte. Eu, personal, drept să-ţi spun, nici nu mă gîndeam..." Probabil că Arethia voise să plece, pentru că Ştefan auzi paşii repezi ai lui Spiridon tăindu-i drumul în faţa uşii. „Stai,'de ce te superi ? Că n-am terminat. Spuneai că bărbaţii sînt mincinoşi. Dă-mi voie să-ţi dovedesc contrariul..." „Mersi ! exclamă Arethia,- acum devii şi obraznic !..." „Nu sînt obraznic deloc, continuă Spiridon cu aceeaşi seriozitate. Dară ţi-aş spune că te iubesc cu pasiune, m-ai crede ? Ai crede că-mi bat joc de tine. Şi nu vreau să-mi bat joc de tine. Nu mi-ai făcut nimic. Am fost întotdeauna buni prieteni..." „Te rog să-mi dai dramul ! ţipa Arethia. Eu sînt de vină că m-am încrezut'în dumneata, om lipsit de maniere. Te rog să-mi dai imediat drumul L.'i

în acea clipă, se auziră de alături, din odaia lui Daniil, cîteva bătăi în perete. „Terminaţi, domnilor, odată, că nu putem dormi !" striga Daniil. ,,Vezi ce-ai făcut ? şopti Arethia cu oarecare teamă, deschizînd uşa. M-ai compromis !..." „Lasă că mai vorbim mîine," îi spuse Spiridon tot în şoaptă.

Cîteva seri în şiij Ştefan nu mai auzi glasul Arethiei. Doar din cînd în cînd, răbufnea din senin Vădastra, vorbind singur : „Lasă, c-o să-mi vină şi mie rîndul ! Am să le arăt eu atunci, la toţi !... Am să-i învăţ eu minte !..."

într-o seară se auziră ciocănituri la una din uşile de pe coridor. Nu e la mine, îşi spuse Ştefan. Fusese o zi neobişnuit de fierbinte şi se trîntise în pat istovit, gol, cu un prosop în jurul gîtului ; zăpuşeala stăruia încă în odaie, pe caldarîm, peste acoperişurile caselor care miroseau a tablă şi cuptoare de var. Ciocăniturile se auzeau din ce în ce mai puternice. „Intră !" strigă deodată Vădastra.

Dar nu intră nimeni. Nu e nici la el, îşi spuse Ştefan; este probabil la Arethia. Atunci i se păru că se trezeşte, şi inima începu să-i bată astfel ; simţea din nou, şi dintr-odată, prezenţa Ilenei ca o stranie şi nevinovată obsesie. Aşa i-o simţise necontenit pînă în clipa cînd Ioana intrase după el în baie şi strigase : ***cred că o să avem un copil!*** Rămase nemişcat, cu ochii închişi, concentrîndu-se ; timpul se întorcea înapoi. îşi mai amintise de cîteva ori de Ileana, dar niciodată cu emoţia cu care se gîndea la ea înainte de Marea Veste. întîlnirea din pădurea Băneasa, masa de la restaurant, celelalte două scurte întîlniri care urmaseră, i se păruseră de atunci întîmplări oarecare. Acum, timpul se întorsese înapoi şi acele puţine clipe petrecute împreună îi reveneau încărcate de dor. Rochia ei din după-amiaza cînd o întîlnise ultima oară : albă imprimată. Parcă îi subţia şi mai mult mijlocul, întinerind-o. Nu înţelegea cum izbutise să fie atît de bronzată la începutul verii, „Cît rămîne zăpada pe munţi, rămîn **şi**

eu. la'ski Iar primăvara o-petrec de obicei la moşiei „Intră !!" strigă din nou, aproape cu furie, Vădastra. No e la el, îşi spuse Ştefan, degeaba ţipă. Ciocăniturile amuţiră, parcă ar fi fost speriate, li părea rău că nu avusese timp să afle mai mult despre viaţa ei. Ştia doar că a crescut-o Tante Cecile, care avea o moşie în Moldova, pe malurile Şiretului. Acolo îşi petrecuse adolescenţa. Dar aproape că nu mai ştia nimic altceva despre ea. Doar că se întorsese -de curînd în ţară şi că locuieşte la o alta mătuşă, pe strada Batistei. încet timide, ciocăniturile reîncepură, parcă foarte departe, la capătul coridorului. îl auzi pe Vădastra deschizînd uşor uşa, ca şi cum ar fi vrut să surprindă un delict. „Nu e nimeni !" exclamă el, oarecum decepţionat. Nu e la el îşi repetă Ştefan. Conducînd-o în acea seară acasă îi plăcea s-o privească mergînd ; avea un mers aproape băieţesc, ţinîndu-şi mîimle la spate şi scuturîndu-şi la răstimpuri buclele cu un gest scurt, ca şi cum ar fi tresărit prin somn. De cîte ori simţea că Ştefan o priveşte îndelung, întorcea capul şi-i zîmbea, parcă ar fi vrut să-1 întrebe. Dar ştia să-1 privească şi altfel, cu o gravă seriozitate ; aşa cum **1**-a privit aflînd de Ioana sau cînd, cîteva zile după aceea, reîntîlnind-o, el a întrebat-o : „Ce-aţi făcut cu geamantanele ?" şi ea n-a înţeles. N-ar mai fi putut închide geamantanele,jiacă i-ar fi dat lui inelul acela de chei. i-a explicat Ştefan. „Ce inel ?" a întrebat ea. Uitase, şi Ştefan o privi o clipă, derutat. I-a adus aminte : maşina cu care ai fi putut veni în pădure, şi care ar fi putut dispare... Cheile de la geamantane s-ar fi aflat prinse în acelaşi inel, alături de cheile maşinii, şi, aşa cum îi spusese atunci, inelul l-ar fi păstrat el. Dar nu i-a spus mai mult. Nu i-a povestit scena finală, scena de ia miezul nopţii, aşa cum o văzuse el. ,.E straniu ! o. auzi el excla-; mînd. Şi totuşi aici am lăsat-o. Maşina mea. vreau să spun;., îmi aduc foarte bine aminte că *aici* am lâsat**-o.;."** „Eşti sigură că ai venit cu ea ?" o întrebase el în gluma, O vedea

, *m m* îl priveşte cu o stăpînită enervare, cum caută ceva în poşetă **şi**-i întinde un inel cu chei. „Poftim ! spunea ea. Iată cheile !..<" Era **un** inel de metal, fără luciu, cu o cheie yale şi alte **cîteva** cheiţe ; cheiţele de la geamantane. Ştefan îl lua cu o neînţeleasă, ascunsă bucurie, şl - îl privea cîteva clipe, foarte emoţionat... „Farcă**-i** văd, r - continuase **el.** Un inel de metal, **fără luciu,** cu o cheie yale şi alte cîteva cheiţe. Cheiţele de la| **geamantane..."** Ea îl „ '• privise din nou, cu seriozitate, apoi izbucni deodată în rîs. „Ştii că începi să mă interesezi ?" **îi** spuse. „Cine bate, domnule, aşa într**-una ? se** auzi deodată glasul lui Daniil. Deschisese uşa **şi** strigase din prag, adresîndu-se către fundul coridorului. Dar nu-i răspunse nimeni. Ciocăniturile amuţiră. „E cineva **acolo** ? strigă din nou Daniil. Căutaţi pe cineva ?" **„Ar** trebui **să** se cheme portarul, „strigă Vădastra **din** camera lui. Ştefan zîmbi în întuneric. „Ştii că I începi **să mă** interesezi ? repetase ea. Dacă n-ai **fi** fost căsătorit, aş fi făcut, poate, o pasiune pentru d-ta. Dar am să-i scriu Valkiriei despre d-ta. Valkiria **este** o fostă colegă de-a j. mea **de** la Lausanne. Am poreclit**-o aşa** pentru că e blondă, grasă şi cîntă. Dar eşti genul **ei. Ea,** Valkiria, e romantică şi spirituală. Doar că eşti **cam** prea robust pentru ea. i Dacă ai fi **fost** mai slab, **mai** întristat, aproape tuberculos, sînt sigură că ar fi venit la Bucureşti, să-ţi cînte..." Se j oprise o clipă, şi-şi trecu mîna prin bucle. „Şi totuşi, eşti **j** prost crescut, adăugase. Aş fi putut să mă supăr. Credeam că **m-ai** acostat **ca** să-mi faci curte. Dar acum înţeleg că m-ai acostat pentru că credeai că am **maşină** şi ai fi vrut să vezi cum aş fi reacţionat **dacă** mi-ar fi dispărut maşina... 1 , Să-ţi spun eu cum aş fi reacţionat ; aş fi anunţat imediat PrefecturaPoliţiei..,"

1 îl auzi deodată pe Vădastra vorbind singur. „Parcă ce poate **să-mi** facă ?! Am păstrat toate chitanţele ; odată j **trei,** şi odată şase. Total 12.000 de lei. Dacă spune ceva, o distrug \ Mă duc la şef şi o **dă** afară în **24** de **ceasuri..."**

Nu se mai auzeau ciocăniturile. Ştefan deschise ochii şi aşteptă aşa mult timp, în întuneric ; nu se mai auzeau. îi era încă foarte cald. Dar parcă totul era altfel, acum, în ©daie, în aerul nopţii calde care intra leneş pe fereastră, parcă totul, era schimbat.

Odată, de mult voise s-o întrebe pe Ioana dacă ea, care i-a iubit pe amîndoi, şi în acelaşi timp, a ghicit atunci ceva *schimbat* în jurul ei, dacă lumea rămăsese aceeaşi pentru ea, aceeaşi ca *mai înainte.* Dar nu îndrăznise s-o întrebe. Aproape că nu-i vorbea Ioanei de presimţirile şi reveriile lui, de dorinţele lui ascunse.

îi vorbea din cînd în cînd despre Timp **şi** despre posibilităţile deschise, dar nu îndrăznea rîiciodată să**-i** spună că dorinţa lui secretă era de a deveni sfînt, de a putea iubi pe toţi oamenii cu aceeaşi intensitate. „Am să-ţi destăinuiesc ceva, spusese atunci Ilenei, în pădure. Nu te cunosc, nu ştiu cine eşti, nu ştiu ce faci. Nu pot avea secrete faţă de dumneata. N-am spus asta la nimeni, dar d-tale ţi-o pot spune : totul depinde de Timp. Dacă nu rezolvi problema asta chiar acum, cît eşti tînără, te prinde viaţa şi te macină pe dinlăuntru, şi într-o zi te trezeşti bătrînă, iar în ziua următoare te trezeşti pe patul de moarte, ‚şi atunci e prea tîrziu ca să mai încerci ceva. Trebuie să cauţi asta acum, cît eşti tînără. Asta e o problemă de tinereţe..." „Ce trebuie să caut ?" îl întrebase Ileana. „Să scapi de Timp. Să ieşi din Timp. Priveşte bine în jurul d-tale : ţi se fac din toate părţile *semne.* încrede-te în semne. Urmăreşte-le..."

Sări brusc din pat **şi** din cîţivăpaşi ajunse în faţa rafturilor cu cărţi. îngenunche şi începu să bîjbîie cu mîna înapoia cărţilor ultimului raft. După cîteva lungi secunde găsi mănuşile **şi** le scoase cu mare grijă. Le simţea, prin întuneric, uscate, murdare, pline de praf. Aproape sigur că nu sînt a^e ei, îşi spuse ridicîndu-se în picioare. Atunci îşi **dete** seama că e gol; îşi simţea corpul fierbinte, jilav.

începu să se îmbrace repede. *Cred că o să avem un copil 1* o auzi din nou pe Ioana, dar continuă să se îmbrace, nervos, aproape tremurînd. Cînd aprinse lumina, privi cu mare atenţie mănuşile. Erau prăfuite, ciuruite de molii. Nu sînt ale ei, îşi repeta într-una, dar trebuie să i le dau. îşi luă haina şi, fără să şi-o îmbrace, ieşi din odaie. „D-stră aţi auzit, ceva ? îi tăie drumul portarul cînd ajunse la capătul scărilor. A fost un domn care a bătut la- toate uşile. L-aţi auzit ?" „La mine n-a fost," răspunse repede Ştefan. „Dacă e tot ăla de astă iarnă, îi ştiu eu cine e, vorbi portarul E un adventist Vinde *Biblii.* A mai fost odată pe-aici, dar 1-arn simţit de cum a intrat. «Căutaţi pe cineva ?»- l-ara întrebat. S-a prefăcut că nu m-aude, şi a dat să urce scările..."

în acest moment chiar, Ileana ar putea fi pe punctul de plecare. S-ar putea, bunăoară, ca acum, cînd ei asculta pe portar, Ileana să încuie uşa de la intrare, să traverseze cei cîţiva metri de: grădiniţă cu pietriş din faţa casei şi să se pregătească să se urce în taxiul care o aşteaptă la poartă. Ştefan grăbi pasul şi, odată trecut de colţul străzii/începu să alerge, ţinîndu-şi strîns haina sub braţ. Probabil că pleacă la moşie, înţelese el. (Şi era totuşi obsedat de acea întrebare absurdă : *Dar cum a putut închide geamantanele ?...). Inima* începu să i se bată cu putere. Făcu semn unui taxi şi dădu adresa din strada Batistei. „Cit poţi de repede," adăugă el plecîndu-se către şofer.

Văzu de departe casa adormită în întuneric. Cînd taxiul se opri în dreptul numărului 27, îl lovi mirosul de mixandre. O pisică sări chiar atunci de pe zid şi se pierdu nevăzută către fundul curţii. Toate obloanele erau trase. încercă *de* mai multe ori. clanţa, în neştire, apoi se întoarse in maşină şi strigă şoferului : „La Gara de Nord..."

îşi. aminti de un gest al Ilenei pe care nu-1 remarcase imediat : ea îşi rezema uneori obrazul pe mîna 'strîrisâ pumn, înclinînd puţin capul. Era un gest'de şcolăriţă, şi Ştefan şe întreba de cînd 1-o'fi purtîrid aşa cu ea^ prin lume.,

Probabil că aşa o va regăsi, la fereastra vagonului, privind drept înaintea ei, aşteptîndu-1. Dar Ştefan află că acceleratul pentru Moldova plecase de două ceasuri, Ma! era un tren personal către miezul nopţii, „Exact, ia 23,45V î se spusese la ghişeu; îşi_ dădu atunci seama că alergase degeaba, şi se simţi deodată ridicol Fără îndoială că Ileana plecase mai demult la moşie. Mai demult, adică acum o săptămînă, o lună chiar. Greu de crezut că ar fî putut rămîne pînă la sfîrşitui lui august în Bucureşti,., .

Cînd se simţea ridcol, încerca să nu se mai gîndească la nimic. Scutură încă o dată-mănuşile şi, strîngîndu-le sul, le bagă în buzunarul hainei. O sută de lei, îşi aminti el, A spus şoferul că s-a întors de la Statuia Brătianu ca să le aducă. *Cred că o să avem un copil !* Grăbi deodată pasuL Traversînd Bulevardul Dinicu Golescu, se auzi strigat din urmă şi întoarse mirat capul. Era Biriş. „încotro, Maestre ?" îl întrebă el,

îşi ţinea haina atîmată pe umeri ; o ţinea cu un deget, de cheotoare. „Are să se rupă, îşi spuse Ştefan. Imposibil să nu se rupă." Biriş îşi scosese cravata şi îşi descheiase şi gulerul de la cămaşă. Nu era prea înalt şi părea încă tînăr, deşi avea părui rar, fruntea puţin încreţită şi ochii fără nici o sclipire, inexpresivi. „Maestre dragă, adaugă el scoborînd glasul, ce să-ţi spun, m-ai decepţionat.,."

Aşa cum prevăzuse Ştefan, tot gesticulînd, cheotoarea se rupse şi haina căzu pe trotuar. Se plecară amîndoi s-o ridice. „Dar cred că am avut deja prilejul să vă explic că nu sînt Ciru Partenie," spuse Ştefan. „Ştiu, ştiu, îl linişti Biriş bătîndu-1 familiar pe umăr. D-ta eşti Viziru, te cunosc doar foarte bine. Dar îmi place să vorbesc cu d-ta aşa. pe un alt plan ; *impersonal,* dacă se poate spune, sublinie el cu emfază cuvîntuL Pe planul ideilor... Cum spuneai foarte just în ultimul d-tale articol./." „Dar tocmai asta îţi spuneam, îl întrerupse Ştefan, că *nu sînt* Partenie..," „Ce-are a face ? exclamă puţin plictisit Biriş. Să nu confundăm planurile, D-ta eşti şi rămîi Viziru — dardiscutînd *idei* cu d-ta, dă-mi voie să mă situez pe planul ideilor. Sau? nu m-am exprimat destul de clar ?...* Ştefan zîmbi împăciuitor şi înălţă din umeri. Biriş îl privi lung ; apoi îi'lua braţul şi îl îndemnă spre o bancă.' „N-ai vrea să ne aşezăm © clipă aici ? Am umblat teribil de mult astăzi. Mă simt cam obosit,.." , "

Se aşezară amîndoi şi Biriş începu să caute, fără grabă, prin toate buzunarele, pachetul cu ţigări. îşi alese o ţigară!, apoi îşi trecu încet mîna pe frunte. „Mă întreb dacă nu cumva am avut o insolaţie, spuse el cu oarecare timiditate, A fost teribil de cald azi..." îi era peste putinţă să înţeleagă cum de nu i-a mai telefonat. Ultima oară a fost,. *Cred că o să avem un copil !* Fusese o zi tot atît de fierbinte, apăsătoare, şi alergase de-a dreptul sub duş. Biriş îşi aprinse ţigara, se înecă de la primul fum şi începu, să tuşească. „Dar în fond, începu el după ce-şi găsise batista şi scuipase, să nu crezi că, o singură clipă măcar, te-am confundat cu Ciru Partenie. Nu, ferească Dumnezeu!... Doar că mie îmi place să vorbesc *direct* cu omul ale cărui idei le discut. Bunăoară, în cazul d-tale : cînd te-am văzut, mi-am adus aminte de articolul lui Partenie ; foarte inteligent, foarte amuzant, dar nu - trage nici o concluzie. Cum îţi mai spuneam şi atunci : omul ăsta se grăbeşte parcă tot i-ar fi teamă că n-o să mai aibă timp să spună ce are de spus."

îi spusese asta pe Bucegi, la cheile Tătarului. Acolo, pe piatra pe care se odihneau, soarele apunea mai tîrziu. Partenie vrea să şi trăiască şi să şi scrie. Dar asta nu se poate, spunea Biriş. Scrisul te confiscă pe dinlăutru, te împiedică să trăieşti. Nu orice muncă te confiscă pe dinlăuntru. Poţi încărca o vagonetă cu cărbuni sau poţi senina hîrtii administrative şi mintea îţi aleargă liberă. Timpul d-tale interior, singurul care contează, îţi aparţine* Poţi munci visînd, sau amintindu-ţi, sau gîndind. Numai munca săvîrşită Intru împlinirea unei vocaţii, şi în primul rînd

scrisul, pentru că procesul lui e cel mai complicat, numai această muncă te confiscă definitiv. Numai actul creației îți cere această jertfă... Putem să mergem, adăugase el tîrziu. A apus şi aici soarele. „Pleca de la o observație interesantă, începu Biriş cu un glas potolit ; că sînt oameni care se comportă întreaga lor viață ca un organ ; ca un ficat, bunăoară, sau ca un rinichi, ca un stomac, ca un sex, ca un creier. Ce intuiție admirabilă ! exclamă întorcîndu-se brusc către Ştefan. S-ar putea stabili o caracteologie sau chiar o antropologie pe temeiul ei. Ia de pildă omul care se comportarea un stomac, care se situează în lume **şi** în istorie prin perspectiva unui stomac. Nu trebuie confundat, cum ar părea la prima vedere, cu un om căruia **îi** place să mănînce **şi** să digere. Existența lui însăşi fiind identificată cu comportamentul unui stomac, el ar putea să aibă sau să nu aibă pasiunea digestiei alimentare ; dar, în orice caz, *existența lui istorică* va fi redusă la *digerarea propriului său Univers.* Față de Univers acest om se va comporta ca un stomac : va încerca să-1 digere, să-1 despartă în materii grase şi nutritive, să dozezef sucurile de care are nevoie, să elimine toxinele etc. Cu totul altul va fi comportamentul unui om-rinichi : el își va filtra Universul; viața lui va fi redusă numai la această funcțiune de a despărți lichidele, de a le filtra..."

Un tramvai se apropia cu zgomot. Biriş se opri brusc şi întoarse din nou privirile spre Ştefan. Surprins, Ştefan clătină din cap ; izbutise tocmai atunci să-şi introducă mîna în buzunarul hainei şi să atingă mănuşile. Nu puteau **fi** ale ei. Nu-şi amintea s-o fi văzut o singură dată cu mănuşi, îşi ducea mîinile la spate călcînd băiețeşte, scuturîndu-şi buclele. Evident că ar fi anunțat Prefectura Poliției, dar toate cercetările ar fi fost zadarnice. Nu era vorba de un furt, de o maşină furată. Era cu totul altceva. Ar fi putut să fie altceva... „Ceea ce îți reproşez eu, dragă Maestre, reluă Biriş după ce lăsă să treacă tramvaiul, este că n-ai adîncit această intuiție. Ai fi putut examina însăşi

Istoria universală la lumina acestei caracterologii de structură fiziologică. Ai fi găsit Națiuni şi State care s-au.comportat ca un creier, sau ca un ficat, sau, mai ales, ca intestinul gros. Şi pînă la urmă aceste Națiuni şi State au *pierit."* Sublinie cu atîta putere ultimul euvînt, încît Ştefan se simți deodată emoționat. „De ce-au ' pierit ? îl întrebă el. De ce spuneai c-au pierit ? " Biriş îl privi lung ; îşi prinse mucul de țigară între două unghii şi-1 zvîrli, eu o smucitură a degetului arătător, foarte departe, în mijlocul bulevardului. „Au pierit, reîncepu el, pentru că *istoria* pe care o făceau aceste Națiuni şi aceste State era într-un anumit sens dictatura unui singur organ : a splinei/ bunăoară, sau a intestinelor. Mă întreb chiar dacă istoria nu ne apare atît de absurdă tocmai din cauza acestei confiscări monstruoase îrT"profitul *unui singur fel de* a vedea lumea, a unui *singur* comportament, care nu poate fi decît limitat şi, deci, fals..." „Adoră să sublinieze cuvintele", observă încă o dată Ştefan. Biriş le sublima uneori fără să schimbe glasul, ci numai ridicînd brusc sprîncenele sau, dimpotrivă, apropiindu-şi pleoapele, micşorîndu-şi ochii, >*Istoria universală sau jalnica dictatură a organelor* ți-ai fi putut intitula articolul, reîncepu Biriş după o scurtă pauză. Dar pe d-ta, dragă Maestre, nu te interesează *istoria :* D-ta rămîi în psihologie, te preocupi exclusiv de individ..." „Păcat că nu-1 cunoşti, vorbi Ştefan. Pe Partenie, vreau să spun ; ar trebui să-i cunoşti..."

Biriş nu întoarse capul. începu să-şi caute pachetul cu țigări. „Ştiu că nu-i plac belferii, spuse, că nu-i plac mai ales profesorii de filosofic Partenie umblă după «experiențe» ';. tot cu femei frumoase, prin cofetării şi restaurante de lux. Dar am să-1 caut într-o zi. Am să dau buzna peste el şi am să intru direct în subiect. Ascultă, Maestre, am să-i spun, n-ai vrea să stăm puțin de vorbă ? Dar nu aici, la d-ta. Te poftesc în strada Măcelari. în strada Măcelari numărul 10 locuiesc eu", adăugă Biriş cu un glas mai scăzut, întoreîndu-se 'către Ştefan. „Ştiu. Mi-ai spus-o

odată, cînd m-ai confundat eu Partenie* Nu;"nu m-am supărat, adăugă Ştefan repede, dar ar trebui să i-o spui şi lui, **lui** Partenie. Ar trebui **să**-1 cunoşti.*-**„Am să-i-spun** o. seamă de lucruri, continuă Biriş, Am să dau într-o **zi** buzna peste el şi am să î îe spun,!;

. In strada Măcelari numărul 10 locuiesc eu, îşi aminti Ştefan dezamăgit, aproape enervat, Ii mai repetase asta cînd, vreo zece zile **în** urmă, îl întîlnise **întîmplător** în dreptul librăriei Cartea Românească* Te poftesc şi pe d-ta să stăm de vorbă în strada Măcelari, Dar cînd îi deschisese uşa şi îl văzuse, păruse surprins, ca şi cînd nu s-ar fi aşteptat să-1 **întâmpine** pe eh Era în cămaşă, nebărbierit şi încă somnoros ; îşi ascundea cu greutate căscatul. „Sper că nu deranjez",-**spuse** Ştefan. **„Te** aşteptam, făcu Biriş fără **nici** un fel de elan. Şi o să intrăm direct în materie. Acesta e obiceiul casei, -adăugase; intrăm direct în subiect.."

Era o odăiţă **bătrînească, tristă,** aproape mizeră, Tapetul fusese pe alocuri jupuit **şi pe** pereţii goi se aflau lipite reproduceri în culori ieftine de tablouri **celebre*** Unele erau deja îngălbenite, scorojite. „Despre ce trebuia **să** vorbim ? întrebase Biriş. Ah, da, **îmi** amintesc..." Şi începuse să-i vorbească despre articolul lui Partenie. „Nu •cred că o să putem fi prieteni, înţelegea Ştefan aseultîn**du-1** ; sîntem amîndoi prea bătrîni. Sperasem o clipă că **am** putea fi prieteni..." „Am impresia că te cam **plictisesc",** tl auzise deodată **şi-i** simţise privirile pironite **asupra-i;** Biriş se întrerupsese **şi**-şi desfăcea pachetul **ca** să-şi aprindă o ţigară. „Nu. E foarte interesant **ce spui. Dar mă** gin-_ **deam la** altceva. Mă gîhdeam..." „Dacă era interesant, cum de te gîndeai la altceva," îl întrerupse **Biriş. „Mă** gîndeam eă **tot** ce-mi **spui** l-ar fi interesat **pe** Ionel **Parâschivescu.** Eram prieteni **vechi. L**-am cunoscut **în** clasele **primare...*** . Biriş îl privise din **nou,** lung, cercetător, .**Esti** un om **cu-"** rios, **d**-ta,„* ' * . • \

M

în acea clipă se auzise -o bătaie cu piciorul repetată, in uşă, şi Biriş sări să deschidă, în prag se *oile* o *î*ecreîe bătrînă, sărăcăcios îmbrăcată, cu unj şorţ de bucătărie pa "deasupra unei rochii de stambă decolorată si cu papuci de lînă, zdrenţuiţi,, Adusese, pe o tavă, dulceţuri si cafele* „Dă-mi voie Să te prezint mătuşii mele, d-na Poramharh '\ spuse Biriş cu un. glas solemn luîndu-i tava, Şlefan sa apropie de ea şi-i sărută politicos mîna. „Mersi", spuse bătrîna. Se îndreptă cu paşi mărunţi către masă şi se aşeză ' pe un scaun, îl privea pe Ştefan cu multă curioşite., „Cedaţi mai vorbitără ?" întrebă ea văzînd că tinerii tac. amîndoi. „Vorbeam de-ale noastre", spuse Biriş "calm... Apoi îşi luă ceaşca cu cafea şi tăcu. Ştefan îşi pironise ochii pe -fotografia îngălbenită a unei femei tinere. a**^La-a.** într-o'ramă pirogravată, lingă fereastră. ,.E soră-m?a. Aneta, mama lui Petrică, spuse bătrîna urmăiindu-i nvirile. A mîncat-o oftica de tînără, sărăcuţa !... A fosi şl *in* pension, la Notre Dame. Cînta şi la pian ! Şi la ce i-a folosit ? Nici n-a avut parte să se -bucure de viată ' Deir ce s-a chinuit să-1 nască pe Petrică !... Că ce naştere £rea a mai avut şi ea, sărăcuţa !... Aia i-a mîncat zilele : cînd î~a născut pe Petrică. De-atunci nu şi-a mai venit *m* f*ra < Şi ce 1-a mai iubit ! Că ea se prăpădea, şi mie tot ini -**ju*** nea * «Ai văzut, tăticule, că v-am făcut un băiat ?,..- Ea ştia, sărăcuţa, că atîta dor avusesem .şi eu : sâ am vn oaiat! Dar n-a vrut Dumnezeu •!...

Â vorbit aşa tot timpul cît şi-a băut, pe îndelete, ca* feaua'şi a fumat trei ţigări din pachetul lui Blric £1 o asculta cu un interes deosebit, ca şi cum atunci <r i: aflat pentru" întîia oară de toate amănuntele acelea familiale. O întrerupea uneori ca să adauge, pentru Ştefan, o explicaţie. Iar după ce d-na Porumbache a ^şlt *cv* \i,a, a exclamat cu un glas scăzut, confidenţial. .,C^ cioara de om **L.** Ai **să** vezi cînd ai s-o cunoşti mai bine. Apoi. s-a întors brusc spre Ştefan şi 1-a întrebat : Cum spurca» <\a-l cheamă' pe' prietenul d~tale, acela din clasei*- *peiir\:e :{*

„Ionel ' Paraschiveseu. Dar a murit acum vreo cinci ani. S-a înecat la Snagov. S-a răsturnat barca şi s-a încurcat între ierburi/' „Mi-aduc aminte acum, îl întrerupse Biriş. Am citit în jurnale. Parcă era şi sora lui în barcă, şi s-a înecat şi ea..."
„Eram şi eu, spuse Ştefan, A fost un accident-absurd."
Simțea că de aceea era enervat, pentrlî că-vorbise de Ionel şi Mia. „Să vezi cum a fost," începuse, el să povestească. Aşa i se întîmpla întotdeauna ; povestea necunoscuților lucrurile cele mai tainice, cele mai intime. Ioanei nu-i vorbise niciodată, nu-i mărturisise cît i-a fost de frică simțind, atunci, prinzîndu-i-se ierburile de picioare, şi cum a vrut să strige după ajutor, şi-a simțit că nu poate striga ; parcă i .s-ar fi închircit grumazul, parcă ar fi fost sugrumat. „Să vezi cum a fost..." Ioanei nu-i spusese că a văzut-o ultima oară" pe Mia încereînd să-şi ridice capul, dar plesnindu-şi repede fruntea de apă, parcă s-ar fi înăbuşit, şi mîiniie care mai ieşiseră odată din baltă şi încercau să apuce ceva, întortochindu-şi degetele cu mişcări neverosimile, spasmodice, parcă i-ar fi fost toate degetele sclintite. „Să vezi..." Şi i-a povestit lui Biriş căutarea din noaptea aceea, la lumina faclelor, pînă i-au găsit, destul de aproape de mal, şi le-au tras corpurile de sub ierburi cu nişte cîrlige prinse în vîrf de prăjini...

Se simți atunci apucat de" braț şi tresări. Era d-na Pcrumbache. „Ascultă, maică ! N-ai o .țigară ?" „M-am lăsat de fumat", spuse Ştefan încurcat. „E tutungeria alături... Dă-mi de un pachet..." Ştefan scoase stînjenit portmoneui ;. în clipa următoare îi fu ruşine şi voi să treacă drumul către tutungerie, să-i cumpere el țigările. „Lasă, nu te mai obosi d-ta, îl opri bătrîna. Trec eu pe urmă şi-mi cumpăr..." Luă cu o sclipire bancnota de o sută de lei şi o ascunse în buzunarul şorțului. Oftă adînc. „Dar de pricopsitul de nepotu-meu ce spui? L-am crescut eu, cu munculiță mea/ şi iată ce-a ajuns ; o sărăcie !... D-ta tot profesor, eşti ?" „Nu, sînt funcționar", răspunse Ştefan plecînd ochii. „Dar te văd bine îmbrăcați îi măsură femeia. Faci cumva politică ? Ai leafă mare V „Îmi ajunge", spuse Ştefan tot mal încurcat. „De ce nu-1 bagi şi pe el, pe nepotu-meu, în politică ? Eu de cînd îi tot bat capul. Dar parcă m-ascultă ? Şi doar oi fi trăit şi eu destul şi oi fi văzut multe. Răposatu', Dumnezeu să-1 ierte, făcea politică cu takiştii. Cine ntf\ venea pe la noi ? Aveam casele alea mari, din Calea Moşilor, de le-am pierdut mai tîrziu, că am avut un avocat, un netrebnic, un hoț : se-nțelesese cu ăilalți, şi la tribunal tăcea ca un peşte. Unul Dumitrescu, Mitache ii spuneam noi, poate oi fi auzit şi d-ta de el ? !" „Nu," spuse Ştefan. „Un netrebnic, hoț şi bețiv. Ce-am mai pătimit şi de pe urma lui !... Toată nădejdea mea, după ce s-a prăpădit răposatu', a fost în Petrică. Şi uite ce-a ajuns. Profesor, muritor de foame. Şi cînd are un ban mai mult, îşi cumpără cărți ! Ce-o să facă cu ele ? că de cînd cu legile astea noi, am rămas pe drumuri !... Să mă fi cunoscut d-ta pe mine înainte de război !.., He, he !... Cine mai era ca mine în Ferendari ? ! Eram frumoasă de întorceau toți capul după mine. Şi ce lux ! Aveam şi gabrioletă cu un cal sur. Mînam chiar eu. Lumea îmi spunea Prințesa. Cînd veneam de la Şosea, numai oftaturi în jurul meu. La cîți nu le-am fript eu inima !... Ei, şi cu ce m-am ales ? S-au dus toate ! Parcă nici n-ar fi fost... Oftă, şi, după o pauză, adăugă, cu un alt glas : Dar nu vreau să te țin din drum, Oi fi grăbit,,, Mersi, maică, mersi pentru țigări L,"

II.

Spiridon Vădastra sări din pat şi se îndreptă grăbit către oglinda din perete. începu să se privească pătrunzător, cu seriozitate. Un ochi ardea întunecat, ca de obicei, iar celalt arăta numai o pleoapă umedă, roşie, strivită, căci Spiridon îşi scotea ochiul de sticlă în timpul nopţii. Numai după ce se spăla şi se bărbierea şi-1 fixa în orbită cu o chibzuită grijă, aşezîndu-şi apoi monoclul fumuriu, care-i schimba atît de surprinzător înfăţişarea. „Azi mă mut în casă nouă !" exclamă el cu glas tare adresîndu-se chipului din oglindă. Se îmbrăcă repede, dar cu oarecare greutate, în odaie toate erau răvăşite. Pe canapea se aflau un palton, un pardesiu, o manta de ploaie şi două costume de vară. Lîngă canapea erau două geamantane, aproape noi, dar de cea mai proastă calitate, amîndouă cu capacele ridicate, lăsînd să se vadă cămăşi şi rufarie. Mai era un cufăr în care-şi adunase ghetele, cărţile şi mărunţişurile. Dar încă nu fusese totul împachetat.

„Slavă Domnului ! exclamă după ce se văzu îmbrăcat. Mult a fost puţin a rămas !..." Se apropie din nou de oglindă, îşi fixă cu dexteritate ochiul de sticlă, apoi începu ^ă strîngă lucrurile răvăşite. Pe cînd încerca să închidă cufărul intră portarul Se vedea că aduce o. veste neplăcută. Se apropie de el şi îi şopti *m* taină. „A venit domnul mare L."

Spiridon înălţă mîinile într-un gest exasperat şl plictisît în acelaşi timp **„I-ai** spus că sînt acasă ?" întrebă **el.** „Ştie, zice că ştie că vă mutaţi astăzi."

Atunci intră în odaie, cu un pas greu. împleticit, un bărbat aproape bătrîn, îmbrăcat pe jumătate ţărăneşte, cu o tunică închisă la guler, aşa cum poartă învăţătorii de sate, şi cu o pălărie mare, rotundă, răsturnată pe ceafă,

,,Ce-i cu d-ta, tată ? întrebă Spiridon apropiindu-se. Cînd ai venit ?" Bătrînul nu-i răspunse, ci îl privi clătinîndu-se, încruntat. „Unde ţi-e sticla? întrebă el tîrziu cu un glas răguşit, Sticla !L Monoclul, de, cum îi spuneţi voi !" Spiridon începu să rîdă, dai" se vedea că era stingherit „Mai bine stai jos, spuse ei arătîndu-i un scaun. Stai jos, că văd că eşti obosit !... Pe mine mă ierţi că mă grăbesc... Trebuie să împachetez lucrurile astea..." Arătă cu un gest vag cufărul, pachetele, biroul. Dar bătrînul nu se aşeză pe scaun, ci continuă să-1 privească, anevoie ţinîndu-se pe picioare, prefăcîndu-se nedumerit, „Cînd ai venit ? întrebă din nou Spiridon ca şi cum n-ar fi observat privirile cu care îl urmărea tatăl. Cu ce tren ?..." „Ce-ţi pasă ? răspunse bătrînul. Ce-ţi pasă cu ce tren am venit ? Vorba e că-am venit ca să văd ce mai faci... Să văd cum îţi mai merge", adăugă el ca pentru sine, zîmbind viclean. „Bine, mulţumesc lui Dumnezeu ! spuse Spiridon. îmi merge bine,.," „Bravo î exclamă cu greutate bătrînul, pot zice că mă bucur dacă îţi merge bine !... Şi mie tot aşa îmi merge, să nu-mi fie de deochi, adăugă ei cu glas mai scăzut, zîmbind, Dar cu politica cum mai stăm ? Te face, sau nu te face deputat?..." Spiridon trecu repede prin faţa lui cu cîteva cărţi în mînă avînd *un* aer solemn şi preocupat în acelaşi" timp, „Ce e aia, să fii deputat ? Toţi proştii pot fi deputaţi.,.," „Ei, că doar n-oi vrea tu să schimbi lumea, reflectă bătrînul. Vorba e, să te facă întîi..." >.Am lucruri mai importante de făcut, răspunse Spiridon puţin enervat. O să vezi dumneata mai tîrziu." Dar *ăe* opri. brusc, obsefvînd că Arethia intrase pe neaşteptate în odaie.

îşi căută nervos monoclul în buzunarul de sus al hainei ; apoi, cu pasul sigur, se apropie de ea şi o întrebă, foarte rece : „Aveţi ceva cu mine, domnişoară ?" „Venisem să văd dacă v-aţi mutat, spuse Arethia. Văd că mai aveţi..." Părea acum mai uscată, îmbătrînită înainte de vreme, cu privirile reci şi răutăcioase. Privi cu mirare la tatăl lui Spiridon. Netezindu-şi tunica, bătrînul se apropie de Arethia şi se înclină, politicos. „îmi daţi voie, sînt învăţătorul Gheorghe Vasile^ tatăl dumnealui. Apostol, cum.ne spuneţi d-stră, unul din aj)oştolL., Ducem lumina la sate..." Arethia se întoarse către" Spiridon, care se prefăcea că îşi vede înainte de treabă. „Şi dăm ţării oameni mari, continuă bătrînul Aceasta e chemarea noastră : să creştem oamenii mari ai neamului... Dumnealui, fiul meu, cum îl vedeţi, mîine, poimîine are să fie deputat... Şi cine 1-a crescut ? Mă rog, cine îl putea creşte ?... Ai crescut aproape de focarul de lumină..." „Tată, te rog încetează ! îl întrerupse Spiridon cu asprime. Poate că d-ra Florian e grăbită, şi n-o interesează lucrurile astea..." „Dimpotrivă, sînt foarte interesante, răspunse Arethia. Nu ştiam că tatăl d-stră e învăţător..." „Apostol, doamnă, apostol ! spuse bătrînul zîmbind ironic şi închizînd semnificativ un ochi. Dumnealui, fiul meu, poate n-a avut ocazia să vă vorbească despre mine. Dar şi eu. în felul meu, sînt cineva. Eu, stimată doamnă, l-am cunoscut pe Haret, pe marele bărbat Spiru Haret. D-stră trebuie că aţi auzit de el. Şi în cinstea lui l-am botezat pe dumnealui, fiul meu, Spiru Ghe. Vasile. Nu Spiridon, cum i-a zis mai tîrziu, ci Spiru — în cinstea marelui Spiru Haret... Şi nici Vădastra ; numele ăsta şi 1-a adăugat el... Pe mine mă chiamă Vasile... Noi n-aven nimic cu Vădastra, nici eu, nici.maică-sa, care e fata popii Florea, din Dobreşti..." „Acum ce te-ai apucat d-ta să discuţi lucrurile acestea care nu mai interesează pe nimeni ? "îl întrerupse Spiridon enervat.

;,Cum nu interesează pe nimeni ? se răsti bătrînul. Ce vorbă e aia că nu interesează pe nimeni ? Fiind fiul meu, sigur că mă interesează... Dar cine o să ştie, mai tîrziu, că Vasilescu-Vădastra e fiul învăţătorului Gheorghe Vasile din Droboieşti ?" Tatăl meu regretă că nu mi-am adăugat numele satului unde a fost el învăţător, spuse zîmbind Spiridon adresîndu-se Arethiei. După cum vedeţi, este o chestiune pur familială..." „Ce să spun, făcu bătrînul clipind din ochi către Arethia, chestia cu familia mi-a plăcut ! Zău că mi-a plăcut ! Poate că îi e ruşine de mine ? De unde mai ştii ? Poate că îi e ruşine că sînt numai un modest învăţător în Dobreşti şi acum, la cinzeci şi trei de ani trecuţi..." „Tată, te-am rugat să încetezi i" făcu exasperat Spiridon. De ce vrei să ne dăm în spectacol faţă de d-ra Florian, care e străină ?..." „Parcă doamna hu mă vede, vorbi bătrînul mai mult pentru sine. Nu mă vede că sînt cu chef ? La cinzeci şi trei de ani trecuţi, eu, care l-am cunoscut pe Spiru Haret, sînt acum, pot spune, un om în afara societăţii... Dar pentru ce, mă rog ?" „Ar fi mai bine dacă m-aş duce să aduc o maşină." îl întrerupse Spiridon. „Ce să faci cu maşina?" întrebă, cu mirare, tatăl său. „Să iau pachetele astea cu mine. Mă mut, nu vezi că mă mut ? Şi d-ra Florian arde de nerăbdare să mă vadă plecat. Nu că ar avea mai multe drepturi ca mine în hotelul acesta, dar aşa e dînsa : îi pare rău că am păstrat anumite chitanţe..." „Ce sarcastic sînteţi !" spuse Arethia,

Şi ridicînd din umeri, ieşi trîntind uşa. Spiridon îşi privi tatăl cu o expresie de furie abia reţinută. Bătrînul se lăsă să cadă într-un fotoliu şi începu să se scarpine gînditor pe cap. „M-ai făcut de rîs ! izbucni printre dinţi Spiridon. Ce-o să creadă lumea despre mine ?... Te-am rugat de atîtea ori să nu mai vii niciodată aşa... Cînd ai ceva. ori îmi scrii, ori ne dăm întîlnire în oraş..." Taică-său 0 privi îngîndurat, cu un zîmbet amar, şi oftă adine.

„Vreau să citesc o carte" spuse. Poate o ai tu... O carte de astronomie. *Minunile cerului,* parcă aşa îi spunea»** „N~o am, dar) o găseşti la librării/ făcu Spiridon scoţînd portmoneul şi alegînd din teancul de bancnote trei hîrtii de cîte o sută de lei pe care i le întinse cu un gest* grăbit.. „Atîta costă ?" întrebă bătrînul.

„Nu ştiu cît costă, dar cred că banii îţi ajung în orice caz..."

j„Biiie ; am să-ţi aduc restul../'

„Lasă restul, îl întrerupse Spiridon. Spune-mi cît mai stai în Bucureşti ?..."

„Vreo două zile, am venit cu nişte treburi../

„Bine, atunci să-ţi mai dau nişte bani, făcu Spiridon plictisit, căutînduk-şi din nou în portmoneu. Şi vezi, terniină-ţi treburile cît mai repede..."

„Asta depinde ! spuse bătrînul cu ironie. Depinde de autorităţi. Să ne vedem sănătoşi !... Dar se întoarse din prag, fericit că îşi adusese aminte la timp : Uitasem să te întreb. Unde. te muţi ?"

„Deocamdată în Calea Victoriei 119, la un prieten, minţi Spiridon. Dar nu ştiu cît stau acolo. Dacă ai nevoie de ceva, îmi scrii la aceeaşi adresă ca şi pînă acum..."

într-o seară din preajma Crăciunului,' Ştefan, auzi glasuri străine în odaia lui Spiridon. Rămase cîteva clipe la pîndă, dar nu recunoscu nici unul. Plecă tîrziu, cu o neînţeleasă tristeţe în suflet. Cel dintîi lucru pe care II făcu în seara următoare, întorcîndu-se la hotel, a fost să bată la uşa lui Daniil. Il cunoştea prea puţin, dar ştia că e un om căruia îi place să; vorbească. îl întrebă de Spiridon.

„S-a mutat, spuse Daniil poftindu-1 să intre în odaie, S-a mutat în centru. Are apartament acolo. Şi-a pus şi tablă la uşă, căci e avocat acum. Mi-a arătat şi cartea de vizită. Nu.mi-a lăsat-o, căci zicea, nu vrea să i se afle adresa, O fi avînd el socotelile lui", adăugă după o clipă., rîzînd tăeutş ca pentru sine. Ştefan se trezi gîndind : Va trebui să toă muff'şî eu. Va trebui să-mi găsesc alt hotei „Au mai venit să-1 caute nişte tineri, continuă Daniil. Dar dacă n~a lăsat adresa, n-au putut să-1 găsească..." Ştefan se hotărî deodată şi-1 întrebă. „D-ta ce crezi despre d-na ^issu ? Ce-o fi fost cu femeia aceea ?" Lui Daniil îi sclîpiră o clipă ochii. îşi scoase tabacherea din buzunar şi-şi răsuci o ţigară tăcînd cu înţeles. „Cocoana asta ascunde © mare taină, începu el coborînd glasul. N-o cunoaşte nimeni ; n-o cunoştea nici măcar Voinea. Şi cu toate acestea îi vorbea mereu de ea. Şi de cîte ori îi pomenea numele, Vădastra se făcea foc. Odată erau să se certe din cauza eh Şi totuşi, diii cauza ei, n-a îndrăznit să-1 reclame pe Voinea cînd i-ă mîncat banii jurnalului. A fost destul să-i spună : -«Acum au să afle şi ceilalţi chestia cu d-na Zissu», ca Spiridon să tacă chitic. Dar ce chestie o fi la mijloc, nu m-am putut dumiri. Asta e o taină mare..." „Taina aceasta este mare..." sînt cuvintele Sfîntului Pavel, îşi aminti dintr-odată Ştefan, şi se tulbură. Aşa ar trebui să-i răspundă Ilenei : „taina aceasta este mare.." Aşa ar fi trebuit să-i spună atunci, înainte de a-i strînge mîna şi a-şi relua goana prin ploaie.

O zărise întîmplător de la fereastra tramvaiului, într-o după amiază ploioasă de la sfîrşitul lui octombrie. Avea un impermeabil scurt, strîns cu un cordon la mijloc, şi se adăpostea sub o imensă umbrelă neagră. Ar fi trebuit să pară ridicolă, dar părea numai excentrică. Ştefan coborî la. prima staţie, îşi ridică gulerul macferlanului şi începu să alerge cu paşi mari pe bulevard, căutînd-o. Ploaia se *mie*ţea.-Cînd o ajunse, în dreptul vitrinei unui bijutier, era ud. leoarcă. Intră imediat sub umbrelă şi-i luă braţul. „De cînd te căutam", îi spuse. Ileana îl privi eu o prefăcută indiferenţă. „De unde ai cumpărat umbrela asta?" o întrebă Ştefan. „Nu e a mea. E a iui Tante Alice. E de la Expoziţie. A fost şi brevetată ; îi spunea «familie nombreuse^. Dar a' trebuit să-i tăiem din baston ; era mult prea lung pentru o singură persoană..." „Te-am căutat şi pe-acasă,

o întrerupse Ştefan, dar nu mai era nimeni. Erați plecați la moşie." „Cînd m-ai căutat ?" „Acum vreo două luni. într-o seară de august. Exact în seara de **20** august." „Ține-mi, te rog, o clipă umbrela", spuse Ileana. Deschise poşeta şi scoase batista. Zîmbind, se înălță puțin şi începu să-i şteargă fruntea, ochii, obrazul. „Mulțumesc", spuse Ştefan. Ileana stoarse batista, o puse în buzunarul impermeabilului şi apucă din nou umbrela. „Ce era la **20** august ? îi întrebă. Vreo aniversare ?" „Nu, nu era nimic, vorbi repede Ştefan. O zi câ"'oricare alta. Dar eu îmi amintesc întotdeauna zilele. Am mania asta, că nu uit niciodată ziua cînd mi s-a întîmplat ceva, sau am întîlnit pe cineva sau..." „Azi în ce zi sîntem ?" îl întrerupse Ileana cu seriozitate. **„27** octombrie," „N-are nici o semnificație ?" întrebă Ileana.

Ştefan o privi adînc, cu o naivă gravitate. „în noaptea asta nu se deschid cerurile ? continuă ea. N-âr putea dispare maşinile, presupunînd că ar fi lăsate undeva la colțul străzii ?..." „Tocmai asta voiam să te întreb şi eu, spuse Ştefan înseninîndu-se din nou. Asta voiam să te întreb atunci, cînd te-am căutat, la **20** august: cum ați făcut cu cheile de la geamantane ? îți aduci doar aminte..." „Ştiu, îi întrerupse Ileana. Inelul acela cu chei care a rămas la d-ta..." „Ar fi rămas, o corectă Ştefan. Ar fi putut rămîne..." „E cam acelaşi lucru, vorbi Ileana. Cum îți spuneam..." „Şi mai era ceva, o întrerupse Ştefan zîmbind. Mai erau mănuşile. Mi le-a adus şoferul, chiar în noaptea aceea. Spunea că s-a întors de la Statuia Brătianu ca să mi le aducă. Dar în camera secretă se fac întotdeauna molii. Le ascunsesem foarte bine ; le ascunsesem după un raft cu cărți, ca să nu le găsească nimeni, dar cînd m-am întors de la munte erau mîncate de molii. Şi cu toate acestea, m-am suit într-o maşină — mi-era teamă să nu fi plecat tocmai atunci la gară — şi ți le-am adus. 20 august ! Probabil că erați de mult plecate la moşie... Nu] le mai am la mine î" exclamă el, în cele din urmă, extenuat. „Te-ai ostenit degeaba, făcu Ileana ; nu erau ale mele. Eu nu port mănuşi." „Eram aproape sigur, o întrerupse Ştefan. Le priveam, le țineam în mînă, şi nu te simțeam mai aproape..." „Dar crezi că asta n-.are nici o semnificație ? îl întrerupse Ileana. Nu se poate să nu aibă. Cum îi spuneam şi lui Partenie..."

Citi foarte bine mirarea de pe figura lui Ştefan, dar continuă ca şi cum n-ar fi observat nimic. „Cum îi spuneam şi lui, adevărata imaginație cretoare o ai d-ta. El Partenie, e doar un observator- de oameni ; n-are imaginația d-tale. II vezi cît de colo că.nu crede în roituri..." Ploaia se întețise din nou şi începuse să bată un vint rece, morocănos, în care parcă se presimțea cleia iarna. Ileana coborî mai mult umbrela deasupra lor şi se trase încet către vitrina bijutierului. „Mă tot întreba : dacă te cunosc, mai bine, dacă eşti într-adevăr un tip bizar, cum a auzit spunînd'u-se. Bizar, nu, i-am răspuns. Dar are imaginație. Bunăoară, nu cumva să te întîlneşti cu el în noaptea de Sînziene, căci atunci, dacă ai maşină, dispare — iar dacă nu, îți povesteşte ce s-ar fi întîniplat dacă ai fi avut.,." în clipa aceea, ca trezit dintr-o lungă reverie. Ştefan ii prinse capul în palme şi o sărută, înfometat, pe gură. Ileana încercă să se smucească, dar nu reuşi decît să coboare mai mult umbrela deasupra lor. I se părea că e sărutată de cineva necunoscut, într-un vis visat de mult, din care nu-şi mai amintea nimic altceva decît îmbrățişarea aceasta bruscă, ireală, amenințătoare. Cîtva timp în urmă simți că se sufocă şi se zbătu, cu un geamăt surd. Ştefan îi dădu drumul din brațe, o susținu o clipă cu un gest timid, încurcat, şi încercă să ridice umbrela. Ileana respira agitată, îşi trecu mîna prin păr, apoi şi-o opri pe frunte şi plecă privirile în. caldarîm fără să spună un cuvînt. „îmi pare foarte bine că te-am întîlnit, şopti Ştefan apropiiiidu-se mai mult de ea. Am să mai trec într-o seară să te văd..."-îi căută repede mîna, i-o strînse. puternic, prelung,

şi fără s-o mai privească, ieşi de sub umbrelă şi începu să alerge prin ploaie.,,

Dar ar fi trebuit să-i spun: „Taina -aceasta este mare !...", îşi repetă el într-una privindu-1 pe Daniil furnind. Asta ar fi trebuit să-i spun..,

Aşa cum ghicise Ştefan, Ileana nu-i întîlnise. pe Partenie, li citise în timpul verii cîteva cărţi .şi, reîntoarsă la Bucureşti, încercase să-1 cunoască. Se hotărîse, brusc, într-o dimineaţă şi-i chemase la telefon. Partenie nu era acasă. „Cine întreabă ?" Era un glas de femeie ; i se păru puţin cam aspru. „O admiratoare", răspunse'Ileana. „încercaţi altădată..." E bine păzit, îşi spuse Ileana aşezînd receptorul. Dar mai tîrziu îşi aminti că Partenie nu e căsătorit şi nici măcar nu i se cunoştea o legătură. Aflase, dimpotrivă, că e văzut întotdeauna cu altă femeie. Îşi caută partenera ideală, i se spusese odată, cu un zîmbet plin de subînţelesuri. Era la conacul lui Stravopoulos. „Trebuie să Ie facem o vizită, îi spusese Tante Alice. E şi nepotul lor acolo, magistratul, cela care şi-a luat doctoratul la Paris". „îşi caută partenera ideală, dacă înţelegeţi ce vreau să spun", repetase magistratul prelungindu-şi zîmbetul. „Cine e Partenie ăsta, de care se vorbeşte atît ?" o întrebase Tante Alice la întoarcere, în trăsură. „Un Don Juan, spusese Ileana pe gînduri. Teribil aş vrea să-1 cunosc..." „Mai *iu es foile !"* exclamase Tante Alice. Exact ca şi în dimineaţa aceea în care-i spusese că i-a telefonat şi că în locul Iui i-a răspuns un glas de femeie.. „Probabil, metresa lui, spuse Ileana. Oare cîte zile are s-o ţină ? Dacă o concediază înainte de Crăciun, mă prezint eu în loc şi-1 iau cu mine la skv. Mi-ar place să am un amant ilustru. L-aş arăta la toată lumea,, dar l-aş ţine legat cu un lanţ tot timpul de mine..." „Meii *tu es foile !"* exclamă Tante Alice. „Nu cu. un lanţ, continuă Ileana, pe gînduri. Ar trebui să găsesc altceva. Dar, în orice caz, l-aş lega. Un lacăt, cît ar fi el de mic, şi cînd aş pleca de-acasă aş lua cHeiţa cu

• mine... O cheiţă mică de tot, pe care aş purta-o tot timpul / cu mine"... începu să rîdă, ca din senin. îşi dădea foarte bine seama.că, vorbind de Partenie, se gîndea tot timpul la Ştefan. „Şi cu toate acestea^ cred că nu mi-am pierdut într-atît minţile... Nici măcar nu-1 iubesc. Ar fi fost poate amuzant să iubesc, aşa, un bărbat, de la prima ochire : un adevărat *coup de foudre...* Dar nu-1 iubesc. E un om bizar, atît. Nu e deloc genul meu, E un fantast."

Şi cu toate acestea, îşi amintea uneori, în acea seară de la Băneasa se simţise peste măsură de tulburată. Ar fi fost gata să creadă că toate lucrurile acelea pe care-i le spunea el s-ar putea întîmpla. Ca şi atunci, la Lausanne, cînd, în preajma examenelor, fetele făcuseră din nou spiritism şi o chemaseră şi pe ea să asiste. Venise mai mult In glumă. Nu putea crede că morţii se vor apropia de masa lor şi le vor vorbi — şi cu toate acestea. în fundul sufletului, dorea cu deznădejde ca un asemenea lucru să se întîmple. Cînd pusese degetul pe pahar, se gîndise : Are să vină Duduca Ralu... Dar venise o profesoară moartă în iarna aceea, şi paharul dictase, cu scurte ezitări, cîteva fraze complicate, în care li se spunea să dorească din toată puterea lor Binele Omenirii, ileana fusese sigură că una din colege — probabil Valkiria — mişcase tot timpul paharul, dar îi păruse rău că se întîmplase aşa. Ar fi vrut ca paharul să fie mişcat de un mort adevărat, pentru că un asemenea lucru i se părea cu neputinţă.

Aşa ar fi vrut să creadă, ascultîndu-1, că cerurile s-ar putea deschide la miezul nopţii. Ştefan era un om ciudat. Avea o frumuseţe virilă şi totuşi fragedă, copilăroasă, care o tulburase. Nu-şi putea explica prea bine ce o atrăgea ia el ; poate lipsa lui de vulgaritate şi felul lui stranhi, aproape misterios, de a fi ; o privea uneori lung şi zîrabea ca şi cum ar fi citit cine ştie ce gînduri ascunse înapoia frunţii ei, gînduri pe care ea nu le ghicea. Se simţea atrasă şi de" neînţeleasa Iui tristeţe, pe care o trădau tăcerile, absenţele lui. Ştefan era deosebit de toţi bărbaţii pe care-i

cunoscuse ea. Nu ştia niciodată ce are să-i spună în clipa următoare. O întrerupea uneori ca să-i pună întrebări absurde. Aşa cum făcuse atunci, ieşind din restaurant : ea îi vorbea despre moşia de la Zinca şi el a întrerupt-o, cu un zîmbet vinovat : „Aveţi o pivniţă veche, adîncă, la Zinca ?..."

Toate acestea şi altele multe îi trecuseră prin minte într-o învălmăşeală absurdă, cînd Ştefan îi strînsese repede mîna şi o abandonasee acolo, sub umbrelă, şi fugise ca un năuc prin ploaie. De abia mult mai tîrziu, cînd nu-1 mai zări, îşi aminti amănuntul aflat la restaurant şi se îmbujora. Îşi închipuie că dacă m-a sărutat, are să se întîmple exact *acelaşi lucru,* că am să-mi pierd minţile după el. îşi închipuie! că e irezistibil, că îi e de-ajuns să sărute o femeie ca să nu-1 mai poată uita...

Atunci înţelese ş< de ce n-o mai căutase, de ce nu-i mai dăduse nici un semn de viaţă toată vara. Aştepta poate să-1 caut eu. Apare cîteodată, pe stradă, şi-ţi spune cîteva cuvinte, te întreabă de pivniţa de la Zinca, şi apoi dispare. „O să ne mai vedem... Am să trec într-o seară să te văd... Cum aţi putut închide geamantanele ? Cheile acelea erau la mine. Inelul acela cu chei pe care mi l-ai arătat, vreau săi spun ; a rămas la mine..." „Uită-te bine unde calci !" îi strigă o cucoană. „Pardon", spuse Ileana cu un zîmbet timid.

Ploaia aproape încetase. Bura acum foarte fin **şi** umbrela „familie nombreuse" îi apăru deodată absurdă, aproape provocatoare. Ileana şovăi mult timp, în mijlocul trotuarului, dar în cele din urmă ridică din umeri şi îşi continuă drumul cu umbrela deschisă.

începuse să ningă şi Ioana simţi că nu mai îi e frică. Pe neştiute, o mare linişte o învălui din toate părţile. Bradul încărcat de zăpadă, pe care-1 vedea foarte bine chiar fără să-şi ridice capul de pe pernă, **i** se păru deodată cunoscut; era acelaşi brad din grădina copilăriei ei.

„Cît te iubesc de mult, aşa cum eşti, îi şoptise Ştefan în seara cînd, întorcîndu-se pe neaşteptate acasă, o surprinsese nepudrată şi nefardată. Eşti foarte urîtă, cum n-am crezut pînă acum că ar putea deveni vreodată o femeie atît de frumoasă ca tine.

Era în preajma Crăciunului, în a şaptea lună de sarcină, şi Ioana se trezea cîteodată înspăimântată privindu-se în faţa oglinzii ; obrazul era pătat, cu pete mari, roz-veştede, şi gura şi-o simţea uscată, palidă. „Eşti foarte urîtă, continuase el luîndu-i mîna şi sărutîndu-i-o lung. Şi totuşi, niciodată nu mi-ai fost -mai scumpă ca acuma L. Eşti numai a mea. Nu mai. mi-e frică de nimeni acum..." Se gîndeşte mereu la *eh* Şi cu toate acestea, înţelesese de mult Ioana, nici măcar nu seamănă ; n-ar putea fi confundaţi decît de departe şi numai de către cineva care nu-i cunoaşte bine nici pe unul, nici pe altul. Aşa cum nu-1 cunoştea ea pe Ciru. îl văzuse poate de zece, douăsprezece ori. îl ştia mai bine din fotografii. Şi cînd venise atunci, la „Ziua Cărţii*', cu un teanc de volume ca să i le semneze, venise şi cu o fotografie. „Pe asta n-o semnez", spusese Partenie dîncl-o indiferent la o parte. Apoi, fără să ridice capul, o întrebase : „Doamnă sau domnişoară ?..." „Domnişoară..."

Aşa 1-a cunoscut. Era mai puţin frumos ca în fotografii. Părea mai ursuz, mai întunecat. Şi îşi pierdea foarte repede răbdarea. Nu vrei să discutăm altceva decît literatură ? o întrerupsese el la începutul primei întîlniri pe care i-o dăduse. Literatură fac eu destulă şi infinit mai bună decît aceea pe care o citeşti d-ta... Şi cînd, la întîlnirea următoare, Ioana pronunţase numele unui mare scriitor contemporan, o întrerupse : „Nu există ! îmi pare foarte rău să-ţi spulber încă o iluzie, dar acest domn nu există." „L-am învăţat şi la şcoală", spusese timid Ioana. „Cu atît mai rău pentru d-ta ! Singurul scriitor român pînă la ora actuală, sînt, din nefericire, eu. Spun din nefericire, pentru că şi eu sînt un scriitor de mîna a doua, de mîna a treia

chiar. Alături de Eschil, de Shakespeare, de **Dante, no** exibt; Cum vrei să mai existe atunci idolii d-tale ?L."

„Idolul meu literar eşti d-ta, spusese, cu un efort, *lo* aia, Am citit tot ce-ai scris, am -păstrat toate articolele •a-Lale, toate criticele..," El o privise amuzat: „Atunci, probabil că eşti îndrăgostită de mine", spusese. „Da, şop« u>e Ioana. Vă iubesc din clasa a patra de liceu, de cînd am Citit *Tinereţea Melaniei"*

...Cum am îndrăznit ? se întrebase ea de nenumărate ori de atunci. îl iubeam mai mult pe Gary Cooper. Pe eî îl admiram doar, aşa cum îl admir şi acum... Şi nici măcar nu-1 puteam confunda. îl îmbrăţişase pentru că îi zîmbea de departe, aşa cum nu-i zîmbise niciodată pînă atunci; văzuse dintr-odată cît era de frumos cînd zîmbea şi voise să-i arate cît de mult îi plăcea aşa cum era atunci ; adică asa cum nu putea fi el niciodată. Aşa nu putea fi decît Ştefan. „Pardon", şoptise ea încurcată, „Eu ce trebuie să spun ?" o întrebase Ştefan. „Vă rog să mă iertaţi, bîigui ea. V-am confundat... Semănaţi cu cineva..." „Bine, o întrerupse el, dar eu ce trebuie să spun ? Trebuie să spun şi eu ceva, nu e aşa ? Ce-o să credeţi despre mine ? Că sînt un ignorant, că sînt incapabil de o singură replică inteligentă... Mă puteţi oare lăsa aşa ? Trebuie să găsim o replică..."

„Evident că te iubesc şi eu, îi spuse Ciru. Dar ce poate însemna o iubire ? Cît poate ea dura ? Nimic nu durează in lumea asta ; totul trece, totul se preface, totul moare ca 5-a se nască din nou, altfel, în altă parte, cu alţi oameni.., De ce te-ai întristat ? Te aşteptai poate să-ţi vorbesc de iubirea eternă ? Nu sînt poet. Din nefericire, nu sînt decît r >mancier şi autor dramatic. M-am specializat în materia a:easta trivială şf teribilă : omul de toate zilele. Omul cu *o* mic. Să nu cumva să te aud vreodată vorbind în majuscule, să nu cumva să scrii sau să pronunţi Om cu majuscula.,/*

/ „Ursitoarele îl vor îmbla, fiecare, cu aceeaşi majusculă, îi spusese ieri Ştefan, în drum spre clinică. îi vorbise într-una, cît ţinuse drumul cu maşina. îi vorbise cu glasul lui neînţeles, fermecat, ţinîndu-i amîndouă mîinile în mîinile lui... „...Dacă o să fie fată o facem Regină, spunea. Nu e numaidecît nevoie să aibă un tron al ei, o situaţie dinastică, vreau să spun. Dar va fi o Regină a ceva care n-a mai fost pînă acum. O regină a spaţiilor geometrice dificile, bunăoară : se va mişca într-un Univers al ei, stăpînit de ea, poatej chiar fondat de ea ; un Univers inaccesibil muritorilor de rînd, ca noi. Şi în care revoluţiile nu sînt posibile decît de sus în jos, pornind din alte spaţii geometrice, încă şi mai dificile. Dacă va fi s-o răstoarne cineva, va fi tot o Regină, ca ea, sau un Rege, cu mintea mai îndrăzneaţă... Iar de va fi băiat, băiatul nostru va fi Muzicant, Matematician, sau Metafizician. Ursitoarele îl vor îmbia, fiecare, cu acelaşi majusculă : un M... Dacă nu, adăugase el după o clipă, cu o urmă de regret în ochi, copilul va fi al lumii..."

Ioana zîmbi lung. Nu-i mai era deloc frică. Visul cu Antim i se părea un vis visat de mult. Antim, care se ridicase din nou în vîrful picioarelor, şi îi bătuse, că şi atunci, la fereastra vagonului, strigîndu-i... : „A avut un accident, un accident... Dar nu era soţul d-tale. L-am confundat eu cu el. Eu l-am confundat, el 1-a confundat, noi î-am confundat, -L-am confundat, l-am confundat."

Ştefan îşi repeta întruna : 17 februarie 1937, 17 februarie 1937. Voia parcă să ghicească ce destin ascunde ziua aceasta.Aduna cifrele, le împărţea în chip: arbitrar, se oprea asupra fiecărei combinaţii. Pe urmă, "brusc, îşi aminti că n-au căzut încă de acord asupra numelui, şi începu să caute. Dar îl împiedica mereu o formulă care-i revenea automat în minte : un copil de sex masculin, un copil de sex masculin... Aşa va trebui să declare la pri-

mărie şi să semneze hîrtia. Şi se simţi din nou responsabil, fără să-şi poată preciza faţă de cine şi în ce fel.

Se apropia de casă. I-ar fi plăcut să se afle într-un compartiment cu lume multă şi cineva să-1 întrebe, aflînd că e căsătorit de patru ani : „Aveţi copii ?" „Da, un băîat, ar fi răspuns el. „Ce vîrstă ?" Ştefan ar fi privit atent ceasul şi ar fi răspuns, 'după-un scurt calcul : „Trei ceasuri şi douăzeci şi trei de minute !..."

Dar simţise că făcuse undeva o greşeală. Urcmd scările, socoti din nou şi văzu că băiatul lui are în acel moment trei ceasuri şi treizeci şi opt de minute.

A doua; zi, întorcîndu-se de la Clinică, îl găsi pe Biriş aşteptîndu-1 pe scări, fumînd. „Nu ne-am mai văzut de mult, îi spuse. Credeam că te-ai supărat, în seara aceea, din pricina lui Bursuc..."

Ştefan intrase în cafenea numai pentru că îl zărise pe Biriş în dreptul ferestrei şi i se păruse că fusese văzut şi el. Dar Biriş îl asculta pe Bursuc, şi nu-1 văzuse. Ii făcu repede loc la masa lui, prezentîndu-1 vag şi colectiv : „Domnul Viziru" — şi apoi se întoarse către un bărbat încă tînăr, gras, cu un obraz rotund şî lucios, cu buzele groase, leneşe, şi ochi care îi rîdeau mărunţi în fundul capului, îndemnîndu-1 : „Spune, Bursuc ! Spune cum a fost !..." Bursuc, înţelese Ştefan, era licenţiat în teologie şi povestea cum' era să fie hirotonisit preot : familia îi găsise şi o nevastă, într-un .sat vecin eu al lui, lîngă Braşov. „Am renunţat, îşi reluă el povestea. Nu-mi plac oamenii care nu se ţin de cuvînt. Ne-am înţeles că în afară de zestrea fetei, mie să-mi cumpere o motocicletă. Socrul s-a împotrivit la început : că ce-or să spună credincioşii cînd şi-or vedea popa pe motoclicletă ?] Ne modernizăm şi noi, Sfînta Biserică, i-am răspuns. Ne modernizăm !..." Şi izbucni în rîs, închizîndu-şi pe jumătate ochii. Un rîs scurt, gros, răguşit. „De ce să nu ne modernizăm ? ! Cu motocicleta slujeşti mai bine Biserica. Te cheamă un credincios la miezul nopţii sări spovedeşti şi să-I împărtăşeşti — cu motocicleta ajungi într-o clipă. îl găseşti sigur în viaţă şi ai timp să-i ierţi toate păcatele !..." Rîse din nou. îl ascultau toţi eu încîntare. îl ascultau şi ceilalţi de la mesele vecine; „»,JŞi în ultima zi, în ziua nunţii, mi-a spus că n-a cumpărat motocicleta. Că îi e ruşine. Că n-are nici bani. Că şapte sate îl cunosc pe el drept om vrednic şi cu frica lui Dumnezeu... Eu n-am zis nimic. Şi seara, cînd m-aştepta mireasa acasă, eu mi-am văzut frumuşel de treabă. Mi-am ras barba^ mi-am schimbat hainele şi arn*pleeat. Nu ştiu ce s-o fi ales în urma mea, că n-am trimis bărbat în loc L." „Nu m-am supărat, spuse Ştefan condueîndu-1 în birou, dar eram cam grăbit. Şi mă întreb şi acum ce-aţi găsit la Bursuc. Ştiu doar că i-a mers de mult vestea că are geniu şi e diabolic. Am auzit de el şi la minister..." Biriş se opri o clipă în faţa rafturilor eu cărţi, apoi se apropie de fereastră şi privi acoperişurile caselor ; depărtate, risipite, se zăreau turlele de biserici. „Povestea asta cu Bursuc, începu el potolit re> întoreîndu-se în mijlocul camerei, e o poveste lungă. O să stăm de vorbă cu un alt prilej. Deocamdată, îmd pare bine că nu te-ai supărat. Vedeam că nu dai nici un semn de viaţă, că nu mai treci prin Strada Măcelari, şi mă întrebam ce o fi cu d-ta, dacă nu cumva oi fi supărat..."

Se întrerupse brusc, şi ca şi cum de-abia atunci le-ar fi văzut, se apropie de unul din cele două tablouri ; un buchet de flori de cîmp alături de o mănuşă neagră de femeie, îl privi adine, mult timp, fără să scoată un cuvînt.

„Dar de ce ar fi trebuit să mă supăr ?" întrebă tîrziu Ştefan. „Mi-a fost teamă să nu te fi jignit chesia lui cu motorizarea Bisericii", spuse Biriş aşezîndu-se în fotoliu. Ştalan, începu să rîdă oarecum absent. „Nu sînt un ortodox practicant. Dar chiar dacă aş fi fost, nu m-aş fi simţit jignit de aventurile unui/seminarist eare-şi lasă să-crească barbă pentru o parohie şi şi-o rade pentru o motocicletă. Abe-

rații de felul ăsta se întîlnese în toate religiile din lume../ „Nu vorbi așa, făcu Biriș cu seriozitate. Bursuc ăsta e mult mai profund decît crezi, mult mai îndrăcit. Să înveți să-ți fie frică de el. Eu, dacă aș crede, dacă aș fi, adică, un adevărat creștin ortodox, aș tremura la gîndul că Bursuc exista." „Dar de ce ?" întrebă Ștefan rezemîndu-se de birou. Biriș șovăi și-și pipăi încurcat creștetul capului. „E o poveste lungă, spuse. Dar Bursuc are steaua lui ; ăsta ajunge departe... Dar oricum, adăugă schimbînd brusc glasul, e un om interesant. «E un ratat, un nihilist, sută la sută. E interesant din punct de vedere literar, vreau să spun. Mă mir chiar că scriitorii noștri nu l-au folosit pînă acum în nici o carte. Ar fi trebuit să-1 cunoască Partenie. Dar, evident, Partenie nu mtîlnește oameni interesanți ; el umblă tot timpul după «experiențe»..."' „Ascultă, îl întrerupse Ștefan, nu ți-am dat marea veste. Sînt tată. Am un băiat. De ieri, am un băiat..." „Felicitările mele, vorbi Biriș, fără prea mare entuziasm. Felicitările mele." întoarse apoi capul și privi din nou tabloul de deasupra fotoliului. „Dar să nu-i spui mătușii mele, adăugă. Ea crede că nu) ești însurat și ar vrea să te însoare... N-are nici o importanță, continuă repede văzînd că Ștefan vrea să-1 întrerupă, n-are nici o importanță că ai nevastă și copil Ei îi face foarte multă plecere să-ți pețească o fată. Așa îmi pețește mie de cîțiva ani. Asta e marea ei bucurie; de ce să i-o stricăm?..." „Și încă nu știu ce nume să-i dăm", spuse Ștefan zîmbind dintr-o dată, înseninat. Biriș îl privi lung, fără nici o expresie, își căută apoi pachetul cu țigări și, înăîțîndu-1, i-1 arătă. „E pachetul ei, vorbi. M-a trimis să 1-1 cumpăr și mi-a spus, din prag : *«Și* poate te duci să vezi ce mai face domnul Viziru...» Ace un suflet extraordinar, adăugă cu un alt glas. N-a uitat nici pînă acum că i-ai dat astă vară niște bani să-și cumpere un pachet cu țigări."

Vădastra și-a păzit bine taina. Tatâ-su nu avea cum să-i afle noua lui locuință. închinase împreună cu locotenentul Bâleanu apartamentul'unui diplomat plecat în străinătate. Băleanu era un bărbat înalt, cu umerii largi, cu grumazul totuși delicat și cu o expresie de copilărească fericire în ochi. Rămînea rareori serile acasă. „Sînt invitat în familie", spunea.

Vădastra începuse să fie intrigat de absențele acestea, care i se păreau misterioase. Odată, plictisindu-se singur, se apucă să cerceteze cu de amănuntul odaia lui Băleanu. Luă carte cu carte, răsfoindu-le cu mare grijă, doar o găsi vreo scrisoare senzațională, dar fără nici un rezultat. Sertarele de la birou erau toate închise, dar se îndreptă spre garderob și începu să desfacă sertarele, privind cu mare atenție rufele, apoi examina apa de colonie,; batistele și, în cele din urmă, uniformele. Alese pe cea mai elegantă și o scoase afară. Haina de militar, pe care Spiridon o visase în copilărie, avea încă o foarte mare atracție pentru el. O privi cu multă emoție ; rangul de ofițer era singurul lucru pe care nici cele mai îndrăznețe închipuiri ale lui nu i-1 putea da. în cele din urmă nu se mai putu stăpîni, își scoase haina și îmbrăcă, aproape tremurînd, vestonul de locotenent. Apoi se apropie de oglindă și se privi cu nesaț. Tunica îi venea aproape pe măsură ; doar umerii, cu mult mai lați, l-ar fi făcut să pară un uriaș dacă nu cădeau puțin în jos, dîndu-i aerul unui manechin prost îmbrăcat. Spiridon, însă, nu mai obosea admirîndu-se. Se depărta și se apropia de! oglindă, țimndu-și grumazul țeapăn, marțial, privindu-se cînd din față, cînd din profil, cu și fără monoclu. De abia în această uniformă cu umeri enormi, cu linia bărbătesc tăiată, se regăsea pe el însuși ; așa se văzuse el întotdeauna, și acum se contempla în came și oase așa cum nu se întrezărise decît în propria lui în-' chipuire. Mustața scurt tunsă și monoclul negru, adăugau o trăsătură de picantă impertinență staturii vaste și

marțiale. Spiridon se dezbrăcă tîrziu, cu melancolie, dar cu o tainică bucurie în suflet.

A doua zi, Băleanu veni să-1 vadă şi Spiridon tresări ; poate că a observat ceva, îşi spuse. Locotenentul avea într-adevări o expresie curioasă ; parcă s-ar fi trudit să-şi ascundă nervozitatea sub un zîmbet mai stăruitor ca de obicei. „Ştii, începu el după ce se scuză că-1 deranjează, vreau să-ți spun un secret..." Ochiul lui Spiridon se aprinse brusc. Cum Băleanu făcu o pauză, aşteptînd să fie încurajat, Spiridon trase scaunul aproape de el şi-1 îndemnă cu un gest scurt. ..Ia spune..," ..Ştii că învăț nemțeşte", mărturisi Băleanu. O clipă Spiridon crezu că celălalt glumeşte, dar locotenentul continuă cu seriozitate. ...M-am gîndit să fac un an, doi de şcoală germană, şi e mai bine să mă apuc de pe acum. Dar este o limbă foarte grea... Atîtea declinări, domnule !" exclamă el cu admirație şi teamă. Spiridon simți cum îl cuprinde mila pentru acest militar frumos, care consideră un fapt' vrednic de cel mai mare secret şî admirație învățarea unei limbi europene moderne. ..Şi după ce-ai să-ți termini şcoala în Germania, ce-aî să faci ? întrebă el sarcastic. „Cum, ce-am să fac ? Am să fiu atunci căpitan./." „Şi după asta ?"' stărui, implacabil, Spiridon. „Ce vrei să spui ?" „Ce-ai să faci după ce vei ajunge căpitan ?*" „Ce facem toți, noi, ostaşii..." „Mă rog. toate acestea unde duc ? în cele din urmă, ce al să fii ? întrebă agitat Spiridon. Drumul pe care mergi, trebuie să aibă o țintă.., Ei. binej eu te întreb care este .această țintă finală, către care tinzi ? ! Dacă toate îți vor ieşi din plin, cum îți urez să-ți iasă, ce-ai să ajungi ?..«." „General, răspunse cu seriozitate jignită Băleanu. General, .general de divizie, poate chiar de corp de armată." „Să spunem c~ai să fii-chiar ministru de război", îl întrerupse Spiridon. „Nu, asta e greu.., Trebuie să ai relații..." „Mă rog, să presupunem totuşi c-ai să fii într-o zi ministru de război. Ei şi ? Ce-ai realizat cu asta ? Ce înseamnă sa fii ministru de război ? ! Mai întîi de toate, România e o țară mică şi la noi guvernele se schimbă foarte des... Locotenentul îl privea cu mai multă atenție ca de obicei, mefcrizînd puțin ochii ca să înțeleagă mai bine, trudindu-se să ghicească sensul ascuns al celor spuse de Spiridon după gesturile Iui, după felul cum sublinia anumite cuvinte. Totuşi, cînd îl auzi vorbind despre eventualitatea şi zădărnicia unui post de ministru al războiului — nu-i veni să-şi creadă urechilor. Nu mai înțelegea nimic. „Dar atunci, după d-ta, ce-ar trebui să fac ?" întrebă el neştiind ce să întrebe altceva. „Nu, eu nu zic nimic, începu Spiridon cu un glas mai domolit. Eu nu zic că această carieră pe care ai ales-o nu e frumoasă... Dimpotrivă, ca să-ți mărturisesc, şi eu visam cînd eram copil să ajung ofițer... Eu nu zic că ai făcut rău că ți-ai ales această carieră. Dar, în fond, ce satisfacții poate să-ți dea ? Ce înseamnă să fii general ? Dacă ai avea posibilitatea să ajungi un al doilea Napoleon, atunci înțeleg. Prin cariera armelor iți cucereşti un loc unic în Europa şi după aceea poți face ce vrei. Aşa înțeleg şi eu. Dar*j* vezi, la noi e greu să ajungi aşa ceva. Sîntem o țară mică..." „Nu te înțeleg", repetă tulburat Băleanu. „Vreau să spun că oricît ai ajunge de departe, tot nu înseamnă mare lucru... Să nu crezi că vreau să te jignesc. Majoritatea carierelor sînt aşa. Ai impresia; că-ți dau ceva, şi cînd te gîndeşti bine vezi că nu-ți dau nimic... Eu, cînd eram băiat de liceu, continuă el cu un alt glas, zîmbind, visam să ajung într-o zi cel mai mare pianist.român, Vis de băiat de 17 ani ! Cînd te gîndeşti bine, ce satisfacții aş fi avut ? Muncă de dimineață pînă-n seară, şi la urmă, ca recompensă, intrigi şi calomnii." „Atunci, pentru dumneata, ce carieră merită să fie îmbrățişată ? întrebă Băleanu. D-ta ce-ai vrea să faci în viață ?..." „Aste rămîne deocamdată un secret al meu, răspunse Spiridon zîmbind. Eu mă pot lăuda că am descoperit calea către ținta care merită să fie atinsă. Recunosc, nu e un lucru uşor ; nu e pentru toată lumea." „Ştiu la ce te referi, făcu locotenentul Avocatura...") Vădastra rîse şi-şi netezi apoi mustața

cu arătătorul de la mîna dreaptă, li plăcea să prelungească, măcar cîteva clipe, pauza aceasta de mister şi îndoială. „Avocatura e numai un instrument, rosti el cu o voită încetineală. Un instrument, mai bine zis unul din instrumentele pentru apropierea de ținta pe care mi-am propus-o. Avocatura în sine nu e mai interesantă decît orice altă carieră. Totul depinde de ce faci cu ea, adăugă Vădastra confidențial, dar pe acelaşi ton misterios. *Ce faci cu* ea..."

într-o seară friguroasă de la începutul lui martie. Ileana se intimi cu Partenie. După mai multe încercări, izbutise să-1 găsească la telefon şi-1 invitase, ea. la ceai la cofetăria Nestor. La cofetăria Nestor îşi invita întotdeauna Tante Alice prietenii şi, mai ales, prietenii străini ai rudelor şi prietenilor ei. La răstimpuri, cineva, necunoscut, telefona din partea d-lui Economu ele la Iaşi, sau a d-nei şi d-lui Ifim de la Bîrlad, pe care-i întîlnise, cu un aii sau doi înainte, pe Coasta de Azur, sau în Italia, sau în Elveția. Tante Alice îi invita în aceeaşi zi,să ia ceaiul cu ea la cofetăria Nestor. De cele mai multe ori, relațiile se opreau aici. Tante Alice venea cu taxiul, aproape întotdeauna singură (căci Ileana era ori plecată, ori găsea un motiv oarecare să rămînă acasă), căuta o masă lîngă fereastră, stătea de vorbă cu patronul, alegeau, împreună şi laborios, •prăjiturile şi fursecurile pentru musafiri, apoi îi aştepta, făcindu-şi vînt cu evantaiul, vara, sau arânjîndu-şi necontenit blana, punîndu-şi-o, scoțîndu-şi-o, sau punîndu-şi-o din nou pe umeri, în timpul iernii. Singură, nu putea rărnîne niciodată liniştită ; trebuia să facă ceva cu mîinile. •Curînd, apăreau prietenii rudelor din Moldova, şi Tante Alice începea imediat să le povestească ; despre călătoriile -ei In Italia, dacă erau italieni, despre Lausanne sau St Moritz, dacă erau elvețieni. îi ținea aşa de vorbă pînă seara tîrziu, îndemnîndu-i cir prăjituri şi descriindu-*le propriile lor țări, citîndu-le nume de hoteluri şi pensiuni, reproducîndu-le conversațiile auzite în tren, povestind întîmplarile care îl fuseseră povestite cu 30—40 de ani în urmă ; povestind îndeosebi aventura îmblânzitoarei de tigri, pe care i-o povestise, în 1905, Prințul Moruzov.

Cînd Ileana îşi invita cunoscuții la cofetăria Nestor, Tante Alice îi dădea fără şovăire cele cîteva mii de lei, pe care altminteri i le-ar fi refuzat. Şi una din sursele ei de venituri erau imaginarele invitații la cofetăria Nestor. Aşa îşi strîngea bani pentru scurtele ei escapade la ski. spunînd apoi lui Tante Alice că e invitată la munte de prieteni, sau că nu plăteşte trenul, că va fi dusă pînă ia Predeal cu maşina, în realitate, pleca aproape întotdeauna singură. în clasa III-a, şi-şi alegea o gazdă ieftină, făcînd economie la mîncare şi țigări. I-ar fi plăcut să poată rărnîne toată iarna la ski, aşa cum se lăuda, de altfel. Cît e zăpadă pe munți, rămîn şi eu la ski... Dar nu putea rărnîne niciodată mai mult de opt, nouă zile. Şi pentru că nu-i plăcea să stea la Bucureşti, petrecea săptămîni şi luni de-a rîndul la moşie, la Zinca.

Ileana se aşezase la o masă din fundul cofetăriei. Cînd îl văzu intrînd, tresări : ar fi putut crede că e Ştefan, îi făcu semn cu mîna şi Partenie se îndreptă spre ea cu un pas repede şi totuşi fără grabă. De-abia cînd îl văzu de aproape, Ileana îşi dădu seama că nu seamănă atît de mult cu Ştefan. Partenie avea grumazul ceva mai scurt şi mai gros, şi figura îi era mai matură, mai concentrată, cu o expresie curioasă de ironie şi-de resemnare totodată. Se înclină. îi sărută mîna şi, după ce se aşeză la masa ei, îşi roti o clipă privirile în jurul lui.

La Zinca, în timpul iernii, Ileana îşi imaginase de mai multe ori întîlnirea cu Partenie. Voia să-1 cunoască şi din curiozitatea de a întîlni un autor ale cărui cărți îi plăcuseră (deşi, uneori, parcă vrea să se arate cît e de inteligent» cît e de deosebit de noi, ceştilalți, şi asta mi-1 făcea antipatic), dar mai ales ca să se răzbune pe Ştefan. începea s-o irite şi s-o jignească purtarea lui. Venise odată s-o vadă, înainte de Crăciun. Era singură acasă, „Ştii, începu

et, voiam să-ți spun ceva atunci, în seara cînd ne-am întîinit.' Şi n-am; îndrăznit. Dar acum trebuie să ți-o spun. Cred că am să te iubesc foarte mult, adăugă după o scurtă tăcere — şi toată fața i se luminăj dintr-un zîmbet. Cred că te iubesc deja foarte mult. Să nu rîzi de mine. Ți-am spus că-mi iubesc soția, şi acum, curînd, o să avem şi ura copil. Şi cu toate acestea, simt că te iubesc din ce în ce mai mult. Voiam să-ți spun asta ca să nu plutească între noi nici un echivoc. Sînt îndrăgostit de d-ta şi uneori simt cum iubirea aceasta nu mă mai lasă să trăiesc. Umblu ca un năuc, vorbesc singui\ vorbesc în gînd cu Vădastra. Aş fi vrut să-i spun Ioanei, dar sînt sigur că n-are să înțeleagă ce se petrece cu mine, Nici d-ta nu- înțelegi Prea bine nu înțeleg nici eu. Dar iubirea aceasta ar putea să-mi revele ceva. Poate te-am întîlnit şi m-am îndrăgostit de d-ta ca să mă înveți ceva. învață-mă, atunci ! Spune-mi de ce mi-ai apărut în cale.. Nu te-am întîlnit aşa, din întîmplare, doar ca să Flirtez cu d-ta ; nu-mi place să flirtez. Nu mi-am înşelat niciodată soția. Dar am simțit, întîlnindu-te, că mi s-a făcut un! semn. Am văzut, atunci, în clipa aceea..." „Ştiu, ştiu îl întrerupse Ileana cu un gest de nerăbdare, cunosc povestea : maşina, cheile, ariciul, fluturii, cerurile, le cunosc, le cunosc, nu mai e nevoie să mi le repeți." Simțise cum o cuprinde indignarea, şi nu se mai putuse stăpîni. îmi vorbeşte de flirt, îmi repetă că nu şi-a înşelat niciodată soția, ca şi cum ar crede că nu aştept decît asta, să flirtez cu el, că aş fi chiar dispusă să mă culc cu el, doar că el nu s-a hotărît să-mi facă această onoare. îşi închipuie că. dacă m-a sărutat o singură dată, atunci, pe stradă... „Toate acestea le cunosc, te cunosc, continuă ea fără să-i dea timp să răspundă. Sînt, doar două lucruri noi de care nu mi-ai vorbit încă pînă acum Unul, mai interesant : că ți se .pare că s-ar putea să fii îndrăgostit de mine. Mi s-au mai făcut declarații de felul acesta şi le-am trecut cu vederea. Dar ai mai spus ceva, adăugă cu un zîmbet. Ai pronunțat un nume..."

„Wdasfra<*; spuse Ştefan. „Exact. Ce e cu el ?..." Ştefan o privi lung, nesățios, cu un zîmbet întristat. „Venisem să-ți spun o mare taină, începu el foarte tulburat. Să nu crezi că glumesc. Să nu crezi că e atît de uşor să simți că iubeşti cu o dragoste nouă, nemăsurată, două ființe, două femei." „Cine e acest Vădastra ?" îl întrerupse''Ileana. „Vorbesc uneori de el, pentru că nu-1 cunosc şi totuşi mă simt atrag de el. Poate pentru că ascunde şi', el o taina. Poate pentru că mi-a fost multă vreme vecin." „Dar ce fel de om este acest Vădastra ? îl întrerupse din nou Ileana aprinzîndu-şi o țigară. Vorbeşie-mi despre el. Mă interesează..." Ştefan o privi din nou, cu o intensitate care o intimida, şi apoi se ridică brusc de pe scaun. ..Am să-ți povestesc, vorbi el, cu un glas schimbat începînd să se plimbe prin odaie. Fără să ştie, am fost confidentul lui aproape un an de zile. Acum, în ultimul timp, e confidentul meu — tot fără să ştie. îi vorbesc aşa, în gînd. cînd mă plimb singur pe stradă..." Aseultîndu-L Ileana simți deodată că inima începe să-i bată mai repede. Sînt nebună, îşi spuse roşind. începe să-mi intre în cap că-1 iubesc. Tristan şi Isolda... Dar îi părea rău că nu-1 lăsase să-i spună mai mult, că nu-1 lăsase să-i spună cît de mult o iubeşte şi cum o iubeşte. Ştefan vorbea despre Vădastra, plimbîndu-se înfrigurat prin cameră, şi ea nici nu-1 asculta, nici măcar nu-1 privea/ îşi pironise ochii pe fereastiă şi fuma ; mi-a spus că e îndrăgostii ele mine. Şi, din nou sărutarea aceea nesfîrşită, din care se trezise zbătîndu-se E îndrăgostit de mine.

Din fericire, intrase în acea clipă Tante Alice. „Domnul Ştefan Viziru", îl prezentă Ileana. „Care Viziru eşti mata ? îl întrebase Tante Alice, măsurîndu-1 din cap pînă în picioare. Am cunosculj şi eu un Viziru. Generalul Viziru. L-am cunoscut la. Iaşi, în timpul războiului." „Era bunicul meu," spuse Ştefan. „Dar încă n-am aflat sfîrşitul poveştii eu Vădastra," vorbi Ileana cînd, o jumătate ie ceas mai tîrziu. Ştefan se ridicase să plece. „Am să mai

trec eu pe-aici, să continuăm povestea, spusese Ştefan, Am să mai trec într-o zi../' Are să treacă azi, presimţea uneori Ileana, şi rămînea toată ziua acasă. Are să treacă azi... Şe surprinse într-o seară privind fără gînduri pe fereas'tră, privind cum cad, rar, fulgii de zăpadă şi cum se topesc, alunecînd ca lacrimile pe geam — şi se hotărî brusc ; a doua zi plecă la Zinca. Cînd se întoarse, pe la începutul lui februarie, Tante Alice îi spuse în treacăt : „A fost alaltăieri pe aici nepotul generalului Viziru. Ir părea rău că nu te-a găsit. Dar spunea că are să mai treacă."

„Nu cumva am ieşit fără cravată ?" o întrebă Partenie observînd că Ileana îi priveşte insistent, surîzînd.

îşi puse mîna la gît, dar fără grabă, fără emoţie. „Semănaţi foarte mult cu un prieten al meu, spuse Ileana. Ştefan Viziru, Cred că îl cunoaşteţi..." „N-am avut onoarea, vorbi Partenie privind-o calm, aproape indiferent. Doar pe soţia lui am cunoscut-o în treacăt ; aşa cum poţi cunoaşte pe cineva cu care ai fost logodit şaisprezece-zile... Nu,, mulţumesc, fără lămîie, ridică el palma ca şi cum ar fi vrut să-şi acopere ceaşca de ceai. Sînteţi prietenă cu el, sau cu soţia lui ?" *6* întrebă cîteva clipe în urmă. „Cu el, cu Ştefan, spuse Ileana simţindu-se deodată intimidată. Pe ea n-o cunosc." „Ah, înţeleg", vorbi Partenie, şi-şi roti din nou privirile în jurul lui. Zîmbi şi clătină din cap, salutînd o pereche tînără care ieşea. „E totuşi agreabil să fii invitat ele o admiratoare atît de frumoasă, aici, Ia Nestor,- vorbi el. Asta îmi ridică şi mai mult acţiunile. Cred că am înţeles bine, la telefon : aţi spus : o admiratoare..."

La Zinca, Ileana se gîndise că ar putea chiar să-i propună sâ fie secretara lui. Nu- am nimic de făcut, i-ar fi spus, totuşi aş vrea să fac o muncă inteligentă. Mi-ar place, bunăoară, să fiu secretara unui scriitor. De aceea v-am telefonat. Poate mă recomandaţi unui coleg. Sau, poate, aveţi chiar d-stră nevoie de o secretară. Ştiu să bat la maşină şi pot face corespondenţă.;. Dar ascultîndu-1 simţi deodată nevoia să-i vorbească de altceva şi-1 întrerupse, brusc. „Voiam să vă comunic un lucru foarte interesant, vorbi ea repede. De aceea v-am telefonat. Voiam să vă comunic un subiect de roman..." Partenie apucă, cu mare grijă, un fursec, şi-şi aplecă puţin fruntea deaspura farfuriei. Nu părea surprins. „Nu ştiu dacă aţi auzit de un'domn, Vasilescu-Vădastra, continuă Ileana cu acelaşi glas precipitat. Mi~a vorbit Ştefan Viziru de el. E un om foarte interesant, plin de mistere. E chiar mai mult decît atît. E o adevărată enigmă. Nici Ştefan nu înţelege bine ce e cu el. Şi m-am gîndit că aţi putea rezolva d-stră enigma aceasta. Un scriitor are întotdeauna mai multă imaginaţie . decît noi, ceştilalţi, muritorii de rînd... M-am gîndit că aţi putea scrie un roman... E un subiect foarte interesant..." Partenie îşi mîncase fursecul fără să scoată un cuvînt,. şi aproape fără s-o privească. Ileana se simţi din nou intimidată, şi cu un efort zîmbi. „Atît cît am înţeles eu, reluă după o lungă pauză, ' cred că ar putea fi un foarte interesant subiect de roman. închipuiţi-vă un om mic, urît şi cu un monoclu negru, care are o cameră de hotel..." Dar în acea clipă se simţi deodată ridicolă şi tăcu roşindu-se. Partenie continua să-şi bea ceaiul, absent ; doar, la răstimpuri, îşi plimba o clipă privirile prin sală, pironindu-le apoi deasupra ceştii cu ceai. Tăcerea se prelungea, penibilă. Trebuie să spun ceva, trebuie să-i mai spun ceva. „Mai am şi un alt subiect de roman, reîncepu din nou Ileana, simţind cum o cuprinde panica. Voiam să vă spun că m-a sărutat şi pe mine. EI, Viziru,. m-a sărutat. Eram cu «f&mîlle nombreuse», căci ploua, şi aşa, dintr-odată, m-a sărutat. Nu mi-a spus nici un cuvînt, ci pur şi simplu m-a sărutat. Are obsesia asta, să sărute femeile pe stradă. E obsedat de asta. E un obsedat. Cînd era mic, vorbea cu fluturii şi cu guşterii. Doar-cu aricii n-a ştiut niciodată să vorbească.,." Se opri şi-şi muşcă buzele, privindu-1 pe Partenie lung, aproape cu dezn-ăr

dtejde, implorindu-1. „...:Cu aricii n-a izbutit niciodată! să vorbească, repeta ea în neştire. Niciodată..."

Din acea seară, Ileana nu-1 mai putea ierta pe Ştefan. Din cauza lui se făcuse ridicolă. Zîmbetul caritabil al lui Partenie cînd seț ridicase să plece, cuvintele pe care i le spusese păstrîndu-i lung mîna în mîna lui, înainte să i-o sărute; toate acestea i se datorau lui Ştefan. îl aştepta acum cu o crescîndă, intolerabilă nerăbdare. îl vedea deja în fața ei, vorbindu-i de Vădastra, sau de copilul lui, sau de iubirile lui — şi-şi vedea, cu voluptate, zîmbetul cu care l-ar fi întrerupt Domnul Viziru, i-ar fi spus, am stat mult de vorbă despre d-ta cu Maestrul Partenie... îşi întrerupea gîndul. JMu, nu era exact ceea ce arii trebuit să-i spună. Trebuie să găsească ceva mai insolent, mai provocator. Domnul Viziru, pentru că ai adus vorba de iubire, să-ți spun ce crede Maestrul despre d-ta şi despre fosta Iui logodnică... Nu, nu era nici asta. Altceva, mai crud, care să-1 facă să sufere.

Şi într-o după-amiază, auzind soneria, se duse să deschidă, fără elan, căci ştia că Tante Alice aştepta, o vizită- In prag o întîmpină, parcă mai palid, cu un zîmbet întunecat, Ştefan. „Nu vrei să facem o plimbare ? o întrebă el. Am venit să te iau la plimbare..."

Era o zi limpede, nefiresc de caldă, de aprilie. Parcă în dimineața aceea sosise primăvara. Săptămîni de-a rîndul fusese frig şi plouase şi uneori, în ultimele zile ale lui martie, ninsese din plin, troienind străzile ca în toiul iernii. Apoi reîncepuseră ploile, reci, mărunte, şi zăpada se topise murdară, noroioasă. Şi deodată, într-o singură zi, cerul se limpezise. Venise primăvara. Ştefan o aştepta acolo, în prag, zîmbind. „Nu poj. Tante Alice are musafiri. N-au sosit încă. Dar dacă vrei, intră o clipă... Ce-ți face copilul ?" îl întrebă ea cîteva clipe în urmă, pătrunzînd în salon. Evident, asta trebuia să-i spună. Aşa trebuia să-i vorbească. Să-1 întrebe de soția şi copilul lui cu un ton degajat, politicos, oarecare. Să-1 considere un cunoscut oarecare, şi el să înțeleagă repede că e cineva oarecare*; care l-ai întîlnit în tren, sau la băi, şi cu care schimbi în treacăt cîteva cuvinte atunci cînd îl întîlneşti întîmplător. „Cum se simte tînără mamă ? " îl întrebă ea din nou aşezîndu-se în fotoliul' de lingă fereastră. „Bine, se simte chiar foarte bine, răspunse corect Ştefan. E curios cum de-a venit deodată primăvara, adăugă el oprindu-se în mijlocul salonului şi lăsînclu-şi privirile să treacăt departe, pe fereastră. Păcat că nu ne putem plimba..." Păcat, păcat. Lumina aceasta nu-1 va aştepta. Aşa cum era acum, nu va mai fi niciodată. Niciodată. Cînd se despărțise de Biriş, întristat, aproape descurajat, o regăsise deodată, lumina aceasta dulce, nefirească, fragilă -— şi respirase adînc. Timpul e ireversibil, fără îndoială, clipele aleargă, şi, cu fiecare clipă ne apropiem de moarte, cum spusese Biriş, cum ştia şi el, cum ştie toată lumea — dar în afară de asta mai e şi altceva în afară de alergarea^ aceasta către moarte, mai e ceva. Lumina aceasta ascunde altceva. Viața întreagă ascunde altceva. Aşa cum sînt eu, aşa cum e Biriş, ascundem, fiecare din noi, altceva. Se află ascuns undeva în noi, în, adîncul ființei noastre. Altceva. „Păcat că nu ne putem plimba, repetă ei, cu un glas scăzut, ca şi cum ar fi vorbit singur. Aşa îi spusese şi Ioanei, cu o jumătate de ceas mai înainte. întorcîndu-se din strada Măcelari, o găsi alăptînd Copilul. Era acolo şi sora lui, Adela. Era familia. Nu mai putea pleca să se plimbe cu Ioana, ca altădată. Şi nici măcar nu-i putea povesti vizita la Biriş, căci era şi Adela. L-ar fi întrerupt de la cele dintii cuvinte. „Ai rămas acelaşi, i-ar fi spus. Ai un talent să descoperi oameni insipizi şi maniaci. Jeannette, s-ar fi adresat ea Ioanei, a rămas acelaşi ; na mai evoluat din liceu. Are un talent..." „Cărei fericite împrejurări datorese plăcerea acestei neprevăzute vizite ?". îl întrebă tîrziu Ileana. Ştefan întoarse încet capul către ea. Avea ceva neînțeles şi tulburător în privirile lut „Venisem să te iau la plimbare. Voiam să-ți spun ceva. Adică, începu el după

o 'scurtă şovăire; voiam să te întreb' ceva.. Dar aşa nu ştiţi, îmi" va fi greu. Nu ştiu exact ce-ar trebui să-ţi spun. Se tulbură deodată şi zîmbi. „Vino aici, lîngă fereastră, îi «puse Ileana arătîndu-i un taburet de catifea. Poate n-are să-ţi mai pară atît de rău că nu ne putem plimba. De aici se vede toatş grădina../"

Veniţi^aici către fereastră, le spuse Biriş, ca să vă arăt şi punctul meu de vedere. Aici, lîngă fereastră, se vede mai bine... Se oprise, cu solemnitate, între ei, şi deschisese larg gura. răsturnîndu-şi puţin capul pe spate. Cu un deget indică o măsea. „

„Aţi yăzut-o ?" ii întrebă. Şi le-o mai arătă încă d dată, ciocănind-o uşor cu unghia. „Aţi remarcat ceva ? întrebă din nou, piivindu-i pe rînd. E doar puţin mai îngălbenită. Atîta tot. Şi cu toate acestea, se deosebeşte ra« dical de toate celelalte. Pentru că celelalte sînt măsele vii — iar asta, pe care v-o arătai, e o măsea moartă. I-a scos nervul acum trei ani. De atunci nu-mi mai aparţine.; E un mineral oarecare. Un os mort. Şi cu toate acestea, îl păstrez în mine, e încă integrat vieţii mele... Nu ştiu dacă înţelegeţi ce vreau să spun?" „Nu", mărturisi poetul din provincie. (Ştefan nu înţelesese bine cum îl cheamă. Aflase doar că publicase o plachetă de versuri şi că locuia în provincie). „Şi cu toate acestea nu sînt profund, vorbi Biriş, reîntoreîndu-se la birou. Osul acesta mi se pare simbolic. Nu pentru că e o primă avangardă a mea ajunsă deja, de trei ani, în cîmpul morţii. Tvîi se pare simbolic pentru că e *mai adevărat* decît vecinii lui, măselele aşa zise vii. Asta sînt eu, cel adevărat : un. os.mort, un mineral oarecare." Ce mă deosebeşte, încă, de el, de Biriş Petre cel adevărat ?" Nu-i lăsase să răspundă ; ridicase aspru mîna în sus, ca. şi cum le-ar fi poruncit tăcere. Dar le făcu în acelaşi timp semn să se apropie de birou. Cu gesturi precaute, îşi. plecă urechea pe lemn şi ascultă. Clătină din cap şi-şi puse urechea cîţiva centimetri mai departe, ascultînd din *noiu*

„,Nu e nici aci, şopti. Il auzeam adineauri, dar acum s-a dat la fund. Ăsta e obiceiul lui : se apropie din cînd în cînd de suprafaţă, apoi se refugiază repede către fund. Cred că e, acum, în ultimul saltar. Are o galerie directă din dreptul călimării pînă în ultimul saltar..."

Dar plecă brusc fruntea şi le făcu din nou semn, cu degetul la gură, să nu vorbească. „II auziţi ?" şopti zîmbind cîteva clipe în urmă. Ştefan auzi trei lovituri scurte, nefiresc de clare, urmate.de o tăcere întreruptă numai de răsuflările lor. „L-aţi auzit ? întrebă din nou Biriş. E un cariu. Ceasornicul Morţii, îi spun unii. Şi într-adevăr este un ceasornic al morţii. Numai bătăile lui îmi revelează Timpul—Moarte, timpul în care trăim noi, oamenii, atunci cînd spunem că trăim, că sîntem vii. Orice altă bătaie — de ceasornic, de orologiu, de clopot — mi se pare camuflată. Sîntem păcăliţi ; ni se spune că a mai trecut o jumătate de oră, sau că e şase — ca şi cum asta ar avea vreo importanţă. Important e faptul că Timpul nostru, aşa zis al Vieţii, e un Timp al Morţii. Asta, nici un ceasornic din lume nu ne-o spune. Dar mi-o spune ceasornicul meu, cariul ăsta care-mi roade zi şi noapte biroul. Care, într-o bună zi, îl va omorî. Poate mai tîrziu ca pe mine, dar, fără îndoială, îl va omorî..." Se opri extenuat şi-i privi pe rînd, cu un zîmbet amar. „Nu ştiu dacă am fost destul de clar, reluă după cîteva secunde. Am cumpărat biroul acesta puţin timp înainte de a-mi fi scos nervul la măsea. Am auzit chiar din prima seară cariul. N-a fost un presentiment : a fost o revelaţie. Ascultam şi nu mă mai săturam. Cînd mă ridicam de la birou, nu mă simţeam mai bătrîn ; mă simţeam doar mai aproape de moarte... Filosoful cel mai profund pe care l-am cunoscut, pe care am avut prilejul ' să-1 cunosc personal, vreau să spun, e dentistul meu, d-rul Zamfirescu. «Nu e nimic grav, mi-a spus după ce mi-a extras nervul, doar că o să porţi de aici înainte un os mort cu d-ta». *Un os mort* ! Numai cuvîntul acesta mă , înfioară !... Şi care e deosebirea între osul mort şi celelalte

f

oase ale mele ? Deosebirea pe care o numeam! adineauri radicală ? Deosebirea între Viață cu un V mare şi Moarte ? Uite-o aici, în biroul ăsta : un anumit număr de bătăi ale cariuiui. A bătut cîteva sute şi un os a murit. Va mai bate cîteva zeci de mii, sau poate, să sperăm, cîteva sute de mii -— şi toate oasele mele vor fi moarte. încă alte zeci sau sute de mii şi biroul acesta se va prăbuşi într-o zi, cenuşă* Astfel vom intra cu toții în eternitate : os, birou şi cu mine, cititorul lui Heidegger,,.

Pentru că, adăugase el cîteva clipe în urmă, aprinzîndu-şi cu obişnuita-i încetineală o țigară, să nu credeți că tot ce v-am spus acum îmi aparține. Nu, cîtuşi de puțin. Numai cariul şi măseaua moartă sînt ale mele ; restul, Timpul-Moarte, Timpul-alergarea către Moarte, sînt din Heidegger... Şi încă nu l-am terminat de citit. Şi nici măcar nu sînt sigur că l-am înțeles bine. Dar ăsta e Timpul, domnule Viziru, se întoarse el către Ştefan, ăsta e Timpul *adevărat,* de care vrei să scapi d-ta, din care vrei să te salvezi d-ta, din care încerci să evadezi..." „Fără îndoială că azi nu prea eşti inspirat", vorbi din nou Ileana. Şi îi părea rău că e'aşa, trist, neajutorat, tăcut, implorind parcă simpatia, cu privirile lui lungi, cu zîmbetul acela obosit, ii părea rău că tocmai într-o asemenea zi de descurajare o găsise acasă. „Mă gîndeam, începu el după ce se aşeză pe taburet, mă gîndeam ce-naivi sînt filosofii... Biriş, bunăoară, cu biroul lui mîncat de carii, cu osul lui, mort, cu măseaua lui care a ajuns deja în. cîmpul morții şi cu lecturile •lui din Heidegger,.," Ileana îl privi din nou şi zîmbi.-Nu înțeleg nimic, ar fi vrut să spună, dar se răzgîndi. îl lăsă să continue. Parcă ar vorbi cineva in somn şi nu te înduri să-1 trezeşti, nu cumva să-i fie ruşine că l-ai auzit vorbind în somn.'„Pretinde că ăsta e Timpul *adevărat,* continuă Ştefan. Ca şi cum lucrul ăsta nu l-am şti, fiecare din noi, lucrul ăsta atît de evident : că Timpul trece, că e ireversibil... Dar eu, tocmai asta îl întrebam.: cum se face că Timpul *nu trece* pentru sfinți, cum se face că un s'fînt nu simte lucrul ăsta pe care-1 simțim noi : că trece Timpul. Un sfînt nu trăieşte ca noi în Timp : trăieşte numai în prezent, nu are trecut ; pentru el, Timpul nu curge : într-un anumit fel, neînțeles, stă pe loc. Şi eu tocmai asta îl întrebam : cum izbuteşte el, sfîntul, un asemenea miracol, ca să nu mai simtă timpul trecînd prin el, măcinîndu-1, ucigîndu-1 cu încetul ?..."

j.Cine e acest Biriş ?" ar fi vrut să-1 întrebe Ileana, dar în acea clipă îşi aminti de Vădastra, de Partenie, de tot ce urmase, şi tăcu din nou, cu un zîmbet amar.

„Nu ştiu dacă ți-am spus vreodată de ce mi-am luat camera secretă, continuă Ştefan schimbînd brusc glasuL Nu cred că ți-am spus. N-am spus-o nimănui. Dar într-o bună zi am simțit că trebuie să am o a doua cameră a mea, cu totul şi cu totul a mea, ca să-mi pot satisface, la adăpost de orice indiscreție, una din dorințele care mă obsedau de mult : să pictez." „Eşti şi pictor ?" îl întrerupse Ileana. „Nu, nu sînt. Mi-am dat repede seama că n-am nici cel mai mic talent. Dar aceasta n-avea nici o importanță. Important era să am o cameră a mea, o cameră secretă, în care să-mi pot satisface această dorință : să pictez. Mi-am cumpărat tot ce aveam nevoie şi am început să pictez. Nu-ți pot spune ce revelație a fost pentru mine lucrul acesta în aparență atît de simplu : să pictez. Nu aveam nici cele mai elementare cunoştințe de pictură. Mă aşezam în fața şevaletului, luam pensula şi începeam..." „Ce pictai ?" îl întrebă Ileana. „De fapt, nu pictam nimic precis. Pur şi simplu luam pensula şi începeam să pictez. Mi-e greu să-ți explic. Simțeam o mare linişte, aproape o beatitudine. Parcă nu mai eram eu^ cel de toate zilele. Revenea Ia suprafață, de undeva, din străfundurile ființei mele, un alt eu, cel adevărat, fără griji, fără dorinți, fără amintiri chiar. Faptul acesta mă impresiona îndeosebi : că pictînd, nu mai aveam amintiri. Vedeam, simțeam şi gîndeam fel de fel de lucruri, dar parcă nu mai erau ale mele, nu veneau din trecutul meu. Pictînd, nu mai aveam trecut Tră-

iam altfel decît trăiam în casa mea, saula minister, sau pe stradă. Trăiam în prezent. Ca sfinții, adăugă Ștefan zîmbind. Citisem tocmai atunci o carte despre sfinți și am înțeles că, pictînd, trăiam și eu ca ei. Trăiam numai în prezent... Ceva mai tîrziu, înainte de a se muta Vădastra alături de mine. am mai descoperit și alt lucru : că în camera secretă, chiar cînd nu pictam, trăiam *altfel* decît acasă sau la minister. Orice aș fi făcut făceam altfel. Nu știu cum să-ți explic, dar acolo Timpul era *altfel,* curgea altfel. Cînd mă întorceam acasă, uneori foarte tîrziu, nopțile, parcă m-aș fi întors dintr-o călătorie îndepărtată, parcă aș fi venit dintr-un alt oraș, unde erau altfel de obiceiuri și întâlneam altfel de oameni... Va să zică șe poate trăi și *altfel* decît cu un os mort ajuns deja în cîmpul morții, altfel decît spune Biriș. Se poate. Și mă întreb de ce numește el timpul ăsta, care pentru mine e mai adevărat, decît timpul de acasă sau timpul de la minister, de ce-1 numește el evaziune..." * . .

Se,schimbase cu totul vorbind. Nu mai părea, ca la început, palid, întunecat, absent. Ileana îl recunoscu din nou/ așa cum fusese atunci, prima oară : mistuit de o flacără lăuntrică și cu fața neîntrerupt lumintă de același insezisabil zîmbet. Atunci se auzi soneria și Ileana se ridică repede din fotoliu. ,,Sînt musafirii lui Tante Alice, îi spuse în șoaptă. Te rog, nu pleca încă..." Ștefan se ridică și el și se apropie de fereastră. Lumina de-afară nu mai era aceeași. Era tot atît de transparentă, dar parcă își pierduse din intensitate ; nu mai era aceeași. „Intrați vă rog, o auzi pe Ileana cîteva clipe în urmă. Să vă prezint un bun prieten al meu, pictor. Ștefan Viziru, pictor, repetă ea apăsînd cuvintele. Ați auzit desigur de el. E un pictor de mare talent..." „Cum să nu ? cum să nu ? spuse un domn în vîrstă, care se sprijinea într-un baston. Cunoaștem. Felicitările mele. Mă bucur de cunoștință, spuse strîngînd viguros mîna lui Ștefan. Dumnealui e pictor, se adresă, cu glas răspicat, femeii de lîngă el. Pictor. Pictează, Rostea

- prima silabă cu o forță neobișnuită.; Pic-tbr, Pfc-tează, ca scurte, neașteptate explozii, repede sugrumate. Doamna întinse mîna și se înclină cu respect. Era o femeie foarte bătrînă și părea speriată. „Doamna și domnul Theodbsiu, continuă Ileana prezentările. Buni prieteni ai lui Tante Alice. D-l Theodosiu a fost mare proprietar. Sînt buni prieteni cu Tante Alice. Trebuie, de altfel, să mă duc s-o scol, adăugă ea cu un zîmbet. Vă tot așteaptă de vreun ceas și.mi-e teamă că a adormit..." Ieși repede, făcînd cu ochiul lui Ștefan. „Cum merge cu pictura tinere ?" îl întrebă d-l Theodosiu căutînd un scaun pe care să se așeze.

„Bine, cred că merge destul de bine", spuse el încereînd să zîmbească.

Se simțea deodată vlăguit și ridicol și nu știa ce-ar mai .. putea spune ca să nu. se mai simtă ca un hoț surprins în flagrant delict, ca un vicios care și-a ascuns ani de-a rîndul păcatele și e descoperit dintr-odată, în mijlocul unei mulțimi, e descoperit tocmai cînd se aștepta mai puțin. „Felicitările mele!" vorbi d-l Theodosiu așezîndu-se. „Ce spune ?" îl întrebă d-na Theodosiu, pleeîndu-se spre el și fără să cuteze a ridica privirile spre Ștefan. Parcă a spus ceva..." „A spus că merge bine, răcni d-l Theodosiu. Dînsul e pictor. Pictează. E pictor de talent. Spune că merge bine cu pictura. A spus că-i merge bine..."

In orele lui libere Vădastra avea obiceiul să urmărească femeile care i se păreau frumoase și elegante. înainte de căderea serii se plimba pe Calea Victoriei, la întretăierea cu Bulevardul Elisabeta, și privea cu multă îndrăzneală femeile care treceau pe lîngă el. De cele mai multe ori se mulțumea cu aceste priviri tăioase, insolente, prin care izbutea să-și imprime măcar pentru o fracțiune de secundă voința lui de posesiune. Cînd însă o femeie i se părea de o excepțională frumusețe, începea s-o urmărească. îndată ce ieșea din puhoiul care năpădea, la acea oră, spre Calea Victoriei, se apropia de ea, o privea fix, îi zîmbea, și repeta această manevră de mai multe ori. Uneori îi vorbea,

folosind aceleaşi fraze : „îmi dați voie să vă conduc, domnişoară ?" sau : „Aşa de frumoasă, şi totuşi singură ?" Rareori mai adăuga ceva, deoarece Spiridon aştepta ca tînără să-i răspundă, şi văzînd că acest răspuns întîrzia, credea că n-a auzit bine cele ce-i spusese şi le repeta de mai multe ori. Dar, de obicei, n-apuca să intre în vorbă, pentru că tînâra ori se urca într-un tramvai, ori se întiinea cu cineva, ori ajungea acasă.

Odată, într-o seară de la începutul lui mai o femeie care i se păruse foarte frumoasă, se opri în fața unei vitrine luminate. Asta a făcut-o pentru mine ! îşi spuse Spiridon, dar nu îndrăzni să se apropie. Poate că ar fi îndrăznit dacă ar fi ştiut ce să spună. Insă nu avea pregătite decît aceleaşi fraze stereotipe, şi toată nădejdea lui era ca tînără să-1 întrebe ceva. Bunăoară: „De ce mă-urmăriți, domnule, cu atîta insistență ?" La care el ar fi răspuns : „îngăduiți-mi, mai întîi, domnişoară, sa mă prezint. Sînt avocatul Vasi-1eseu-Vădastra, doctor în drept, şi vă închipuiți că un om de situația mea nu şi-ar fi permis să fie atît de indiscret dacă n-ar fi avut un motiv destul de serios, Ei bine. domnişoară, dați-mi voie să vă spun că am remarcat figura d-stră, expresia d-stră-mai ales, încă de acum cîteva zile, cînd v-am zărit pentru întîia oară..." Şi conversația ar fi urmat, nu se îndoia, într-un ritm foarte vioi. Sau, tînăra, auzindu-1 că-i spune „domnişoară", ar fi putut să se întoarcă şi să-i spună,: „Nu vă supărați, dar sînt măritată de .(să zicem) doi ani". La-care el ar fi replicat imediat : „îmi dați voie să vă mărturisesc, domnişoară, că nu vă cred. Păreți atît de copilăroasă şi de fragedă încît..." Era sigur, apoi, că tînără căsătorită nu i-ar mai fi rezistat. Spiridon' avea o nelimitată. încredere în forța de seducție a verbului său. Dar, neajutorat, nu ştia ce să spună. Femeia părea că studiază cu destulă atenție vitrina.- Pe mine mă aşteaptă ! reflectă din nou Spiridon. Şi, aproape fără să-şi dea seama, făcu un pas spre ea. „Frumoase lucruri !" începu la nimereală, neîndoindu-se că tinăra care întârziase atîta ca să-1 provoace, va spune ceva. Femeia întoarse într-adevăr capul, dar expresia lui Spiridon era atît de comică — monoclul părea pus exact pentru o asemenea împrejurare, ochiul celălalt o sorbea cu o speriată aviditate, lăsînd obrazul inert, cu urma unui zîmbet coclit în colțul gurii — încît izbucni în rîs şi se depărta cu un gest blînd de dispreț. Spiridon rămase aiurit, neştind dacă ar mai trebui s-o urmărească sau ar face mai bine să renunțe. „Nu ştii d-ta cine sînt eu ! strigă dezmeticindu-se. Ai să afli d-ta într-o bună zi de mine L." Amuzată, femeia mai întoarse odată capul, dar dînd eu ochii de monoclul acela atît de pretențios pentru figuraşi hainele lui Spiridon, începu iar să rîdă şi grăbi pasul. „Degeaba rîzi ! Strigă Spiridon luîndu-se după ea, Ai să vezi d-ta mai tîrziu cine sînt eu ! Ține bine minte !..."

Dar la primul colț de stradă îşi reveni şi încetă s-o mai urmărească. Adevărul este că nu ştie cine sînt, îşi spuse el. Mă ia drept un foarte oarecare, şi nu e vina ei, pentru că nu mă cunoaşte. Dacă m-ar cunoaşte n-ar mai rîde aşa. Dar, odată şi-odată, tot am s-o întâlnesc eu — sau poate chiar ea are să vrea să mă întâlnească. Are să vadă ea atunci !,..

Alteori Vădastra pîndea pe străzi lăturalnice întoarcerea tinerelor fete de la lucru, îndeosebi modistele, croitoresele. Niciodată nu s-ar fi gîndit că ar putea întreține o legătură cu o asemenea fată ; dar îi plăcea să-şi exercite puterea asupra lor, să-şi verifice farmecul; Nu izbutea întotdeauna să intre în vorbă, pentru că fetele ori pufneau în rîs, ori grăbeau pasul. Dar erau unele care se lăsau acostate, şi Spiridon le dădea întîlniri pe străzi obscure, unde ştia că nu riscă să fie recunoscut. De altfel nu încuraja niciodată stabilirea unei legături şi, după un anumit număr de întîlniri, dispărea fără urmă. Ceea ce căuta; el în asemenea aventuri era voluptatea inițială^ cînd îşi verifica puterea de seducție asupra unei necunoscute, şi primele ceasuri de beție verbală, care-i îngăduiau să se des-

copere în integritatea lui, ascunsă sau fragmentar revelată celorlalţi oanjeni.

După prima întîlnire, Vădastra avea obiceiul să-şi invite tovarăşa la una din cofetăriile de cartier sau în cîte un birt foarte retras, unde nu odată ceruse o cameră separarată, ca să poată vorbi în toată voia. De altfel era destul de generos şi cerea lucruri scumpe, pe care nu întotdeauna le găsea, comanda din vinurile cele mai bune şi. la socoteală, scotea portmoneul cu un gest de milionar, abia aruncindu-şi ochiul pe nota de plată, lăsînd în farfurie bacşişuri neobişnuite pentru acel local. „Hei, fetiţo. eu nu sînt ca d-ăia care-i ştii tu, începea Spiridon încruntat, pierde-vară şi încurcă lume... Eiă sînt un om cu personalitate... Nu pot eu să-ţi spun toate, înţelegi... Dar dacă ai şti cine sînt eu... Eu nu mă uit la bani. Ce poate să însemne cincizeci, o suta sau chiar cinci sute de mii de lei ? Dacă aş fi vrut, aş fi fost pînă acum milionar. Dar n-am vrut, nu mă interesează. Ce înseamnă aia, milionar ? Sînt atîţia milionari şi uită-te la ei, ce fac ? Duc aceeaşi, viaţă ca şi ceilalţi oameni. Pe mine toate acestea nu mă interesează. Eu urmăresc altceva, eu am un ideal în viaţă. Dacă ai şti !... Dar nu pot să-ţi spun...." Fata îl asculta, crezînd numai în parte cele ce-i spunea, dar nu mai puţin impresionată de volubilitatea şi siguranţa lui., Vădastra şovăia mult înainte de a se destăinui, în'cepea ceva, apoi se oprea, o privea bănuitor, rîdea nervos, repeta cu anumită disperare în glas : „Nu pot eu să-ţi spun toate, înţelegi... Degeaba te uiţi la mine, e greu să ştii cine sînt. Nici nu-ţi trece prin cap... Eu aşa, ca să mă mai amuz, fac cîteodată semn unei fete drăguţe pe stradă. Am şi eu nevoie, înţelegi, să mai respir, să mai iau aer... Dar încolo, abia dacă-mi mai văd capul de treabă. Şi, slavă Domnului; dacă ar fi să caut femei, apoi ar fi deajuns să fac un semn. Şi femei bine, din malta societate... Ce ştii tu î...Viaţa asta e plină de surprize. Uită-te la noi : în loc să fiu acum într-un salon elegant, în mijlocul a ce are mai distins Bueureştiul, am venit cu tine 'într-un birt infam. De ce ? Ei, nu pot să-ţi spun, dar dacă ai înţelege te-ai minuna şi tu..." Altădată, dacă tînără era mai pretenţioasă.şi-1 îndemna să meargă într-un restaurant luxos sau la cinematograf, Vădastra refuza lăsînd să se înţeleagă că ar putea fi văzut de unui din cunoscuţii sau „prietenele" lui. „Nu pot să-ţi spun numele, mă înţelegi de ce, dar tot ce-ţi pot spune este că e una din femeile cele mai frumoase şi mai elegante din Bucureşti. Nu vreau să am discuţii cu ea, E o femeie inteligentă, modernă, nu că m-ar controla ce fac şi cu cine mă întîlnesc. dar înţelegi, e femeie, ţine enorm la mine, şi ar putea să-i spună cineva că ne-a văzut împreună,.." Sau dacă fata schimba tactica, încereînd să-1 necăjească şi.ameninţîndu-1 cu degetul, de cîte ori el pomenea de legăturile amoroase, Spiridon o încuraja. „Da, spunea el mîngîindu-şi cu unghia mustaţa, aici mă dau bătut. Trebuie să recunosc că ai ghicit : îmi plac femeile. Dacă aş avea timp să mă ocup de ele. n-aş mai prididi. Dar n-am timp. Am alte lucruri de făcut în viaţă../*

Uneori, în cursul unor asemenea convorbiri, Vădastra începea să-i explice tovarăşei sale secretul succeselor lui la femei. „Ai observat şi tu asta, nu e nevoie să fii frumos ca un manechin ca să te placă femeile ; o femeie inteligentă şi rafinată nu e atrasă de asemenea bărbaţi. Lor le plac oameni interesanţi, bărbaţii care au personalitate şi au voinţă şi au un ţel în viaţă. Un asemenea bărbat impune oricui. Dar mai ales femeilor bine, femeilor culte, distinse. Eu nu *po%* să spun despre mine că sînt frumos,. E adevărat că am o figură foarte interesantă, şi asta atrage întotdeauna. Dar mai e ceva, în afară de figură ; e personalitatea. Eu am personalitate. Asta e ceva foarte rar în zilele noastre. Unde te uiţi, nu vezi decît bărbaţi lipsiţi ele ideal, fără voinţă, inculţi, proşti. Se cred cine ştie ce dacă au ajuns şefi de cabinet la un minister, sau deputaţi. Ce înseamnă să ii deputat ? Ce ai cîştigat cu asta ? Există, ceva mult mai interesant,.ceva care merită,.. Nu-ţi

pot spune toate, dar înțelegi... De aceea o femeie distinsa caută întotdeauna ceva excepțional, o personalitate. Femeia care m-a iubit pe mine, distinsa doamnă Zissu..." Dar în clipa următoare regreta că pronunțase numele d-nei Zissu şi, după o scurtă şovăire, reîncepea să vorbească despre personalitate. -

Ghici, cu cine m-am întîlnit astăzi ?" o întrebase Ştefan..» „Cu profesorul Antim." Dar în noaptea aceea nu-1 visase. Răspunsese aşa, la întîmplare. Şi totuşi, cu el se întîlnise Ştefan. „Mi-a spus să trec odată să-1 văd, să-mi arate colecțiile. Spune că are lucruri extraordinare..." Antim... Ioana îşi aminti de prima ei noapte la clinică, de visul care-o înspăimînatse atunci. I se păru că trecuse foarte-mult timp de-atunci. Copilul (17 februarie}, febra de lapte, reîntoarcerea acasă, spaima cea mare (cînd îl auzise tuşind, înecîndu-se brusc, şi crezuse că nu mai respiră). Şi pe urmă, într-o dimineață, descoperise că se făcuse foarte frumoasă. Ştefan descoperise lucrul acesta : că era din nou frumoasă, că se făcuse chiar mai frumoasă ca înainte. In oglindă, întreagă, goală, se privise şi ea : trupul înalt, bălşi, parcă se împlinise, ochii i se limpeziseră ; numai obrazul părea schimbat. Intervenise ceva, o lumină discretă, un sentiment de triumf, de orgoliu chiar, care ***o*** schimbase, fără să înțeleagă cum. Mai bine m-aş fi dus să-1 văd pe Antim, îi spusese Ştefan în acea seară de aprilie, cînd se întorsese abătut acasă. în.loc să mai fi dus la Biriş ca să discutăm problema Timpului, mai bine m-aş fi dus la Antim..." Ioana îl simți că e abătut. Dar Copilul avea temperatură şi era preocupată. „Mi se pare că are puțină febră, îi spuse. Nu cred că e ceva grav. A mai avut aşa şi alaltăieri... Ce s-a întîmplat la Biriş ?" îl întrebă ea. „îmi pare rău că m-am dus", spuse Ştefan. Intră în biroul Iui, dar reveni foarte curînd. ÎI pîlpîia o lumină tulbure, necunoscută, în ochi. „îmi pare rău că m-am dus, repetă cu un glas schimbat. Ne-am apucat să discutăm despre Timp. Biriş pretindea... Dar, în sfîrşit, nu prea are importanță ce pretindea el ; am să-ți spun altădată. Voiam doar să te întreb dacă mai crezi că se pot iubi două ființe deodată..." Ioana îl privi lung, pălind uşor. I se păru că e zvîrlită înapoi, într-un timp al cărui gust începuse să-1 uite. Marea Scenă, îşi aminti ea brusc ; acum începe Ma-' rea Scenă. „Evident„ continuă Ştefan cu acelaşi glas, nu eşti obligată să-mi răspunzi acum, pe loc. Dacă vrei, stăm de vorbă după masă, sau mîine la dejun..." Mîine la dejun avem pe Răducu şi pe Adela, vorbi încet Ioana. A trebuit să-i invit. Adela n-ar fi plecat nici pînă acum, dacă nu-i invitam pentru mîine, la masă." Se mira ea însăşi ascultîndu-se vorbind. îşi lăsase brațele să-i atîrne moi de-a lungul trupului Acum are să înceapă Marea Scenă, Dar Ştefan parcă nici nu auzise ce-i spusese. O privea foarte adînc şi începuse să zîmbească. „Ai văzut şi tu ce lumină extraordinară a fost astăzi, spuse. Venisem să te iau la plimbare..." „Mi-am închipuit, şopti Ioana zîmbind. Mi-a părut rău..." „Ce lumină extraordinară, repetă Ştefan, scăzînd şi mai mult glasul. Puteai înțelege orişice'într-o asemenea zi, puteai pătrunde orice taină ; parcă vedeai de-a dreptul în firea lucrurilor. Astea nu sînt ceasuri ca toate celelalte ceasuri... De aceea te întrebam : tu crezi că se pot iubi două ființe deodată ?... Mai bine zis, aş fi vrut să te întreb în după amiaza asta. Acum, cred că e prea tîrziu» Poate că nici nu te-aş înțelege dacă ai încerca să-mi explici." Se aşeză pe scaun şi, fără s-o privească, îşi continuă monologul. „Dacă aş fi fost pictor, cred că asta m-aş fi trudit să înțeleg : s-ar putea păstra, într-un tablou, un anumit timp întru totul prielnic revelațiilor, un anumit moment calitativ deosebit de restul momentelor care alcătuiesc Timpul cosmic ? Cum aş fi putut păstra, măcar pentru propria mea folosință şi beatitudine, ceasurile după-amiezei de astăzi, lumina, gustul, misterul lor ? De aceea mă gîndeam ; tu, care ai cunoscut de-a dreptul, nemijlocit, acest mister al iubirii a două ființe.,." în acea clipă. Ioana

auzi Copilul scîncind şi alergă spre leagăn. Abia avu tmip să spună: „Iartă-mă, te rog 1" Ştefan se întoarse absent,. în birou. Zadarnic aşteptase ea, înfiorîndu-se, să-i pună din nou: întrebarea într-una din zilele următoare. Ştefan părea că uitase. O singură dată, aproape două luni mai tîrziu, într-o zi de la începutul lui iunie, Ioanei îi fu teama. Ştefan se întoarse plictisit de ia birou, oarecum abătut. Dar era vorba despre altceva : trebuia să plece chiar a doua zi la Sighişoara. „Nu înţeleg de ce m-au trimis tocmai pe mine, dar trebuie să mă duc."

Ştefan pleca adesea în misiune în străinătate, cînd se pregăteau acordurile comerciale, dar niciodată pînă acum nu fusese trimis in provincie. O chestiune de arbitraj, crezu că înţelege Ioana ; dar nu era sigură că înţelesese bine. Ştefan plecă în dimineaţa următoare şi lipsi aproape o săptămînă. îi telefona în fiecare seară. Vorbea mai mult Ioana ; doar o singură dată îl ghicise tulburat, fericit, şi atunci vorbise numai el. Cred că am să mă apuc de pictură, îi spuse. Am să te învăţ şi pe tine. Cred că o să fim fericiţi amîndoi, adăugase. Şi îi mai vorbise, repede, precipitat, despre primăvară, despre „un om extraordinar*, Anisie, despre livada lui de pomi roditori. La întoarcere, Ioana rămăsese surprinsă întîmpinîndu-1. Parcă întinerise. O lumină neînţeleasă îi scălda necontenit figura. „Ani întîlnit un om extraordinar, începuse el. Şi acum să-ţi spun că şi eu, în felul meu, şi fără să ştiu, descoperisem ceva. începusem să profit de o posibilitate deschisă..." **Apoi** trecu în odaia de baie, îşi făcu duşul şi ieşi în halat ca sa-şi caute un costum. Era o dimineaţă clară, sclipitoare, şi se -vestea arşiţă. „Trebuie să mă integrez ritmurilor cosmice, spuse el trecînd pe lîngă Ioana. Este şi acesta un mare secret. L-am învăţat de la Anisie. Trebuie să-mi aleg un costum potrivit cu ritmul cosmic," adăugă zîmbind.

Ştefan se îmbrăcă şi plecă la minister. Peste două ceasuri îi telefona spunîndu-i să nu-1 aştepte la masă. Părea abătut. O fi avînd plictiseli cu arbitrajul de Ja Sighişoara, îşi spuse Ioana. Dar cînd, pe seara, Ştefan îi telefona din nou anunţînd-o că nu vine nici la cină, Ioana se tulbură „Ce s-a întîmplat ? întrebă ea, în şoaptă. Sper că nu e nimic grav..." Dar Ştefan nu o auzise. Telefonista de la centrala ministerului întrerupsese convorbirea.

în acea seară, ieşind de la minister, trecu pe la cafenea să-I caute pe Biriş. Se opri o clipă în prag şi-şi roti privirile în sală. Nu era, şi Ştefan se îndreptă agale spre strada Măcelari. îl întîmpină cl-na Porumbache. Biriş încă nu se întorsese acasă, dar îl pofti să intre şi să bea o ţuică, aşteptindu-1.

„Sînt cam grăbit, minţi el. Am să mă reîntorc peste vreun ceas." Plecă şi începu să-1 aştepte plimbîndu-se pe stradă, în dreptul staţiei de tramvai. Fusese o zi caldă şi acum, la căderea nopţii, curţile şi grădinile erau din belşug stropite. Răzbătea de pretutindeni miros de pămînt proaspăt şi de trandafiri. Cîteva ferestre rămăseseră deschise. Se auzea, la capătul străzii, un pian. Un băiat de liceu se opri o clipă să asculte, apoi îşi aprinse, pe furiş, o ţigară, şi-o ascunse în pumn, şi trecu mai departe. Ştefan se apropie şi el de fereastră. Cineva încerca să cînte *Sylvia Valse,* dar se poticnea mereu la aceeaşi măsură şi reîncepea sîr-* guincios, fără elan. Ştefan simţi că i se face'foame şi se hotărî să se reîntoarcă, oprindu-se în drum la o circiumă. Cîteva clipe în urmă cineva îl trase de braţ. „Aici erai, maică ? ! exclamă d-na Porumbache. Păi de ce nu mi-ai spus că-ţi place fata ? E a lui Trei-ochi-sub-plapumă, Aşa-i spunem noi, că tată-su era chiorde un ochi. Dar are avere frumoasă. Casele astea-s ale lor. Şi au şi prăvălia aia nouă pe Lipscani: «La trei Fazani», aşa-i spune..." „Mă duceam să-mi iau nişte ţigări, adăugă ca după uii răstimp. Dar dacă nu ţi-e somn, mergem aici, în colţ. la circiumă, şi-ţi povestesc eu pe îndelete. E un negustor cinstit... Mă tratezi cu un vin?" „Tratez", spuse Ştefan. Se aşezară la o masă aproape de uşă, ca să-1 poată vedea pe Biriş cînd s-o întoarce. „Trebuie să treacă pe aici, spuse

d-na Porumbache, că vine eu tramvaiul nr. 14...* Oftă şi dădu peste cap paharul cu vin. „Păcat de el, că n-ar fi băiat rău, începu, dar dacă nu mă ascultă... De cînd îi tot bat capul să se însoare cu o fată bogată ! Cîte nu i-am găsit ! Fete cinstite, de negustori, nu haimanale d-alea de studente. Uite, că venise vorba : fata lui .Trei-ochi-sub-pîapumă. Ştie franţuzeşte, cîntă şi Ia pian, şi ce avere are ! EI era un pîrlit cînd l-am cunoscut eu întîi. Venea Ia noi, în Ferendari, să-i gireze bărbatu-meu poliţe. Avea un magazin de fierărie. Magazin, vorba vine ; o dugheană, cu cîteva pachete de cuie şi o legătură, două de tablă. Şi acum are nu ştiu cîte milioane I Ai mai pomenit aşa ceva ?... Să^ nu-ţi iei lumea în cap îşi umplu al, treilea pahar şi începu să soarbă încet, gînditoare.

„Numai că, fiecare om cu necazurile lui... Fata asta, de cântă -la pian, nu e fata lui. A făcut-o nevaştă-sa cu un locotenent. A ajuns şî ăsta bine, acum ; e colonel. E însurat, are copii... Oîîortf ştia că nu-i fata Iui, dar cum n-avea copii, sr-a bucurat. Mai ales că-i mergea bine de pe atunci îşi deschisese prăvălie în Lipscani, lîngă noi. Că bărbatu-meu îmi spunea : «Uite şi pe prăpăiitu ăsta că vine în Lipscani L.» Dar i-a mers bine ; s-a înţeles cu unul de Ia Societate şi făceau afaceri împreună V ridicau preturile pe factură şl restul îl împărţeau între *ei ;* au furat statul, eum se spune. Dar ce, parcă alţii nu fură ?... La ce ne-a folosit dacă am fost cinstiţi ? Uită-te la Petrică : muritor de foame L. N-ar fi fost mai bine să facă şi el politică, aşa eum face băiatul chiriaşului ?" Se opri o clipă, apoi închise ochii şi zîmbi, furată. „Numai un an, doi, aş vrea să mai fiu bogată, oftă ea, să mai fiu şi eu om în rîndul ©arnenilor ; cu trăsură cu doi cai, şî vara să mă duc la băi, la Ciîirnăneşti Hei ! dar nu mai apuc eu toate astea. N-am avut noroc !... Adică l-am avut, dar n-am ştiut ce să fac cu el... Credeam că ce-aî odată, rărnîne al tău pînă la moarte. Că de averea ta nimeni nu se poate atinge... Eram tînără, eram frumoasă * nimic nu-mi lipsea. Crete deam că toate astea au să ţină aşa, cît mi-or place mie.;; Şi s-au dus toate. Nici nu m-am desmeticit bine, şi s-au dus... Parcă nici nu-mi vine a crede !... Parcă nici n-ar fi fost..." îşi şterse o lacrimă şi căută în buzunarul şorţului batista să-şi sufle nasuL „Dar nu-mi spuseşi dacă vrei să-ţi fac vorbele cu fata", adăugă d-na Porumbachec. „Sînt însurat", mărturisi Ştefan. Bătrîna îl privi mirată.

„Dar văd că nu porţi verighetă, făcu ea bănuitoare. Păcat, adăugă ea după un răstimp, că e, poci spune, fată de colonel."

îl înţîlni pe Biriş coborînd din tramvai,.cînd.se hotărîse să se întoarcă acasă, „Te caut de două ceasuri, îi spuse. Voiam cu orice preţ să-ţi vorbesc..." Biriş părea absent, obosit. Trăgea ostenit din ţigară. „Am fost la unul, Mihai Duma, tocmai la Cotroceni. Am umblat toată ziua. Să ne aşezăm o clipă undeva", adăugă căutînd din ochi o bancă, „Hai mai bine la circiumă, propuse Ştefan. Am multe să-ţi spun..." Se' aşezară ,la o masă din fundul grădinii. „Am fost tocmai la Cotroceni, vorbi din nou Biriş, zvîrlind plictisit mucul de ţigară care i se stinsese în colţul buzelor. Ce-am-putut umbla şi azi..." „Cum îi spuneam şi Ilenei atunci cînd am discutat problema timpului, începu deodată Ştefan, după ce umplu paharele, nici cariul, nici măseaua ajunsă in cîmpul morţii nu m-au convins. Ştiam asta mai de mult, o ştiam de cînd-am început să pictez. Dar acum am şi o dovadă palpabilă : îl am pe Anisie..." Biriş sorbi însetat- jumătate din pahar, apoi îl umplu iar cu sifon şi-1 dădu repede peste cap, „Mai spune odată, făcu eh N-am prea Înţeles bine ce mi-ai spus. Mi s-a părut că vorbeai de pictură..." „Acesta era un secret, continuă Ştefan cu aceeaşi însufleţire, dar acum ţi-1 pot spune şi d-tale. în orele mele libere pictez, Dar nu de asta venisem să te văd; Venisem să-ţi vorbesc de Anisie," Biriş 11 privi pătrunzător, îşi trecu uşor mana peste părul rar din creştet, apoi îl întrebă, cu un glas obosit : * • -

„Cine e persoana ?" „E omul cel mai extraordinar, pe care l-am cunoscut. Locuieşte lingă Sighişoara. Acum, că Iram cunoscut, nu mai regret atît de mult că i-am vorbit Ilenei de pictura mea..." „Ileana e soţia d-tale ?" întrebă Biriş umplîndu-şi din nou paharul. „Nu, spuse Ştefan pe un ton oarecare. Pe soţia mea o cheamă Ioana. Ileana e o fată pe care am cunoscut-o anul trecut şi de care cred că sînt îndrăgostit." Se opri o clipă, pierdut în gîndurile lui, şi zîmbi. „E curios, reîncepu cu alt glas, acum, că mi-ai spus, parcă şi Ileana ar putea fi soţia mea. Nu mă gîndiseni niciodată pînă acum la asta, adăugă visător. Nu că-nii pare rău că sînt căsătorit cu Ioana. Dimpotrivă, o iubesc foarte mult, foarte mult. Dar simt c-o iubesc şi pe Ileana.., Deşi, după ce m-a prezentat în ziua aceea drept pictor, am simţit parcă un fel de ură împotriva ei. Parcă mi-ar fi trădat cel mai scump secret. Şi, într-adevăr, pictura mea este un foarte mare şi foarte scump secret... Dar, din fericire, l-am întîlnit pe Anisie. Şi tocmai despre el, despre omul acesta, Anisie, vreau să-ţi vorbesc..." „Intră direct în materie, îl îndemnă Biriş văzîndu-1 că a rămas din noii cu privirile pierdute. Cine e persoana ?..." „Omul ăsta a descoperit o mare taină, şopti Ştefan aplecîndu-se peste masă. A învăţat cum să trăiască. Trăieşte *el,* ca om, ca fiinţă totală — şi nu se lasă trăit de ţesuturile lui, de glandele lui, de automatismele lui, ca noi toţi, ceştilalţi..." „Dar de unde ştii că trăieşte astfel ? îl întrebă Biriş începînd să-şi caute pachetul cu ţigări." „L-am văzut cum îşi curăţa pomii din livadă, începu Ştefan cu un zîmbet misterios. Stam pe prispă şi-1 observam. Atunci l-am înţeles. M-am convins că munca lui e de o altă calitate decît muncile noastre. Eram pregătit, de altfel, pentru asta, continuă Ştefan după o scurtă pauză, pentru că ceva din beatitudinea asta o cunoscusem şi eu, cînd pictam. Numai că, în cazul meu, nu era vorba de o muncă responsabilă, cu un obiect precis, ca în cazul lui. El îşi curăţa pomii de omizi îl observam şi-1 simţeam cum era prezent în fiecare gest, în faţa pomului nu era distrat, nu se gîndea la nimic altceva. Dar ghiceam că pomul acela i se revela în totalitatea lui. Nu era un simplu obiect, unul printre altele o mie la fel cu el, aşa cum ni se arată nouă, majorităţii oamenilor. Lui, pomul acela pe care-1 curăţa, îi revela, în acel moment, Universul întreg. îl vedea în totalitatea lui : cu rădăcinile, cu ramurile, cu frunzele şi paraziţii lui..." „Eşti sigur că *vedea* toate acestea ? îl întrerupse Biriş. Eşti sigur că tot ce-mi spui nu e un fel de afabulaţie mitologică provocată de propriile d-tale extaze ?" „Vedea toate acestea şi vedea încă multe altele, pe care noi nu le putem Vedea, spuse Ştefan cu gravitate. Stătusem mult timp de vorbă, în seara cînd îl cunoscusem. M-a dus la el un coleg de facultate. Şi tot colegul acesta al meu îmi povestise ce s-a întîmplat cu Anisie. E un om cu cîţiva ani mai mare ca noi. -A învăţat multe ; a urmat conservatorul la Viena, s-a apucat apoi de teologie, a studiat matematiciie, fizica, biologia. N-a vrut să sfîrşească nimic ; nu şi-a luat nici o diplomă. Acum vreo cinci, şase ani, a avut un accident ; a alunecat în timpul unei ascensiuni şi a zăcut nu ştiu cîte luni ; s-a crezut, la început,'că şi-a rupt şira spinării, dar era vorba de ceva mai uşor. în orice caz, atunci, în acele luni petrecute în ghips, a avut, să spunem, revelaţia : a simţit *cum trece timpul* şi a ghicit, totodată, ce s-ar putea face ca timpul să nu mai treacă..." „începe să devină interesant, făcu Biriş ridicînd capul. Spune înainte !" „De atunci, continuă Ştefan cu o bruscă fervoare, el nu mai trăieşte, ca noi, după un orar mai mult sau mai puţin complicat, şi nu mai are un program să-i spunem, personal. Nu mai ţine seama decît de timpul cosmic r de zi şi de noapte, de creşterea şi de descreşterea lunii, de anotimpuri. Şi acest timp cosmic, după cîte mi-a spus, va fi într-o bună zi, pentru el, abolit. Dar, deocamdată, are nevoie de Timp ca să se regăsească pe sine. Să se regăsească, adică, în sensul metafizic al cuvîntului : să ia cunoştinţă de fiinţa iui plenară, integrală. Şi atunci, nu se mai lasă distras de-

ia trăirea fiecărui, moment esențial al acostai, timp cosmic. Pentru el, luna nouă sau luna plină, echinoxurile şi solstițiile, răsăriturile şi crepusculele, nu au, ca pentru noi, **d** simplă funcție calendaristică. Fiecare din ele îi revelează un nou aspect al întregului, al Cosmosului. Neacceptînd nici un alt timp în afară de timpul cosmic — neacceptînd, *in* primul rîrid, timpul istoric, timpul în care au loc, bunăoară,- alegerile parlamentare, sau înarmările lui Hitler,. sau raSbQiulnEfv^aîn"Spania, hotărît să nu țină seama decît de timpul în care au loc evenimentele cosmice : evoluția lunii, anotimpurile, rotația pămîntului, — el se mulțumeşte să epuizeze semnificația, fiecăruia.din .aceste evenimente cosmice. Trăieşte astfel o neîntreruptă revelație. Te-ai fi convins şi d-ta dacă l-ai fi ascultat vorbmdu-ți despre o noapte cu lună, sau despre nămiaza de vară, sau despre semnificația tuturor cîntecelor de paseri şi de insecte la diferite ceasuri ale zilei. Pentru el. Natura începe să devină nu numai transparentă, ci şi purtătoare de valori. Nu e vorba de o regresiune în starea, să-i spunem, animalică a omului primitiv. El descoperă în Natură nu acea vacanță a Spiritului pe care o caută unii din noi, ci cheia primelor revelații metafizice : taina morții şi a reînvierii, a trecerii de la neființă la ființă. Şi omul ăsta, care e de abia la începutul experienței lui, a izbutit deja să se sustragă Timpului. Nu numai timpului istoric — căci din acest timp se poate sustrage oricine se hotărăşte să trăiască departe de lume, fără ziare şi fără radio, clar şi timpului .fiziologic. Deşi are cîțiva ani mai mult ca noi, pare cu zece ani mai tînăr. Pare un băiat de 25 de ani..."

„Ascultă, exclamă Biriş, dînd la o parte, enervat, paharul gol din fața lui. D-ta ori îți' bați joc de mine, ori ți 5-a întîmplat într-adevăr un miracol : ai întîlnit, în carne şi oase, un personagiu al lui Ciru Partenie..." „Ce vrei să spui ? " îl întrebă Ştefan cu un ton indiferent. „Nu .citeşti «Viața românească-?» Partenie publică în ultimul număr o foarte ciudată nuvelă : *E departe stîna?* aşa -11 •spune/* „Nu înțeleg ce legătură are una cu alta", vorbii Ştefan.

„Ar trebui să citeşti nuvela, continuă Biriş. Este exact povestea d-tale. Cu singura deosebire că personagiul Iui Partenie nu e din Sighişoara, ci din munții Moldovei. Autorul povesteşte cum 1-a întîlnit într-o seară şi-au rămas de vorbă pînă noaptea tîrziu. Şi episodul cu accidentul la - şira spinalii, şi retragerea lui la țară, şi tehnica integrării în timpul cosmic, şi tot ce mi-ai spus d-ta, toate acestea le-am citit acum vreo două, trei săptămîni, în nuvela lui Partenie." „Nu se poate !" şopti Ştefan. „Doar amănuntul cu curățatul pomilor de omizi şi interpretarea pe care i-o dădeai d-ta, nu-mi amintesc să le fi citit acolo. Dar, evident, adăugă Biriş cu o uşoară ironie în gias, nici nu şi-ar fi avut rostul • în nuvelă ; întîlnirea lor avusese loc într-o seară de toamnă, şi apoi, personagiul lui Ciru Partenie rru avea livadă. Trăia parcă şi mai singuratec, în munte ; singurii lui vecini erau ciobanii de la o stînă !"

Se opri şi-şi înălță ochii spre Ştefan. Părea din nou pierdut în propriile lui gînduri ; îşi rezemase bărbia în pumn şi privea drept înaintea lui, fără să scoată un cuvînt, lacura asa, amîndoi, multă vreme. „E de necrezut", vorbi tîrziu) Ştefan, şi-şi umplu repede paharul. „Şi totuşi *nu* e nimic extraordinar, reîncepu Biriş. Ați întîlnit amin» doi acelaşi ins ; un om destul de bine, ce-i dreptul, dai totuşi un om în carne şi oase." „E curios că tot el, Marele Om, 1-a întîlnit cel dintîi", spuse Ştefan silindu-se să zîmbească. „Indiscret cum e, continuă Biriş ca şi cum nu l-ar fi auzit, Partenie a şi scris o nuvelă inspirîndu-se din această întîmplare. El 1-a' transformat în personagiu. D-ta l-ai luat mai în serios. Şi, în fond, cred că d-ta ai dreptate. Omul merită să fie cunoscut. Oricum ar fi, de la el se poate învăța ceva..." Ştefan clătină din cap. „Nu eu, în orice caz, spuse. Şi-mi pare rău. Eu va trebui să mă mulțumesc cu pictura..." Dădu repede paharul peste cap **şi**-1 umplu din nou, cu furie.

„Cu pictura, repetă el tîrziu ca şi cum ar fi vobit singur. Va trebui să mă mulţumesc cu pictura..." îşi trecu mîna peste obraz şi încercă din nou să zîmbească. *„Anch'io son pitiare !"* exclamă. Luă de pe masă pachetul lui Biriş şi-şi aprinse absent o ţigară. „N-am mai fumat de cîţiva ani", spuse lăsînd să ardă chibritul între degete, Biriş rămase cu braţele încrucişate, privindu-1. Tăcură iarăşi amîndoi cîtăva vreme. „Cred că e tîrziu, începu Biriş, Mă simt cam obosit..," „Cum spuneai că se numeşte nuvela ? îl întrerupse Ştefan ca şi cum s-ar fi trezit dintr-o lungă reverie. Cum spuneai că se numeşte ? *E departe stîna ?* Cu semn de întrebare ?" „Cu semn de întrebare", spuse Biriş. Căci aşa începe nuvela: povestitorul se apropie de acel personagiu misterios şi-1 întreabă : «*E* departe stîna ?...•>" .

„Şi crezi că are vreo semnificaţie asta, semnul ăsta de întrebare •

„Nu cred. făcu Biriş gînditor. E o simplă întrebare, o Întrebare ca oricare altele. Povestitorul întîlneşte un om singuratic, în munte, şi-1 întreabă : «E departe stîna ?»" „Eu totuşi cred că are o semnificaţie, reîncepu Ştefan cu înfrigurare, în aparenţă, e o întrebare ca oricare altele. Dar dacă omul acela singuratic pe care 1-a întîlnit Partenie este una şi aceeaşi persoană cu Anisie, atunci întreba» rea ar putea avea şi o semnificaţie ascunsă. Bunăoară : Mai e mult pînă în rai ? Sau : E departe Dumnezeu ? Sau : Unde e Dumnezeu ? Mai e mult pînă la Dumnezeu ?" „Nu cred, făcu Biriş. Partenie e un realist, un psiholog realist. Opera lui nu are semnificaţii mistice."

Tăcu şi-şi umplu din nou paharul. I se păru că Ştefan nu-1 mai ascultă şi prelungi tăcerea, sorbind, la răstimpuri, din paharul prea plin. „Şi acum,'pentru că ai adus d-ta vorba, începu el tîrziu, mai pot să-ţi.spun ceva. Mai pot să-ţi spun câ Anisie al d-tale nu m-a convins. Integrat sau neintegrat. în Timpul cosmic, tot cîmpul morţii ne paşte,.tot

către moarte ne mină Timpul..." Ştefan-îşi-trecu încurcat palma pe frunte, apoi şi-o lăsă pe obraz şi începu să şi-o' frece. „Păcat de Anisie, vorbi el, păcat că 1-a descoperit şi pe el Marele Om..." Se opri, încruntat. Biriş îşi pironi privirile pe becul puternic din mijlocul grădinii ; se adunaseră acum nenumăraţi fluturi de noapte şi gîze verzi, străvezii, şi-i dădeau tîrcoale orbeşte, zbătîndu-şi aripele ca într-un spasm fără sfîrşit, lipindu-se o clipă de sticla încălzită şi apoi depărtîndu-se ca să încerce din nou, alături, cu aceeaşi neînţeleasă, patetică indiferenţă, tremurîndu-şi mai grăbit aripile, revenind de nenumărate ori, lovindu-se cu un sunet surd, neîntrerupt, de sticla lămpii, pînă ce cădeau ameţite, istovite, pe pietriş. „Ce mă miră, vorbi Biriş fără să-şi dezlipească privirile de lampă, este că Partenie a ajuns pînă la Sighişoara şi a întîlnit un personagiu atît de deosebit de preocupările lui. El, care nu caută decît «experienţe» cu femeile din lumea bună... Acum, ar trebui să-1 întîlnească şi pe Bursuc..." „Numai că de data asta, nu mă retrag atît de uşor din joc, îl întrerupse Ştefan cu un glas aspru, tăios. *Aneh'io son pittore !* Am fost şi eu la stînă. l-am întîlnit şi eu pe Anisie. *Et in Arcadia ego !* Nu i-am pus între» barea, dar am să i-o pun... A propos de.semnul de întrebare, făcu el după o scurtă pauză, şi o lumină stranie i se aprinse deodată în ochi, n-ai vrea să-mi vezi picturile ? Nu le-ara arătat nimănui pînă acum, dar d-tale trebuie să ţi le arăt..." „E cam tîrziu, spuse Biriş, şi sînt destul de obosit. Am fost pînă la Cotroceni..." „Nu e nici unsprezece, făcu Ştefan sculîndu-se brusc de la masă. Nu e tîrziu, şî operaţia asta nu durează mai mult de un sfert de ceas. Mergem cu maşina. Aşteaptă-mă o clipă doar. Vreau să dau un telefon../* Se întoarse după vreo zece minute, foarte bine dispus.

„Iartă-mă, te rog, spuse. Nu-i ştiam numărul şi a tre-, buit să-1 caut în cartea de telefon, şi nu găseam cartea..» Dar bine că era acasă. Trecem s-o luăm cu maşina. Ne-ani dat întîlnire într-un sfert de ceas, în faţa casei.../Ştii,

adăugă făcînd semn chelnerului la plată, 'e fata aceea, Ileana, de care ți-am spus că sînt îndrăgostit../'

„*Andfio son pittore !* Ii spusese- la telefon. Vino să-ți arăt picturile. Să-ți arăt maşina aceea care a dispărut..." Ileana şovăise -o clipă şi-şi zvîrlise ochii pe ceasornic : unsprezece". E nepotul generalului. Viziru la-telefon, spuse lui Tante Alice Mă invită la un pre-vernisaj al expoziției lui. Nu-1 pot refuza.,," Auzi clacsonul în fața uşii şi coborî. O iovi răcoarea nopții, mirosul florilor din grădină. Se simți deodată, fără motiv, fericită. „Dumnealui e filosof, îi prezentă Ştefan pe Biriş. Ți-am vorbit odată de el : el e acela cu osul mort, eu avangarda în cîmpul morții... O iei spre Hotel Boston, pe ^aăaTBucovinei, se adresă şoferului." Apoi îşi aprinse precipitat o nouă țigară şi se împinse către fundul maşinii, * .• •

„Dă-mi voie'să te tutuiesc, îi spuse luîndu-I brațul. Astăzi e o "zi foarte importantă din viața mea. întîlnisem pe Anisie şi azi am aflat că Marele Om îl întîlnise înaintea mea L." „Cine e Anisie ?" îl întrerupse Ileana cu. un zîmbet Avea din nou sentimentul acela tulbure, greu de definit, că Ştefan începe un joc absurd, numai de el înțeles. „E un om extraordinar, spuse Ştefan. Extraordinar, întări domol Biriş, E chiar mai interesant decît personagiul lui Partenie." „Şi sînt sigur, totuşi;.că semnul acela de întrebare are o semnificație simbolică, îl întrerupse Ştefan. Sînt sigur că tot înțelesul nuvelei stă în semnul acela'de întrebare..."

Ileana voi să-i spună ceva, dar Ştefan nu-1 lăsă timp. „Am ajuns, vorbi el repede» Aici e camera mea secretă. Vă implor să nu pomeniți nimănui de vizita aceasta. Am să-vă spun eu altădată, pentru ce,." Plăti şoferului şi-i. pofti să. intre., Ridicîndu-ş» ochii, cu mirare, din cartea pe care o citea, portarul zîmbi şi-i întinse stînjenit cheia de la odaie. Urcară. tăcuți pînă la etajul doi. Era un hotel nou, destul de curat, dar lipsit de gust, ascutizîndu-şi anevoie -sărăcia. „Intrați, le spuse Ştefan din prag^ după ce aprinsese lumina. Şî vă rog să vorbiți foarte încet, cad pereții sînt de paiantă şi se aude tot". „Vădastra",'şopti Ileana. „Locuia acolo, arătă Ştefan întinzînd brațul/Acum e o cameră de pasaj. Ultima oară era ocupată de un comis-voiajor din Braşov... Din fericire de partea ceastălaltă nu am vecini..." Ileana privi amuzată în jurul ei. Un interior banal de cameră de hotel modest, în care biblioteca ce parcă stătea să cadă şi masa de lemn încărcată cu cărți păreau stinghere, aduse dintr-o altă lume. „Trebuie să ştiți că sînteți primii oameni care ați intrat în camera secretă, continuă Ştefan în şoaptă. Nu vă puteți da seama ce înseamnă asta pentru, mine. Acesta e uri secret al meu. Chiar dacă vi l-aş spune, nu l-ați înțelege..."

Se îndreptă spre fereastră şi o deschise. Se plecă mult peste pervaz, întorcînd capul către camera vecină.

„Puteți vorbi, le spuse. Văd că e întuneric alături. Vecinul meu încă nu s-a întors." Ileana se aşeză pe scaunul din țața patului : Biriş continua să privească titlurile din bibliotecă.

„Aneh'io son pittore", începu Ştefan revenind; în mijlocul camerei şi îndreptîndu-se spre Biriş. Mai dă-mi, te rog, o țigară, spuse. Este a patra țigară pe care o fumez în mai puțin* de-un ceas. M-am lăsat de fumat acum cîțiva ani, dar în noaptea asta simt că trebuie să fumez... îmi pare rău că nu vă pot oferi nimic, adăugă el după ce-şi aprinsese, tremurător, țigara. Aici nu se consumă nimic. Uneori, cînd mi-e foarte sete, beau un pahar cu apă de la robinet. Asta e tot. Ca şi în camera *Samba,* în această cameră secretă toate funcțiile fiziologice sînt oarecum suspendate. Cînd mi-e foame, cobor în stradă şi-mi cumpăr un covrig. -Dar nu pot mînca aici, nu pot urca în această cameră secretă cu un covrig, sau un iaurt, sau o pungă cu fructe. Aşa era şi în camera *Sambă,* adăugă el cu un zîmbet. înainte de a vă revela secretul cel mare, trebuie să vă povestesc povestea camerei *Sambp.^* ^

Se aşeză pe marginea patului şi-i privi pătrunzător pe amîndoi, „Vâ rog să nu mă întrerupeţi, le spuse. Acum, că Anisie a devenit personagiu literar, vă pot revela şi eu secretele copilăriei mele. Am să vă spun povestea camerei *Samba*... Aveam vreo cinci, şase ani, începu el cu un glas înăbuşit, şi mă aflam cu familia la Movila. Locuiam într-un fel de vilă-hotel, care avea două. etaje şi vreo cincisprezece, douăzeci de camere. In sala de mese eram vecinii unui grup de tineri foarte'misterioşi. Mi se păreau misterioşi pentru că, deşi vorbeau româneşte, nu înţelegeam prea bine ce vorbeau. Din cînd în cînd unul din ei rostea un cuvînt straniu, fără sens pentru mine, şi atunci toţi începeau să exclame, să se agite, să ridice glasurile. Eu eram fascinat de misterele lor. Şi .într-o zi, întorcînd brusc capul către masa lor. într-un moment cînd discuţia- ajunsese neobişnuit de animată, ,am auzit pe unul din ei, pe cel care rai se părea cel mai bătrîn, pentru că avea mustăţi, l-am văzut, ridicind braţul către tavan, parcă ar fi indicat o direcţie, si l-am auzit rostind cu un glas. solemn : *Sambă !* Toţi au amuţit deodată şi şi-au plecat ochii în farfurie. Apoi au repetat pe rînd : *Samba ! Samba* /...în acea clipă am simţit un fior necunoscut pînă atunci': simţeam că pătrunsesem într-un mare şi cutremurător secret. Toate misterele bărbaţilor de la masa alăturată erau concentrate în aceste două silabe i *Samba,* şi printr-o împrejurare providenţială, întorsesem capul exact în momentul în care omul cu mustăţi arătase direcţia în care se afla această taină, *Samho,* Se afla deasupra noastră, undeva deasupra noastră, - la etajul doi,,. Şi, evident, chiar în după amiaza aceea am plecat s-o descopăr. Noi, copiii, dormeam într-o cameră separată, cu doica, alături de cea a părinţilor. M-am prefăcut că dorm şi, cînd am. simţit că doica aţipise, am ieşit ani alergat cît am putut de repede pe culoar şi am urcat la etajul doi, Am simţit că mi se bate inima de cum am ajuns acolo, la etajul doi. Nu ştiam încotro să mă îndrept, -dar simţeam cum mi se bate inima din ce în ce mai tare. Am închis ochii, de frică, şi am început să calc încet pe covor, îndreptmdu-mă către fundul culoarului. Nu ştiu cît am mers dar m-am trezit în faţa unei uşi şi în acea clipă am simţit că acolo era *Samba.* M-am întrebat mai tîrziu cum de am avut curajul să pun mîna pe clanţă şi să intru, Tremuram tot, şi dacă aş fi auzit în acea clipă un zgomot mai puternic sau un ţipăt de om, probabil că aş fi leşinat,. Totuşi, am pus mîna pe clanţă şi am intrat... O văd şi acum. Storurile erau lăsate şi în cameră era o penumbră misterioasă, o răcoare de o cu totul altă natură decît răcoarea celorlalte camere în care pătrunsesem pînă atunci. Nu ştiu de ce, mi se părea că totul pluteşte acolo într-o lumină verde ; poate unde perdelele erau verzL Căci, altminteri, camera era plină ele fel de fel de mobile şi lăzi, şi coşuri cu hîrtii şi jurnale vechi. Dar mie mi se părea că e verde. Şi atunci, în clipa aceea, am înţeles ce este *Samba.* Am înţeles că există aici pe pămînt. lîngă noi ia îndemîna noastră, şi totuşi invizibil celorlalţi, inaccesibil celor neiniţiaţi — există un spaţiu privilegiat, un loc paradisiac, pe care, dacă ai avut norocul să-1 "cunoşti, nu-1 mai poţi uita toată viaţa. Căci în *Samba* simţeam că nu mai trăiesc aşa cum trăisem pînă atunci ; trăiam altfel, într-o continuă, inexprimabilă fericire. Nu ştiu de unde izvora beatitudinea asta fără nume. Mai tîrziu, amintindu-mi de *Sambă,* am fost sigur că acolo mă aştepta Dumnezeu şi. mă lua în braţe îndată ce-i călcam pragul N-am mai simţit, apoi, nicăieri şî niciodată, o asemenea fericire. în nici o biserică, în nici un. muzeu ; nicăieri şi niciodată, Rămîneam, probabil, ceasuri întregi acolo, pentru că, reîntoreîndu-mă lîngă ai mei, îi găseam agitaţi" neliniştiţi, uneori furioşi. -Unde ai fost.? mă întrebau! Te căutăm de trei ceasuri...» M-am jucat, minţeam eu. Şi nici o ameninţare, nici o pedeapsă, nu mă speria. Acceptam zîmbind toate : gîndul că mă voi putea întoarce în *Sambă* mă consola. Odată, venisem acolo cu cîteva bomboane în buzunar, Fără să-mi dau seama, am luat

o %omboană şi am început s-*o sug. Imposibil ! Nu avea Bici un gust. Şî nici n-o puteam suge. Gura mi-era uscată. Nu-mi puteam mişca limba. Nu puteam face nimic în *Sambă.* Nu mi-era foame, nu-mi era sete, nu mi-era somn. Trăiam pur şi simplu în paradis. în seara aceleaşi zile, cînd venisem cu bomboane, am observat cum oamenii de la masa de alături mă priveau pe furiş şi vorbeau în şoaptă între ei, arătîndu-mă. Evident, mi-am dat eu seama, ei ştiau de crima mea, ştiau că intrasem în *Samba* cu cîteva bomboane în buzunar şi că încercasem chiar să sug una din ele. Cred că sentimentul de ruşine şi teamă că fusesem descoperit a fost cauza indigestiei pe care am avut-o. Două zile am zăcut bolnav. Doica mi-a spus mai tîrziu că vorbeam prin somn şi deliram, deşi n-aveam febră prea mare. Bănuiam eu despre ce puteam vorbi, dar simţeam că nu mă trădasem. Ei, ceilalţi, toţi, familia, nu ştiau de *Samba,* nu întorseseră capetele la timp ca să vadă direcţia pe care o indicase omul cu mustăţi. Aşteptam, cu nerăbdare, să mi se dea voie să părăsesc patul. A treia zi, întorcîndurmă de la plajă, am reuşit să le scap de sub ochi şi am alergat la etajul doi. Dar n-am mai putut intra. *Samba* era încuiată. Am rămas acolo, zdrobit, multă vreme, încereînd din cînd în cînd clanţa. Zadarnic. *Samba* rămînea încuiată. Mă rugam în gînd, mă rugam aşa cum învăţasem să mă rog, şi rosteam toate rugăciunile pe care le ştiam, către Dumnezeu, Maica Domnului, şi Iisus Christos, şi îngerul meu păzitor, dar *Sambă* rămînea încuiată. M-am rugat în gînd la omul cu mustăţi, m-am rugat Ia toţi cei de la masa lui, oameni puternici, cunoscători de cuvinte neînţelese, iniţiaţi în mistere — şi puneam, apoi, tremurînd, mîna pe clanţă. Zadarnic. Uşa nu se mai deschidea. Mi se interzisese intrarea. *Sambo* îmi devenise inaccesibilă... Am revenit **a** doua şi **a** treia zi, am revenit în fiecare după-amiază, cît timp **a** durat vilegiatura noastră la Movila. Reveneam zadarnic Mi se interzisese intrarea în *Sambo,* îmi dădeam, de altfel, seama de astă

• spionîndu-mi vecinii la masă. Nu mai mă priveau, nu mal ridicau glasurile. Vorbeau tot în şoaptă, cu frunţile plecate, Am aflat de la doică pentru ce : omui cu mustăţi se înecase la plaja de la Tuzla. Nu-1 mai^aduseseră aici îl transportaseră direct la Constanţa. Nu le-am spus nimic, dar eu ştiam de ce se înecase.,." „Făceai cu alte cuvinte, un complex de culpabilitate,"* îl întrerupse Biriş. „Nu, nu cred că era asta, continuă Ştefan. Nu aveam nici un sentiment de culpabilitate. Doar că mi se părea că *ştiam* ceva ; că participasem la o taină, alături de toţi ceilalţi de la masa vecină, şî că această taină implica, printre altele, • şî.o moarte... Atît." i

Se opri extenuat şi-şi aprinse o altă ţigară,

,,Dar în fond, ce este *Sambo ?* întrebă Ileana. Ce-ar fi putut însemna cuvîntul acesta, *Sambo* ?../'" Ştefan zîmbi , „Nu înţeleg nici eu, dar asta n-are mare importanţă. Mal tîrziu, în liceu, m-am întrebat dacă tinerii aceia nu discutau cumva literatură, şi dacă toate cuvintele acelea stranii, care mă înfioraseră pe mine, nu erau titluri de cărţi şi nume de autori Poate că tînărul rostise cu emfază : *Salammbo* şi ridicase mîna în sus — şl mie mi se păruse că rostise *Sambo.* şî arătase spre etajul doi.. Dar chiar dacă ar fi aşa, experienţa misterului nu rărnîne mai puţin valabilă, în fond, poate că toate discuţiile acelea literare n-aveau'decît scopul acesta, ignorat, bineînţeles, de către cei care le purtau, scopul acesta de a-mi revela mie experienţa misterului Nu vreau să intru, acum,- în detalii.,, V-am spus povestea camerei *Sambo* ca să înţelegeţi de < ce nu pot să vă ofer nimic în această cameră secretă, dace nu pot să vă dau nici măcar o dulceaţă. Aici, în camera secretă, nu pot mînca..." „Dacă am înţeles bine, vorbi Biriş, camera aceasta e o replică a camerei *Sambă,* încerci acum, la maturitate, să regăseşti experienţa aceea inefabilă a copilăriei... Un psihanalist ar spune că e vorba de un complex, de regresiune, de un infantilism..." „Nu, începu Ştefan, nu cred. că ai dreptate. Camera aceasta

secretă are altă poveste. E prea lungă ca să v-o povestesc acum. De altfel, nici nu ştiu dacă aş reuşi s-o povestesc. Dar sînt sigur că e vorba despre altceva. Mi-aduc aminte de un gînd care. m-a obsedat cînd eram foarte tînăr: cum aş face *să pot avea o altă identitate? Adică, să "fiu . şi alt ora decît acela care mă ştiam că începeam să deviu, un om cu o anumită formaţie intelectuală, condiţionat de anumite complexe sociale şi morale, cu anumite gusturi, anumite automatisme ? Cum aş face, îmi spuneam, să pot trăi şi altfel decît Simţeam că începeam a fi obligat să trăiesc, obligat nu numai de familie sau societate, ci chiar de mine însumi, de propriul meu trecut, de propria mea *istorie,* cum ar spune Biriş. Ca să vă dau un exemplu, îmi plăceau anumiţi autori şi, deci, mă simţeam obligat să-mi placă întotdeauna, pentru că mă convinsesem că-mi plac şi simţeam că m-aş contrazice dacă aş declara într-o bună zi că nu-mi plac ; aş fi avut, în acea zi, sentimentul că mă contrazic, că nu sînt consistent, că nu am, cum se spiane, suită în idei... Ei bine, în camera aceasta secretă sînt liber să mă contrazic, liber să cred ce-mi place, chiar dacă acele credinţe şi opinii sînt efemere..." „Este, cum s-ar spune, *o cameră extra-istorică. şi atemporală", făcu Biriş bine dispus şi începu să rîdă. „Este, bineînţeles, şi asta, continuă Ştefan cu fervoare, dar mai este şi altceva. N-am să vă pot spune tot pentru că nu ştiu cum aş putea exprima asemenea lucruri obscure..."

„Arată-ne mai bine picturile d-tale, vorbi din nou Biriş. Poate o să înţelegem despre ce este vorba cînd le-om vedea..." Ştefan îi privi pe amîndoi, pe rînd, cu gravitate, apoi îşi trecu mîna pe obraz şi zîmbi. „Tocmai lucrul ăsta e greu de explicat, începu el după o lungă tăcere. Pentru că picturile acestea pe care vreau să vi le arăt ascund un mare secret, şi dacă nu vi-1 revelez în prealabil, mă îndoiesc că-1 veţi putea vedea..." „Nu prea înţeleg ce vrei să spui, începu Biriş, dar eu tot cred că ar fi mai bine să începi prin a ne arăta picturile." Ştefan tăcu din nou, încurcat.

„Mi-ai spus că ai să-mi arăţi maşina, vorbi deodată Ileana. Şi dacă vrei să ştii adevărul, pentru asta am venit : ca să văd maşina... Dacă ar fi vorba de alt fel de , picturi, poate aş fi refuzat ; aş fi venit altă dată să le văd. Dar, mi-am spus, poate că maşina aceea de la miezul nopţii nu se vede decît noaptea... De aceea am venit..." Ştefan continua să tacă privind-o adînc, aproape încruntat. ,/Mi-ai spus : Anch'io *son pitiore* reîncepu Ileana,

„Şi sînt î exclamă deodată Ştefan. în felul meu, sînt şi eu pictor. Dar e°o pictură cu totul specială. Ca s-o poţi înţelege bine..." în clipa aceea se auzi din camera de ală- - turi un glas puternic, cu un accent provincial. „Arată-le, domnule, pictura, şi nu mai lungiţi vorba 1 Arată-le odată şi terminaţi, câ e miezul nopţii !... Să putem dormi şi noi !..." Ştefan rămase încremenit în mijlocul odăii, ileana zîmbi amuzată şi-i făcu semn, arătmdu-i cu mîna spre camera vecină. „Răspunde-i ceva, şopti ea repede. Răspunde-i ceva ca să-1 linişteşti !..." Ştefan se apropia in vîrful picioarelor.

„Crezi că a auzit şi el ? o întrebă, *în* şoaptă, foarte emoţionat. Crezi că a putut auzi şi el povestea camerei *Sambo?"* „Nu, n-a putut, îl linişti, şoptind, Ileana. Ştiu cînd a intrat. L-am auzit intrînd. A intrat de vreo cîteva minute..." „Eşti sigură că n-a auzit ?" întrebă din nou, tulburat, Ştefan." Ileana clătină clin cap.

„Arată-ne acum, pînă ce nu adoarme", şopti Biriş, apropiindu-se. „Imposibil, vorbi foarte încet Ştefan. Trebuie să vă explic." . •

„Lasă explicaţia, îl întrerupse Biriş cu nerăbdare. E tîrziu. Arată-ne măcar o singură pînză..." „Arată-ne măcar maşina", şopti Ileana. Ştefan îşi trecu din nou mîna pe obraz, înfrigurat, agitat. „Nu există decît o singură pînză, spuse el tîrziu. Nu există decît una şi aceeaşi pînză pentru

toate picturile. De aceea spuneam **că** trebuie să vă explic ; ca să ştiţi cum s-o priviţi. Maşina Ilenei, bunăoară, este ultimul tablou pe care l-am pictat ; dar l-am pictat pe aceeaşi pînză pe care am pictat toate celelalte tablouri. Şi ca s-o puteţi vedea, trebuie să vă explic cum s-o priviţi ; altminteri, n-o puteţi recunoaşe." „Ce-are a face I exclamă exasperat Biriş. D-ta arată-ne pînza, că ne descurcăm noi; găsim noi maşina, n-avea nici o grijă..." „Dacă vă spun că este una şi aceeaşi pînză î" făcu Ştefan ridieînd glasul. „Atunci de ce m-ai chemat? îl întrebă Ileana. Mi-ai spus că ai să-mi arăţi maşina..." „Am să ţi-o arăt, vorbi Ştefan, dar după ce-am să-ţi explic ce pictasem 'înainte de maşină..." „încăpăţînat mai ^ e, domnule ! exclamă din nou omul din camera vecină. încăpăţînat 1-a mai făcut Dumnezeu !..." Şi bătu, furios, cu pumnul în perete, de mai multe ori. „Le-o arăţi, domnule, sau! mă duc să chem portarul ?..." „Nu pot să le-o arăt, strigă Ştefan, pentru că n-au cum s-o vadă !" „Atunci stingeţi lumina şi vă culcaţi, ţipă cu toată puterea omul din camera vecină. Că dacă nu, mă duc şi chem portarul !..." Ileana se ridicase, foarte bine dispusă, şi se apropie de uşă, „Haide să mergem, şopti ea. Ne povesteşti mai bine pe stradă..." „Pe mine să nu contaţi, vorbi enervat Biriş. Eu mă duc acasă... Sînt foarte obosit... Am umblat toată ziua, am fost tocmai la Cotroceni. Mă simt foarte obosit...'!

IIL

, Intorcîndu-se acasă după întîlnirea cu Voinea, totul I se păru în jurul lui feeric : mobila, lumina, covoarele.

„Sînt. la Iaşi dragă, m-am stabilit Ia Iaşi", spusese Voinea repede, cu privirile plecate. Nu mai rîdea cu insolenţa de acum cîţiva ani. Se îngrăşase şi femeia de lîngă el pă« rea slabă, cu un aer timid, de provincială. „...Am o farmacie acolo, ej proprietatea ei, şl arătase spre nevastă-sa Caci şt ea e farmacistă. Ne străduim şi noi cum putem..; N-au prea mers bine lucrurile în ultima vreme... Dar, ştii şi **tu,** aşa e Ia început..." Vădastra se răsturnă în fotoliul lui de lingă birou şl zîmbi. *«O* farmacie la Iasi... O ducem cam greu...» Săracul Voinea L. Şl cît îl făcuse să sufere cu cîtlva ani în urmă...

Rămase aşa, privind în gol. Se trezi întrebîndu-se : are să mai întîrzie mult răspunsul lui Ford ?... îi scrisese cu două luni mai înainte un lung memoriu} în care îi comunicase planurile lui îndrăzneţe : controlul întregii opinii publice mondiale printr-o foarte secretă asociaţie, de episeopi catolici şi protestanţi, savanţi cu renume"universal, oameni politici şi scriitori din toate ţările, asociaţie pe care se. oferea s-o organizeze şi s-o conducă el îi scrisese lui Ford în mare taina, dîndu-şi adresa Ia post-restant mărturisîndu-I experienţa Iul în serviciile secrete, dar stăruind mai ales asupra importanţei mondiale pe care ar

putea-o avea această organizaţie,' care ar aduce pacea în omenire şi ar face nemuritor numele industriaşului americani De cîţiva ani, Vădastra elaborase pînă în cele mai mici amănunte planul acestei organizaţii secrete, cu .ramificaţii în toate capitalele globului. Lectura autobipjgra-.--fiei iui Ford îl încredinţase că numai,eu o avere considerabilă şi un mare spirit de iniţiativă planul acesta ar putea fi împlinit. Şi atunci, după nesfîrşite şovăiri în faţa numeroaselor ciorne şi proiecte de memorii, îi scrisese. ...într-o bună zi, nu se îndoia, întrebînd ca de obicei la ghişeul poştei, domnişoara îl va privi cu o nedumerită curiozitate şi îi va spune : „Da, domnule, aveţi o scrisoare din America !". Nici un muşchi al fetei nu-i va tresări. Se pregătise demult pentru acesată întîmplare. Se va încrunta, doar, puţin plictisit, şi va spune : „Ah ! asta era ! Credeam că era ceva mai interesant !" Apoi, foarte calm, va pune scrisoarea în buzunar şi va continua să privească figurile femeilor, aşa cum făcea întotdeauna cînd se afla în marea sală a palatului Poştelor. Şi tot atît de calm va coborî treptele, şovăind încotro s-o apuce, hotărîndu-se în cele din urmă să se îndrepte spre Cercul Militar, mergînd agale, fără nici un fel de preocupare în privire. Iar apoi... îi era greu să aleagă între atîtea alternative tot atît de îmbietoare : poate că va trebui să plece în Statele-Unite, şî atunci ar-intra în biroul d-lui Protopopescu şi i-ar spune, aprinzîndu-şi o ţigară (ceea ce nu făcea niciodată, mai ales că fuma destul de rar) : „Sînt chemat în Statele-Unite, mi se pune la dispoziţie un cec important.! E vorba de o misiune foarte delicată ; nu vă pot spune decît în treacăt; înţelegeţi şi d-voastră..." Sau, rămînînd în Bucureşti, I s-ar comunica din partea, unei bănci că i s-a deschis un cont de, să spunem, cinzeci de milioane de lei pe an, • curugămintea'să fie discret şi să nu semneze cecuri decît per-; soanelorj de mare încredere. „Dar de unde atîţia bani pe tine, Spirîdoane ?" l-ar întreba într-o bună zi d*4 Proto-; popesc'u, umilit că nu putuse afla prin propriilq lui mij-j-loace de-informaţie izvorul nesecat al cecurilor El l-ar privi în ochi, zîmbind sarcastic, apoi i-ar spune trăgînd din ţigară : „Hei, şefule, îţi mai aduci aminte cînd bombăneai că nu sînt bun de nimic şi mănînc banii statului pe degeaba ? Ei, iată că s-au găsit alţii, mai pricepuţi ca d-ta care să-mi aprecieze talentele. Nu pot să-ţi spun'cine, dar într-o zi ai să afli şi d-ta."

Şi după aceea s-ar aşeza pe lucru. Mai întîi : o călătorie în America să-1 cunoască pe Ford, în cazul cînd acesta n-ar cere de la început să se stabilească în Statele-Unite. Apoi închirierea unei case elegante la Şosea, cu mobilă modernă, biblioteci, secretare (toate străine, pentru corespondenţa cu personagiiîe ilustre din alte ţări). El ar apărea ; destul de-rar în lume. £)in cînd în cînd ar cere să fie in-: vitat Ia recepţia vreunei Legaţii sau la balul Ministerului de Externe, unde ar apare în frac, foarte sever, neaccep-. tînd să vorbească decît cu miniştrii, deşi nici acestora nu • le-ar putea spune mare lucru, ascunzîn'du-se întotdeauna: sub aceeaşi formulă: „Nu sînt autorizat să declar mai mult Excelenţei Voastre, dar dacă voi primi noi instrucţiuni, voi ruga pe Excelenţa Voastră să treacă într-o zi pe la birourile noastre. Dar vă rog, insistent chiar, multă;-foarte multă discreţie ! Chestiunea este dintre cele mai delicate..." Sau, numai ca să poată savura surpriza foştilor lui cunoscuţi şi prieteni, ar intra uneori să ia masa în restaurantele pe care le-a frecventat atîţia ani, şi ar chema plictisit chelnerul : „Dragă. Je'ane, m-am săturat de mer niuri cosmopolite, care încep cu eternele icre negre şi sfîrşesc cu eterna şampanie. Dă-mi, dragă, ceva românesc, de-al nostru...". Apoi, fixîndu-şi bine monoclul fumuriu,-ar privi de jur împrejur, cu un aer de plăcută oboseală şi melancolie în acelaşi timp. Ar zări pe. un} cunoscut. „Ce - mai faci ? Ah, dragă, despre-mine..!... Am să-ţi. spun altădată. Proiecte, călătorii, viaţă agitată, mare răspundere.^ Dar ce să-ţi spun, nu mă plîng. Este o muncă extrem de interesantă,':care ar putea avea consecinţe internaţionale.

de cea mai mare importanță pentru noi, românei,, ea şi pentru Europa întreagă. Dragă, continentul nostru e prea mie *l*. Ceeai ce face Titulescu la Geneva e interesant, nu *mm* nu,, dar e insuficient.. Eroblema e mult mai vastă, şi e nevoie de spirit de inițiativă, perspicacitate,, discreție... Toc-mai de: aceeai ai să mă ierți că nu-ți pot spune prea mult. înțelegi şi tu, misiunea mea e plină de răspundere. 'Nu e vorba numai de Eomânia Problema e infinit mai vastă... Simt mulțumit că mi a-a* încredințat această misiune, pentru că de ani de zile, eîndi voi credeați că. nu fac nimic.,. Iasă, lasă,, de altfel nici nu vă.acuz,, pentru că. înțelegi prea bine, trebuia să țin cel: mai mare secret,, şi voi n~aveați de unde ştici cui eime lucrez: eu..» Tot ce pat să-ți spun, este că misiunea aceasta mi s-a încredințat de către un: for internațional...^

Sai^ văzmd că intră în restaurant o* femeie distinsă într-un grup de domni bine îmbrăcați, ar privi-o absent, până ce aif observa că frumoasa necunoscută se pleacă la uareehsea vecinului de masă ea-sări întrebe cine e domnul eu moamoclu fumuriu. Atunci şi-ar lăsa privirea să alunece nepăsător asupra grupului întreg. „Im situația mea, ar spume prietenului de lingă el,, aproape că nu mai pot privi o femeie frumoasă fără să nu am complicații Telefoane, invitații la ceai şi tot ce urmează.} Iți închipui *cil* trebuie să fiu de prudent..

O farmacie la Iaşi !.... O ducem cam greu acum... Săracul Voinea ! Dacă măcar şi-ar da seama de viața pe care o duce.., Dar, în acea clipă,. auzi(; uşa de la. ascens^r--desehîzîndur-se,. cîțiva paşi, şi apoi un. rîs scurt: emoționat,* de femeie. Tresări mirat, ciulind urechile. Pentru întîia oară de cînd *se* mutaseră, împreună, Băleanu se întorcea acasă eu o< femeie. Probabil că e una de-aka,, gîndi Spiridon, Şi-şi aruncă ochii la ceas :: trecusej de miezul nopții.

Zadarnic podise Yădastra a doua zi de dimineață plecarea necuinoseutei; uşa odăii lui Băleanu. nu se- deschise

decît *o* .sfaigură dată, şi Spiridon, care aştepta momeatial acesta ca să iasă ehiar atunci, ,prefăclndu-se că se indreapiă spre bucătărie, dădu cu ochii de locotenent, gata de plecare. 11 privi ^cu surprindere :

„Te; miră că mă vezi îmbrăcat aşa ? făcu zîmbind Băleanu. E ținută reglementară. Azi sînt de jurnă pe regiment. Nu mai vin .acasă decît mîine dimineață... S-auzim de bine !..,"

îndată -ce-1 văzu plecat, Yădastra nu se mai putu ireține şi, trimițind ordonanța să-i cumpere un pachet de țigări, intră hotărît în odaia lui Băleanu. îşi luase cîteva cărți, cu aerul că venise să-i înapoieze volumele. Se opri in prag, ca şi cum ar fi voit.să-şi ceară scuze. Dar o repede -ochire-în toate colțurile îl convinse că odaia era goală. Aşeză cărțile pe birou şi începu să caute, dezamăgit, urmele vizitatoarei, în odaie plutea, într-adevăr, un vag- parfum feminin, şi asta îl întărită şi mai rău. Căută pe sub perne, trase cuvertura, privi sub pat, în dulap, dar nu întîlni nicăieri nici un fel de urmă, nici măcar o floare, o batistă, o țigară pe cotorul căreia să se fi imprimat roşul de- buze. Răsfoi iritat dicționarul germano-român şi gramatica, de care Băleanu nu se despărțea niciodată, păstrîndu-le alături de el, pe măsuța de iîngă pat. Ca de obicei, nici o scrisoare, nici o notiță, nici măcar o carte de vizită. Auzi ordonanța trecînd prin bucătărie şi, cu cărțile sub braț, ieşi repede din odaie. Cînd li aduse pachetul cu țigări nu se putu. stăpîni să-1 întrebe.

„Ascultă, mă, cînd a plecat conit-a de la domnul locotenent .?" •-

Soldatul îl privi mirat.

„Eu nu- ştiu nimic, dorn' Vădastra, nu ştiu să fi fost vro coniță pe la dom locotenent..."

în dimineața aceea, trecu din nou pe ia poştă. Tresări cînd domnişoara îi întinse un plic, dar anevoie îşi reținu un gest de enervare privindu~L Era de la tatăl lui.

Il deschise destul de tîrziu, la masă, după ce terminase de mîncat friptura. „Află despre noi că sîntem bine, sănătoşi, şi te dorim din inimă, cum spuneau bătrînii noştri cînd se adresau odraslelor lor la cătănie..." Vrea să fie ironic, comentă mental Spiridon sărind rîndurile. „Am mai fost odată prin Bucureşti, capitala României Mari, dar la vechea adresă nu te-am mai găsit, iar la cea nouă, dac-o fi, pascVrni-te noi, opincarii, nu avem intrarea nici pe scara cea din dos..." Etcetera, etcetera, etcetera, făcu enervat Spiridon întorcînd pagina. Să vedem, ce mai vrea... „Curînd voi veni cu nişte treburi pe la Măriile Voastre, necazuri cu pămîntul Sărăcenilor şi cu o amendă a soru-ti. Aş vrea măcar atunci să ne putem întîini, că poate mai avem şi noi să ne spunem unul altuia din nevoi şi greutăţi. Din banii pe care ni i-ai trimis luna .trecută mi-am reparat surtucul, am mai plătit o parte din dări şi mi-a rămas şi mie de un tutun mai bun. Dar tare aş vrea să mai citesc şi eu vreuna din cărţile care aud că ies la iveală cu nemiluita la Bucureşti, unele mai frumoase ca altele..." Am înţeles, încheie Spiridon împăturind scrisoarea şi băgîrîd-o cu atenţie în buzunarul de sus al vestei. Odată ajuns acasă, procedă la distrugerea, ei, cu multă precauţie^ nu cumva să cadă sub privirile vreunui indiscret.

După masă se reîntoarse la poştă şi expedie un mandat de 2 000 de lei, dîndu-şi ca de obicei adresa tribunalului. Glasul femeii din noaptea trecută începea să-1 obsedeze. Nu putea înţelege cum izbutise să plece din odaia lui Băleanu fără ca el să prindă de veste. Către seară curiozitatea îl doborî din. nou, şi se întoarse acasă, hotărît să cerceteze încă o dată odaia. Cumpărase în drum un bilet de cinematograf şi-1 dădu ordonanţei spunîndu-i că el aşteaptă o vizită şi că ar fi bine să nu se întoarcă acasă înainte de miezul nopţii, iar după. aceea să nu mai iasă din bucătărie. Rămas singur, Spiridon-intră în camera locotenentului şi reîncepu cercetarea. Amintirea parfumului feminin dispăruse. Ferestrele stătuseră mult timp deschise»

Totuşi, Spiridon nu pierduse speranţa. Deschise dulapul, dar nu găsi nimic care să-i atragă în chip deosebit luarea aminte. Reîncepu cercetarea buzunarelor tunicilor militare şi a pantalonilor. Dar, pe cînd cotrobăia, se trezi deodată emoţionat, aproape tremurînd de plăcere, şi se întrerupse, şovăind o clipă, în faţa oglinzii. Ispita de a se îmbrăca ofiţer şi a ieşi să se plimbe pe stradă era prea puternică. Hotărîndu-se brusc, scoase uniforma locotenentului, stinse lumina, şi, cu toate că ştia ordonanţa plecată, trecu tiptil în odaia lui.

De data aceasta nu îmbrăcă numai tunica, ci îşi puse mai întii pantalonii, ceea ce îi dădu oarecum de lucru pentru că, deşi Băleanu nu era mult mai înalt ca el, era mai bine legat, şi Spiridon fu silit să fixeze strîns braţele şi să se încingă cît putu mai tare cu cureaua. In cele din urmă, rearanjîndu-şi monoclul şi'îndesîndu-şi pe cap chipiul, se privi în oglindă. Răsuflă cîtva timp în neştire, oftînd lung, neîndrăznind să-şi ia ochiul după imaginea aceea restaurată, în care se regăsea aşa cum se visase în copilărie : vast, marţial, seducător. Se încruntă, ridică mai sus capul, îl întoarse încet, pînă ce monoclul dispăru aproape complet şi, cu coada ochiului, se urmări în oglindă, răsfăţîndu-se sub lumina lămpii. Apoi brusc, îşi scoase chipiul, se depărta cîţiva paşi şi izbucni într-un rîs scurt, uscat, fibros. Rîdea ca să-şi stăpînească emoţia. Neştiind ce să facă, se trînti în fotoliu, îşi admiră pantalonii militari, întinzîndu-se cît putea mai mult, şi privinclu-se de sus în jos deasupra trupului. Dar, pe neştiute, emoţia îl stăpîni din nou, şi atunci sări în picioare, îşi puse repede chipiul, se apropie de oglindă, şi, serios, lipi degetele de la mîna -dreaptă, aşteptă nehotărît cîteva clipe, şovăind într-o poziţie de drepţi şi, în cele din urmă, se salută. Gestul acesta îl eliberă parcă de o povară care îi îngreuiase pînă atunci răsuflarea. Faţa i se lumină şi repetă mecanic salutul, desăvîrşind poziţia de drepţi, cînd foarte aproape de oglindă, cînd în mijlocul odăii. Apoi, fără să-şi dea seama, se trezi

făcind cîțiva paşi la stingă, cîțiva paşi la dreapta, întoarceri pe loc, fiecare mişcare mai dificilă fiind urmată de o prezentare solemnă în fața oglinzii şi de un salut.

O jumătate de ceas mai tîrziu, Vădastra se plimba prin odaie, cu pas de stradă, distrat, dar de cîte ori trecea prin fața oglinzii saluta. Uneori salutul iui era respectuos şi corect, alteori amical, alteori indiferent sau chiar obosit, ca o corvoadă. Se închipuia întîlnind pe stradă superiori, • camarazi, inferiori. Nu se gîndise o singură clipă că uniforma lui, largă şi cu umerii căzuți, ar putea atrage privirile, nici că monoclul negru ar putea da de bănuit. De cînd schițase pentru prima oară salutul în fața oglinzii, hotărîrea lui fusese luată : se va coborî să se plimbe îmbrăcat ofițer,

De abia cînd se văzu în ascensor începu să-1 încerce teama. Nu era decît ceaaul 11 şi s-ar fi putut să-1 recunoască unul din vecini. îşi scoase brusc monoclul şi traversă repede holul de la intrare, cu capul în jos, preocupat. Odată ajuns în stradă, porni cu paşi mari către zona mai puțin luminată a trotuarului, şovăi cîtva timp încotro s-apuce, apoi se îndreptă hotărît către stația de taxiuri. Numai cînd se aflã la cîțiva paşi de maşinile din stație îşi recapătă aerul marțial şi privi cu linişte în toate părțile. Şoferul moțăia, şi trezindu-se la glasul lui Spiridon întoarse brusc capul şi-i spuse : „Să trăiți domnule căpitan I" Spiridon duse maşinal mîna la chipiu. „O iei spre şosea, băiete J Şi nu e nevoie s-o iei repede, că avem timp !"

Noaptea era clară şi nu prea caldă. Pe bulevardul Lascăr Catargiu, aproape de statuia Brătianu, lumea încă nu se- împuținase. Vădastra privea cînd în dreapta, cînd în stingă, calm, cu o neînchipuită fericire mocnindu-i în suflet. Aproape de un chioşc cu ziare făcu şoferului semn să oprească. Se coborî sprinten şi, ducînd în treacăt mîna la chipiu, ceru un pachet de țigări Regale, I se păru că femela 2 priveşte cu oarecare suspiciune, dar nu sq*intimidă,. plăti, salută din nou şi se întoarse în maşină fluierîad, „La şosea, băiete i"

Aprinse o țigară mai mult ca să se afle în treabă şi se întinse mai comod în fundul maşinii. Ajuns la Şosea, plăti şoferului, salută şi porni să se plimbe pe alee, sigur de eL Nu întîlnea aproape pe nimeni, iar cînd zărea de departe vreo pereche — el, civil — încetinea pasul şi-i privea provocator, zîmbind^ Doar o singură dată tresări, cînd auzi înaintea liji, în semi-întuneric, zgomot de pinteni. îşi pregăti palma pentru salut, dar nu era decît un sergent de stradă, care nu-1 văzu şi trecu înainte.

* Pe la miezul nopții se hotărî să se întoarcă. Observă de abia atunci că umblase destul de mult, căci făcu douăzeci de minute pînă în Piața Victoriei. Luminile -de aici îl intimidară. Mai erau destule grupuri care aşteptau tramvaiele şi cîțiva cheflii cîntau îndreptîndu-se către Filantropie. Spiridon aşteptă cîtva timp, să vadă dacă nu simț cumva ofițeri prin apropiere, apoi porni grăbit către stația de taxiuri care se afla în cealaltă parte a piețiL Traversînd, însă, şoseaua, dintr-un tramvai coborî un maior, şi Spiridon se trezi pe neaşteptate în fața lui. Simți cum îl trec sudori reci pe tot trupul, dar salută cu atîta promtitudine, încît maiorul rămase surprins şi întoarse capul sa-1 privească. în aceeaşi clipă întoarse şi Spiridon capul. Neştiind ce să facă, îl mai salută odată, plecîndu-se istovit din umeri, apoi grăbi pasul. Dar i se păru că cineva s-a luat după el, şi atunci, cum ii era irică să fugă în plină Piață, schimbă direcția, şi, cu aceeaşi ardoare, se reîntoarse spre şosea, îndreptîndu-se către zpna^ de întuneric din care venise. Paşii se țineau însă după el. Cînd ajunse sub arbori, Spiridon sc opri o clipă, priyMa ceas şi, ca şi cum abia atunci ar fi observat că se află în mare întîrziere la o importantă întîlnire, o luă la goană. în fugă îşi scoase mono-» ciul, strîngîndu-1 nervos în pumni, trecu prin mai multe alei şi nu se opri decît cînd i se păru că din față se în* dreaptă spre el o pereche. Paşii nu se mai auzeau. înainta

acum uşor obosit, transpirat, siiiridu-se să-şi domine respiraţia, ţinînd gura închisă şi răsuflînd.numai pe nări. Se întoarse prin şoseaua Jianu şi se sui în primul taxi pe care-1 întîlni în cale.

Dar îndată ce se văzu la adăpost, îi trecu spaima şi începu să rîdă. Ce-ar fi putut să-mi facă ? îşi spunea. De unde putea el să ştie cine sînt ? I-a fost mai greu pînă s-a hotărît să intre în casă. Dăduse drumul taxiului pe o stradă vecină şi umblase tot pe lîngă ziduri, fără monoclu, privind pe furiş toate umbrele. Faţada casei lor era bine luminată de un felinar. Aşteptă cîtva timp lîngă colţ, nu cumva să se mai afle cineva care ar fi voit să intre, apoi lungi pasul şi deschise uşa nervos, privind în jos. Odată ajuns în odaia lui îşi puse din nou monoclul şi se privi în oglindă triumfător/ zîmbind şi salutîndu-se de nenumărate ori. Apoi,- cu o infinită grijă, începu să-şi dezbrace tunica, cercetînd fiecare buzunar în parte, nu cumva să fi strecurat din nebăgare de seamă ceva. O scutură bine de praf, strînse. cu atenţie pantalonii, curăţă chipiul şi, cu o agreabilă emoţie, în vîrful picioarelor goale, intră în odaia ItnrBăleanu, abia deschizînd uşa. Se apucă să aşeze lucrurile aşa cum au fost, tremurind.

A doua zi dimineaţă aşteptă cu oarecare nelinişte întoarcerea locotenentului. îl auzi venind către ceasurile opt şi ducîndu-se imediat să-şi facă baia. Apoi Băleanu se culcă; dînd ordin ordonanţei să-1 deştepte la trei după amiază. Vădastra plecă în oraş cu-inima uşoară. Se întreba, acum, cum să afle de la Băleanu, şi fără ca acesta să bănuiască ceva, zilele cînd va fi de jurnă pe regiment, ca să-şi poată pregăti din vreme plimbările în uniformă • militară, Plănuia să-şi dea mtîinire cu una din cunoştinţele lui întâmplătoare.— croitorese, modiste, ucenice – şi să mănînce împreună întivo circiumă mai retrasă, în care ştia că nu riscă să fie recunoscut, nici cercetat cu prea multă suspiciune..

Se întrevedea cu o limpede preciziune, trecînd pe străzi la braţul fetei, salutînd în dreapta şi în stînga *şi continuîndu-şi totodată monologul. „Cred şi eu că te surprinde văzîndu-mă în uniformă, i-ar fi spus, căci n-ai fi bănuit, după înfăţişarea mea, care era adevărata mea profesiune! • Nici acum n-ai s-o poţi afla în întregime, pentru că, înţelegi de ce, n-am să-ţi pot destăinui totul. Sînt ofiţeri si ofiţeri, dragă fată. Majoritatea îi cunoşti şi tu — d-ăia pe care îi vezi pe stradă, neserioşi, cu ochii după femei. Ofiţeri de trupă, aşa le spunem noi, la Statul Major. Sînt nişte inculţi, lipsiţi de ambiţie, cu preocupări meschine. Dar, în afară de aceştia, mai există 6 elită, creierul întregii armate. Noi ducem tot greul, noi facem planurile secrete; noi*ne ocupăm de spionaj şi contraspionaj. Unii din noi, foarte puţini, se înţelege, şi cei mai dotaţi, avem însărcinări extrem de delicate. Uneori, de o asemenea misiune atîrnă nu numai viaţa noastră — asta n-ar fi nimic, ce contează o viaţă ? — dar atîrnă existenţa ţării întregi, liniştea Europei, chiar. Evident, misiunea noastră ne impune'cea mai mare discreţie. Noi doi ne plimbăm acum pe stradă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Şi deodată, văd trecînd în faţa mea un *anumit* om, care îmi face semn, în aşa fel încît poţi fi sigură că numai eu am' să-1 văd. De semnul acesta poate atîrnă viaţa unei personalităţi importante în ţara' noastră. Zic, *poate,* pentru că, înţelegi şi tu, nu-ţi pot spune mai mult ; am dat numai un exemplu, dar s-ar putea să fie cu totul altceva ; bunăoară, prinderea unui primejdios spion, sau o declaraţie de război, sau furtul unui document secret, şi cîte altele... Atunci, la semnul aceia, eu m-aş preface că-mi aduc pe neaşteptate aminte de ceva. M-aş uita, să zicem, la ceas, sau aş răsfoi agenda, să. verific o adresă sau o mtîinire. Ăsta e un exemplu, .ca să înţelegi cum se întîmplă lucrurile între noi. Apoi mi-aş cere scuze, spunîndu-ţi o minciună oarecare – şi aş dispare. Unele, nu-ţi pot spune, dar nici prin gînd nu-ţi trece

în ce locuri extraordinare ne adunăm noi, cei cîțiva din serviciul de contrainformații militare. Realitatea întrece cu mult imaginația, ascultă-mă pe mine. Sînt cazuri cînd mici nu ne cunoaștem între noi, căci fiecare e șeful unui serviciu secret special, și ne adunăm numai cînd sînt chestiuni grave și urgente de rezolvat. Dar sîntem îmbrăcați în așa fel — nu-ți pot spune mai mult — încît chiar dacă ne-am cunoaște, nu ne putem recunoaște. Unii își schimbă și glasul, iar alții nu .vorbesc deloc, ci scriu ce vor să spună pe o tăbliță, scriu, evident, cu majuscule, ca să nu se trădeze... Și cîte altele J... Dacă ai ști măcar prin ce primejdii trecem, fiecare din noi, ca să ajungem la locul de întîlnire ! Și secretele pe care le cunoaștem noi ! Ar fi de ajuns să spunem cîteva cuvinte, câ să dispară un om ; și nu un oarecine, ci o figură importantă. în fond, noi aceștia cîțiva de la conducere, ținem cu adevărat destinele țării în mînă. Guvernul, miniștrii, toate mărimile de care auzi vorbindu-se în dreapta și în stînga, sau citești în ziare, nu sînt decît instrumentele noastre» Păpuși, dragă fată, simple marionete în mîna mea sau a altuia din conducere. Ce contează un guvern ? Dacă vreau eu, sau altul, îl schimbăm cum ai zice «bună-ziua». Numai că, pe noi nu ne știe nimeni. Conducem din umbră, asta, e forța noastră. Chiar dacă cineva ar voi să ne facă rău, n-ar ști cum să ne lovească, pentru că sîntem invizibili. Dai' imediat ce am simțit că un ministru, sau chiar un prim-ministru, vrea să ne facă rău, îl dăm imediat jos. Lumea citește a doua zi în- jurnal că domnul cutare a demisionai dar nimeni nu știe că, e victima noastră. Și cîte altele»,,. Te-ai fi întrebat, poate, de ce merg eu acum cu tine, cînd aș putea să intru în cel mai elegant salon și, mai ales, de ce îți spun eu ție toate lucrurile acestea atît de importante. Mai întîi, fii sigură că nu ți-am spus nici a mia parte din secretele noastre, și tot ce ți-am spus nu e decît un exemplu aproximativ de cum se întîmpla lucrurile în viața noastră. Iar în al doilea rînd, ție nici prin gînd nu-ți trece care e misiunea mea în acest moment. Poate — zic, *poate,* ca să dau numai un exemplu — eu trebuie să mă aflu într-o anumită zi, la o anumită oră, pe o anumită stradă, în așteptarea unui mesagiu extrem de important.- Tu ai impresia că am ieșit împreună ca să mîncăm și te întrebi de ce-am ales tocmai acest restaurant dosnic, cînd am fi putut cina în cel mai elegant local sau într-un separeu la Șosea. Asta e, să zicem, impresia ta. în realitate, ca să-ți dau un exemplu, eu am ales aceasta stradă sau această circiumă pentru că *aștept* ceva. *Ce,* nu-ți pot spune..," Vădastra filmă așa timp îndelungat plimbarea lui cu o prietenă, îmbrăcat ofițer, și convorbirea care fără îndoială ar fi avut loc. Nu se abandonase decît după oarecare rezistență acestor reverii, ale căror delicii îl îmbătau. Dar, de data asta, întîmplarea de cu seară îi justifica orice închipuire ; la- cel dintîi prilej, cînd Băleanu va fi plecat la regiment pentru toată noaptea, își va da cu adevărat întîlnire cu una din fete și se vor plimba pînă tîrziu împreună. . ^ ,

De abia cînd, într-o seară răcoroasă de la sffrșitul lui august, au coborît în gara Ulm, Ioana se simți din nou fericită. în acea clipă uită tot și se strînse aproape de Ștefan. Era din nou ca înainte ; ca înainte de Marea Scenă.

în acea noapte nu putuse citi așteptîndu-1. îl auzi, pe la două, deschizînd ușa, și se coborî repede din pat ca să-1 întîmpine. „Ce s-a întîmplat? fi întrebă ea speriată. Ce s-a întîmplat cu tine ? !" Ștefan o privi absent, încereînd să zîmbească. Era pămîntiu și arăta extrem de obosit. Trecu pe lîngă ea fără s-o sărute și se lăsă să cadă într-un fotoliu. „Ce s,a întîmplat V îl întrebă clin nou Ioana apropiindu-se de el și apueîndu-i mîna, „Tu ai citit ..Viața Românească ? o întrebă el cu un efort. Tu citești vreodată „Viața Românească"" ?..." „Cîteodată, șopti Ioana. Dar de ce mă întrebi ? Ce s-a întîmplat ?..." „L-a cunoscut și el pe Anisie^ spuse Ștefan. L-a întîlnit și eh L-a întîlnit înaintea

mea... Acesta e destinul lui, de altfel, adăugă silindu-se să zimbească. El, prototipul, el creează modelul ; eu nu fac altceva decît să~i calc pe urme, să-1. imit, sa mă modelez după el..."

Ioana se aşează alături de el, pe fotoliu, şi—i cuprinse umerii cu braţul. „Ştefan, îi şopti. Ştefan..." „Ca şi atunci, pe stradă, continuă el cu acelaşi zîmbet silit. Dacă n-ar fi existat el, şi existenţa mea ar fi fost alta,.."

Ioana încercă să-1 facă să tacă, strîngîndu-1 foarte aproape de ea. Dar Ştefan se desprinse uşor din braţele ei şi reîncepu : „Viaţa oricărui om este în bună parte opera intîmplării, dar în cazul nostru nu mai e vorba de întîm» plare. Noi-nu ne-am întîlnit întîmplător, aşa cum se întîl» nesc toţi ceilalţi oameni. Tu m-ai confundat cu el, aşa cum, probabil, m-a confundat şi Anisie. Tu m-ai confundat cu cineva de care erai deja îndrăgostită..." „Nu e adevărat ! ţipă Ioana ridicîndu-se în picioare. Ţi-am spus de-atitea ori că nu e adevărat...‹* „Iar el, Anisie, continuă Ştefan, m-a confundat probabil cu cineva pe care-1 cunoscuse deja, cu care. mai stătuse de vorbă, şi cu care se înţelesese destul de bine ca să i se poată destăinui..." „Nu e adevărat ! îl întrerupse Ioana, înţelegind că nu mai poate evita Marea Scenă. Pe el nu l-am iubit nicodată aşa cum te-am iubit pe tine, îndată ce te-am zărit..." „Dar tocmai asta e tragedia, vorbi Ştefan cu o stranie linişte în glas, că nu m-ai zărit pe mine, ci pe el. N-a fost un *coup-de-foudre,* ci o confuzie. De,ce 1114 vrei să înţelegi? ! Eu nu existam pentru tine, şi n-aş fi existat nici acum, dacă n-ar fi fost el. Dacă m-ai fi zărit înainte de a-1 fi cunoscut pe el, nu m-ai fi remarcat..." „Dar atunci nu m-ai fi remarcat nici tu pe mine", îl întrerupse Ioana, stăpînindu-se.

Ştefan o privi nedumerit, „E adevărat, vorbi el tîrziu. Şi asta e tot atît de grav. Asta înseamnă că dragostea şi viaţa noastră e întemeiată pe un echivoc. Nimic nu ne-ar fi adus împreună, dacă nu era la mijloc o confuzie. Am fi trecut unul pe lîngă altul, poate chiar fără să ne.fi privit»

Nu ne-am fi întîlnit niciodată, nu ne-am fi iubit..." „De unde ştii ? îl întrerupse Ioana. De unde ştii că nu ne-am . fi întîlnit niciodată ?"

Şi văzîndu-1 că tace, îl cuprinse din nou în braţe, înspăimîntată. „Iubitul meu, şopti. Iubitul meu î Te-aş fi căutat pînă la sfîrşitul pământului şi tot te-aş fi întîlnit !..." „Dacă nu exista el, n-ai fi avut cum să mă recunoşti, vorbi însufleţindu-se deodată Ştefan. Ca să mă poţi iubi pe mine, ai avut nevoie de un model, a cărui copie,, mai mult sau mai puţin perfectă, eram eu... Dacă măcar am fi fost deosebiţi, continuă el aproape în şoaptă, dacă măcar am fi fost tot atît de deosebiţi fiziceşte pe cît sîntem de diferiţi la minte şi la suflete !... Dar, aşa cum sîntem, mă simt necontenit vinovat faţă de el ; ca şi cum i-aş fi contrafăcut semnătura şi aş fi încasat o moştenire care nu mi se cuvenea mie, ci lui..." „Taci ! ţipă Ioana, speriată. Taci ! Ai să mă înnebuneşti..." Şi izbucni în plîns, lăsîndu-se să cadă, moale, pe braţul fotoliului. Ştefan începu s-o mîngîie pe păr, obosit, oarecum absent, „Şi te iubesc, totuşi, foarte mult, şopti el tîrziu. Te iubesc mult mai mult decît pe cealaltă..." Ioana se trezi brusc şi-şi înălţă fruntea. „...Am întîlnit-o anul trecut, continuă Ştefan fără s-o privească, şi am crezut că aş putea şă vă iubesc pe amîndouă aşa cum ne-ai iubit şi tu pe amîndoi, deopotrivă. Dar mi-e peste putinţă. Pe tine te iubesc mult mai mult... Uneori parcă m-aş simţi îndrăgostit şi de ea, dar îmi dau repede seama că nu sînt, că mi se pare numai. Mi se pare aşa pentru că aş vrea să mi se întîmple un miracol : aş vrea să pot iubi şi eu, ca sfinţii, mai mulţi oameni cu aceaşi tărie cu care te iubesc .pe tine. Dar.nu pot... Nu te pot iubi decît pe tine !..."

Ioana nădăjduise zadarnic, în acea noapte, în dimineaţa, următoare, în zilele care au urmat, să afle mai mult. „Este o fată pe care am întîlnit-o anul trecut, răspundea Ştefan. Dar n-o pot iubi ; nu te pot iubi decît pe tine... Tu ai avut mai mult noroc ca mine, adăugase el într-o zi, tu ai putut •iubi doi bărbaţi în acelaşi timp." Ioana îl"privise lung, cu o

r

•oboseală trista *în* priviri. Ar fi vrut să-i răspundă, dar **se** simțea vlăguită, aproape **indiferentă.** Atunci înțelese deodată cît fusese de zadarnică, de grotescă chiar, Marea Scenă. Nu se putuse stăpîni, **în** acea noapte, şî nu avusese timp să-i spună toate acele fraze pe care le pregătise **cu** ani înainte ; începuse să plîngă prea devreme. în Marea Scenă pe care o repetase ea mental de nenumărate ori ar fi trebuit să izbucnească în plîns mult mai tîrziu. Dar parcă totul i se părea, acum, inutil, fără sens. îi rămăsese doar o neînțeleasă ohoseală în toată ființa ei, un pustiu fără nume ; parcă s-ar fi clătinat ceva în adîncui el parcă s-ar fi schimbat ceva în jurul ei, fără să-şi dea seama ce. ~ „Aici. pe pămînt străin, îi spusese Ştefan în Iugoslavia, ştiu că eşti numai a mea. în țară, înainte de a te fi 'întîlnit, ți-au plăcut locuri pe care nu le-am văzut împreună. Dar aici, pe străzile acestea, calci acum pentru întîia oară, alături de mine..." îi plăcea să-1 asculte vorbindu-i astfel. Şi totuşi ceva, în adîncui ființei ei, rămînea pasiv, inert. Doar cînd au trecut frontiera elvețiană şî. a ştiut că se apropie de Ulm, a început să se trezească. Ajungem . la Ulm, îşi repeta ea, ca şi cum nu i-ar fi venit să creadă.

Cînd era mică, mama îi arăta un album cu cărți poştale ilustrate. Punea mîna pe cîte una *Sm* ele şi întreba ce e. Ulm, i-a răspuns ea odată. **Nu** înțelegea de ce„ dar numai de răspunsul acesta şi-a amintit mai tîrziu : Ulm. La Ulm fusese odată unchiul Liviu, fratele tatălui, pe care ea nu-1 cunoscuse ; murise cînd avea trei ani. Unchiul Liviu era singurul membru bogat al familiei; tatăl Ioanei era profesor de istorie la liceul de băieți clin Tîrgovişte, iar surorile lui rămăseseră **în** Ardeal şi se măritaseră, cea mare cu **un** notar, cealaltă **cu** un preot, într-**un** sat de lîngă Sibiu. Unchiul Liviu studiase ingineria-, apoi se întorsese **în** țară şi instalase o rafinărie la Cîmpina. Murîise destul de tînăr încă, într-**un** accident, şi după moartea lui, tatăl Ioanei moştenise destul ca să-şi cumpere o vie lîngă Tîrgovişte şi* cîțiva ani în urmă, cînd a fost strămutat la un liceu din Bucureşti, o casă în cartierul Cotroceni. „în ce oraş din lume ți-ar place să trăieşti ?" Acesta era jocul la modă la liceul „Regina Măria", în toamna cînd venise Ioana, Celelalte fete răspundeau Paris, Veneția, Napoli, Bombay. „Ulm", răspunse Ioana. „Dar de ce ?" o întrebaseră. „La Ulm e cea mai înaltă catedrală din Germania", spusese ea repede. Dar ştia bine că nu pentru asta i-ar fi plăcut să trăiască acolo.

Visul ei în primele clase de liceu, era să intre în corespondență cu o fată din Ulm, care s-o invite la ea într-o vacanță de vară. De aceea i-a plăcut să învețe limba germană. Apoi, într-o zi, l-a cunoscut pe Dan, fratele colegei ei de bancă, Steila Ciuceanu. Erau în clasa a patra de liceu ; Dan era într-a şasea şi era poet. Publica versuri in.revistele din provincie, şi uneori Steila aducea revistele la şcoală şi i Ie arăta. După ce l-a cunoscut, i se părea adesea că se recunoaşte în fetele acelea suave şi singuratece pe care le cînta Dan. Se recunoştea mai ales într-un poem care începea aşa : „îți plimbi melancolia în burg vetust, germanic../' E Ulm I exclamase ea, şi simțea cum i se bate inima. Voise să-1 întrebe cînd s-au reîntîlnit, dar în acea zi Dan i-a vorbit de *Tinerețea Melaniei,* romanul unui tînăr scriitor. Ciru Partenie. Ce nume curios, Ciru, spusese Ioana. N-am auzit pînă acum.de un asemenea hume, Ciru... Dar nici *Tinerețea Melaniei* nu semăna cu nimic din tot ce citise ea pînă atunci ; un roman simplu şi totuşi straniu, tulburător, obsedant. Ioana se simțea deja îndrăgostită, simțea că numai o dragoste ca în *Tinerețea Melaniei* merită să fie trăită,- că numai o femeie ca Melania cunoscuse cu adevărat dragostea, O tulburase mai ales începutul romanului : un tînăr intrase într-o dimineață într-o şcoală primară de fete dintr-un oraş de la Dunăre. „Aş vrea.să consult cataloagele de acum optesprezece, nouăsprezece ani, spuse el. Aş vrea să aflu numele unei fete care- a învățat aici acum vrea

18, 19 ani. O chema Melania... Aşa începea romanul. Nu, eu n-ara cunoscut-o, spunea el. Un bun prieten al meu, care e acum bolnav, la Davos, m-a rugat să mă interesez de această fată, Metania. Nu-şi mai aduce aminte numele de familie. Ştie, doar, c-o cheamă Melania. Nu, eu nu curlosc pe nimeni în oraş. Am sosit azi dimineaţă şi de la gară am venit direct aici, la şcoală. Aş vrea să pot pleca cu trenul de seară ; e un tren la nouă fără cinci..."

,,E un tren la nouă fără cinci", devenise formula obişnuită la „Regina Măria" cînd una din fete voia să spună că hu mai e nimic de făcut, că e zadarnic să mai spere ceva, că o situaţie e definitiv hotărîtă. *Rien ne va plus !* Ioana auzise, mai tîrziu, strigînd erupierii la Cazinoul din Sinaia. Asta înseamnă că e un tren la nouă fără cinci, traduse ea în gînd, înseamnă că numai e nimic de făcut. *Les jeux soni faits !* Sebastian, eroul din *Tinereţea Melaniei,* nu mai putuse niciodată prinde trenul de seară de la nouă fără cinci.

La Sinaia fusese în vara cînd îşi luase bacalaureatul. Ştia, atunci, că-1 iubeşte pe Ciru Partenie şi că, în toamna viitoare, se va înscrie la Facultatea de Litere. In acea vară, la Sinaia, d-na Bologa primi cea dintîi cerere în căsătorie pentru Ioana. Era un căpitan medic care voia să-şi deschidă în toamnă un cabinet medical la Bucureşti. „E mai sănătos aşa, stimată doamnă, îl auzise Ioana de pe verandă. Vîrsta de 17-18 ani e vîrsta ideală pentru mariaj. Ce nevoie să mai studieze ? Că domnişoara nu e fată săracă, să muncească pentru a-şi cîştiga viaţa. Eu dacă îmi deschid un cabinet medical în Cotroceni, îmi am clientela asigurată..." „Domnul căpitan ne jinduieşte casa, spuse în acea seară bătrînul Bologa, zîmbind blajin. Asta 1-a făcut să se hotărască aşa de repede. Vrea să-şi deschidă cabinet în Cotroceni..." „Pe mine e inutil să mă întrebaţi, spuse Ioana, Eu mă înscriu la Facultate. Puţin îmi pasă la ce speră domnul căpitan." (Căci medicul spusese, la despărţire : „Eu tot sper că domnişoara Bologa îşi va schimba hotărîrea,..").

Şi, în gînd, -Ioana adăugase: „E un tren, la nouă fără cinci..."

Citise şi recitise toate cărţile lui Partenie şi citea necontenit. La Seminarul de Literatură Română era probabil cea care citise mai mult, Dar era timidă şi îşi găsea anevoie cuvintele cînd trebuia să vorbească nepregătită. Doar cînd îşi pregătea şi scria de acasă lucrările de seminar se simţea sigură pe ea. Şi cînd, după o asemenea lucrare asupra personagiilor feminine din opera lui Partenie, asistentul profesorului se ridicase şi începuse s-o critice, Ioana tresărise. Toată interpretarea ei, spunea asistentul, era greşită, pentru că nu ţinuse seama de influenţa lui Hamsun şi Rilke asupra operei lui Partenie. Femeile lui, începînd cu Melania se resimţeau de lecturile din Hamsun şi Rilke, citiţi, bineînţeles, în traduceri franceze, pentru că, aşa cum mărturisise într-un interviu, Partenie nu ştia altă limbă. Dar întreaga lui operă e inspirată de motive germanice..;

„îţi plimbi melancolia în burg vetust, germanic..." îşi amintise atunci Ioana, Cînd, mai tîrziu, 1-a cunoscut pe Partenie, 1-a întrebat odată care sînt autorii lui favoriţi., „Sînt atît de mulţi, încît nici n-aş putea să ţi-i înşir pe toţi", răspunsese el. „Dar Hamsun şi Rilke ?" întrebă din ^ nou Ioana. „Şi ei, şi alţii ca ei, mai mari ca ei..." „Ţi-ar place să trăieşti la Ulm ?" îl întrebă pe neaşteptate Ioana, privindu-1 în ochi. „La Ulm ? se mirase el. Nu-mi spune nimic asta. Ce e la Ulm ?..." „E cea mai înaltă catedrală din Germania, vorbise repede Ioana. Dar nu e numai atît. Se pare că e foarte, foarte frumos. Visul meu e să pot ajunge într-o zi la Ulm.,." „Din fericire, spusese Partenie zîmbind, ţi-ai ales un vis foarte uşor de izbîndit..." „Evident că vom merge întîi la Ulm", îi spusese Ciru în seara logodnei. Fusese nervos şi prost dispus toată seara. Venea doar a treia oară în casa de la Cotroceni. Prima oară, se adresase pe neaşteptate d-nei Bologa : „Aş vrea să vă comunic o veste şi nu îndrăznesc sâ mă întreb cum o să reacţionaţi. Ioana şi cu mine am hotărît să ne căsătorim.

•Ara venit să vă cerem asentimentul..." A doua oară fusese invitat la masă. Bătrînul Bologa încerca din cînd în cînd să-i vorbească, dar Ciru îl asculta cîteva clipe absent, clătinînd din cap, apoi se adresa Ioanei. Nimeni n-a ştiut, în afară dej ei doi, că în seara aceea se vor logodi Aduseseră verighetele, şi"puțin timp după venirea lui Ciru au sosit sticlele cu şampanie deja frapată. Atunci le-au spus : „Ne logodim !" Doamna Bologa a început să lăcrămeze. Probabil că asta l-a indispus pe Ciru, îşi spunea Ioana, văzîndu-1 cum tace, fumînd țigară de la țigară, şi-i priveşte pe rînd, fix, aproape cu asprime, ca şi cum s-ar fi trudit să-i recunoască. Au hotărît să facă nunta în şase săptămîni, în preajma vacanței. ^Evident că vom merge întîi la Ulm, repeta din cînd în cînd Partenie. Dar am să te las să vorbeşti numai pe tine. Eu nu ştiu nemțeşte..,"

Voiajul de nuntă, cu Ştefan, l-au făcut în Italia, „O să mergeți altădată la Ulm, o sfătuise d-na Bologa. Aveți timp, Sinteți tineri O să vă tot plimbați, toată viața..."

* Au ajuns în spatele Catedralei cînd se întunecase de-a bineiea. Se zăreau cîteva vitraliuri luminate. Apropiindu-se, au auzit amîndoi, ca venite într-o mare taină, foarte uşoare.acorduri de orgă. „Să rămînem aici, spuse Ştefan, E maifrumS¥^,^î?arcă_arcînta pentru oameni din alt ve.°.c. şopti Ioana foarte emoționată. Poate că nici n-ar trebui să ascultăm. Să nu facem vreun păcat../' Ioana, remarcase mai de mult Ştefan, răspundea uneori cu o uimitoare precizie propriilor lui gînduri într-adevăr, orga aceea parcă ar fi cîntat pentru oameni din alt veac, „Sper că ai să te opreşti la Nurnberg, îi spusese Biriş înainte de plecare. Lasă Pădurea Neagră, lasă Ulm şi He'idel'bergui, şî castelele din valea Rhinului. Toate astea sînt din alt veac. D-ta ai nevoie de o baie de istorie contemporană, ca să te trezieşti.; du-te la Nurnberg, du-te la • Berlin, să-ți dai seama eu ce sos vom fi mîncați, să priveşti Istoria în marş... Dar, în fond, de ce la Ulm V* îl întrebase ei „E un vis al Ioanei, e un vis al ei din copilărie, spusese Ştefan, şi vrea să i-1 împlinesc."- Biriş începuse să rîdă. Ar trebui să te fereşti de visele din copilărie, spuse ei Din noaptea aceea, Biriş nu-1 slăbea deloc cu glumele lui apăsate, țărăneşti *Le chef d' osuvre inconnu,* numea el tabloul lui Ştefan. Şi i-1 descria aşa cum şi-1 închipuia el : o pînză acoperită pînă Ia refuz cu tot felul de culori, în care nu se mai putea distinge nimic. Doar ochiul d-tale crescut în lumina supranaturală din camera *Sambo,* poate descifra în pasta aceea multicoloră- miturile pierdute ale copilăriei. „Du-te mai bine la Nurnberg, adăugă Biriş, ca să vezi cum se motorizează miturile în ziua de azi..." „Mai bine să mergem,' şopti din nou Ioana. Să nu iacem vreun păcat." . • .

La cîțiva paşi, în coasta catedralei, era o berărie. Intrară, şi iui Ştefan îi plăcu de la început ; era şi ea din alt veac, cel puțin de pe vremea bunicilor. Ioana se simțea fericită, melancolică, şi i se părea că ascultă, povestit de un altul/ propriul ei vis. îl asculta pe Ştefan vorbindu-i despre domnul acela cu mustăți groase, ca ale Kaiserului, şi cu. mînecile suflecate, oftînd la răstimpuri în fața unei halbe de bere. „Seamănă cu Tăzlăoanu, arendaşul viei noastre de la Rîmnicu-Sărat."."

începu să-i povestească o întîmplare cu Tăzlăoânu, dar după cîteva minute se opri încruntat. Observă că uri tînăr se ridicase de la masa vecină şi se apropiase de ei Figura i se părea oarecum cunoscută, dar nu ştia unde s-o situeze. „Mă scuzați, Ie spuse. V-am auzit vorbind româneşte şi am chiar impresia că ne-am cunoscut. Anul trecut, în tren, dacă nu mă înşel... Era şi profesorul Antim..." Se-prezentă, foarte corect. Se numea Ioachim Teodorescu şi venise pentru studii .de arheologie în Germania. Nu mai întîlnise de mult romînjfşi le cern

voie să rămînă o clipă la masa lor.,Ştefan îl pofti să sa aşeze, ascunzîndu-şi anevoie plictiseala. Ioana îl privea deznădăjduită, parcă l-ar fi implorat să nu se aşeze, să dispară. 11 recunoscuse imediat; era tînărul cu ochii vineți care-1 fixase pe Ştefan în tren, vara trecută, cînd se duceau la Predeal ; tînărul cu care vorbise întruna profesorul Antim. Dar loachim Teodorescu nu observă nimic şi se aşeză foarte încîntat şi mulțumindu-le. „Cînd am auzit vorbindu-se româneşte, le spuse, m-am întrebat cine-ar putea fi. Aici, la Ulm, nu prea se opresc românii, E un oraş frumos, dar sînt atîtea alte oraşe frumoase în Germania.,. în fond, ce v-a făcut să vă opriți aici ?..»"

Auzi ascensorul apropiindu-se la etajul lor, paşii lui Băleanu şi, Toarîevag, cîteva şoapte. Spiridon Vădastra stinse lampa de birou, nu cumva să se vadă lumina pe sub uşă cînd ceilalți vor intra şi, în vîrful picioarelor, se apropie de perete. Nu se înşelase. Locotenentul era însoțit de o femeie. O auzi cum calcă, ținîndu-şi răsuflarea, şi-1 auzi pe el şoptind : „Stai să aprind lumina, să nu te împiedici de ceva." Vădastra rămase mult timp la pîndă aproape de perete, neştiind ce să facă. I-ar fi fost peste putință să se culce, şi, pe de altă parte, nu îndrăznea să aprindă lampa şi să se reapuce de lucru, de teamă să nu atragă atenția celorlalți. în cele din urmă se hotărî să aştepte pe întuneric. Dar, după vreun ceas, începu să se plictisească. Aprinse lampa şi, călcînd cu toată talpa, ca şi cînd atunci s-ar fi coborît din pat, ieşi pe coridor îiidreptîndu-se spre baie. Trecînd prin fața odăii lui Băleanu, nu auzi nici un glas. Lumina era stinsă. Asta îl derută, pentru că el s-ar fi aşteptat să vadă lumină pe sub uşă. şi atunci i-ar fi strigat : „Ce, nu te-ai culcat încă, boerule ?" Dar aşa, fără pretext, nu avea ce să-i spună, şi se întoarse, călcînd apăsat în papucii de casă. Mai aşteptă cîtya timp, rozîndu-şi enervat unghiile. în cele dinurmă se dezbrăcă şi se întinse pe pat hotărît să nu adoarmă.

Somnul, totuşi, îl cuprinse după o jumătate de ceas. Nu-şi dădu seama cît dormise şi se trezi în panică. Privi ceasul cu cadranul fosforescent, pe care-1 aşezase lîngă el, pe măsuță : patru fără un sfert. în clipa aceea auzi deschizîndu-se uşa de la odaia locotenentului. Emoționat, se dădu jos din pat şi se apropie de perete. îi auzi cum trec prin coridor, de data aceasta fără prea mari precauții. Băleanu şoptea ceva femeii, dar oricît se trudi. Spiridon nu putu să prindă înțelesul vorbelor. Cînd fu să deschidă uşa de la intrare, Spiridon nu se mai putu reține şi, dîndu-se un pas înapoi, către pat, strigă : „Cine-i acolo ? Cine e ?" Locotenentul şovăi o clipă, dar cum îl auzi pe Vădastra repetînd întrebarea şi. bîjbîind uşa ca să găsească clanța, răspunse : „Nu te speria. Eu sînt." „Dar cu cine vorbeai ?" întrebă Vădastra, neîndrăznind totuşi să apară în pijama. „Nu vorbeam cu nimeni. Ți s-a părut".

Apoi deschise uşa de la intrare şi trase după el femeia. Cîteva clipe în urmă, Vădastra auzi cum coboară ascensorul. Crezu că Băleanu s-a dus s-o conducă pină jos. dar după zece minute de aşteptare lîngă perele îşi dădu seama că s-a păcălit şi se reîntoarse în pat. îi părea rău. acum că nu dăduse buzna în coridor, ca să-i surprindă. Dezamăgit, îl fură somnul şi nu auzi întoarcerea locotenentului tîrziu, dimineața,

, A doua zi, Băleanu îl căută la el în odaie.

„Te-ai cam speriat azi-noapte, începu el cu un mare zîmbet misterios. Acum pot să-ți spun. Nu te înşelaseşi, nu eram singur : eram cu o femeie." „Ah !" făcu Spiridon prefăcîndu-se surprins. „Nu. e ce crezi dumneata, se apără Băleanu. Nu e una d-alea, ştii, înțelegi ce vreau să. spun. E o femeie măritată. O iubesc de mult. Ca să-ți mărturisesc adevărul, rie iubim... Este o dragoste curată, pot spune. Eu aş fi vrut să divorțeze, să se despartă de soțul ei, dar ea amînă mereu. îi e greu, de altfel, căci e de o familie foarte bună şi bărbatul ei e un om bogat. Foarte bogat, pot spune, E în petrol are şi fabrici. Ea. deşi de

familie^ nu e bogată. Cu leafa mea de locotenent, înțelegi-... Poate mai tîrziu..." Se opri brusc, ca şi cum s-ar- fi sugrumat de o mare- emoție, şi....trase îndelung din țigară. „Ei ! felicitările mele ! exclamă Vădastra, neştiind ce să spună. Dar cînd. ai cunoscut-o ?..." „O cunosc mai de mult. N-ara îndrăznit să-i spun, ştii, că o iubesc. Veneam deseori pe la ei prin casă, mai ales că bărbatul ei e mai tot timpul la Ploieşti sau la Cîmpina, dar nu-i spuneam. Voiam* să văd întîi dacă şi ea are. față de mine aceleaşi sentimente. Numai după ce am înțeles, după privirile ei şi după cuvintele pe care mi le adresa, că şi ea mă^ iubeşte, atunci i-am spus;..- Şi atunci mi-a spus şi ea.o. Şi .ştii, am convins-o să vină la mine cînd bărbatu-su e îa treburile lui... E mai sigur.aşa..." „De mine ştie'ceva ?"• întrebă Spirirdon emoționat deodată. „Cum să nu ? I-am spus tot, .de îa început. Cine eşti, ce capacitate, mă rog, i-am vorbit aşa,,.ca despre un .prieten..." „îți mulțumesc foarte mult, făcu Spiridon umezindu-şi buzele. Cred că şi-a făcut o părere buni despre mine. I-ai spus- ce relații am. în ce familii buiie mă învîrtesc/şi preocupările rriele intelectuale ?..."

Locotenentul, Inelntat că discuția nu se mai poartă asupra vizitei din noaptea trecută, destăinui lui Spiridon tbt ce spusese despre el, încă din timpul cînd nu-şi mărturisise dragostea; cum Vădastra este un om care vede lumea altfel decît restul oamenilor, avînd preocupări deosebite şi' -o vastă' cultură ; ce putere de muncă are el, putînd face atîtea lucruri : avocatură, • filosofie, politică... ,J-aL.spus.-asta ? şopti înfrigurat Spiridon.-Şi ea ce zicea ?"

„Te cunoaşte acum tom nici prin gînd nu-ți trece, făcu locotenentul cu hotarîre.' Dacă-ți spun că.am vorbit mereu de dumneata../* „Da., dar' nici nu ştie cum arăt la față," îi întrerupse Spiridon cu un uşor regret în glas. „Are să te întîlnească într-o zi Mai tîrziu, căci acum se jenează... Ştii, nu-i convine să se; afle că mă- iubeşte- şi vine noaptea , la mine..," „E frumoasă întrebă Spiridon, Lodotenentul

II privi -cu seriozitate," lung, apoi plecă ochii în jos şi rosti, ca pentru sine : „E cea mai frumoasă femeie din Bucureşti !" Vădastra nu se putu reține să nu ofteze, copleşit. /„Bravo ! te felicit din inimă !" Băleanu,. totuşi, părea preocupat.- Aprinse....o țigară, silindu-se să-şi regăsească zîmbetul. Spiridon îl privea cu o mare intensitate, „Asta e, că deşi- ne iubim, totuşi e un.adulter, un păcat", vorbi-. cu gravitate locotenentul „Ce-are a face ? îl întrerupse nervos Spiridon. Cine se mai gîndeşte în zilele noastre la asemenea prostii ?... Dacă bărbatu-su o neglijează-..." „Evident-că o neglijează, spuse Băleanu,'dar aşa e viața' lui, tot pe la Cîmpina, pe la Ploieşti, prin străinătate.. Nu se poate cîştiga o avere de aproape o sută de milioane stînd acasă../ „Cît spui că are?! strigă Vădastra sărind . de pe scaun. O -sută de milioane ?.." „Poate atîta n-o' avea el, dar. pe aproape. Are nu ştiu -cîte terenuri la Cîmpina, care abia acum încep să fie exploatate ; plus acțiuni, plus consiliile de administrație la nu ştiu cîte societăți..'" „O sută de milioane !... repetă în neştire Vădastra. Auzi, Domnule, o sută de milioane !..." Se simți deodată năpădit de ură .şi- începu să se plimbe agitat prin cameră» „Cum e posibil ca un om oarecare să aibă o sută de milioane ?"• exclamă el Indignat, „Nu e un oarecare, îl apără Băleanu cu seriozitate. E un om priceput, şi apoi a avut noroc cu un unchi ai lui, care a cumpărat înainte, de război terenurile şi le-a lăsat moştenire, şi apoi, munceşte de dimineață pînă seară..." „Dar cîți alții nu muncesc, şi cu ce se aleg ? îl întrerupse Spiridon. Şi oameni capabili, care au un ideal în viață, nu aşa, simpli milionari.. Ce face eî cu atîția bani ? La ce-i folosesc milioanele ?..„ Să ani eu, domnule, banii lui, cîte nu aş face ?!" „Nu e. aşa de uşor pe cît îți închipui, spuse Băleanu. Trebuie săi te ocupi de milioane, căci nici ele nu-țl vin singure» Şi pe urmă, să nu crezi că un om atît de -bogat trăieşte mai bine ca noi Are mai multe griji ca noi şi din banii lui trăiesc şî •..alții pe de lături Sînt fel de fel de societăți de binefa-

cere şi aşezăminte şi mai ştiu eu ce, care vin mereu şî cer subvenţii..." „Ce înseamnă societăţi de binefacere ? exclamă exasperat Spiridon. Un pretext, ca să nu spui că nu vrei să ajuţi pe alţii. Eu, de pildă, dacă m-aş duce la el şi i-aş spune planurile mele, crezi că mi-ar da zece, cincisprezece milioane ?..." „Cam mult, zîmbi locotenentul. Am auzit că dă burse unor studenţi din satele unde sunt terenurile lui, dar sume mici." „Cred şi eu ! Pomană de cîteva mii de lei pe lună. Dar pentru o operă mare n-ar găsi bani, pentru un om capabil, cu planuri îndrăzneţe... ...Ei, dar lasă, adăugă el după o scurtă tăcere, poate că se întoarce roata, odată şi odată ! Oi găsi şi eu odată bani să-mi pun în aplicare planurile mele. Şi am să le arăt eu atunci^femheălor, ăm să-i învăţ eu minte pe toţi. Nu-i nimic : am aşteptat şi mai aştept. Dar într-o zi are să vină şî vremea mea. Atunci ai să-i vezi pe.toţi plecîndu-se în faţa mea, oferindu-mi milioanele pentru ca să-i iert. Dar n-am să iert pe nici unul. Pe nici unul !.., Auzi, domnule, o sută de milioane ! Şi eu dacă le-aş cere cincizeci, şaizeci de milioane, ar spune că sînt nebun. Şi ce lucruri mari n-aş face eu cu banii ăia. *Lucruri mari,* unice, de care s-ar vorbi în toată lumea, nu aşa, sonde şi rafinării..." Se opri deodată, extenuat, şi cu o nesfîrşită durere în suflet. Omul acesta de lîngă el cunoaşte un milionar, stăpînul unei averi de o sută de milioane, şi în loc să i-1 prezinte, să încerce să-1 convingă de valoarea lui, să se roage de milionar ca să-1 ajute împrumutîndu-1 cu o sumă importantă — omul acesta, aşa zis prietenul lui, se mulţumeşte cu o intrigă amoroasă care-1 va duce, fatal, la ruperea relaţiilor cu milionarul... Nimeni nu vrea să-1 ajute; dimpotrivă, dacă ar putea, i-ar pune piedici numai şi numai să nu se distingă, să nu-şi realizeze planurile. Ca d. Protopopescu, de pildă... Dar lasă, nu-i nimic... „Nu-i nimic, reluă el cu o voce scăzută şi gravă, privind în pămînt. O să vină odată şi vremea mea. Şi atunci am să ştiu cui să-i mulţumesc şi pe cine să mă răzbun,,. In timp ce alţii se lăfăiesc în milioane, unul ca mine, ridicat prin muncă şi voinţă, trebuie să facă apel în străinătate ca să fie înţeles şi ajutat..." îi păru rău, cîteva clipe în urmă, că şi-a trădat, deşi,numai în parte, taina cea mare. Locotenentul îl asculta cu o mirată curiozitate, dar nu-1 Întrerupse, nu-i ceru lămuriri. „Ei, dar n-are nici o importanţă ! exclamă Spiridon silindu-se să schimbe vorba, Astea sînt chestiuni personale. îmi pare rău că te-am întrerupt... Şi ziceai că e frumoasă, nu ?" Locotenentul dădu din cap, gînditor. Se vedea că nu mai are chef de destăinuiri. „Ei bravo, îmi pare bine, reîncepu Vădastra căutînd tonul de la început. Asta înţeleg şi eu dragoste ; o femeie care să te aprecieze, să-şi dea seama că eşti cineva, un om distins, un caracter, nu un oarecare... O asemenea femeie mi-ar conveni şi mie, o femeie distinsă, care să mă iubească şi să-şi dea seama..." Dar în acea clipă, îşi aminti că-i mărturisise locotenentului^ de nenumărate ori, aventurile sale eu femei din înalta societate, şi că regretul cu care vorbea acum l-ar pune într-o lumină defavorabilă. Se reculese. însă, şi continuă cu glas mai potolit. „Nu-i vorbă, am întîlnit şi eu destule femei distinse în viaţa mea... Mai ales una din ele, o femeie extraordinară, de care ţi-am vorbit că a fost şi pe aici... Mă iubea şi pot spune că mă iubeşte încă, mă iubeşte chiar foarte mult. Nu pentru că aş fi frumos, sau alte chestii din astea ; ci mă iubeşte pentru personalitatea mea, în sfîrşit, pentru ce am eu deosebit de ceilalţi, pentru caracterul meu... E adevărat, ea este o femeie care mă înţelege. îşi dă seama că sînt cineva. Dar oricum, nu-mi place viaţa pe care a trăit-o înainte de a mă cunoaşte pe mine. Este foarte bogată şi de-o familie foarte bună, poate cea mai bună familie din România, şi m-a rugat, m-a implorat chiar, să devină soţia mea. Dar n-am vrut eu. O căsătorie e un lucru serios. în cazul meu vreau să spun. Nu sînt un oarecare, să mă însor pentru bani sau din dragoste. Eu vreau ca soţia mea să ştie cine sînt şi să nu se mai fi uitat

în viața ei la altcineva. Din cauza asta n-am vrut s-o iau de nevastă; Nu-mi plăcea viața pe care a dus-o pînă m-a cunoscut pe mine,,.". Locotenentul îl asculta pe gînduri. După cîtva timp, își dete seama că ar'fi trebuit de mult să plece și se-ridică, încurcat, neștiirtd ce.cuvînt să spună la despărțire.,

„O să-ți vie greu să mă recunoști, ai să vezi ! îi repeta el cu. însuflețire. Nu insista, căci nu-ți pot spune nimic, ai să vezi mîine. Dar să fii exactă, să nu mă faci s-aștept, căci n-am să pot aștepta, ai să, înțelegi mîine seară de ce..." Aveau întîlnire la nouă și jumătate seara, la colțul șoselei -Bonaparte, Cu. un ceas mai înainte, Vădastra expedie ordonanța la -cinematografr spunîndu-i că n-are voie să se întoarcă acasă înainte de miezul nopții. Rămas singur, intră în odaia lui Băleanu • și se îndreptă către dulapul cu-haine. Avu o -ușoară- emoție cînd, trăgînd minerul ușii, i se păru că e închisă. Era numai înțepenită, și își notă mental acest amănunt pentru a înțepeni și el ușa dulapului, cînd va aduce înapoi uniforma. Apoi, *cu* hainele în brațe, trecu în odaia iui șl se îmbrăcă fluierînd. Nu se privi în oglindă, în tot acest timp, pentru că își scosese monoclul și nu-i plăcea să se vadă fără el.; mai . ales la lumina lămpii, ochiul de sticlă seînteia nefiresc, lăsînd impresia că celalt, cel sănătos, e un ochi stins, fără viață* Cînd sfîrși de îmbrăcat, se apropie de oglindă, își fixă cu meticulozitate monoclul, și, luînd poziția de drepți,, salută. Cum era fără chipiu, palma i se lipi de tîmplă și gestul acesta i se păru straniu. Lăsă repede mîna în jos. apropie fața mai mult, și" se privi mirai Era într-adevăr un alt om. Mustața proaspăt potrivită la bărbier înfrumuseța, prin linia ei precisă și tinerească, obrazul osos, neregulat-; monoclul fumuriu aducea o notă neverosimilă în ansamblul liniilor dure și comune ; părul, în seara aceasta, nu mai era atît de lipit de fruntea îngustă, și deși îi înălța oarecum figura, și așa destul de prelungă^ atenua

impresia de'morocănoasă seriozitate pe care o lăsa în general Spiridon. „Locotenentul Vădastra ! rosti el solemn urmărindu-și în oglindă mișcarea buzelor. Locotenent Spiridon Vâsilescu-Vădastra, din Roșiori L. Am onoarea să mă prezint, domnule colonel : locotenent Vădastra, din Marele Stat Major !... Am onoarea să vă salut *l* Sînt locotenentul Vădastra Spiridon. din Regimentul de Escortă Regală L."

Se opri, zîmbindu-și lung, familiar. Apoi, cu un gest pripit, își puse chipiul și, revenind în fața oglinzii, luă poziția de drepți, salută, cu figura impasibilă, și ^strigă : „Am onoarea să mă prezint Majestății Voastre : sînt Locotenentul Vădastra Spiridon, aghiotantul Majestății Voastre ! Am onoarea să vă salut ! Să fräiți !,.. Cine poate, oase roade !" adăugă el pe alt ton, luînd poziția de repaus. Dar își aminti că nu mai are mult timp pînă la întîlnire, răsuflă adîne, verifică bancnotele în portmoneu și - stinse lumina fără să se mai oprească în fața oglinzii. Chemă ascensorul și coborî.eu aceeași prudență. Profită câ lumina era stinsă în hol ca să-1 străbată repede. Apoi, odată ajuns în stradă, se îndreptă direct către stația de taxiuri, neîndrăznind să privească nici în dreapta, nici în stingă. .Șe sui în primul taxi, „O iei spre Șoseaua Bona» parte f" • • •

O zări de departe, aștsptîndu-l,"și făcu semn șoferului să oprească. Plăti,' iăsîndu-i 18 lei bacșiș, și-1 salută amical. Cînd se apropie de fată, aceasta nu-1 recunoscu Ia început, deși avea monoclul negru. Spiridon se -propti in fața ei, serios, și o salută. „Âm onoarea să vă salut ! Ce mai faceți, domnișoară ? Singurică ? Am onoarea să mă prezint; sînt locotenent Dimitrîe Cantemir din Marele Stat Major..." „Vai! strigă fata, Sînteți ofițer ? De ce-nu mi-ați spus ? !" „Ei ! eu te-am prevejiit că o să-ți fac o mare surpriză. Și asta încă nu-i nimic. O.să mai vezi și altele.,." Ii luă brațul, cu o sigură stăpînire de sine, și se îndreptă spre „Moara Roșie", unde plănuise din vreme să

ia masa. Un jandarm trecu pe lîngă ei şi îl salută apăsînd cadenţa. Vădastra îi întoarse salutul cu destulă căldură.. ,,E un recrut, spuse el. L-am văzut după cum bate talpa; Se uită la fată cu o expresie de triumf şi îi strînse braţul cu înţeles, zîmbind. „Dar ştii că te-ai făcut frumoasă de cînd nu te-am mai văzut ? N-am vrut să-ţi spun asta ieri, ca nu cumva să-ţi pierzi minţile şi să nu mai vii la întîlnire..." „Iar mă iei peste picior, făcu ea provocatoare. Parcă nu vă ştiu eu cum sînteţi d-stră ofiţerii..." „Să venim mai bine la fapte, o întrerupse Spiridon. Mie mi s-a făcut foame şi cunosc pe aici, prin apropiere, o circiumă de primul rang, unde venim de obicei noi, ofiţerii de la Statul Major.

Ştii, nouă nu ne place să frecventăm localuri pretenţioase şi proaste, unde se îmbulzesc toţi mitocanii, şi nu găseşti niciodată masă, iar: serviciul e execrabil. Noi, cînd vrem să petrecem, ne adunăm aici, că e mai izolat, are vin bun, şi putem rărnîne de vorbă netulburaţi. Poate acum o fi adus şi lăutari..." Apropiindu-se, Vădastra fu deodată cuprins de o stranie nelinişte ; dacă, din întîmplare, întîlneşte vreun ofiţer acolo, şi intră în vorbă cu el, se prezintă, îl întreabă ţlin ce regiment este, şi cîte altele ?L. Ar fi fost mai birie să verifice*localul. De aceea, odată ajuns în faţa cîrciumii, lăsă braţul Marioarei şi, scoţîndu-şi monoclul ca să nu atragi prea mult atenţia, intră hotărît înlăuntru. Nu zări nici o uniformă de ofiţer. Patronul îi ieşi înainte cu o figură supusă şi mirată în acelaşi timp. „Poftiţi... avem şi un separeu, către grădină. Poftiţi, domnule căpitan. Avem crap pescăresc, specialitate.^." Vădastra îl salută şi îi făcu semn, ştrengăreşte,' că mai e cu cineva, care-1 aşteaptă în stradă. Cînd intră a doua oară, cu Marioara, toţi ochii îl întovărăşiră, neîncrezători, pînă ce-i conduse patronul în separeu. Fata călca ruşinoasă, cu privirile plecate, şi totuşi foarte mîndră. „Păcat că n-avem şi lăutari, spuse Spiridon aşezîndu-se pe scaun., ar fi fost mai interesant,,."

Era o cameră simplă, cu două mese şi o fereastră care clădea în grădină. O perdea groasă, cîteva glastre cu flori şi o jumătate de paravan, care stătea rezemat de perete, ar fi astupat la nevoie, fereastra. Fata observă toate acestea cu linişte şi zîmbi. Curînd rămăseseră singuri şi se aştepta ca Spiridon să devină mai familiar, dacă nu chiar îndrăzneţ, dar el se mulţimii să-i apuce mîna şi să i-o strîngă, întrebînd-o la ce se gmdeşte. Apoi, în faţa zîmbetului ei încurcat, începu să-i vorbească. „Zi, îţi era greu să mă recunoşti, cînd m-ai văzut îmbrăcat ofiţer ? L. Cred şi eu ! Şi dacă ai şti tu ce mai urmează !..." îşi continuă povestea după obiceiul lui, întrerupt doar de patronul care le aduse ţuicile, coşuleţul cu pîine şi farfuriile pentru peşte. Din cînd în cînd Marioara îl privea mirată, gata să izbucnească în rîs. Nu-şi putea lua ochii de pe monoclul negru, şi glasul lui serios, monoton, cu cobo« rîri misterioase pe alocuri, începea s-o obosească. Nu înţelegea întotdeauna despre ce era vorba, şi uneori nici nu-1 mai putea asculta, mulţumindu-se să mănînce./ Vădastra îşi sporea volubilitatea cu cît trecea timpul şi cu cît era mai puţin întrerupt. Friptura îl ajută mult în această privinţă, căci fata lupta anevoie s-o taie în bucăţele mărunte şi s-o mănînce, el mulţumindu-se să înghită la răstimpuri, aproape pe nemestecate, cîte o bucăţică, în schimb îşi umplea mereu paharul cu vin şi| sifon. Nu-i plăcea să bea, dar în seara asta îşi simţea gîtul şi buzele uscate. î| exasperau doar desele intrări ale băiatului. „Nu te mai învîrti mă pe aici, că am eu grijă să te chem cînd o fi nevoie, îi spuse *în* cele din urmă întărîtat," „O fi crezînd că te dai la mine, şopti Marioara după ce plecă băiatul, şi că d-aia l-ai gonit." ,,Ei, de unde mai ştii ? făcu Spiridon bine dispus. Eu sînt om al dracului ! Nici cînd cu gîndul nu gîndeşti, te pomeneşti prinsă în braţe şi sărutată !..." „Nu mai spune !" se miră Marioara. „Rîzi tu, dar nu mă cunoşti. La cîte fete ca tine le-am sucit eu minţile». Şi se lăudau nevoie mare că aşa

şi pe dincolo, înţelegi ce vream să spun..." Fata izbucni în rîs, însă în acea clipă se deschise uşa şi o figură străină apăru, legănîndu-se, în prag. Vădastra întoarse enervat capul, crezînd că a intrat din nou patronul sau băiatul să toarne vin în pahare. Dar simţi cum tot sîngele i se scurge din vine şi rămase împietrit, nevenindu-i parcă să-şi creadă, privirilor. In prag şovăia, luptîndu-se eu ameţeala, învăţătorul Gheorghe Vasile, Tata ! îi trecu atunci prin minte şi i se păru absurdă simplitatea cu care i se înfăţişa acest gînd. Marioara întoarse şi ea capul, mirata de paloarea şi tăcerea bruscă a lui Spiridon. Omul din prag i se părea cu totul inofensiv, aşa cum se sprijinea zîmbind de clanţă, cu pălăria lui largă apăsată chefliu pe ceafă, cu tunica de învăţător de ţară descheiată, cu pantalonii de dimie murdăriţi. Patronul apăru cîteva clipe în urmă lîngă el, încercă să-1 tragă înapoi, şoptindu-i ceva k urechie, dai^ omul era cu chef şi-şi smulse braţul, făcînd un pas în cameră, scoţîndu-şi pălăria şi salutîndu-1 respectuos pe Spiridon. „E beat !" şopti Marioara cu oarecare teamă.

Dar Vădastra nu-şi îngădui să răspundă. îşi duse mîna ia frunte, înghiţi greu, .de mai multe ori, apoi apucă paharul din faţă şi-1 sorbi. Tata ! M-a prins tata ! îi răsuna în minte. Ce mă fac acum ? !" „Văd că masa asta e liberă, vbrbi cu greutate învăţătorul adresîndu-se patronului, care rămăsese încurcat în mijlocul odăii, privind cînd spre Vădastra, cînd spre noul venit.. Dacă domnul colonel nu se supără../ Locotenent ! sînt locotenent ! îi trecu prin minte ; nici nu cunoaşte gradele S Se vede că e afumat!... Gîndurile acestea, cît erau de absurde, îl linişteau, şi Spiridon se agăţa de ele, încurajîndu-se, repetîndu-le, sporindu-le rezonanţa în conştiinţa lui înspăimîntată. „ ...Sau poate.n-o fi colonel, adăugă văzînd că.Spiridon-nu-i răspunde şi nu se încumetă nici să-1 privească. Prea-e-tânăr ca să fie colonel. Tpoate o fi-maior, ce zici *Y''*.

„Domnu' Vasile, vă rog ! încercă patronul, să-1 poto* lească.. Poftiţi dincolo... Faceţi deranj aici..." „Dacă dumnealui nu se supără, continuă învăţătorul, şi nici domnişoara, adăugă făcînd încă un' pas spre masa lor şi salutînd respectuos, mi-ar face chiar plăcere să. stăm împreună..." „...De altfel noi plecăm, spuse brusc Vădastra adresîndu-se patronului. Să faci plata te rog !..." „Ah, mă rog, asta nu ! protestă bătrînul apăsînd cuvintele. Asta o pot considera o insultă şi noi învăţătorii, apostolii neamului, nu ne lăsăm insultaţi... Nici chiar de ofiţeri... Am zis : nici chiar de ofiţeri..." „Nu intra în vorbă cu el, că e beat", şopti din nou Marioara. Vădastra ridică din umeri şi-şi turnă încă un pahar cu vin. Tatăl său îl privi lung, apoi se aşeză pe un scaun de la masa vecină, dar în aşa fel încît să-1 poată vedea. „Mare blestemăţie, rosti făcîndu-şi cruce. Lauzi, domnule, ce i-a trecut prin cap!..." Vădastra simţi din nou fiorul spaimei sugrumîndu-i răsuflarea şi făcu un mare efort ca să vorbească. „Aşa cum îţi spunem eu, începu precipitat^ nu te poţi baza pe oricine... Trebuie însă să-ţi faci datoria... Să priveşti drept înainte... Ce contează dacă unii spun aşa şi pe dincolo ?..." „Bravo ! Asta mi-a plăcut •!" îl aprobă bătrînul trăgîndu-şi scaunul şi mai aproape de masa lor. „Domnule, internu intra în discuţie",, o întrerupse nervos Spiridon, „Cum noastră ?! Om bătrîn... Ai putea să fii mai serios !" „Mary, nu intra în. discuţie, o întrerupse nervos Spiridon. „Cum i-ai zis ? se miră bătrînul puhînd în glumă palma la ureche şi aplecîndu-şi capul către el Mary ? . Ia mai zi odată !.;. I-auzi domnule !" „Mă rog, ce te priveşte pe d-ta ? izbucni Marioara. Mai bine vezi în ce hal eşti, că nici nu te poţi ţine pe picioare !..." Bătrînul îşi trecu mîna uscată pe frunte, clămpăni de mai-multe ori limba, apoi oftă adînc, privind cu înţeles pe Spiridon* „Vezi-ţi de treabă, că nu te-a întrebat nimeni nimic", continuă Marioara mînioasă. „Păi nu-mi văd de treabă ? făcu bătrînul parcă trezindu-se din somn, Dacă nici eu n-oi fi om

care sărmi văd de treabă, apoi .care-o mai fi'?,.. D-taştii ' cine sînt eu, domnişoară ?" „Nu ştiu, şi nici nu mă interesează !..." „Rău faci că nu ştii", începu sfătos învăţătorul, trăgîndu-şi din nou scaunul spre masa lor.

„Ce dracu' face ăla cu nota ?" se enervă Spiridon întorcînd capul spre uşă şi începînd să bată cu furculiţa în farfurie „ ...Că nici nu ştii, şi nici nu te interesează, continuă celălalt. Rău faci !... Eu nu sînt un oarecine... Să-ţi spună dumnealui, că doar ne cunoaştem !..." Patronul intră în clipa aceea cu nota şi, văzîndu-1 pe învăţător cu scaunul tras între cele două mese, vorbind, nu ştiu ce să facă. „Plata, domnule, că mă grăbesc !" vorbi răstit Vădastra. „S-avem pardon î strigă bătrînul ridicîndu-se de pe scaun. Mai e pînă la plată. Să bem întîi un pahar cu domnul căpitan şi cu domnul loan." „Domnii' Vasile, vă rog, de cej nu veniţi d-stră dincolo ? încercă din nou patronul să-1 convingă.. Dumnealor sînt grăbiţi/' „Taci, mă, din gură şi adu un pahar L. Că dacă nu, fac un scandal !..." Privi cu atita hotărîre spre patron, încît acesta dispăru să aducă paharul. Vădastra, intimidat, îşi umezea buzele privind fix înaintea lui. Bătrînul trase scaunul din mijlocul odăii şi se aşeză la masă. „Eu, domnişoară, sînt învăţător... Am învăţat şi eu carte destulă pentru vremea mea..." „Nu prea se vede !" spuse Marioara. „Nu se vede, domnişoară, pentru că nu mai e, făcu bătrînul izbucnind într-un rîs înecat şi trist. Ştii, vorba aia ; este, dar s-a isprăvit ! şi rar rîse, trecîndu-şi mîna pe faţă. Păcatele mele, că mă fac copiii dq rîs ! adăugă mai mult pentru sine. Dar au dreptate, reluă cu un ton hotărît, au dreptate să rîdă de mine. Eu, care l-am cunoscut pe Spiru Haret... D-ta, domnişoară, ştii cine a fost Spiru Haret. *marele* Spiru Haret ?. Să-ţi spună domnul locotenent,.. Mă rog, n-am avut onoarea să ne cunoaştem..."

„Parcă adjUsy^urj^a spuneai că-1 cunoşti !" făcu Marioara, pe care vorba împleticită a învăţătorului începea

s-o distreze. „Mi s-a părut, răspunse celălalt.-Mi s-a părut că-L cunosc... Seamănă cu o rudă de-a mea, dar ăla nu e ofiţer..." Vădastra ascultă ultimele cuvinte răsuflînd mai liniştit. Parcă primejdia trecuse deodată. Ridică măsurat privirea. Patronul tocmai intrase cu un al treilea pahar pe o farfurie, şi văzîndu-i stînd liniştiţi de vorbă la aceeaşi masă, nu mai aşteptă plata, ci dispăru imediat închizînd uşa în urma lui. „Bine că s-a învrednicit grecul ăsta să-mi aducă paharul, făcu învăţătorul, zîmbind cu poftă şi apucînd sticla de vin. Acuma, domnule locotenent, deşi n-am avut onoarea să ne cunoaştem, îmi daţi voie să beau acest pahar pentru sănătatea d-stră şi a domnişoarei ? Să trăiţi !..." spuse dîncl peste cap paharul şi aşezîndu-1 cuviincios pe masă. „Să trăieşti şi d-ta ! spuse Marioara ridicînd paharul. Cînd omul se poartă frumos, aşa mai înţeleg şi eu. D-ta nu bei? !" se adresă lui Spiridon. „Bea, domnule locotenent, începu bătrînul, te roagă domnişoara, nu se face pentru ca s-o tratezi cu refuz, cum ziceţi d-stră pe aici, pe la oraş..." Vădastra zîmbi silit, îşi umplu paharul şi-1 răsturnă peste cap cu sete. Bătrînul îl privi minunîndu-se, apoi vru să şi-1 umple din nou pe ai său, dar sticla se golise. „Ei mă..., strigă, bătînd cu paharul în masă. O baterie, mă, la gheaţă i" Marioara privi mirată spre Spiridon, dar acesta se mulţumea să-şi sugă buzele, zîmbindu-i din cînd în cînd pe furiş. „Cum vă spuneam, domnişoară, eu am fost cineva„pe vremea mea, reîncepu bătrînul. Nu oricine a| dat mîna cu marele bărbat şi apostol, Spiru Haret. Eu mi-am înţeles viaţa ca o misiune... Ca o foarte spinoasă şi grea misiune... pot zice... dar am avut şi eu necazurile mele... Am şi 'eu'mîndria mea, de om care şi-a înţeles chemarea şi n-a avut nieî o răsplată... Uite aici, pe domnul locotenent, dumnealui e martor..."' Vădastra tresări şi-şi privi tatăl cu spaimă. Dacă e afumat să ştii că mă spune şi mă face de rîs, îi fulgeră gîndul prin minte.

„Dumnealui e martorul suferințelor noastre, a în-**vățătorilor** de la țară, reluă bătrînul cu hotărîre. Căci orice intelectual e un martor al nostru, şi dumnealui e intelectual, poți ca să vezi asta numai **privindu**-1... Un in-**telectual** e un om subțire, un om cu carte **multă...** N-am avut cinstea să-1 cunosc pe domnul **locotenent, dar** de cum am Intrat aici, mi-am spus în* sinea mea : iată, acest ofi- • fer, este *cineva,* este un intelectual... Vădastra privi cu înțeles spre Marioara, apoi apucă paharul pe care tocmai îl umpluse şi îl ridică solemn în **aerJ** „Să trăiți !" spuse el în general, privindu-I pe amîndoi dintr-o singură sclipire. „Să trăiți şi voi ! spuse .bătrînul şi goli paharul dintr-o spornică înghițitură. Deşi n-am avut cinstea să cunosc pe domnul locotenent..." „Ei, Iată, că acum îl cu-**noştri",** făcu Marioara. „Se zice că cunoşti pe cineva atunci cînd ştii cu cine ai onoarea să vorbeşti, cînd ştii, adică, cum se numeşte persoana cu care ai onoarea **să** .vor-**beşti..,"** „Păi să-ți spun **eu,** ca să nu mai lungeşti vorba, îl •întrerupse fata zîmbind. Pe dumnealui îl cheamă Cântemir şi pe mine Marioara." „Cum zici că-1 cheamă ?", **Căn-temir ? I** n-o fi chiar Dimitrie Cantemir ? !" „Ba chiar aşa, răspunse fata amuzată *şi* privi spre Spiridon,

Bătrînul izbucni într-un rîs zgomotos, care-1 făcu să se înece. Îşi duse mîna. la gură, cutremurîndu-se multă vreme, zguduit de adinei sughițuri. Vădastra împietrise, cu o. privire rea şi amenințătoare asupra fetei „De ce i-ați spus cum mă cheamă?" şopti el sugrumat „Dar bine, domnule locotenent, se trezi bătrînul din rîs, ăla a fost, om mare ! Ăia a fost prinț, domnule, nu de-al nostru, din **popor..."** „Nu înțeleg ce vreți să spuneți, vorbi nervos vădastra. Eu sînt din; altă familie, nu cea a prințului..." „Asta ar mai fi lipsit ! rîse din nou bătrînul, **umpîîndu**-şi paharul Aşadar, am cinstea să stau la aceeaşi masă cu locotenentul Dimitrie **Cantemir..."**

„Ei, şi'ce e dacă e ? interveni Marioara din nou pusă pe ceartă. Are nume frumos..." „S-avem iertare* spuse bătrînul cu blîndețe, la vîrsta noastră, cu atîtea necazuri, nu mai ştim nici noi ce'vorbim ! Noi, ăştia...! sîntem lepădăturile societății, cum spune marele scriitor Maxim Gorki Sîntem, ca să zic aşa, pleava păcătoşilor». Multe spune omul cînd **e** amețit. Nu trebuie să vă supărați... Cine ține seama de ce trăncăneşte un biet Jnvățător de țară !.., Timpul.nostru a trecut., parcă nici n-ar fi fost !... Uitați-vă acum la mine, asta s-a ales din învățătorul fruntaş Gheorghe Vasile, discipolul marelui Spiru Haret!. Un om îrî afara societății ! Dar de ce, mă rog ? ! De ce un om ca mine, pot spune cineva în vremea mea, fruntaş pe județ, am ajuns acum.,. ?"

. „Halde să mergem", spuse Spiridon încet, dînd să se scoale de la masă. „Stai, domnule Cantemir^ făcu bătrînul apueîndu-**i** brațul, că nu dau turcii 1 Stai să mai bei un pahar cu' mine, că de mult n-am mai bătut împreună..." „Nu pot, că am treabă ! se apără Spiridon.. Şi domnişoara e grăbită..." „Lasă domnişoara în pace, că e de a noastră, din popor. Vino. aici, lîngă **mine,** să.mai, stăm de vorbă. Căci cine ştie dacă- te voi mal întîlni... Cum merge cu serviciul ? „Bine, mulțumesc^ spuse Vădastra evitînd să-1 întâlnească privirile." „Apoi dacă merge bine, eu zic să mai bem • un pahar ! şi-şi umplu paharul pînă la vîri Ai părinți, frați, surori ?" îl întrebă el zîmbind. „Am.". „Să-ți trăiască !" iăcu bătrînul ducînd paharul la gură. „Să dea Dumnezeu !" rosti Vădastra încurcat, „Ferice de ei ! spuse din nou bătrînul. Să aibă un fecior aşa isteț, şi încă locotenent.) Nu oricine poate ajunge locotenent în ziua de azi..." „Da, e adevărat vorbi întuneeîndu-se Vădastra. Dar mie mi-a plăcut de mult să mă fac ofițer: De cînd eram mic visam să ajung ofițer. Ăsta era,' idealul meu în viață : să port haina de ostaş..." „Ți-ai văzut visul cu ochii* cum se spune," făcu bătrînuh „Da, dar ce folos ! Nu e ce^am visat eu ! Asta e aşa, ceva

trecător, Meseria mea e mai degrabă alta. La Statul Major mai merge, dar ofiţer de front nu pot fi... Vezi şi d-ta de ce L." „Aşa a vrut Dumnezeu", spuse bătrînul cu gravitate. „Ce e aia : aşa a vrut Dumnezeu *1* se încruntă Vădastra. De ce mi-a dat Dumnezeu numai mie asta, şi n-a dat-o şi la alţii ? De ce adică alţii să se poată face ofiţeri şi eu nu ? Ce am făcut eu ? Cu ce sînt eu vinovat ?"

„Păcatele noastre, ale părinţilor, spuse bătrînul, întristîndu-se. Aşa e de cînd lumea : te loveşte cînd nu ştii şi-ţi dă pe ce nu meritiJ

„Dar ce sînt eu să plătesc păcatele altora ?! Eu nu mă simt vinovat cu nimic. Eu, de cînd mă ştiu,} mi-am făcut întotdeauna datoria, şi întotdeauna m-am rugat seara la Dumnezeu cînd eram mic, adăugă Spiridon înecîndu-se* Am fost întîiul la şcoală. D-ta nu ştii..." „Ba ştiu", făcu bătrînul umplîndu-şi din nou paharul. „Ce ştii d-ta e prea puţin faţă de ce-am făcut eu ! D-ta n-ai de unde şti ce voinţă am avut eu ca să ajung cine am ajuns. Dar de ce tocmai mie să mi se întîmple asta ? ! Ca să vină pe urmă alţii." „Ca mine, bunăoară, spuse bătrînul sorbind din n-au trecut prin ce-am trecut eu. Cred şi eu că e uşor să rîzi ! Dar de făcut, e mai greu ! Şi eu, slavă Domnului, am făcut ceva în viaţă. Eu nu mi-am pierdut timpul, ca atîţia alţii." „Ca mine, bunăoară," spuse bătrînul sorbind din pahar. „D-ta vei fi avînd motivele d-tale, continuă pe acelaşi ton agitat Vădastra,; dar sînt alţii care n-au nici un motiv. Şi cu toate astea lor nu li se întîmplă nimic..." „Ei, ce ştiţi d-stră ! întrerupse Marioara care nu izbutea să înţeleagă în întregul ei această conversaţie ciudată. Are dreptate d-î învăţător : să bem mai bine un pahar... Să trăiţi !.,."

„Mai bem paharul ăsta şî apoi mergem !" spuse Vădastra umplînd pe rînd paharele.

Neobişnuit cu vinul, simţea o ameţeală plăcută şi o duioasă tristeţe, dar în acelaşi timp un imbold necunoscut îl.iscodea să vorbească, să se mărturisească. Faţă de tatăl său-se purtase, de cînd începuse să eiştige mai mulţi bani" şi să-1 ajute lunar, ca un străin. Nu-i iubea şi nu-1 ura. Parcă nici n-ar fi fost părintele lui. Astă seară însă, după spaima pe care o trase, după emoţia care-1 copleşise. înţelegînd că tatăl său nu-1 va da de gol, simţea faţă de el o oarecare milă şi chiar afecţiune, Nu voia,' totuşi, să mai rămînă, căci nu ştia ce ar mai putea' veni, „Să trăiască armata română î spuse cu un gest emoţionat „Să trăiască şi armata română, dar ce-am eu cu ea ? făcu bătrînul cu tristeţe. Mai bine să trăiţi voi, că sînteţi aici, în faţa mea. Ş'~' faceţi cinstea să beţi cu mine... Să beţi cu un nenorocit, un biet învăţător de ţară, care vine peste voi şi vă strică cheful... Un.om pe care nu-1 cunoaşteţi, continuă el cu o flacără tulbure în ochi, şi care se' aşează la masa voastră, şi cere să-i daţi un pahar cu vin... Cere uri pahar de vin înainte de a şti cu cine stă de vorbă..." „EL ce-are a face", încercă să-1 liniştească Marioara, „Ba are ! răspunse întunecat bătrînul. Are foarte mult dela face L. Că n-ai cu cine să bei, cînd nu cunoşti pe nimeni... Intri într-o circiumă şi bei cu cine te găseşti... Dar nu sînt ai tăi, nu sînt prietenii tăi... Cum vrei să fie cineva prieten cu un om care nu se mai numără în rîndurile societăţii ? Un asemenea om nu există. N-are nume. E un beţiv'.. Lepădăturile societăţii..." „Ai copii ?" întrebă blînd Marioara. „Am, dar ce folos ? îngînă bătrînul. Este ca şi cum n-aş avea !... Căci se cheamă că nici nu ai copii, cînd nu-ţi poartă numele..." „Azi s-au schimbat lucrurile, vorbi Vădastra zîmbind nervos. Nu mai interesează numele, interesează oamenii. Vorba e, copiii să fie buni..." „Cum adică, nu interesează numele ? ! se încruntă bătrînul. Numele este ce are omul mai sfînt pe pămînt. Numele lui este ai lui şi ăl nimănui alt, în afară de el şi copiii lui. Numai Dumnezeu îi poate schimba numele. Şî dacă-1 porţi, se cheamă că porţi numele părinţilor tăi, care ţi-au dat viaţă... Şi părinţii tăi. se mîndresc cu tine. pentru că le porţi nii-

mele." „Nu te mai necăji degeaba", îl mîngîie Marioara văzînd că bătrînul îşi pierde şirul vorbelor sugrumat de o mare emoţie. „Cum să nu mă necăjesc, dacă acum se cheamă că nu mai am copii ? Şi că sînt, aşa cum mă vedeţi, om la cincizeci şi patru de ani trecuţi, că merg pe cinzeci şi cinci, un om în afara societăţii T!... Eu aş ti putut fi altcineva în viaţa mea, continuă, *Altcineva,* nu acesta care mă vedeţi acum....un om de nimic... o zdreanţă, Ce se cheamă că sînt altceva decît o lepădătură a societă-ţii?..» Cu cine mă-ntîlnesc eu? Cu cine stau eu de vorbă?!,,. Cu d-ăştia pe care-i vedeţi prin cîrciumi... In loc să fiu astăzi cineva, să mă mîhdresc cu numele pe care-1 port, eu şi copiii mei... Gheorghe Vasile, învăţătorul din Do-breşti.,," Ultimele cuvinte îi fură înecate de un plîns tăi-nuit, care-1 năpădi încet, încet, pînă îi sugrumă vocea. Atunci, nemaîputînd vorbi, bătrînul îşi prinse capul între palme şi rămase aşa, ruşinat parcă de propria lui slăbi-ciune şi copleşit de tristeţe. Marioara îl privea cu' milă. Vădastra ar fi vrut să se scoale, dar nu îndrăznea ; se sim-ţea şi el umilit, se simţea mai ales ţintuit de scaunul acela, parcă în aşteptarea unui deznodământ, „...învăţător... apostol-al."neamului", oftă' adînc bătrînul fără să-şi ridice palmele de pe faţă. „Haide să mergem ! şopti atunci Spi-ridon făcînd semn fetei. E mai bine aşa, să-1 lăsăm, singur"...-

Ridi.cîndu-se de la masă, Marioara se opri o clipă lîngă bătrîn şi-i puse mîna" pe umăr. învăţătorul continua să ofteze clătinînd încet, într-o mută desnădejde, capul..Vă-dastra privea încurcat, nehotărîndu-se nici să se depărteze -fără să-i spună vreun cuvînt, nici să-i vorbească. Dar în clipa în care fata deschise usa, bătrînul ridică fruntea, ..Unde" vă. duceţi .?" întrebă el cu teamă. „Du-te tu, că eu vin aeum", spuse Spiridon îndemnîndu-şi tovarăşa afară si închizînd uşa după ea.

• „Poate ar nevoie de ceva bani", şopti el apropiindu-se de .masă^ şi scoţîndu-şi portmoneuL „Ce să fae cu banii ? că am băut destul ! în -noaptea asta nu mai beau !... Dar tu unde te duci ?" Vădastra ar fi vrut să răspundă : acasă, clar îi trecu prin minte că poate .tatăl său i-ar putea cere să vină şi ei, sau măcar să-i spună unde locuieşte, şi atunci răspunse încurcat : „Trebuie să conduc pe domnişoara acasă..." „Care domnişoară ?" făcu bănuitor bătrînul TĂia care"a fost aici, Marioara..." „Dar ce-ai tu cu ea ? Cu d-astea umbli tu, în situaţia ta ?... Asta ai ajuns ?..." Vădastra, deşi ameţit de vin şi înduioşat, pînă mai adinea-uri, de iubirea părintească, simţi cum i se îmbujorează obrajirde umilinţă. „Mă priveşte ce fac şi.cu cine umblu!.., Ce stii d-ta.... Oi fi avînd şi eu socotelile mele"," şopti el repede şi dîrz. „Mai bine ţi-ai vedea de treaba ta şi te-ai alege deputat.». Că "uite feciorul Varzarelur azi, mîine e deoutat. si o să-şi rîclă tot satul de noi..." „Am să-1 învăţ eu"minte'si pe domnul Varzare, scrîşni Spiridon enervat. Va să zică d-ta n-ai nevoie de nimic ? Spune-mi, ca.sînt cam grăbit. Trebuie să mă duc..." „Du-te !... N-am nevoie .'d. nimic !.,. făcu bătrînul. Şi vezi să nu te prindă îmbră-cat aşa, că înfunzi ocna..." „Noapte bună !" îi spuse umilit Vădastra îndreptîndu-se spre uşă...

„Înfunzi ocna ! repetă bătrînul doborît de amărăciune. Şi ne faci numele de rîs !..." Vădastra părăsise odaia, dar bătrînul continuă multă vreme, vorbind ca pentru sine : „Ne faci numele de rîs, că atunci o să ştie-cum te*cheamă *şl* de unde eşti.-" Acolo nu mai merge ca pe aici azi cu un nume, mîine cu altul... Acolo, numele din acte e numele care contează..» Numele ălora care te-au făcut,., şi te-au închinat., astăzi şi mîine."

IV

Ştefan rămase mult timp ia fereastră, privind ninsoarea/ De două zile ningea aşa întruna. In lumina gălbuie a felinarului, fulgii cădeau grei, fără grabă, cuprinşi parcă de o scurtă însufleţire la apropierea pămîntului. în cele din urmă, trase storurile, se întoarse în salon şi răsuci butonul de radio. Apoi trecu în odaia de baie. Odată pe an, în ziua de 31 decembrie, Ştefan se bărbierea seara, cit mai tîrziu. Deschise robinetul şi aşteptă cîteva clipe să vină apa fierbinte. Apoi începu să se săpunească, fredonînd. Din salon, pătrundea pînă la el vocea lui Tino Rossi : Ca-ta-liine... Ca-ta-liine... Melodia părea şi mai ireală, cu rezonanţele ei mediteraneene în acest Bucureşti troienit, amuţit sub ninsoare. Ca-ta-liine... Ca-ta-liine... „Mă urmăreşte figura Cătălinei, spusese el lui Biriş. Mă tot-întreb unde am mai văzut eu ochii aceştia şi nu reuşesc să-mi amintesc.,.' „Nu i-ai văzut nicăieri, răspunsese Biriş. Nici * ea nu-i poartă decît odată pe an, la 19 octombrie..."

La 19 octombrie, Biriş îl dusese la Dan Bibicescu, actor, regizor şi discipol al lui Cordon Craig. îi spusese , „Vino cu mine, ai să vezi un tip interesant, un tip de ratat interesant. Este şi el preocupat, ca şi d-ta, de problema Timpului. Eu n-am nimic de-a face cu problema Timpului, ar fi vrut să rectifice Ştefan. De problema Timpului vă ocupaţi d-stră, filosofii, Eu sînt obsedat doar de curgerea timpului, Dar nu spusese nimic. Este totuşi un om interesant, continuase Biriş. Să te uiţi bine la el, să-1 priveşti cînd îţi vorbeşte. Rolurile lui cele mai bune le joacă în viaţă, alături de noi, prietenii. Căci pe scenă n-are talent." „Ah ! exclamă Bibicescu foarte curînd după ce Biriş făcuse prezentările, de ce n-a citit Ciru Partenie pe Shakespeare înainte de a-şi fi scris piesele de teatru !..." Ştefan încercase să-şi ascundă jena surîzînd. Bibicescu îl privise lung, încruntîndu-se^ „Sînt sigur că a învăţat undeva privirea aceasta pătrunzătoare, îşi spusese Ştefan ; este, poate, privirea finală clin rolul pe care şi-1 pregăteşte acum..." „Ai ghicit, domnul meu ! continuă Bibicescu fără să-şi desprindă ochii de pe faţa lui Ştefan. Mă gîndeam, cînd te-am văzut intrînd : ce păcat că autorii dramatici nu mai citesc -pe Shakespeare.,, Pentru că, probabil, eşti şi d-ta un autor dramatic, ai şi d-ta cîteva piese de teatru în dosare şi aî insistat pe lîngă Biriş să mă cunoşti pentru ca să-mi pot da părerea asupra operelor d-tale." „Nu, spuse Ştefan regăsindu-şi dintr-odată buna dispoziţie. Am venit..." ,,îmi dai voie, te rog, că n-am terminat, continuase Bibicescu cu aceeaşi privire pătrunzătoare. Vreau să te anunţ că nu citesc nici o piesă a*unui debutant înainte de a mă convinge că 1-a studiat şi 1-a asimilaipe Shakespeare, Uite, cazul lui Partenie, pe care-t'eunose bine, şi cu care, fie spus în paranteză, d-ta semeni fiziceşte într-un mod tulburător..." „Nu sînt autor dramatic, îl întrerupse din nou Ştefan. N-am scris în viaţa mea nimic altceva decît rapoarte economice..."

„Cu atît mai bine, continuă Bibicescu. Mie îmi plac oamenii precişi, riguroşi. Dar, ca să revin, şi mă adresez în primul rînd d-tale, spuse el "îhtoreîndu-sc brusc, şi tot atît de încruntat, către Biriş, ca să reviu la ce mă gîndeam cînd aţi intrat : Ce păcat că Ciru Partenie nu 1-a citit pe Shakespeare !... Cît talent şi, poate, chiar geniu, pierdut pentru totdeauna numai pentru că n-a înţeles că o piesă de teatru înseamnează un spectacol care are loc în Timp, într-un

Timp concentrat în cîteva destine.»." ^Esteşi el preocupat., ca şi d-ta, de problemele Timpului," îşi amintise Ştefan ascultîndu-1. Bibicescu se ridicase de pe scaun ca săltat de un resort şi începuse să se plimbe prin odaie, cu o -mîna în buzunarul vestonului, cu cealaltă rotunjind gesturi scurte, ritmice, prin aer. Vorbea despre Shakespeare, „Geniul lui, spunea, numai *spectacolul* îl revelează pe de-a-ntregul*; şi sublinie cu emfază cuvîntul *i spectacol.* Textul lui Shakespeare, ca să ne emoţioneze, trebuie *jucat,* adică inserat în Timp, în durata care curge. Shakespeare n-a scris ca. să fie citit, pentru emoţii poetice solitare ; a scris pentru a fi *jucat*, adică pentru a alcătui un ***spectacol.*** Spectacolul, domnilor mei, spectacolul este marea beatitudine supra-temporală care ne este .îngăduită..." îşi continuă aşa monologul vreo' jumătate de ceas, întrerupt doar de^ scurtele observaţii ale lui Biriş. Ştefan nu mai scotea nici un cuvînt. Il văzu apoi îndreptîndu-se, dintr-odată către ei şi întinzîndu-le, hotărît, amîndouă mîinile. „Domnilor, le spuse, am fost foarte încîntat de vizita pe care mi-aţi făcut-o. Sper să mai am, cit de 'curînd, această plăcere. Dar astăzi sîntem în 19 octombrie şi se apropie ora,- pentru mine, fatală : ora 6 seara:în fiecare an, această zi şi această oră mă terorizează. Un foarte grav eveniment mi-a fost anunţat pentru un 19 octombrie, ora 6 seara. îl aştept de mulţi ani. îl aştept e un fel de a vorbi ; de fapt, mă cutremur să nu se întîmple..." Apoi îi conduse precipitat către intrare şi le deschise uşa cu un oftat, „Este şase fără cîteva minute, spusese Biriş odată ajunşi în stradă. Să ne mai plimbăm puţin pe aici. Poate mai aflăm ceva... Şi totuşi nu-1-pot crede, adăugase el cîteva clipe în urmă... Mi se pare fals, strident, inautenic. Măcar dacă ar şti să joace bine pe Shakespeare..."

- Două săptămîni mai tîrziu, Ştefan se dusese să-1 vadă jucînd. Acesta e, şoptise el pleeîndu-se către Ioana. Prietenul lui Biriş, de care ţi-am vorbit. Bibicescu intrase pe scenă cu un zîmbet amar in colţul buzelor, Curînd, îşi băgă

mîna stîngă în buzunar şi începu să gesticuleze cu dreapta. Ştefan îl vedea parcă mai bine acum, din întuneric. Cînd îl întîinise, la 19 octombrie,. îl lovise figura' lui cam lătăreaţă, brun-gălbuie,. cu un nas-cărnos şi cu ochi mari, cenuşii. Acum, pe scenă,, i se părea mai puţin vulgar. Tîrnpiele descoperite de un început de chelie îi dădeau chiar o melancolică nobleţe. Dar glasul rămăsese acelaşi : artificial, redus parcă la dicţiune. „..Dar nu ştie să joace, continuase Biriş. Nu numai pe Shakespeare, dar nu ştie să joace pur şi simplu. Şi ce e mai grav, cred că începe să-şi dea şi el seama că n-are talent... E un ratat care ia cunoştinţă de ratarea lui..." „Mă întreb ce l-o fi făcut să se preocupe de problema Timpului", începu Ştefan cu o nuanţă de ironie în glas. „O fi citit asta undeva", spuse Biris.

în acea clipă chipul i se lumină deodată şi, ridicînd mîna, făcu semn unei perechi care şovăia parcă pe celalt trotuar. Un bărbat blond, scurt, aproape gras, cu figura rotundă, zîmbitoare, cordială, şi o femeie tînără, palidă, cu părul*despletit lăsat pe umeri, cu privirile mate, fără expresie, se îndreptară spre ei. „Totul e în regulă ! exclamă bărbatul strîngînd afectos mîna lui Biriş. S-a aranjat şi de data aceasta... Nu veniţi ? Poate bem o sticlă de vin !..." Şi, întorcîndu-se către femeia, care rămăsese un pas în urma lui, o întrebă : „Ce spui, Cătălina ?" Femeia încercă să zîmbească. Avea dinţii foarte albv şi Strălucirea lor îi agrava şi mai mult paloarea. „Ce să spun ?. Cum vrei d-ta, "Coane Mişu..." Ştefan-se ţinuse, stingherit, mai departe, Biriş voi să-1 prezinte, dar cei doi porniseră deja spre casa lui Bibicescu. „Să'veniţi într-un sfert ..de ceas, strigase Mişu întorcînd capul-. Să veniţi neapărat Ştiu eu ce vă spun !.,.." Apoi se-depărtat apucînd viguros braţul Cătălinei şi trăgînd-o după el. „Mă mir că nu-1 cunoşti, spuse Biriş. îl cunoaşte toată lumea. E Mişu Weissmann, prietenul şi protectorul intelectualilor. Are mare slăbiciune pentru actori. îndeosebi pentru Bibicescu. Bibicescu speră să-i facă într-o zi teatrul'pe câre-I visează el de ani de zile. Un.

teatru după concepţia lui ; adică, de fapt, după a lui Cordon Craig... Şi dacă îi va reuşi marea lui afacere, nu mă îndoiesc că Mişu are să-i facă teatrul.,. Dar ce-ai rămas aşa visător ? întrebă el zîmbind, întorcîndu-se spre Ştefan." „Mă urmăreşte figura Cătălinei, spuse Ştefan. Mă tot întreb unde am mai văzut eu ochii aceştia şi nu reuşesc să-mi amintesc...".„Nu i-ai văzut nicăieri. Nici ea nu-i poartă decît odată pe an, la 19 octombrie. Dacă ai s-o întîlneşti mîine pe Calea Victoriei, n-ai s-o recunoşti. Cătălina e o femeie frumoasă. Şi are un farmec extraordinar... Cred că ai înţeles că e iubita lui Bibicescu ?" întrebă întorcînd brusc capul. Ştefan se miră puţin de expresia nouă, nelămurită, pe care o întrevăzu în acea clipă în privirile lui. „Dar ce se întîmpla la" 19 octombrie ? întrebă din nou Ştefan. Ce se întîmpla la orele şase seara ?" „Eu cred că nu se întîmpla nimic şi nici nu se va întîmpla vreodată, spuse Biriş. Cătălina a declarat, pur şi simplu, că într-o zi, la un 19 octombrie oarecare, la şase seara, se va sinucide. Asta e tot'. ..Dar de ce exact la 19 octombrie ?" întrebă Ştefan. „N-am aflat încă pentru ce, vorbi Biriş îngîndurat, dar am să aflu eu într-o zi şi am să-ţi spun... Cătălina asta e o fată cu adevărat interesantă. Merită să fie cunoscută. Păcat că a căzut aşa de prost, cu Bibicescu.,/'

Cînd, în săptămîna Crăciunului, Ştefan trecuse într-o seară pe la Biriş, d-na Porumbache îl luase deoparte şi-1 - întrebase, în şoaptă :• „Ascultă; maică, e adevărat că Petrică se ţine cu o nepricopsită Se actriţă, cu una Cătălina Ştefan se grăbise să o liniştească. „Nu, nici vorbă, Cătălina e. prietena unui actor, a unuia Bibicescu." „Asta ştiam şi eu, îl întrerupse d-na Porumbache. dar am aflat că tîrfa aia se ţine şi cu Petrică. D-aia nu mai dă pe-acasă serile şi-mi vine tot la unu, două noaptea... îşi mănînează tinereţele eu o pârlită de actriţă... Uite unde a ajuns L, Cogeamite profesor să se ţină cu una d-alea.... Au să-1 dea afară şi de la liceu,., O să rămînem pe drumuri..." Şi îşi şterse cu mîneca o lacrimă.

„Eu cred că a trecut sfertul de ceas, vorbi din nou Biriş. Nu vrei să mergem să vedem ce fac ? ...Poate mai aflăm ceva..." Ştefan îl lăsă să se ducă singur. Dar nici în acea seară nu află nimic, pentru că, reîntîlnindu-i, şi aducînd vorba de Cătălina, Biriş ridicase plictisit dinjameri. „Sînt amîndoi nişte rataţi şi nişte zănateci, se mulţumise el să spună. Nu merită să ne pierdem vremea discutîndu-le ticurile şi superstiţiile. Se apropie alegerile. D-ta nu spui nimic ? Nu te interesează ce se petrece în jurul d-tale ? Nu te interesează politica ? Tot la camera *Sambo* te gîndeşti ?..," Tino Rossi îşi terminase demult cîntecul şi începuse un altul. Ştefan nu-1 mai asculta. închisese uşa de la baie şi intrase sub duş,. Ar trebui totuşi să-i dau un semn, se trezi el gîndindu-se în noaptea asta măcar, ar trebui să-i dau un semn..,

Ioana se îmbrăcase şi-1 aştepta, în capul scării, cu t^lana pe umeri, să se întoarcă cu o maşină. începuse să i se facă frig. Ninsoarea parcă se înteţise şi ameninţa a viforniţă. Se mai uită o dată la ceas : unsprezece trecute. Ştefan plecase de aproape o oră. Numai de-ar găsi maşină, îşi spuse Ioana. Ar fi trebuit, altminteri, să schimbe două tramvaie pînă la Cotroceni.

Anul acesta, ca şi în primul an al căsătoriei lor, făceau revelionul la bătrînul Bologa. Şi, îşi dădu încă o dată seama ioana, de revelion nu se simţea cu adevărat fericită decît în casa de la Cotroceni. Anul trecut fuseseră la Adela şi Răducu, dar ea rămăsese aproape tot timpul ascunsă în dormitor ; nu se simţise bine de la începutul serii; „Trebuie să le dăm măcar satisfacţia asta, spusese Ştefan, să te vadă pe tine urîţită, cu o sarcină de şapte luni. Doar pentru asta ne-au invitat. Nu-i putem refuza..." Cu un an înainte, fuseseră la subsecretarul de stat, patronul şi protectorul lui Ştefan, Ioanei i se păruse că soţia subsecreta-

rului dansează cam mult cu Ştefan şi-1 păstrează tot timpul aproape de ea, la braţul ei. Pentru întîia oară, Ioana suferise de gelozie. Suferise cu atît mai mult cu cît Ştefan nici măcar nu băga de seamă că suferă, că e taciturnă,, enervată. „Ce ai ? se mulţumise) el s-o întrebe punîndu-i' mîna pe umeri - Ţi-e frig ? Ar trebui să bei un «cognae. Şi să dansezi mai mult, ca să te încălzeşti. Dansul următor îl dansăm împreună." Ioana acceptase invitaţia unui coleg, nădăjduind că Ştefan va înţelege că e supărat pe el. Dar ei îi făcu semn cu mîna, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, şi;căută cu ochii o parteneră cu care să danseze. Eu nu ştiu să dansez, spunea întotdeauna, dar dacă aveţi curajul şă vă abandonaţi în braţele mele... Ioana nu înţelegea cum poate fi Ştefan atît de absent, atît de indiferent, chiar, „Ce ai ? o -întrebă el din nou. "Tot ţi-e frig ? Ar trebui să bei un cognae..." Şi dispăru repede tras de braţul soţiei • subsecretarului .

„Am găsit-o ca prin miracol, spuse- Ştefan deschizînd grăbit uşa. Pierdusem speranţa. Fusesem pînă la Calea Victoriei şi'mă Întorceam să te iau cu tramvaiul, cînd ani zărit o maşină care se oprise la a treia casă de noi..." Au ajuns la Cotroceni aproape de miezul nopţii, căci maşina* înainta greu pe străzile troienite. I-au .găsit pe toţi aşezaţi ia masă, aşteptîndu-i nerăbdători D-na Bologa trecurepede în bucătărie^ urmată de cele două nepoate, ca sa aducă sticlele cu şampanie. „Ei, ce spui ? întrebă,' din capul mesei, profesoruL'Bologa. Ce spui de noul guvern Ştefan ridică din umeri şi privi deznădăjduit spre Ioana, De cîteva săptămîni' nu auzea decît aceeaşi fraza.. „Ce spui?.., D-ta nu spui nimic •?" îl întrebase poetul din provincie, în pragul cafenelei, cînd, în acea seară din decembrie, trecuse să-1 întâlnească pe Biriş. „Nu spui nimic de rezultatul alegerilor ?"' Arăta alt pm ; mai înalt, mai slab, palid, îmbătrînit parcă peste noapte. Nu e bărbierit, înţelese deodată Ştefan/Şi poate nici "n-a mîncat la prînz ; poate n-o fi avut ce să mănînce. îl privi cu o adîncă, sinceră simpatie. „E grav, continuă înfrigurat poetul. Succesul legionarilor înseamnă un nou succes pentru Hitler. ,Şi triumful lui Hitler. înseamnă moartea noastră spirituală, şi poate chiar fizică, moartea tuturor..." „Are dreptate"* îşi .spuse Ştefan, şi zîmbi Dar simţea că nu mai poate adăuga nimic. Refuz să discut, îşi repetase el de mai multe ori în acea seară la minister ; refuz să mai discut rezultatul algerilor. Ziua întreagă nu făcuse decît asta. La răstimpuri, auzea uşa deschizîndu-se, apoi glasul unui coleg ! „Viziru, aici erai ? Ce spui ? D-ta ce spui ?!..." îşi făgăduise să nu mai citească ziarele, dar abia ajuns în stradă se îndreptase spre chioşc şi ceruse toate ziarele de seară. Le frunzărise înfrigurat, aproape cu teamă, în dreptul felinarelor. Apoi le strînse pe toate, le zvîrli într-o curte, şi porni spre cafenea să-1 întâlnească pe Biriş. „Nu spui nimic •?" îl întrebă din nou poetul, văzîndu-1 că tace. „Am discutat toată ziua, încercă Ştefan .să se. scuze. Nu mai pot. Te rog, iartă-mă, dar nu mai pot !..." îi fu ruşine, în clipa următoare, de timiditatea lui, şi reveni cu o anumită provocare în glas. „în fond, nu mă pot lăsa posedat ele un eveniment, oricît ar fi el de actual şi de catastrofal, îl discut un .ceas, două, încerc să-1 înţeleg, mă acomodez sau"nu mă acomodez cu el, dar apoi trec mai departe şi mă ocup de altceva. Măcar de atîta libertate să mai profităm, cît ni se mai îngăduie.; libertatea.ele a ne alege subiectele de reflecţie, de conversaţie sau de glumă.,/ Biriş nu scotea nici un cuvînt.; părea absent preocupat. • „De aceea am ajuns unde am. ajuns, vorbi cu o subită emoţie poetul. Pentru că unul ca d-ta şi ca mine refuzăm să discutata- actualitatea politică şi ne refugiem în nori, în poezie, în visătorie..."

„Ce-ai rămas aşa visător ? îl .apostrofă Bologa din 'capul mesei Uitaţi-vă ia el ! Parcă nici n-ar şti pe ce lume se află..." „O fi îndrăgostit', spuse cineva,

Biriş intrase brusc în cafenea. „Mă întorc într-o clipă. Ani uitat să-i spun ceva lui Bibicescu../' Ştefan rămase stingher, privind fulgii mari care începuseră să cadă. Poetul îşi ridică gulerul macferianuiui. ,.Bună seara, îi spuse. S-a făcut tîrziu. Eu trebuie să mai trec pe la gazetă../' Ştefan- îl privi cum traversează grăbit drumul, fără pălărie, cu fruntea plecată, cu amîndouă mîinile ascunse în buzunarele macferianuiui. îi părea rău/acum, că nu-1 poftise să intre cu el în cafenea, că nu se gîndise să-i ofere ceva. măcar un corn cu o cafea neagră. E un boem, îi spusese mai de mult Biriş, şi e foarte demn ; dar e un aristocrat în felul lui.,." Biriş întîrzia şi Ştefan intră după ei în cafenea. „Dar să vedem ce zice Anglia, auzi un glas strident. Că Anglia trebuie să-şi spună, şi ea, euvîntul..." La o masă din fundul cafenelei Biriş vorbea enervat cu Bibicescu. Ştefan se îndreptă alene spre ei, silindu-se să nu privească nicăieri. „Ar fi trebuit să ne agităm mai mult, auzi pe cineva de la o masă, să luăm contact cu masele populare sâ explicăm oamenilor că fascismul înseamnă război, iar războiul înseamnă ocuparea României. I-am lăsat pe legionari să lucreze şi aţi văzut ce succes au avut..." Biriş întinse mîna lui Bibicescu. „Dar de ce te grăbeşti aşa ? se miră Bibicescu. Mai stai puţin că trebuie să vină şi Conu Mişu..> L-au întîlnit pe Weissmann lîngă uşă, cînd ieşeau. Avea o nelămurită preocupare în priviri, dar părea tot atît de jovial. „Ce ne facem, Coane Mişu !" strigă cineva de la o masă vecină. „N-aveţi nici o grijă, exclamă Weissmann, are să fie bine!... Apoi, apropiindu-se de Biriş, îi şopti. Treci d-ta pe-acasă, poate o convingi. Spune-i să vină direct la restaurant. Să nu facă pe nebuna. Am invitat şi pe directorul teatrului..." Ajunşi în stradă, Ştefan se însenină deodată : începuse să ningă cu fulgi mari şi deşi, şi în cîteva minute numai, strada se înălbise. Înălţă eaoul şî respiră adînc, împăcat. Biriş umbla tăcut lîngă *ci* aproape fără să privească unde calcă, „Am impresia că ani căzut prost, spuse Ştefan. Eşti nervos.,.. Ce s-a întîmplat ? L/ „Cătălina, vorbi Biriş. Iar nu s-a simţit bine astăzi. Era de aşteptat, cu nebunul" ăsta de Bibicescu Noroc de săracul Mişu, îşi pierde timpul şi renunţă la*afacerile lui ca să-i împace..."

„Ei, să trăiţi! ură d-na Bologa ridicîndu-şi cupa cu şampanie şi adresîndu-se pe rînd fiecăruia. Să trăiţi cu toţii!..." „Să trăiţi, spunea Bologa clin celălalt capăt al mesei. Anul Nou cu bine şi belşug ! în 1938, nimiai bine pentru toată lumea !..."

„Numai bine !" repetară cîţiva.

Toţi se ridicară de pe scaune şi începură să se îmbrăţişeze între ei. „La mulţi ani, îşi urau. Să trăieşti ! Anul Nou cu noroc şi sănătate !..." „Silvia, se întoarse Bologa către una din nepoate, pune fetiţo radio mai tare, să auzim discursul Regelui... S-a anunţat că se va retransmite de la Palat, explică el lui Ştefan. Trebuie să-i dea drumul acum, dintr-un moment într-altul..." începură să mănînce, asteptînd discursul. Ioana observă că Ştefan nu scoase nici un cuvînt şi, ridicîndu-se, se apropie de eh „Ce-i cu tine ? îl întrebă ea foarte încet, la ureche. De ce te-ai supărat? Crezi că e ceva grav ?..."

Aşa îl întrebase de nenumărate ori în luna aceea, după ce se comunicaseră rezultatele alegerilor, şi-1 vedea întorcîndu-se acasă preocupat, absent, obosit. „Crezi că e ceva grav ?" „Ar puteai fi, răspundea uneori Ştefan. Dar mă exasperează că trebuie să mă gîndesc la asta, să mă gîndesc la ceea ce s-ar putea întîmpla..." Apoi o privea lung, adînc, după obiceiul lui, şi zîmbea. „îţi dai şi tu seama ce progrese uimitoare am făcut, Cît de departe am ajuns în înţelepciunea mea, dacă nu sînt în stare nici măcar să mă detaşez de evenimente L." încerca să rîdă. Are să-si amintească iar de Anisie, ghicea Ioana, şi regretă că-1 întrebase.

„Nu. sînt supărat, şopti Ştefan, Dar cred că ar trebui să cobor să telefonez patronului..." „Şşşt ! făcu Bologa. începe discursul..." Ştefan îl ascultă, ca'toţi ceilalţi, într-o

tăcere-rec.uleasă. Dar nu încerca să prindă înțelesul cuvintelor. Nu se mai îndoia, acum ; taxiul acela pe care-1 zărise de departe, în ninsoare^ la trei case de casa lor, semăna cu maşina Ilenei, Nu-şi dădea seama în ce consta asemănarea, căci maşina pe care şi-o închipuise el, atunci, în noaptea de Sînziene, era cu totul altfel; decît taxiul vechi şi înălbit de zăpadă care parcă îl aştepta la trei case de casa lor. Dar emoția pe care o simțise zărindu-1, beatitudinea cu care intrase în el, îi reamintiseră brusc de nălucirea acelei nopți de vară. „Admirabili exclamă Bologa. A vorbit admirabil! Ce spuneți, domnilor ?"

Toți începuseră deodată să discute, să se agite. Se auzeau scaunele, farfuriile, sticlele cu vin pe care le aduceau nepoatele de la bucătărie, „Pe mine o să mă iertați o clipă, spuse Ştefan ridicîndu-se brusc de la masă. Trebuie să"dau un telefon..." „E o berărie mai sus de şcoală, explică d-na Bologa. Numai de-ar mai fi deschisă..." .

Ioana îl întovărăşi pînă la uşă, îl privi întristată, cum îşi îmbrăca paltonul „Să nu întîrzii", îi spuse deschizîndu-i uşa,

Intrînd~in sufragerie, Ileana găsi un grup întreg de invitați discutînd înfierbîntat. „De ce v-ați ascuns aici ? întrebă ea rotindu-şi mirată privirile, Cîțiva, ca şi cînd n-ar fi auzit-o, continuară să discute, gesticulînd, îndreptîndu-se încet către colțul cel mai retras al sufrageriei „Dar ee s-a întîmplat ? făcu din nou Ileana. De ce stați aici ?* „Se comentează discursul Regelui, explică sfios un tînăr. S-a retransmis adineauri de la Palat..." Ileana tăcu o clipă. enervată,apoi se sili să zîmbească. „Nici măcar de Revelion nu vă lăsați de politică ? Nici măcar odată pe an nu putem scăpa de pacostea asta ?..." Cîțiva rîseră, oarecum în silă. Un colonel cu tîmplele cărunte se apropie de Ileana şi-i sărută galant mîna. „Bine ați spus /«pacoste», coniță !..," Din salon intră un. grup de fete tinere, „Aici v-ați ascuns ?...'Şi noi, cu cine vreți să dansăm 7..* „Gata L. s-a terminat discuția, interveni gazda. Să mai bem o dată pentru Noul An, spuse apropiindu-se de masă cu sticla de şampanie în mînă. Să trăiți ! strigă ridicînd paharul. în 1938, numai bine pentru toată lumea !..." „Să dea Dumnezeu ! Numai bine •!" repetară cîțiva, „Numai bine", spuse Ileana, înveselită deodată.

, Şi, credeți-mă pe mine, strigă colonelul, are să fie bine ! A vorbit Regele !... Are să fie bine !..." în clipa următoare, o fată îşi arătă capul la uşă. „Ileana, striga ea din prag, vino repede. E Bucureştiul la telefon !... Mai repede ! strigă ea din nou, văzînd că Ileana rămăsese cu paharul de şampanie în mînă, privind-o nedumerită, ca şi cum s-ar fi întrebat dacă i se făcea o farsă. Că am cerut şi noi Bucureştiul şi o să pierdem rîndul..."

Recunoscu îndată glasul lui Ştefan şi fu atît de emoționată, încît se rezemă moale de birou. „La mulți ani !" îl auzi ea repetîndu-i de mai multe ori.

„Dar cum de-ai ştiut că sînt aici ? Cum de ai aflat numărul de telefon ?" „De la doamna Crețulescu, .spuse Ştefan, de la Tante Alice. Am fost s-o văd astă-seară. Adică, venisem să te văd pe tine... Mi s-a făcut dor de tine", adăugă el după o scurtă şovăire. „Şi mie, spuse Ileana, îmi pare rău că nu ne-am mai văzut. Voiam să-ți dau o veste..." „Şi eu, o întrerupse Ştefan. întorcîndu-mă astăseară <ie la voi, mi s-a părut că am zărit o maşină care semăna'cu maşina aceea... Ştii, maşina care ar fi dispărut..*"

„Ştiu, spuse Ileana zîmbind trist. îți mulțumesc că mi-ai telefonat, adăugă ea după o scurtă tăcere. Poate vii să mă vezi într-o zi, după ce mă voi întoarce... Acum te las, căci mai aşteptăm un telefon de la Bucureşti."

„Ce veste voiai să-mi dai ?" întrebă repede Ştefan,

„M-am răzgîhdit, spuse Ileana. Credeam că am să mă logodesc în noaptea asta, dar m-am răzgîndit.o,"

.;Bine ai făcut. -Am să trec să te văd."

în Iarna aceea, Ştefan trecu de mal multe orî prin stra-. da Batistei, dar n-o găsi pe Ileana, „Nu s-a întors încă, îi spunea d-na Creţulescu. E tot la Iaşi. Mi-a telefonat săptămîna trecută. Mi-a spus că iar s-a răzgîndit, că poate se. logodeşte*luna asta..."

Gîndul că Ileana s-ar putea logodi, că ar putea fi deja logodită fără ca el să ştie, îl păstra pe Ştefan foarte departe de tot ce se întîmpla în jurul lui. Schimbarea guvernului, dictatura regală, i se păreau întîmplări oarecare, care nu-1 priveau pe el, întîmplări la fel cu alte mii de întîmplări din lumea întreagă. Nu ştiu ce are de gînd, îi spusese d-na Creţulescu într-o seară din februarie, s-a dus din nou la Zinca. în seara aceea. Ştefan rămase tîrziu în camera lui de hotel. întorcîndu-se acasă, o găsi pe Ioana aşteptîndu-1 înfrigurată. Poimîine e ziua copilului, îi spuse. Invităm şi prieteni sau numai familia ? Hotărîră să invite numai familia. Ştefan ştia câ bătrînul Bologa va discuta toată seara cu Răducu ; aveau aceleaşi idei politice. Are să-i lichideze pe legionari, spunea Răducu. Vă spun eu, că-1 cunosc bine pe Armând Călinescu. Apoi, întorcîndu-se brusc spre Ştefan : dar tu de cînd fumezi ? îl întrebă. „De cîteva luni", spuse Ştefan. Aprinzîndu-şi ţigara, îşi aminti din nou de Anisie, de maşină, de tabloul pe care nu-1 arătase. Ar fi trebuit să-1 distrug chiar în noaptea aceea, îşi spuse. în ultima vreme se simţea din nou ispitit să picteze — dar altfel, altceva. „Dar mai lăsaţi-o pacostei de politică !" exclamase d-na Bologa către miezul nopţii Una din nepoate, Daria, îl privea necontenit pe Ştefan, Sînt sigură că e îndrăgostită de el, îşi spuse Ioana, şi simţi cum i se înfierbîntă inima de orgoliu şi de gelozie. Ştefan părea şi mai fermecător, cu un zîmbe't uitat pe figură, rezemat de speteaza scaunului, privind nicăieri, lăsîndu-se învăluit în fum. Trecînd pe lîngă el, Ioana se plecă şi-1 sărută repede. Daria se îmbujora şi'zîmbi Sărutul acela îi aminti lui Ştefan taxiul din noaptea de revelion ; o beatitudine care nu ţinea de firea lucrurilor, care era nutrită de alt fel

de esenţe, angelice, neînţelese. Ioana plecase să vadă ce face copilul. „Păcat că nu e şi cuscrul aici", spuse bătrînul Bologa. Adela, din celălalt capăt al mesei, îi zvîrli o privire scurtă, rea. Bătrînul Viziru, bolnav de gută, se recăsătorise cu cîţiva ani mai înainte cu o bucovineancă tînără, zdravănă, aproape frumoasă, pe care o întîlnise într-o localitate balneară. E o ţărancă, spusese Adela, şi declarase că nu ca accepta niciodată s-o primească în casă. „E infirmieră, spunea Răducu. Omul e bătrîn şi bolnav ; şi-a luat pe cineva care să aibă grijă de el. Cine voiai să-1 îngrijească ?" „Noi, familia, spusese Adela. Doctoriţa ce păzeşte ? ! Că de cînd a divorţat parcă nici nu mai ştie de noi." Doctoriţa era sora lor, Sofioara ; Ştefan se înţelegea mult mai bine cu ea, dar n-o întîlnea decît rareori, deşi, după divorţ, se* stabilise din nou în Bucureşti Sofioara făcuse cîţiva ani de medicină ; nu-şi terminase studiile . pentru că se căsătorise cu un inginer de la Reşiţa şi părăsise capitala. Familia toată îi spunea Doctoriţa, încă de cînd intrase în Facultate/„Doctoriţa pretinde că Eleoftora nu-i nici ţărancă, nici infirmieră, spunea Ştefan. Tatăl său a fost impiegat la poştă. Sora ei e infirmieră, şi prin ea 1-a cunoscut pe tata ; cînd a avut criza aceea grozavă, acum patru ani..." Acum patru ani, îşi aminti deodată Ştefan, abia mă însurasem... Ce curios 1

De abia la începutul lui martie îl chema într-o după amiază Ileana la telefon. „M-am întors, îi spuse. Dacă vrei, vino să mă vezi..." „Am să viu chiar acum", vorbi repede Ştefan. Dar după ce aşeză receptorul îşi aminti că în după amiaza aceea trebuia să-1 întîlnească pe Vidrighin, noul director al acordurilor economice, care tocmai se întorsese din străinătate. „L-au rechemat în Centrală pentru că a furat ca în codru, îi spusese seretarul generai N-am putut perfecta nici unul din acordurile pregătite de. el. Ar fi însemnat să-i facem plocon încă cinci, şase milioane !... E un mare bandit.-'Şi nu lucrează singur ; lucrează pentru alţii,

mari şi puternici. Are legături cu Palatul şi protecţii în" toate partidele. El e întotdeauna acoperit../ Ştefan făcu numărul Ilenei, dar telefonul era ocupat. încercă din nou zece minute în urmă, fără rezultat. Atunci se hotărî şi se îndreptă spre biroul directorului acordurilor. „îmi pare bine că ai venit, îl întîmpină Vidrighin. O să lucrăm de aici înainte împreună", adăugă poftindu-1 cu un gest rotund să ia loc pe sc^un. Era un bărbat gros, nu prea înalt, cu mişcările lente, aproape leneşe, cu ochii cenuşii, fără expresie. Hainele îi luceau la coate şi cămaşa părea purtată, decolorată, fără a fi totuşi murdară. îl privi, şi un zîmbet îi descoperi o clipă dinţii rari, îngălbeniţi.. „Cum se face că un! băiat inteligent ca d-ta te îngropi.aici, în Centrală ? începu Vidrighin apleeîndu-se mult peste birou. Am văzut acordurile cu Belgia şi Olanda. Eşti formidabil, pe onoarea'mea 1... Şl încă nu te-ai plictisit de ţigănia de aici ! Aştepţi să-ţi recunoască cineva meritele ?..." Se ridică de la birou şi trecu să se aşeze într-un fotoliu, în faţa lui Ştefan, „Văd că taci, continuă. Asta îmi place. O să ne înţelegem bine !... Eşti însurat, ai copii, ai ceva avere ?" Ştefan îi răspunsese corect şi fără chef, ca la un interogatoriu, „Nu ştiu de ce, îl întrerupse Vidrighin, dar simt o mare simpatie.pentru d-ta. Asta mi se întîmpla foarte rar, Oamenii sînt de obicei răi şi neinteresanţi. Sau n-ai învăţat, nici măcar asta pînă la 36 de ani ?!..." Se ridică din fotoliu şi, apropiindu-se de Ştefan, îşi lăsă mîna pe umărul lui. „Ascultă-mă. Eu îţi vreau binele. îmi faci impresia că trăieşti în nori.,. Şi dacă ai fi măcar flăcău becher... Dar aşa, cu nevastă şi copil.., D-ta nu-ţi dai seama pe ce lume trăim ? Nu-ţi dai seama ce vine ? !" Şi pentru că Ştefan continua să tacă, privindu-1 cu aceleaşi zîmbet incert pe buze, Vidrighin îl bătu încă o dată pe umăr, ca şi cum ar fi vrut să-1 trezească, „tSu simt prăpădul de la o poştă, aşa cum simte pasărea furtuna, Se apropie focul ăl mare, ascultă-mă pe mine ! Praful şi pulberea o să se aleagă de noi !... Şi d-ta zaci aici, în ţigănia" asta, cu cîteva mii de lei pe lună !... Cînd ai nevastă şi copil !... Acum e timpul să te pui la adăpost î Şi repede. Căci nici timpul ăsta n-o să mai ţină mult !..." „Ce trebuie să fac ?" întrebă Ştefan mai mult în glumă. „Să te aranjezi. Să-ţi iei un post în străinătate, cît mai departe de locurile astea, şi "să te pui pe strîns parale... Sau nu înţelegi ? îl privi cu milă şi oarecare dispreţ, apoi şe clătină un pas înapoi şi se rezemă de birou. Poate că îr^tr-adevăr nu înţelegi ! Cu atît mai rău pentru d-ta ! Au să te mături vremurile care vin... Păcat, că-mi eşti simpatic. Şi eşti şi. dezgheţat. Dar şi bogăţia se plăteşte în viaţă... Mai curînd sau mai tîrziu, dar se plăteşte."' „Nu sînt bogat", spuse Ştefan. „Nu vorbesc de ce eşti acum, îl întrerupse încruntîndu-se Vidrighin. Vorbesc de qe-au fost părinţii d-tale, de ce ai văzut în casa d-tale cînd erai copil... Vrei să-ţi spun ce-am văzut eu? ! Un ceaun de mămăligă, de multe ori gol — şi o saca. Taică-meu era sacagiu. N-am murit de foame pentru că pe atunci nu murea nimeni de foame în România. Cînd mai năştea mama un copil, sei îndura un vecin şi ne dădea o-baniţă cu mălai. Odată, cînd s-a născut soră-mea, ne-au dat şi lapte... Asta da, copilărie !..." Oftă adînc şi se aşeză mai comod pe colţul biroului. „Dar, ce să apun, mi-a prins bine ! reluă cu un glas mai potolit. M-a lecuit şi de filosofie, şi de idealuri, şi virtuţi. Am înţeles viaţa din clasa I primară, cînd am văzut că nu puteam lua nici un premiu pentru, că eram desculţ... Am înţeles, şi m-am conformat întocmai..." Izbucni în rîs. îşi săltă puţin capul, şi Ştefan întrezări o sclipire rea, otrăvită, în ochi; care-1 îngheţă; „,Copiii mei i-am crescut eu guvernantă, adăugă. Vidrighin. Stai puţin să ţi-i arăt..." Se căută în portmoneu şi îi întinse fotografia cu un zîmbet care-i umezea întreaga figură. Ştefan privi emoţionat; doi

copii bălai, care rideau, pe jumătate goi, răsturnaţi în nisip, pe o plajă. ,,Pe unul il cheamă Enrico, pe celalt Theobald. Nu ştiu româneşte şi nici n-or să învețe vreodată. Le interzic !..."

Aşteptîndu-1 în după amiaza aceea, Ileana înțelese că din cauza lui cedase lui Tony. Dacă n-ar fi existat Ştefan în viața ei, probabil că pînă la urmă ar fi rezistat lui Tony, Probabil că nici n-ar fi avut timp să-1 cunoască mai bine, pentru că n-ar fi petrecut vacanța fie Crăciun la Iaşi, ci s-ar fi dus, ca în fiecare an, la Predeal, la ski. Dar se hotărîse să-1 uite pe Şefan, flirtîncl şi amuzîndu-se. De aceea aceptase cu atîta bucurie invitația surorilor Melinte, la Iaşi. Tony era vărul lor. Regimentul lui era la Galați, dar venise să petreacă sărbătorile ia Iaşi pentru că, aşa cum.îi spusese Ilenei din prima seară cînd o cunoscuse, voia să-şi bea tresele.în familie : la începutul lui decembrie fusese înaintat căpitan şi avea, acum, trei trese la epoleți. Nu era prea frumos, dar era inteligent, amuzant şi neobosit dansator. A Început să filtreze cu Ileana din prima seară, şi tot atunci încercase s-o sărute, dar Ileana i se strecurase repede din brațe. în seara următoare începuse să vorbească despre romanele lui Partenie. Ileana îşi aminti de Ştefan şi-şi pierdu deodată cheful. Se ridică de lîngă el şi se duse să pună o placă la patefon. Pune, te rog, *J'aitendrai...,* o rugă Măria Melinte, dar Ileana se prefăcu că n-auzise şi alese un tango. Tony se îndreptase spre ea ca s-o invite la dans!: Ileana începuse să fredoneze; legănîn- > du-se încet Dar după cîteva măsuri, Măria opri discul şi pusese *J'attendrai.* Ileana ştia că Măria e îndrăgostită de un student la Politehnică şi ascultînd *J'attendrai* se simțea . mai aproape de el. Dar Ilenei îi făcea rău romanța aceea prea tristă ; fără să înțeleagă de ce, îi aducea aminte de Ştefan şi o umilea, pentru că ea se hotărîse să se amuze şi să-1 uite pe Ştefan, iar glasul femeii spunea cît e de frumos şi de trist să aştepți pe bărbatul pe care-1 iubeşti Dar

eu nici măcar nu-1 iubesc, îşi repetase de • atîtea ori-în iarna aceea Ileana. Şe simți, totuşi, umilită şi enervată şi ieşi repede din,salon. Cîteva minute în urmă Măria Melinte, intrînd în odaia ei, o găsi răsturnată pe pat, plîngînd.-Măria începu şi ea să plîngă şi-i ceru iertare, îmbrățişînd-o. Ileana ghicise că Măria plîngea de dorul iubitului ei, dar asta 0 linişti parcă şi mai mult o împacă. în acea seară, Tony, cu un glas uşor voalat de emoție, o întrebă dacă ar vrea să fie soția lui . '

Cînd îl văzu intrînd pe Ştefan, Ileana păli puțin şi se apropie de el zîmbind, înălțîndu-şi uşor capul ea şi cum s-ar fi aşteptat să fie îmbrățişată. Dar Ştefan îi sărută doar mîna şi o ținu apoi mult timp în mîinile lui

,,Nu-ți dai seama cît de bine îmi pare că te văd", spuse el foarte încet. Ileana simți din nou cum inima începe să 1 se bată cu putere, apoi parcă tot sîngele i se scurse din vine şi se aşeză repede pe canapea. Din fericire, îşi dădu ea seama, Ştefan nu observă nimic. Este îngrozitor, îşi repeta ea necontenit, dar tot pe el-îl iubesc... Aşa îşi spu- ... sese şi în noaptea aceea, în odaia lui Tony, foarte tîrziu, cînd simțea că bărbatul de lîngă ea stă să adoarmă. „Mă iubeşti ?" o mai întrebase el odată, cu un efort, aproape adormit „Cred că da", răspunse încet Ileana. Dar probabil că nu o auzise, căci în clipa următoare Tony adormise şi ei îi fu milă de el, căci era foarte tîrziu şi dansase mult şi băuse multă, şampanie. Se hotărîse deodată.pentru că simțea că iar va trebui să amine logodna şi ştia cît de mult > va suferi Tony. „La vară ne cumpărăm maşină, îi spu~ • sese el şi facem voiajul de nuntă în maşină. Urcăm întîi în Transilvania, apoi coborîm pe valea Oltului Am şi . acontat maşina, şi îndată ce încasez partea mea de moştenire de la Moş Toader, o cumpărăm..." „...E curios cum ". ara recunoscut maşina de departe, îl auzi deodată Ileana * pe Ştefan. *(Ce* mi-o fi spus pînă acum ? se întrebă ea speriată). Am simțit aceeaşi emoție nelămurită ca şi atunci, cînd te-am zărit. Ningea des, ca o perdea grea de fulgi» şi

în penumbra felinarului am zărit:'spatele maşinii, înfundată în zăpadă... Evident, nu era maşina ta, era un taxi învechit, aproape scos din uz, dar cînd am deschis portierar şi ara intrat înăuntru, mi s-a părut din nou că era maşina ta... Nu-ţi pot explica de ce... Chiar după ce s-a urcat şi Ioana stăruia sentimentul acela obscur că, într-un anumit fel, inexplicabil, maşina aceasta fusese cîndva a ta"... De Ioana îşi amintise îndată ce se hotărîse să amîne logodna, şi poate asta o făcuse să cedeze lui Tony. EI e însurat, eu am să-mi iau un amant, şi toată lumea are să fie mulţumită. Amînase pînă atunci de trei ori logodna., „Dar măcar mă iubeşti ?" o întrebase, cu deznădejde, Tony. „Ce altă dovadă vrei să-ţi dau ?" îi spusese ea, un ceas mai tîrziu, în camera lui. Ca soţ mi-ar fi intolerabil, dar aş putea prelungi aventura pînă are să ne treacă Iui amorul, şi mie urîtul. Din nefericire, trupul Iui Tony nu-i spunea nimic. Era deznădăjduită. Fără să-şi dea seama, tot Tony o liniştise, spunîndu-i, cu regret şi cu vorba puţin împleticită de şampanie : „Dar nu eşti fată mare Ileana se simţise deodată eliberată de remuşcări, de regrete. „Oh, nu, spusese ea bine dispusă, eu sînt o femeie stricată. De aceea n-am voit să ne logodim, adăugă. Tu trebuie să te însori cu o femeie cinstită..." „Dar mă iubeşti ?" o întrebase din nou Tony, derutat, simţind cum-îl doboară oboseala. „Cred că da..." „...Crezi într-adevăr ? o întrebă Ştefan. (Dar ce Dumnezeu am spus ? se sperie din nou Ileana, şi-clătină din cap silindu-se să zîmbească). Eu nu pot crede. Ar fi prea simplu. Dacă aşteptăm eliberarea prin moarte, n-am cîştigat nimic. Problema este -să ne eliberăm din pîntecul balenei vii fiind, în viaţă, în Timp, în istorie..."

„Dar de ce-ai spus pînteeul balenei ?" îl întrebă Ileana trezindu-se. Ştefan se ridică de pe scaun şi izbucni într-un rîs lin, copilăresc. „E o imagine pe care o folosesc uneori* cînd trăiesc prea mult în economia politică, spuse el apropiindu-se de Ileana. Am impresia, atunci, că mă afhi fe-

•stomacul unui cetaceu gigant, care ar .acoperi tot pămin* tul. Asist, din pîntecele balenei, la ingurgitarea materiilor prime, la digerarea lor, la evacuarea lor, chiar în produse pentru uzuri secundare... Şi, pierdut aşa, în pîntecele balenei, mă rog la Dumnezeu să mă ţină în viaţă întreg, nedigerat de procesele economiei politice, pînă în clipa cînd voi scăpa şi voi vedea din nou lumina zilei, afară..." „Dacă spui că balena ta acoperă întreg pămîntul^ cum mai poţi spera să scapi, viu, din pîntecele ei ?..."

Se opri o clipă, apoi plecă ochii, şi adăugă, repede : „Prin moarte, da, înţeleg... Prin moarte, poate ne eliberăm..." Ştefan se opri în faţa ei îşi o privi lung. „Tocmai asta te întrebam şi eu adineauri : crezi într-adevăr că numai prin moarte ne piitem elibera de Timp şi Istorie ? Atunci existenţa omenească n-ar avea nici un sens. Atunci ne-am afla aici, în viaţă, în istorie, din greşeală. Dacă numai moartea ne îngăduie să ieşim din Timp şi din Istorie, nu ieşim, de fapt, nicăieri ; regăsim doar neantul..." „Dar de ce-mi spui mie toate acestea ?! îl întrebă Ileana •cu o subită enervare în glas. De ce-mi vorbeşti despre moarte şi despre neant şi despre pîntecul balenei ? ! Eu sînt femeie. Sînt tînără. Cred chiar că sînt o femeie frumoasă. Mi-ai spus-o şi tu odată, atunci cînd ţi se părea că eşti îndrăgostit de mine," „Şi acum sînt îndrăgostit de tine", vorbi Ştefan liniştit.

Ileana îl privi deznădăjduită. I se păru mai înalt, mai depărtat, aşa cum se oprise în faţa ei, cu ochii arzători şi faţa foarte palidă, cu un surîs irezistibil în colţul buzelor. Se priviră, aşa. în tăcere, multă vreme. „îmi pare rău, atunci, spuse Ileana ridicîndu-se, Cred că am avut pentru tine un anumit sentiment ciudat,' de mare simpatie, pe care nu-1 înţelegeam nici eu prea bine, dar pe care l-am fi putut numi dacă vrei, un început de dragoste. N-aş fi recunoscut-o acum cîteva luni, dar pentru că sentimentul nu mai există, ţi-o pot spune acum/' „Aşteptam

'de mult să-mi spui. asta", vorbi Ştefan încet. „E un fel de declaraţie postumă, continuă Ileana aprinzîndu-şi o. ţigară, un fel de proces verbal de deces. Acum câteva luni îmi erai foarte simpatic, îmi erai aproape drag. Dar acum, nu mă pot uita la tine decît ca la un prieten... Nu cred, de altfel, Că asta va aduce vreo schimbare în felul tău de a fi, în purtarea ta. Tot de trei, patru ori pe an o să ne vedem..." ,,Dar nu te logodeşti", o întrerupse Ştefan.

Ileana îl privi mirată, zîmbi şi lăsă fumul să i se prelingă încet, alene, către tîmple, în păr. Apoi se aşeză pe canapea. „Nu te logodeşti, rfepetă Ştefan cu acelaşi glas. E un lucru foarte important ce-ţi spun. Nu te logodeşti, nu e aşa ?..." „Am să-ţi răspund mai tîrziu» Deocamdată, , povesteşte-mi ce-ai mai făcut. Vorbeşte-mi despre tine. despre prietenii tăi. *Spune-mi ce mai face Biriş..." „Cred că e îndrăgostit, de Cătălina", spuse Ştefan.

De Biriş şi Cătălina venise să-i vorbească într-o zi, la minister, Bursuc. Era prima zi de adevărată primăvară din anul acela şi, văzîndu-1 intrînd, Ştefan nu-şi putu ascunde un gest de nemulţumire. „Nu te-a anunţat Petrache că am să trec să te văd ? întrebă Bursuc. Ce să te anunţe ! exclamă închizînd semnificativ un ochi, că de cînd şi-a pierdut minţile pentru Cătălina, nu mai ştie nici cum îl cheamă. Abia dacă mai dă pe la cafenea, şi asta numai cînd trebuie să-1 întîlnească pe Bibicescu..." Se întinse cu tot trupul în fotoliu. „Dar bine mai staţi d-stră, funcţionarii superiori ! exclamă admirativ. Fotolii de piele !... Şi toate astea le plătim noi, bieţii contribuabili. Vă plătim luxul cu sudoarea frunţilor noastre... Dar lasă, că vine ea, Revoluţia. Are să vă măture pe toţi. O să lichidăm noi şi Statul ăsta, bugetivor... O să vedeţi d-stră..." „Dar de cînd eşti şi d-ta revoluţionar ?" îl întrebă Ştefan. „Eu am fost de totdeauna revoluţionar... Păcat că n-ai cu cine să faci Revoluţia. Sînt.toţi nişte proşti. Şi cînd nu sînt proşti, sînt laşi !... N-ai cumva vreo ţigară ?" Ştefan trase un saltar şi-i întinse Im pachet de ţigări. Bursuc îşi

alese una, o aprinse şî băgă liniştit pachetul în buzunar* „Am auzit că eşti bine cu secretarul general, reluă cu un alt glas. N-ai putea interveni să-mi găsească şi mie ceva, vreo sinecură oarecare ?..." „Dar d-ta eşti licenţiat în teologie şi aici este Ministerul Economiei Naţionale", exclamă Ştefan. „Ce-are a face ? Dacă e bunăvoinţă, se aranjează. Cînd se forma guvernul mi-au făgăduit un post de subprefect, dar infami cum sînt toţi politicienii, nu s-au ţinut de cuyînt. Ce vreţi, să mor de foame ? Toată lumea are o slujbă în ţara românească. De ce să n-am şi eu ?... Dar, se grăbi să adauge, să ne înţelegem-bine. Mie nu-mi trebuie slujbă serioasă, cu ore fixe de prezenţă la birou. Eu n-am timp să viu la birou ; am mereu treabă în oraş, în plus, familia mea locuieşte în provincie, şi eu sînt familist ; nu-i pot lăsa aşa, trebui să mă duc să-i văd din cînd în cînd..." Ştefan începu să rîclă.

„Nu, zău, vorbesc serios, reluă Bursuc. D-ta crezi că glumesc, dar mie nu-mi arde de glumă. Mai afn. cîţiva poli în buzunar. Şi hotelul nu l-am plătit de nu ştiu cînd... Găseşte-mi o sinecură şi-ţi fac o rugăciune pentru odihna sufletului d-tale... Căci te văd cam neodihnit. Ai început să slăbeşti. Arăţi prost. Trebuie să "se roage cineva pentru d-ta. Eu, ca licenţiat Magna cum laude în teologie, cunosc rugăciuni infailibile... Ce zici ? !" „Imposibil", făcu Ştefan ridicînd din umeri. Bursuc ii privi pe sub sprîncene, se încruntă c clipă, apoi îşi scoase pachetul din buzunar, îşi aprinse o ţigară şi continuă : • „Bine. Văd că eşti incoruptibil. Ai acest mare viciu antirevoluţionar. Treaba d-tale. Dar te previn că ai s-o, păţeşti cu Revoluţia." „Care revoluţie? întrebă Ştefan, Că legionarii au să fie în curînd lichidaţi, iar comuniştii aşteaptă-să'se strîngă'o sută, două,, ca să se cunoască între ei... De ce revoluţie este, atunci, vorba ?" Bursuc îl privi mirat şi duse mîna la gură ca să-şi înece rîsul. „Mi s-a mai spus mie că eşti naiv, dar nu credeam că eşti chiar în halul ăsta ! Şi nai-

vîtatea este tot un păcat antirevoluționar.:. Păi bine, ce-mi pasă mie cine face Revoluția? Important este un singur lucru : să fii cu ea şi nu contra ei..." „De acord., Dar te întreb încă o dată : cine vrei să facă Revoluția ?" „Parcă trebuie s-o facă cineva ! Aşta-mi plăcu î Revoluția vine şi pleacă. N-o face nimeni. A fost întîi în Rusia, a venit în Italia, în Germania, în Spania... Comunistă, fascistă, reacționară — vorba e, a venit. Şi are să vină şi Ia noi. Şi te previn că eu sînt cu Revoluția, şi deci contra d-tale. Politiceşte, te consider duşmanul meu. Al meu personal. Pentru că m-ai lezat în interesele mele esențiale. Eu îți cer o sinecură de 10—12 mii de Iei pe lună, şi d-ta mi-o refuzi pe motive legale. Ca şi cum legalitatea ar avea vreo importanță în vremurile pe care le trăim. Dar eşti prin firea d-tale antirevoluționar. Ascultă-mă pe mine,' ai s-o pățeşti !... Am avut ghinion, continuă "Bursuc după o pauză, că Garda de Fier e condusă de rişte naivi, fără spirit politic. Dacă aş fi fost eu în locul lor, azi eram la putere. Şi făceam Revoluția, li lichidam pe toți ceilalți. Lucrul esențial este să-ți lichidezi adversarul După aceea Revoluția se face singură... Dar, cum"îți spun, am avut ghinion. Că dacă aş fi văzut că au îndrăzneală şî spirit politie, treceam şi eu cu ei. Am o sumă de prieteni legionari ;• m-aş fi aranjat. Acum aş fi fost eu în locul d-tale. Şedeam eu la biroul ăsta, şi nu mai eram silit să umblu din cunoscut în cunoscut să pun mîna pe cinci sute de lei... A propos, adăugă cu un alt glas, nu poți să-mi împrumuți o mie de lei ?... Spuneam că alerg pentru cinci sute, dar o spuneam din modestie. Adevărul este că alerg pentru o mie de lei. Cinci sute pentru mine — cinci sute pentru ceilalți. Nu-ți pot spune cine. Persoane importante, Deocamdată,, ține secretul pentru d-ta..." Luă bancnota, mulțumi şi se îndreptă spre uşă. Dar se întoarse după cîțiva paşi. „Uitam să-ți spun esențialul, reîncepu. Să *nu* cumva să. crezi că Petrache s-a culcat cu Cătălina. Nu, fe^

rească Dumnezeu ! El o iubeşte' platonic, E un idealist. Cătălina se culcă cii Bibicescu. Iar pe-alături, cu cine se nimereşte... Nu zici nimic ? Mi se pare că-ți plăcu şi d-tale, că te văd cam întristat. Dar să nu-ți* faci sînge rău i dă-i mai bine un telefon !..."'

Abia apucase să ridice capacul unei vitrine de sticlă, şi să scoată cele dintîi ediții ale poeziilor fraților Văcăreşti, cînd intră slujnica, se apropie de el cu paşi mărunți, şi-i spuse, „Vă caută un domn. Zice că e urgent. Nu vrea să spună cum îl cheamă. Zice că ştiți d-stră..." Ştefan zîmbi. Întocmai aşa se întâmplase şi la prima iui vizită, cu două luni mai înainte. Profesorul Antim nu va apuca nici de data aceasta să-i explice de ce timpul cînd «țara veghea turcită» n-a avut urmaşi. Antim strînse plictisit cele cîteva cărțulii de pe masă şi se duse să le aşeze în vitrina de sticlă, . • . • .

Casa lui Iancu Antim se afla la capătul unei stradele din dosul Foişarului de Foc. Era o clădire de pe la 1900, masivă şi destul de urîtă, dar în lumina crudă a după-amiezei de martie, cînd Ştefan venise pentru întîia oară să-1 vadă, casa dobîndise o aspră noblețe ; părea desprinsă dintr-o stampă. îi deschise o slujnică tînără şi-1 pofti într-un salon uriaş. Pereții erau acoperiți pînă'la refuz de tablouri ; într-un colț se aflau cîteva biblioteci cu geam, iar în celalt mai multe vitrine, unele acoperite-cu pînze. „Domnul profesor se odihneşte, spuse femeia. Dar trebuie să se scoale,.. Că nu doarme niciodată mai mult de un ceas..," Ştefan privea înmărmurit în jurul luî.'Tablourile,, mobila veche, pupitrele purtînd infolii deschise, stranele de biserică, scaunele desperecheate pe speteaza cărora atîrnau stofe de culori stinse, patrafire, voaluri de mireasă. — alcătuiau /laolaltă un amestec straniu de muzeu, magazie şi odaie de fată bătrînă. Cele două mari **ferestrei** care dădeau spre grădină, "îngustate cum erau de **perde*** lele verzi de catifea, nu izbuteau să scalde în lumină toate.

colțurile acestei încăperi ticsite. Deşi focul ardea încă în soba de teracotă," era mai frig decît afară. Cu mîinile în buzunarul paltonului, Ştefan trecea încet prin fața tablourilor. Erau portrete de boieri bătrîni cu barbă şi caftărie, sau de doamne şi domnişoare de la începutul veacului trecut, sau peisagii fără nici un farmec, întunecate, pictate cu neîndemînare, „Aici te-a adus toanta aia ? auzi deodată glasul lui Antim din pragul uşii... Ai să îngheți l Vino repede dincoace, la căldură !..." ll introduse într-o încăpere mai mică, dar tot atît de îmbîcsită de vitrine, icoane vechi, stampe, măsuțe încărcate cu brelocuri, mărgeanuri, sidefuri, albume cu desene. „Nu te uita la nimic 1 exclamă Antim, Nu privi nici un obiect înainte de a ți-1 explica eu. Căci fiecare din ele trebuie explicat. Tot ce vezi aici, sînt urme de pe timpul cînd «țara veghea turcită», cum spune poetul d-stră. Secolul al 18-lea şi începutul secolului al 19-lea." începu să-i arate stampe, ediții din primii scriitori munteni, mape cu manuscrise şi scrisori. Ți-am spus, Văcăreştii sînt marea slăbiciune. Îndeosebi lancu Văcărescu, acela cu *puterea relei soarte şi anii mei cei grămădiți,..* Sau nu cunoşti versurile lui lancu Văcărescu !" „Nu", mărturisi zîmbind Ştefan.. Antim îl privi scurt/întrebător, apoi ridică din umeri, descurajat. „Cum are să-ți placă atunci tot ce am adunat eu aici ? Trebuie să te inițiezi întîi,.. Te-am prevenit, eu am lucruri pe care nu prea le găseşti în casele românilor. Am urmele unui trecut care, nu numai că e mort, ca orice trecut, dar care n-a transmis nimic epocilor care au venit după el. Trecut fără urmaşi ; un trecut celibatar, ca şi mine", adăugă clipind din ochi. După o scurtă bătaie în uşă, slujnica intrat aducînd cafelele. Se apropie de Antim şi îi şopti. „A venit d-1 Nichita. Zice că ştiți d-stră de ce..." Antim roşi brusc şi ieşi repede din odaie. Rămas singur, Ştefan simți o nelămurită tristețe strecurîhdu-i-se în suflet. „Trecut fără urmaşi ! îşi repetă el. Un-Timp.,care a fost, în care oamenii au iubit şi suferit, ca şi acum, au încercat să scrie într-o anumită limbă şi după anumite gusturi, şi apoi acel Timp a dispărut.ca şi cum n-ar fi fost'; căci oamenii care au venit după el n-au vrut să țină seama de nimic din tot ce se făcuse în el, de Timpul cînd *țara veghea turcită...* Un Timp celibatar, fără urmaşi..." „D-ta eşti un om norocos, spuse Antim întorcîndu-se în odaie, d-ta mi-ai adus noroc în casă !" îşi freca necontenit mîinile. Apoi zări ceaşca de cafea şi începu să soarbă gînditor. „Trebuie să-ți explic tot ce-am adunat eu aici, o viață de om", spuse. Dar Ştefan îl ghicea că se gîndeşte necontenit la altceva şi, după ce-şi bău cafeaua, se ridică, „Să mai vii, îi spuse Antim.-Că eşti om cu noroc. Am să-ți spun eu altă dată de ce. Dar să mă crezi : mi-ai adus norocul; în casă !..." „Vreo ediție rară din poeții Văcăreşti ?" întrebă Ştefan în prag. „Le am pe toate ! exclamă Antim. E vorba de ceva mult mai important, adăugă 'mîngîindu-şi bărbisonul. Am să-ți spun eu odată. Am să-ți spun şi poate chiar am să-ți arăt !..."

în după-amiaza aceasta de mai, Antim începuse să-i .arate primele ediții ale poeților Văcăreşti. îi amintise de versul lui lancu Văcărescu : «Vel mincinoasa boier prea mare ! Preț, adevărul, te joci că h-are ?» Atunci intrase slujnica : „Vă caută un domn..." Antim închisese cu grijă vitrina şi se.pregătea ,să iasă. în prag, dădu cu ochii de loachim Teodorescu şi se lumină. Ştefan nu-1 recunoscu imediat ; îşi lăsase mustață şi purta ochelari negri de soare. „Ce-i cu d-ta, boier Ioachime ? îl întîmpină jovial Antim. Ce vînt te-aduce de la Sciții şi Agatîrşii d-tale la *musmeturi şi husmeturi — istoviri cu marafeturi,* cum spune Costache Bălăcescu ?"

Teodorescu. şovăi o clipă, îşi scoase batista şi îşi şterse fruntea transpirată, apoi, aruncînd o privire asupra lui Ştefan, vorbi : „Am venit să vă cer găzduire cîteva nopți, d-le profesor. Pînă îmi găsesc o altă gazdă, adăugă. Poate găsesc chiar mîine, poimîine..." lancu Antim îl privi nedumerit. „Nu cumva eşti şi d-ta urmărit ?" întrebă cu oare-

care teamă în **glas.-* „Ba** da, mărturisi **Teodorescu.** Dar **vă** asigur că nu **veți** avea nici o neplăcere. Nu voi primi vizita nimănui** Numai să dorm noaptea asta la d-stră şi mîine sînt plecat" Antim îşi frînse mîinile încurcat **„Imposibil,-dragul"** meu, spuse. Imposibil ! Am o servitoare nouă, o țărancă proastă, şi va umple mahalaua cu zvonuri că sînt gază de legionari Şi atîta îmi trebuie, să vină o percheziție ! Uită-te la toate lucrurile astea ! Toate **hîrtiile** şi cărțile astea !... Am auzit că poliția răvăşeşte **tot,** şi ce nu poate ceti pe *loc/* încarcă **în** camioane şi ia cu **ea...** Şi apoi, zău dacă aş avea **unde.** să te culc ! Dar ia te uită ! Numai cărți şi tablouri şi hîrtii pretutindeni !..." Teodorescu îl privea zîmbind. Îşi puse din nou ochelarii de soare şi se pregăti să plece, „Stați o clipă, spuse Ştefan, Dacă e vorba de cîteva nopți, vă pot găzdui eu. **Am,** în afară de apartamentul meu, o cameră de hotel ; unde mă retrag cîteodată cînd -am chef, V-**o** cedez **d-stră..."** Iancu Antim era. încîntat. îşi freca mîinile. Stărui să nu plece îndată, să mai rămînă să bea o cafea. Cînd ieşi să anunțe servitoarea, Teodorescu se întoarse brusc către Ştefan. „Cunoaşteți noua lege, că n-aveți voie să închiriați nici să găzduiți pe cineva dacă nu informați în prealabil Poliția ?" Ştefan ridică din umeri „O cunosc", spuse.

Un ceas mai tîrziu, Teodorescu se aşeză ostenit pe marginea patului „Sincer, cîte zile pot rărnîne aici ? întrebă. Aş putea rărnîne pînă luni?!" „Fără îndoială/' răspunse Ştefan. „Credeți că ne-a văzut cineva intrînd ?... Vreau să spun, altcineva decît portarul hotelului ?... Asta e foarte important". „Cred că nu", spuse la întîmplare Ştefan, Teodorescu oftă uşurat şi-i ceru voie să se întindă pe pat,

„De altfel, eu am să plec, spuse Ştefan. Aş vrea să ştiu ci* ce vă mai pot fi de folos.,," Teodorescu îl privi cîtva timp, **nehotărît,** apoi îl întrebă.

„Ați putea da un telefon, din oraş, la o adresă pe care v-aş indica-o eu ?"

. . „Dacă e o chestiune^personală, o fac"cu plăcere, răspunse Ştefan, dacă e chestiune politică, **nu.** Şi asta, nu pentru că politiceşte sînt? aşa cum sînt, adversarul ideilor **Şi** idealurilor d-stră, ci pentru că în lupta pe care o duceți cu poliția, eu vreau să rămîn neutru. Aşa cum aş refuza să denunț pe unul din d-stră, tot aşa refuz să sprijin pe unul din d-stră." „Vă înțeleg, spuse Teodorescu» Dar nu ştiu prea bine ce să fac... V-aş fi rugat să înştiințați pe logodnica mea unde mă aflu. Asta e, s-ar putea spune, o chestie personală. Pe de altă parte, logodnica mea împărtăşeşte aceleaşi idealuri politice ca şi mine. în plus, tot ea trebuia să mă anunțe dacă mi-a găsit o nouă gazdă... Vedeți că lucrurile sînt mai complicate", adăugă zîmbind. „Ce trebuie să**-i** spun logodnicei d-tale ?" întrebă Ştefan.

„Doar atît, dar v-aş ruga sări repetați întocmai : *«Sa* se dea la fund. Să vină luni la aceeaşi oră, la locul unde trebuia să ne întîlnim astăzi,..»" „Bine, spuse Ştefan pregătindu-se de plecare. Am să repet cuvintele astea întocmai aşa cum le-am auzit. Somn uşor... **şi noroc";** Rîdicîndu-se să**-i** întindă mîna, Teodorescu; răsturnă o carte de pe măsuța de noapte, care se afla acolo sub cîteva jurnale şi reviste. **îi** privi titlul **şi** zîmbi. *Encore un instant de bonheur,* de Montherlant. „Frumos titlu", spuse*

Se vestea o **zi** caldă,- de vară, şi Spiridon Vădastra se simți obosit de îndată ce intră în şuvoiul de oameni care se înverşunau, la vremea prînzului, pe Calea Victoriei Înainta, totuşi, cu pasul dîrz, privind în jurul lui cu o căutătură severă şi distantă.

La poştă, domnişoara căută cîtva timp, şi pe urmă îi zîmbi, dînd din cap. „— Nimic ! !" Nu era pentru întîia oară cînd îi spunea aşa, şi totuşi lui Spiridon i se păruse că ghiceşte o ascunsă ironie în răspunsul ei Plecă mai enervat şi aproape nu^mîncă deloc în restaurantul unde intrase. La două, se duse la Tribunal. Avea, din cînd în

cînd, anumite treburi plicticoase de împlinit, dar/îi piăcea să-şi piardă timpul pe sălile Tribunalului, căci **întîlnea** cunoscuţi şi camarazi şi rămînea de vorbă. Astăzi, însă, nu avea chef de nimic. Strînse, cu silă, mîinile cî**tor** vacolegi, răspunzînd mahmur la întrebări, ridicînd plictisit din umeri. Pe ia cinci trecu pe la biroul d-lui **Frotopopescu**, dar cum intră şi îi întinse mîna, îi păru rău că venise. D-nui Proţopopescu zîmbea dispreţuitor, privindu-1, ceea ce i se întîmpla destul de rar, şi numai atunci cînd se pregătea să-i comunice lucruri neplăcute :

„Te ţii de fleacuri, Vădastra ! îi spuse trăgînd **serta-** * rul biroului şi căutînd, cu acelaşi zîmbet ironic, printre hîrtii. Ţi s-a urcat rău de tot la cap L." **„Ce** voiţi să spuneţi, d-ie Proţopopescu ?" făcu Spiridon roşindu**-se** brusc. „O să vezi tu îndată... Uite aici, ţi-a răspuns Ford, înapoindu-ţi aiurelile alea ale tale, cu care voiai să schimbi lumea..." Spiridon simţi cum i se scurge sîngele din vine. Un gol cumplit i se căscă în coşul pieptului. Gîtîejul i se uscă, buzele erau albe, arse de răsuflarea prea fierbinte, Privea.în neştire plicul atîta timp aşteptat, din care d-1 Proţopopescu scotea paginile acelea scrise de el cu multe luni înainte şi o foaie de **hîrtie** groasă cu cîteva rinduri bătute la maşină ; fără îndoială răspunsul lui Ford, ;,Uite, asta e, făcu d-î Proţopopescu **întinzîhdu-i-o.** îţi spune că propunerile taie sînt foarte interesante, dar că regretă că nu le poate lua în considerare,., Ufte, citeşte, dacă pricepi englezeşte, spuse cu acelaşi zîmbet batjocoritor. Că eu nu ştiu englezeşte şi mi-a tradus fata", adăugă în glumă plescăindu-şi limba în cerul gurii, „Eu nu înţeleg, şopti anevoie Spiridon, nu înţeleg cum v-a parvenit d-stră plicul acesta..." „Ei ! bravo ! parcă noi ce păzim ? De ce avem servicii ?** „Dar plicul **îmi** era adresat mie, spuse Spiridon cu acelaşi glas stins. îi dădusem adresa mea la post-restant..." „Păi tocmai **de-aia** ! exclamă d-1 Proţopopescu înveselit. Eram dator să ştiu şi eu cine-ţi scrie din America şi.ce-ţi spune...' Noi ce păzim-?" Spiridon luă plicul şi-1 puse maşinal In buzunar. Doar hîrtia pe care i-o întinsese d-1 Proţopopescu o păstră încă în mînă, neîndurîndu-se s-o ascundă şi neîndrăznind totuşi s-o citească. D-1 Proţopopescu îl privea cu acelaşi zîmbet dispreţuitor, trăgînd bine dispus din ţigară. „Stai jos şi citeşte, îi spuse văzînd că Spiridon rămăsese nehotărît în faţa biroului. Că după aceea mai avem ceva de vorbă.,." Spiridon se aşeză pe fotoliu, dar, îndată ce-şi opri privirea pe semnătură, tresări şi strigă, „Nu-i de la Ford ! Nu semnează el ! Aici scrie P. G. Wood, nu e Ford*!..." „Asta mai voiai acum, să mai semneze şi Ford !... Parcă el are timp sa citească toate prostiile care-i vin'din lumea întreagă i... Ala de semnează o fi unul din secretarii lui." Vădastra îl asculta cu ochiul furat de semnătura aceea • — P. G. Wood — care, o clipă, îi redase toate speranţele. Apoi,,parcurse în treacăt scrisoarea ; cu puţina lui ştiinţă de limba engleză, înţelesese că P. G. Wood îi mulţumeşte în numele lui H. Ford şi-i înapoiază textul interesantului său memoriu... D-1 Proţopopescu avusese dreptate. Copia memoriului, pe care o băgase adineauri în buzunar, era cel mai clar răspuns ; pe Ford nu-1 interesa organizarea şi conducerea opiniei publice mondiale.,.

„Acum să vorbim serios ! spuse d-1 Proţopopescu stingîndu-şi ţigara în zaţul ceştii cu cafea, după ce îşi aprinsese o nouă ţigară. Vădastra, văd că mănînci banii Statului pe degeaba ; ba te ţii şi de prostii... Ne compromiţi..." Un nou val de sînge dogori obrajii lui Spiridon, dar nu îndrăzni să răspundă. D-1 Proţopopescu vorbea cu glasul lui de stăpîn, care nu admitea replică, şi care aducea cu sine, mai întotdeauna, veşti rele. îşi încrucişase braţele pe birou şi, vorbind, parcă ar fi încercat să scape ele un gust amar care-i otrăvea gura, îritr-atît îi erau de crispate fălcile^şî de oţărît plescăitul limbii după fiecare cuvînt. „...Ne compromiţi ! repetă el în silă. Te ţii de prostii, în loc să lucrezi serios... Toate informaţiile aduse de tine sînt nişte prostii, Neinteresante. Poveşti pentru copii. Te

tîridu-se de ele cu deznădejde/,,Am să le spun tot ce ştiu/' repeta el aiurit,, tremurînd.

D-l Protopopescu îl mai privi odată cu un strivitor dispreț, amestecat parcă şi cu oarecare milă, apoi rosti încet : „teşi afară../' Spiridon amuți brusc, îşi trecu palma peste buzele uscate,. încercă să' zîmbească, dar figura îi eră împietrită de ură, de umilință, ele spaimă. Apoi, cu un' gest tremurat, puse în buzunar scrisoarea din America, pe care o ținuse pînă atunci în mînă, şi se îndreptă spre uşă. „O să vă pară rău, o să vedeți" mai şopti el voind să fie amenințător, din prag. Dar d-l Protopopescu căuta într-unui clin sertarele biroului său şi nu-i mai răspunse.

...într-o zi/ cînd va fi el puternic, îl va mtîlni pe d-l Protopopescu şi-i va plăti tot ce-i spusese, cu vîrf şi îndesat. El îi va cădea în genunchi,, rugindu-1 să-1 ierte, dar nu-1 va ierta. Şi cînd, piîngînd, bătîndu-se cu pumnii în piept, d-l Protopopescu îi va cuprinde picioarele ca să i le sărute, Spiridon îl va lovi cu pantoful peste obraz, strîgîndu-i : „Marş de-aici ! Ieşi afară ! !" Apoi se va duce să-1 viziteze, în temniță, în celula lui de piatră, unde îl va găsi întins pe nişte paie murdare, în lanțuri „îți mai aduci aminte cînd îmi spuneai că sînt nebun, şi că mâ poți nenordei, dacă ai vrea, în 24 de ore ?!.,'./îți mai aduci aminte cum m-ai dat afară ? ! Ei' bine, află^că viața d-tale e în mîinile mele. Uite aici. actul-de grațiere" — şi-1 va rupe în bucățele mici aruncîndu-i-Ie în obraz. Şi-i va striga, • scuipîndu-1 „marş de-aici !" Dar, ajungînd acasă şi trezindu-se din visele lui de răzbunare cruntă împotriva d-lui Protopopescu, se simți abătut fără vlagă, neştiind'ce hotărîre să ia, Se lăsă să cadă în fotoliu şi îşi scoase monoclul cu un gest de mare .oboseală. în cele clin urmă, făcîndu-se seară şi neavînd nici un chef de a se mai duce Ia restaurant să mănînce, simțindu~se tot mai obosit, se hotărî să se culce. Adormi greu,- un somn cu febră, întretăiat de coşn^are-din care se trezea tremurînd. într-una din aceste, deşteptări între coşmare i se păru că aude 'uşa de la intrare deschizîndu-se şi iarăşi bine ştiuții paşi, urmați de şoapte, de un rîs de femeie. Dar, de data asta, nu se mai] dădu jos din pat să pîndească. Se simțea mai liniştit ştiindu-1 pe Băleanu, cu prietena lui, într-o cameră vecină, şi se trudi să adoarmă cît mai repede. Cînd, a doua zi, apucă ceasul de pe măsuță să vadă ce oră este, auzi aceiaşi paşi de femeie pe coridor şi apoi uşa de la intrare deschisă repede şi ascensorul care începu să urce. Privi mirat ceasul : aproape, nouă. Băleanu fără îndoială era de mult la regiment. în altă zi ar fi sărit imediat să vadă cum arată femeia. Dar, deşi în clipa deşteptării nu avea prezente toate tristele întîmplări din ajun, rămăsese o mohorîtă istovire în întreaga lui ființă, care-1 țintuia *m* pat, nehotărît, fără chef. Se gîndi cîteva clipe la femeia care plecase atît de tîrziu, dimineața. Dar îşi aminti repede de încurcăturile lui şi începu să se întrebe cum ar putea ieşi din ele". Trebuia să se reîntoarcă, serios, la avocatură ; dar în avocatură nu-i plăcea decît pledoaria. Restul — adică timpul pierdut în aşteptări nesfîrşite, munca de secretaiat, formalitățile, algr^ăturjle pe la judecătorii, copiile după acte şi hotărîri — îl exasperau. Dacă pierd şî contenciosul ? se întrebă, deodată cuprins de. panică. Gîndul îl teroriza într-atît, încît sări din pat şi începu repede să se îmbrace. Era un contencios în care lucra mai mult de formă, căci şe mai aflau încă vreo opt avocați, alte multe secretare,, şi numai arareori — trecînd pe la unul din birouri, să vadă ce mai e nou — i se dădea un dosar de studiat sau de pregătit o pledoarie. Dacă mi-1 iau, îşi repeta înspăimîntat Spiridon, am să fac un scandal de are să urle Bucureştiul ! Dar amenințarea nu izbutea să-1 liniştească. îşi închipuia pe d-l Protopopescu ridicînd receptorul şî chemînd placid pe directorul societății : „Să4

plătesc degeaba.. * **Spiridon** ridică fruntea şi. întîlni figura plictisită a **d-Iui** Proţopopescu, cu bine cunoscutul lui tic de **a-şi** clătina mereu, -capul în timp ce vorbea. Nu mai înţelegea nimic. **Presimţea** că se va întîmpla ceva rău, dar nu ghicea ca „„.Aşa că mai încasezi leafa pe luna **aceasta, şi** s-a **încheiat...** Nu mai avem nevoie de serviciile **d-tale.** Nu interesează/ Spiridon înţelegea anevoie. 11 dau afară? Gîndul i **se'părea** absurd. De cinci ani el făcea necontenit planuri să părăsească serviciul — dar cînd va voi el. **Nu-i** trecuse nici o clipă prin minte că va fi concediat de d-1 Proţopopescu. Era cu desăvîrşire absurd. Niciodată nu luase în serios dispoziţiile **,d-lui** Proţopopescu şi continua să facă ce făcuse de la început, de cînd, in Universitate, fusese angajat să informeze despre mişcările studenţeşti; adică, aproape nimic, Se mulţumea să se întîlnească **de** cîteva ori pe şăptămînă cu d-1 Proto- . **popescu, sau alţi** funcţionari **ai săi,** şi **să** vorbească despre fel de **fel** de **lucruri, spunînd** ce-a auzit, minţind uneori ca să pară **bine** informat, dar, mai ales, vorbind despre sine, despre succesele **lui,** despre surprizele pe care le va face el. în **curînd, tuturor.**

' **„...Ca** să. fim **bine** înţeleşi, încheie d-1 Proţopopescu. Şi acum o **să** mă scuzi, am treabă", adăugă **ridicîndu**-se . *In* picioare.' Spiridon **se** ridică **şi** el de pe scaun, clar nu era deloc **hotărît** să plece. **„...Nu** înţeleg cei vreţi să spuneţi începu el emoţionat. **Eu sînt** un om corect şi discret, mi-am făcut întotdeauna datoria. "Cred că **nu|** aveţi de ce să vă **plîngeţi...** în ceea ce priveşte propunerea pe care am'. **înaintat-o** lui Ford, era o chestie personală... **Şi,** mă **miră.** că d-**stră,** om **cu** maniere elegante, v-aţi pretat la **o** asemenea„ Cum să spun ? la o asemenea, indelicateţe, ca să-mi • confiscaţi scrisoarea şi **s**-o **citiţi,** deşi **mi-era • adresată** mie..." D-1 'Proţopopescu îl privea nedumerit, parcă 'nu şi-ar fi crezut urechilor, „Mă, **tu eşti** nebun", spuse el în cele. din. urmă, **încruntîndu-se.** Tu. eşti nebun **serios...** Ar;trebui să te **cauţi..."** „Aş putea să vă răspund, dar prefer să tac, făcu Spiridon roşind. îmi place să cred că spuneţi asta în glumă, pentru că altminteri aş fi considerat-o o insultă, chiar o insultă gravă. Şi eu'nu accept să fiu insultat de **nimeni.** .Chiar de unul din superiorii" serviciului meu..." „Nu mai faci parte din serviciu, **ţi**-am spus asta de-acum un sfert de ceas..." „Dar de ce, mă rog ? se însufleţi Spiridon. Am greşit cu ceva ? Dimpotrivă, după cîte ştiu eu, am fost întotdeauna creierul acestui serviciu. Doar îi cunosc şi eu pe ceilalţi, ştiu cine sînt... Nişte inculţi, nişte oameni de nimic... Eu eram sin-' gurul om. cu personalitate..." **„...Ce** să mai lungim'vorba ? făcu d-1 Proţopopescu aşezîndu-se pe scaun şi aprinzîiid o nouă ţigară. Ordinele se execută Bună **ziua!"**-„D-ta crezi că mă poţi concedia aşa ca pe un servitor, după cinci ani de serviciu ? strigă Spiridon apropiindu-**se** înflăcărat de birouj Un om ca mine, care mi-am făcut întotdeauna datoria ?... O să vă pară rău, mai tîrziu ! Cînd **m-oi** apuca şi eu să spun, cui trebuie, despre felul cum se risipesc banii Statului !..." „...încerci să mă şantajezi î'" întrebă nefiresc de calm d-1 Proţopopescu, zîmbind dulce.

„Nici un şantaj ! continuă Spiridon. pe aceiaşi ton, este purul adevăr. Parcă eu nu ştiu, eu n-am văzut şi **n**-am auzit nimic ? Numai că astea am să Ie spun eu- odată cui trebuie..." „Vezi să nu te creadă ! rosti d-1 Proţopopescu dînd drumul u#ui rotocol de fum. Păi bine, mă, prostule, tu nu ştii că. te pot compromite în 24 de ceasuri, **anunţînd** că. ai fpst sau că eşti .încă,, în 'serviciul meu ? Te zvîrlu ăia din- barou de n-apuci să zici **cuţu** !..." „Lasă că spun eu, am să.Ie spun eu", rostea **într-una Spiridon.** Dar ameninţarea d-lui Proţopopescu lovise just Simţise deodată cum îi fuge pămîntul de sub picioare ia gîndul că ar putea;**avea un** scandal In barou. **Neizbutind,** să se controleze, istovit de toate loviturile primite în ultima, jumătate de ceas, repeta **într-una** aceleaşi cuvinte, Ega-

dați afară, spunea el clătinînd încet capul, şi zimfeindl Să-1 dați imediat afară pe Spiridon \ Ordinele se execută !..." Âm să fac un scandal !... îşi repetă mult timp: Vădastra, umezindu-şi necontenit buzele uscate, am să fac un scandal L.

Gîndul i·se năzărise, în timpul nopții, luptîndu-se 'cu insomnia şi cu imaginile dezastrelor care-1 aşteptau dacă şi-ar fi pierdut contenciosul Auzise din nou ascensorul oprindu-se, uşa pe care o deschise Băleanu cu mai puține precauții ca altădată, şi şoaptele lor. Apoi, un ceas mai tîrziu, din nou paşi pe coridor, îndreptîndu-se spre baie ; iar, cîteva minute în urmă, Băleanu cotrobăind în bucătărie, căutînd probabil după pahare. Bărbatu-su are o sută de milioane şi ea petrece noaptea în apartamentul unui locotenent ! îşi spuse Spiridon. Dintr-o sută de rafflioane, cine nu dă un milion, două ? Nici nu se cunoaşte îi cîştigă în cîteva zile şi-i pune la loc... Dacă aş şti cum o cheamă... "\ - .

Rămăsese cîteva minute cu răsuflarea aproape întretăiată, speriat de simplitatea cu care ar fi putut dobîndi un milion sau două de lei : Pmdeşte într-o zi, cînd ea va rărnîne în odaia lui Băleanu după plecarea acestuia la regiment, şi-i iese brusc în față. „Nu vă supărați, doamnă, i-ar spune; dar vă rog să treceți cîteva minute in biroul meu. Este în interesul d-stră..." Nu interesează ce va spune ea, cum se va apăra, etcaetera. Odată ajuns cu ea în birou, ar închide uşa şi, apropiindu-se, i-ar vorbi serios : „Puteți crede despre mine orice, stimată doamnă **cutare.** Eu intenționez însă ca pînă diseară să comunic soțului d-stră unde şi cu cine ați petrecut noaptea aceasta- de (să spunem), **15** iunie. Nuj ştiu dacă vă convine să afle. soțul d-stră, şi prietenii d~stră, căci, nu mă sfiesc să v-o spun, voi destăinui flagrantul delict de adulter tuturor cunoscuților d-stră. Nu ştiu, deci, dacă vă" convine să se afle cine este amantul d-stră. Plus- că ați compromtie şi cariera iui Băleanu. El nu va avea de ales decît între a-şi trage un glonte în! cap sau a **fugi'peste** graniță. In ceea ce mă priveşte, eu nu mă tem de nimic, pentru că mi-am luat toate măsurile. (Nu' e adevărat, dar de unde să ştie ea ?) Există, însă, o soluție pentru d-stră. Cred că amicul meu Băleanu v-a vorbit destul de amănunțit despre mine şi vă dați seama că sînt cineva în țara românească. Doamnă . cutare, eu am planuri mari. Dini nefericire, nu s-a găsit pînă acum capitalistul care să mă înțeleagă şi să mă ajute. Spun din nefericire, pentru că sînt **silit,**' astfel, să apelez la ajutorul d-stră. Eu am nevoie de circa două milioane de lei pentru a duce la bun sfirşit o operă grandioasă, folositoare atît țării noastre cît şi umanității în general. Deşi este un mare; secret, v-aş putea spune cu altă ocazie în ce constă această operă grandioasă. Soțul d-stră este foarte bogat, o ştiți mai bine decît mine. Vă rog, dacă voiți să nu destăinuiesc nimic asupra legăturii d-stră cu amicul meu. vă rog să-mi puneți la dispoziție această sumă. Nu mă interesează cum. Mă puteți recomanda soțului d-ştră. cerînd să intru tovarăş în afaceri, sau îmi puteți aduce chiar d-stră cele două milioane, în bijuterii sau bilete de bancă... Dar să nu încercați să mă trădați spunînd ceva lui Băleanu, căci veți regreta foarte mult. Mi-am luat toate măsurile. Eu atît vă spun : să nu încercați nimic... îmi fixați întâlnirea în cursul zilei de mîine..." Nu se înşelase.; locotenentul căutase paharele în bucătărie, pentru că acum, din dormitor, se auzeau rî**sete,** o sticlă anevoie destupată; un început de cîntec. Se răsuci în pat ca să-şi gonească gîndurile şi să-şi poată relua, cu o nouă tărie, filmul întîlnirii lui cu frumoasa necunoscută. Asemenea femei au întotdeauna bani şi foarte multe bijuterii Dacă soțul va refuza să-1 primească în afacerile **lui** de la Cîmpina, n-are decît să-şi vîndă ea, o parte din bijuterii şi să-i achite suma ; n-or fi două **milioane, se** mulțumeşte' şi **cu un**-milion... Dar cum o cheamă?

şească..." „Numai că acum se va certa cu conu Mişu, îi va spune el. Mişu e de partea anglo-americanilor..." „Mu-Î cunoşti pe conu Mişu, îi va răspunde Cătălina. Vor rămîne întotdeauna cei mai buni prieteni. Conu. Mişu e un om extraordinar..." Apoi îi va turna ceaiul şi-1 va întreba ce se mai întîmpiă cu războiul. El va ridica din umeri. „Toată ziua nu vorbim decît despre asta, despre cum merge războiul..." Atunci ea se va împinge prin mişcări scurte spre fundul divanului şi va începe să-i vorbească despre Băleanu. „E un om extraordinar, îi va spune, e un sfînt..." El îşi va aprinde o nouă ţigară. „Cînd ai să-I cunoşti şi tu...", va continua Cătălina. Şi-i va vorbi aşa un ceas, un an, un secol, îi va vorbi aşa pînă la sfîrşitul timpurilor, reluînd la infinit acelaşi refren, repetînd aceleaşi gesturi. Văzîndu-1 că tace, Cătălina va înceta să-i vorbească despre sfinţenia colonelului şi-i va spune : „Mi se pare mie sau iar ai slăbit ?..." El va ridica^ din umeri, zîmbind, şi-i va întinde ceaşca goală, şi Cătălina o va umple din nou cu ceai. Apoi, după o altă, lungă, tăcere îl va întreba : „Ce se mai întîmpiă cu Viziru ?" „Nu l-am mai văzut de mult, îi va răspunde." „Se va consola şi el într-o zi, va continua visătoare Cătălina. Aşa facem toţi. Suferim ce suferim, şi într-o bună zi simţim că numai putem suferi, şi iubim din nou Viaţa şi ne reîntoarcem de unde am plecat..."

Biriş se opri în mijlocul străzii. Zvîrli ţigara doar pe jumătate fumată, oftă adînc, apoi se întoarse cu paşi repezi spre cafenea. Bursuc îl zări cel dinţii şi-i făcu semn cu mîna. Trecu pe lîngă el fără să se mai oprească, în fund, Mişu Weissmann discuta agitat într-un grup de necunoscuţi. Văzîndu-1, Weissmann îi luă braţul şi îl trase deoparte. „Am aflat nişte lucruri extraordinare, îi spuse cu un glas misterios. Trebuie să ne întîlnim neapărat. Te-aş fi luat să mănînci astă seară cu mine, dar nu sînt liber. Sînt invitat la masă. E cineva foarte important. Cineva din misiunea militară americană..."

Cînd plecă spre ea în acea seară de ianuarie, ninsoarea se înteţise. Ajuns în garsoniera Cătălinei, se apropiase* după obiceiul lui, de calorifer ca să se încălzească. Pe măsuţă erau aşezate ceştile pentru ceai şi cîteva sandwichuri. Au început să vorbească despre război şi despre tifosul exantematec care se întindea în Moldova. Apoi Cătălina i-a spus că Băleanu fusese transportat la o Casă a mutilaţilor de război. Atunci, pe neaşteptate, a început viscolul. Au auzit un geamăt prelung, ca de fiară rănită, apoi au simţit cum se năpusteşte viscolul printre case — şi o clipă s-au privit unul pe altul, speriaţi. Au dat la o parte perdeaua şi s-au uitat afară. Ningea atît de des, încît nu se mai distingea strada. Cătălina a trecut alături să aducă ceainicul şi apa fiartă. Au băut, ca de obicei, cîteva ceşti cu ceai, vorbind, întrerupîndu-se cînd şi cînd ca să asculte viscolul. Apoi Biriş şi-a aprins o ţigară, iar Cătălina s-a apropiat din nou de fereastră şi a privit afară. „Nu poţi pleca pe o vreme ca asta," i-a spus. în odaie începuse să se facă frig. Au rupt un jurnal şi au înfundat cu suluri de-hîrtie fereastra ca să oprească vîntul. „Rămîi noaptea asta aici," i-a spus Cătălina. Viseo*-lul creştea, asurzitor. Biriş se silea să vorbească într-una, ca să nu se gîndească, dar îşi simţea gura uscată şi trebuia necontenit să înghită. Apoi, pe la 2 noaptea, Cătălina a scos învelitoarea de pe divan şi a făcut patul. Biriş o privea fermecat, fără să înţeleagă. A trecut apoi în odaia de baie şi s-a întors după vreo zece minute, în pijama. S-a vîrît repede în pat. „Nu ştiu ce să-ţi dau, îi spuse, încearcă o pijama de-a mea..."

Apoi a stins lumina şi Biriş s-a dezbrăcat ca în vis, fără să înţeleagă ce face. Haina de la pijamaua Cătălinei îi era destul de strimtă, dar totuşi a îmbrăcat-o. Nervos, tremurînd, s-a băgat şi el în pat. „O să fim cuminţi," t-a spus Cătălina. Biriş a întins braţul şi a găsil-o, foarte aproape de el, fierbinte.

dere", adăugase mai încet, aproape şoptit Apoi auzise sunetul surd, metalic, al receptorului închis pe neaşteptate, ca din greşeală.

'In seara aceea, ieşind de lai minister, se dusese de-a dreptul în Strada Batistei. Sună prelung, li deschise în cele din urmă d-na Creţulescu. Părea mirată că-1 vedea acolo, în faţa ei, cu un buchetel de mărgăritare în mină, v,A plecat azi dimineaţă la Iaşi, îi spuse. Ţi-a telefonat din gară. N-a vorbit cu d-ta ? Spunea că se duce să-ţi telefoneze, ca să te anunţe că pleacă. S-â hotărît aşa, pe neaşteptate..." „Dar nul se logodeşte ?" întrebase tulburat Ştefan. „Dumnezeu s-o mai înţeleagă, exclamase d-na Creţulescu. A venit odată şi Melinte s-o vadă aici, căpitanul Melinte. S-a rugat de ea, i-a căzut în genunchi, mi-a căzut şi mie în genunchi, căpitanul Melinte. D-nă Creţulescu, mi-a spus, Tante Alice, vă implor, convingeţi-o d-stră !... Mi-era milă de el, om în toată firea, ne ruga pe amîndouă ; ca pe **un Dumnezeu** ne ruga..." Ştefan zîmbi, încurcat, şi-i întinse buchetelul cu mărgăritare. („Tu crezi în Dumnezeu ? crezi cu; adevărat ? crezi că maşina aceea exista ?"...)

Auzi o seamă de paşi repezi pe coridor, voci, şi o mină zgîlţîi clanţa de mai multe ori. Apoi începu să lovească puternic în uşă. „E un adventist ; vinde Biblii", îşi aminti Ştefan şi sări furios din pat Abia întoarse cheia în broască şi uşa se deschise, repezită de perete. Se văzu înconjurat de necunoscuţi. Unii aveau revolvere., Nici nu avu timp să înţeleagă despre ce era vorba. Auzise doar, pe cel dintîi, strigînd : „Prefectura Poliţiei."

Era acum între doi agenţi înarmaţi. Un al treilea îi pipăia buzunarele. Alţii dăduseră patul şi scaunele la o parte,, umblau în dulap. „Unde e Teodorescu ?" întrebă făcînd un pas către el, cineva care stătuse tot timpul lîngă uşă.,„Nu ştiu. Nu l-am mai văzut de cînd a plecat Mi-a mulţumit! de găzduire şi a plecat Nu ştiu unde."

Şeful"îl privea_zîmbind, cu • neîncredere. „Eraţi-**prieteni** ?" întrebă din nou. „Chiar **prieteni,** nu. L-am cunoscut în Germania, acum un an..„"

„Vino" la Prefectură, **spusef şeful.** Să dai o declaraţie/

„...Eu mi-am dat seama cît de mult vă iubiţi, vorbi Vădastra. Am înţeles asta din seara cînd v-am auzit eîntînd. Şi pot spune că d-na **Macovei are** o voce foarte frumoasă !..." Rosti ultimele cuvinte cu o oarecare stîngăcie. Locotenentul ridică privirile şi se îmbujora. **„Nu** e dînsa, spuse. Nu o cheamă aşa..." „Mi-am închipuit că e dînsa, începu Spiridon după ce-şi umezi buzele, pentru că ştiam că Macovei e mare petrolist şi are o soţie foarte frumoasă."

..Nu, nu e dînsa, repetă, **celalt** zîmbind, Nu o cheamă aşa," „Iartă-mă, te rog, n-am voit să fiu indiscret, se apără Spiridon. Deşi aş fi putut să mă supăr, adăugă după cîteva clipe. Sîntem doar prieteni ; locuim aceeaşi casă..," „Am să-ţi spun mai tîrziu, pe cuvîntul meu de onoare că ăm să-ţi spun. Dar acum, nu pot !.-.. Este chiar o încurcătură la mijloc, şi nici nu ştiu cum are să se termine... Dar! în ziua cînd am să pot spune, d-tale îţi voi spune cel dintîi, ai cuvîntul meu de onoare..." După plecarea locotenentului, Vădastra se simţi mai puţin sigur **ca** mai înainte. Cum are să-i afle numele dacă Băleanu amină mereu destăinuirea ? Şi vorbea el de o situaţie neclară, de o încurcătură ; dacă cumva se întîmpla ceva între ei şî frumoasa necunoscută nu va mai "veni nopţile în apartamentul lor ? Două nopţi Spiridon stătu la pîndă. dar Băleanu se întoarse singur. Să ştii că se ceartă şi nu mai vine ! **îşi** spunea agitaţi Vădastra. Gîndul că soţia milionarului s-**ar** putea despărţi de locotenent i se părea catastrofal: Adormi anevoie, tresărind **la** orice zgomot al liftului, deşi ştia că Băleanuf se afla în camera lui. dormind. A doua **zi incercă** să' afle de la unul din colegii **de** Tribunal nume de mari petrolişti, dar îşi dădu **repede**-seama de zădărnicia acestei anchete, **pentru că nu*** ştia

cum ar putea avea confirmarea lui Băleanu. Dacă l-ar/ fi întrebat din nou, ar fi putut părea suspect. în scurtele lor întîlniri, locotenentul nu mai aduse deloc vorba ^de prietena lui şi de eventualitatea căsătoriei. Şi dacă aş încerca chiar fără să-i ştiu numele ? se întrebă într-o seară Vădastra. îi voi spune tot timpul : doamnă. Va fi atît de impresionată. încît nu va băga de seamă... Numai dacă nu mă va spune lui Băleanu... De frică, ar fi în stare. Dacă aş avea ceva sigur la mînă, vreo scrisoare, vreun document, în sfîrşit, ceva sigur...

Dar în cea dintîi după amiază cînd, după ce* trimisese ordonanţa în oraş, intră la Băleanu, nu găsi, ca de obicei,' nimic. Spiridon se întoarsa în odaia lui agitat, neliniştit. Sigur că are să-i spună, dacă el nu va avea la îndemînă ceva de care femeia să se teamă, ceva prin care ar putea dobîndi tot fără cel mai mic risc. Chiar dacă i-ar cunoaşte numele, ce i-ar folosi dacă ea l-ar spune în aceeaşi seară lui Băleanu ?

Stătea trîntit pe fotoliul de lîngă birou, răsucindu-şi nervos monoclul între degete, cînd îşi dădu seama că *găsise.* Descoperise un mijloc de o mare simplitate. Rămăsese cîteva clipe cu gură căscată, cu mîna moale, şi monoclul îi alunecă sfios pe covor. Un val de sînge îi răzbi vijelios în obraz. Se ridică brusc, îşi duse mîna la frunte, apucă monoclul şi plecă în cea mai mare grabă.

D-na Porumbache îl auzi cîntînd pe stradă.

„Roata morii se-nvîrteşte, tac, tac, tac.

Şi morarul ciocăneşte, tac, tac, tac..."

Se ridică din pat, îşi trase rochia pe ea şi ieşi pe coridor să-1 întîmpine. Deşi trecuse de mult miezul nopţii, era încă foarte cald. Biriş îşi scosese haina şi şi-o ţinea de cheotoare, zvîrlităi pe un umăr. în faţa uşii încercă de mai multe ori cheia, fără să nimerească. „Iar te-ai îmbătat ! exclamă d-na Porumbache deschizîndu-i. Iar ţi-ai băut minţile cu Cătălina..." „Nu cred că mi-am băut chiar minţile, spuse Biriş, dar fără îndoială că am băut cam mult. Şi acum mi-e somn. Noapte bună !..." Voi să treacă spre odaia lui, dar d-nş Porumbache îl prinse de braţ. „Rău te-a mai fermecat, măiculiţă, tîrfa aia!... Te-a scos din minţi !... Vai de bătrîneţele mele, ce-am ajuns !... Au să te prindă că te ţii eu o actriţă şi-au să te dea afară de la liceu. Rămînem pe drumuri..."

Biriş scoase pachetul din buzunar şi i-1 întinse. „Fumezi şi d-ta o ţigară ?" întrebă blînd. Femeia oftă. îşi umezi buzele şi-şi aşeză ţigara în colţul gurii. Biriş i-o aprinse. Apoi îşi aprinse şi el una şi-i dădu pachetul. „Mai ai bani ?" îl întrebă ea. „Mai am. Ai nevoie de ceva ?" „Nu, te întrebam aşa. îţi dă aia ceva bani ?!" „Nu, banii ăştia r-am cîştigat cu o traducere..."

Femeia tăcu, furnind adînc. ,-,De ce nu vrei să te însori începu ea mai liniştită. Că doar n-ai s-o iei pe Cătălina..." Biriş ridică plictisit din umeri „Ţi-am mai spus că nu e nimic între Cătălina şi mine ! Cine ţi-a mai băgat şi asta în cap ? Toată lumea ştie că e iubita lui Bibicescu. Noi doi sîntem numai prieteni. Sau poate şi asta e compromiţător : să fii prieten cu o artistă !...",„Mai bine te-ai însura, continuă d-na Porumbache ca şi 'cînd nu l-ar fi ascultat. Sînt atîtea fete bogate şi frumoase De ce nu vrei să te-nsori ? ! Nu ţi s-a urît' de sărăcie ?... Poate ne mutăm în altă casă. Mai văd şi eu oameni, mai am şi eu cu cine schimba o vorbă..." Biriş o privi lung şi îl cuprinse o neaşteptată milă faţă de ea. „Bine, să ne mai gîndim, spuse. D-ta caută înainte. Poate pînă îa urmă ne-nsurăm şi face chiar şi politică !.... Noapte bună, adugă el luîndu-i mîna şi sărutîndu-i-o." „Petrică, spuse bătrîna, n-ai vreo! cinci sute de franci să-mi laşi ? M-am gîndit să facem mîine pui cu smîntînă..." Biriş îşi scoase portmoneul şi i-1 întinse.

„Ia tot, spuse* Eu nu mai am nevoie..." Intră îri odaia lui şi, zvîrlindu-şi haina pe un scaun, se trînti în pat. Reîncepu să fredoneze, foarte încet : „Roata morii se-nvîr~teste, tac, tac, tac..."

„Cîntecul lui Mitica, Dumnezeu să-1 ierte, spuse d-na Porumbache deschizînd uşa, zîmbind, cu ochii în lacrimi. Ia mai cîntă-1..."! „Şi morarul ciocăneşte, tac, tac, tac...", continuă Biriş înălțînd uşor glasul. .....Tac, tac, tac ! făcu şi d-na Porumbache, în surdină, lăcrămînd. Cîntecul lui Mitică!... Uite aşa-1 cînta şi el, Dumnezeu să-1 ierte : tac, tac, tac !..."

„Ăsta-i cîntec nou, spuse Biriş fără să-şi ridice capul de pe pernă. Il cîntăm noi, tineretul : Roata morii se~n~vîrteste...", reîncepu el cu mai multă putere.

„E vechi, făcu d-nă Porumbache. E cîntecul lui Mitică. Uite, aşa-1 cînta şi el cînd era cu chef : „tac. tac, tac !... E cîntec vechi, din bătrîni. Il cînta şi Finu' Lică : „tac, tac, tac !..." Apoi începu deodată să plîngă şi se aşeză pe marginea patului. Biri$ se întrerupse *şi* rămase cu privirile în tavan, nemişcat. „De te-aş vedea însurat, spuse, să mă pot duce şi eu după ei. L-am visat dini nou, alaltăieri, pq răposatu', Dumnezeu să-1 ierte. Parcă-mi vorbea. Se făcea că eram în Ferendari, pe vremea cînd se încurcase el cu o croitoreasă, una Marioara..." „O ştiu, făcu Biriş, Zisuleasa. Lui Nea Mitică îi cam plăceau tinerelele şi ştia el ce să aleagă..." „Pe dracu', vorbi repede d-na Porumbache frecîndu-şi ochii cii dosul palmei. O pîrlită de croitoreasă, o sărăcie, de se-ntindea cu unul şi cu altul ea să găsească de mîncare la copii. Nu mi-am pus eu capul cu ea, că o lăsa lată Finu' Lică. O lăsa lată în mijlocul străzii. Dar nuj de una ca Marioara mi-era mie teamă că-mi strică casa. Nu mai eram tînără ; dar nu mă dădeam pe zece ca ea..." „Şi cum l-ai visat *"1* " o întrerupse Biriş) ridicîndu-se în capul oaselor ca să-şi aprindă o ţigară. „Se făcea că eram în Ferendari, începu d-na Porumbache visătoare, cu privirile pironite undeva în colțul odăii. Şi-1 văd deodată că deschide uşa de la odaia aia mare, aia din stradă, şi-mi spuse : «Aici erai, Yiorico ? Nu te-ai culcat încă ?» Eu, la început, nu i-am răspuns nimic. Mă prefăceam supărată, ,că aşa mă îmbufnam eu pe-atunci, cînd se-ncurcase el cu Marioara şi venea tîrziu nopțile acasă. Şi iar nu mai ştiu ce mi-a spus, dar parcă la urmă se făcea că ne suiam amîndoi în gabrioletă ; adică nu, mint, se urca numai el, căci eu mă răzgîndeam şi-i spuneam, îmbufnată : «Du-te numai tu, Mitică, că eu ştiu bine unde te duci !...» Şi el dădea bici cailor şi pleca!,.. Doamne iartă-mă, spuse coborînd glasul şi făcîndu-şi cruce, să nu fie vreun semn ; că parcă ar fi vrut să mă ia cu el, dar eu nu mă gîndeam la asta, mă gîndeam că se duce la Marioara, la ibovnică... Dar mi s-a izbîndit visul, că te-am auzit cîntând. Ia mai cîntă L. Ia. zi : tac, tac, tac !" „Roata morii se-nvîrteste", începu Biriş cu un glas obosit în care se presimțea parcă răguşeala. D-na Porumbache îl asculta zîmbind şi ochii i se umplură din nou de lacrimi. „Petrică, maică, de te-aş vedea şi pe tine la casa ta, cu nevastă şi copii. Dar nu cu una ca Cătălina, îți găsesc eu fată bună, cu stare. Să ne mutăm şi noi în centru, să mai văd şi eu lume, să mai fiu şi eu servită cum am fost!,.. Of, Petrică, de m-ai fi ascultat tu pe mine, azi aveai şi automobil..." „Tac,tac, tac", ridică brusc glasul Biriş. „Uite aşa-1 cînta şi el, Mitică, făcu d-na Porumbache Parcă-i aud pe el, Dumnezeu să-1 ierte : «tac, tac, tac...»"

Abia după o săptămînă i s-a dat voie s-o anunțe pe Ioana că se află arestat. In tot acest timp nu se spălase, nici nu se bărbierise. Dormise pe ciment, într-o cămăruță

din beciurile Prefecturii. Becul, puternic, ardea într-uh% zi şi noapte. Un jandarm, schimbat din trei in trei ceasuri, stătea pe scaun, lîngă uşă, păzindu-1. Nu aveau voie să vorbească unul cu altul. Se întîmpla totuşi ca vreunui jandarm să-i fie somn, mai ales cei care veneau după miezul nopţii, şi atunci intrau în vorbă. Unui, ţăran din Ialomiţa, îi devenise chiar foarte simpatic, li căpătase în» crederea şi, cînd era însoţit la closet, jandarmul din Ialomiţa rămînea la uşă. Ceilalţi respectau ordinul întocmai : intrau cu el, nu cumva să încerce să se spînzure. în primele trei sile nu l-a cercetat nimeni. L-au chemat apoi la interogatoriu. I-a fost ruşine, trecînd fără cravată şi nebărbierit, cu sentinela după el, pe culoarele Prefecturii. I se părea că-1 privesc toţi cu neîncredere, aproape cu ură. Inspectorul l-a întrebat de cînd este legionar şi cu cine lucrează. „Nu sînt legionar", răspunse Ştefan calm. „Bine, asta ştim noi, aşa spun toţi", făcu Inspectorul plictisit Alese o fotografie dintr-un teanc pe care-1 avea în faţă. „Pe ăsta îl cunoşti ?" Ştefan înălţă din umeri. Nu-1 văzuse niciodată. „Dar pe ăsta ?" Privi şi răspunse fără ezitare. „E loachim Teodorescu. Doar că acum poartă mustaţă..," „Vasăzică îl ştii bum arată ! exclamă Inspectorul Ai declarat că l-ai cunoscut în Germania. Ce căutai în Gers mania ?" Ştefan îi explică. Inspectorul îl privea adînc în ochi, jucîndu-se cu un coupe-papief. Ştefan voi să-i spună şi altceva : de funcţia lui la minister, de misiunea în Japonia, dar celălalt îl întrerupse. „Nu ne interesează *t* Toţi spun aşa..." Apăsă pe un buton şi jandarmul intră-bătînd din cizme. îi făcu un semn cu capul. Din ziua aceea nu i s-a mai dat voie să-şi cumpere masa de la cantina Prefecturii. Seara i s-a adus o ciorbă de varză şi o bucată de pîine rece. Din grădina de vară de lîngă Prefectură răzbătea pînă la el tangouî la modă : *Cer albastru*. Muzica aceea ieftină i se părea neînţeles de dulce. Peste două zile a fost condus din nou la interogatoriu. Mai era de faţă un comisar tînăr, care-1 privea distrat. „Ai proptele serioase ! îl întîmpină Inspectorul. Cine a intervenit pentru d-ta? Am primit dispoziţii să te punem în libertate ! Semnează declaraţia ***asta*** şi eşti liber." Ii întinse o hîrtie pe care Ştefan o luă zîmbind. Inevitabilele complicaţii administrative, îşi spuse. Dar începînd să citească* roşi brusc. „Asta nu pot semna, spuse el ferm. E o declaraţie de desolidarizare de Mişcarea legionară. Nu mă pot desolidariza de ea dacă n-am fost niciodată legionar." „E o simplă formalitate", vorbi Inspectorul plictisit. „E mai mult decît atît. De ce să mint spunînd că nu. măi sînt ceva care n^am fost niciodată ? Ceva care, ele altfel, nu puteam fi, pentru că se opunea concepţiilor mele fundamentale, atît etice, cît şi politice ?" „Cu atît mai bine. Tocmai asta îţi cerem şi noi să declari." „Atunci lăsaţi-mă pe mine să scriu declaraţia. O critică sunt gata oricînd să semnez, căci astea sînt părerile mele. Dar nu pot mărturisi că regret că am •fost încadrat în Mişcarea Legionară şi că de-aici înainte nu voi mai avea nimic de a face cu ea." „Asta e declaraţia tip, făcu Inspectorul enervîndu-se. Dacă am lăsa pe fiecare să-şi rezume convingerile politice, unde am ajunge ?" „Şî mai e încă ceva, stărui Ştefan. Eu sînt funcţionar de minister. Mi s-a dat o misiune în străinătate. Reprezint acolo, cum am mai reprezentat de atîtea ori, Guvernul român. Mi s-a dat această misiune acum, cînd guvernul duce lupta contra legionarilor. Nu pot accepta să fiu considerat de şefii mei drept un om necinstit, care şi-â camuflat părerile politice pînă în ziua cînd a fost surprins ; şi* atunci, cu o puţin onorabilă uşurătate, Ie-a renegat..."

„Toate astea te privesc pe d-ta, spuse Inspectorul apăsînd pe buton. Dacă te răzgîndeşti, spune plantonului şi te mai aduce odată, să semnezi..."

De atunci nu l-au mai chemat. Opt zile de la arestare. Joana a putut Să-1 viziteze. I s-a dat voie să-i aducă schimburi şi o masă rece. în fața jandarmului şi-a păstrat liniştea. Era totuşi stingherită şi a vrut să-i vorbească franţuzeşte. Jandarmul s-a apropiat brusc de ei, despărţindu-i „Vorbiţi româneşte !" Ioana i-a povestit tot ce aflase : la dosar sînt două acuzaţii grave : 1-a întîlnit pe Teodorescu în Germania şi avea două domicilii. „Bine, dar nici o lege nu interzice să aicîte domicilii pofteşti !" izbucni Ştefan exasperat. „Are să iasă în curînd **o** lege în acest sens", îl informă Ioana. „Cu efect retroactiv?" Ioana ridică din umeri. Cele cinci minute trecuseră repede. Jandarmul se sculă de pe scaun. De abia acum Ioana se sperie. Era gata să plîngă. îl prinse în braţe, deznădăjduită. „Cu cine să vorbesc ? Ce trebuie să fac ?" întreba ea în neştire. ~

Vădastra îşi imaginase scena pînă în cele mai mici amănunte. Regret, doamnă, îi va spune, dacă am fost silit să procedez astfel. Viaţa nu cunoaşte legea onoarei. Dacă soţul d-stră a preferat să lucreze cu nişte secături în loc să facă apel la colaboratori destoinici, ca mine, oameni cu personalitate, am fost silit să-mi cer singur dreptul. Căci, stimată doamnă, nimeni mai mult ca mine n-are astăzi dreptul să stăpînească două milioane. Ce sînt două milioane la averea soţului d-stră ? Nimic ! Pentru mine, ele înseamnă totul. De ce un om ca mine să muncească de dimineaţă pînă seara, cheltuindu-şi energia şi geniul în lucruri fără importanţă, în timp ce Bucureştiul geme de netrebnici şi învîrtiţi, care nu mai ştiu ce să facă cu banii ?... Aşa că, vă rog, doamnă, să nu-mi vorbiţi mie de şantaj ! (Ridicînd tonul) : nu eu sînt acela care şantajez, ci eu am fost şantajat din momentul în care am descins în acest Bucureşti al d-stră, eu, băiat de ţăran, şi nu mă sfiesc doamnă să vă mărturisesc că sînt fiu de ţăran, că mă mîndresc cu această descendenţă, că altul în locul meu... îşi întrerupse firul gîndurilor, trezindu-se acasă. Chemă ascensorul şi privi cîteva clipe hall-ul cu o atenţie ciudată, parcă atunci l-ar *îi* văzut pentru întîia oară. Şi îndată ce intră în cameră, se repezi la birou, descuie sertarul şi pipăi cu mîna, tremurînd, către fund. Cutia era acolo ; nu umblase nimeni. Oftă liniştit şi se pregăti de aşteptare. In noaptea asta trebuie să vină,* îşi spuse el. Trebuie să vină... îşi scoase monoclul, aşezîndu-1 cu mare grijă pe măsuţa de lîngă pat, şi se întinse pe fotoliu, pregătindu-se să aştepte. Timpul începu să se scurgă cu o lîncedă, morocănoasă monotonie. Auzea, din cînd în cînd, bătaia orologiului în depărtare. Dar, cu cît înainta în noapte, cu atît clipele păreau mai lungi. Se hotărîse la început să vegheze noaptea întreagă, dar după cîteva ceasuri îşi spuse că precauţia aceasta nu mai are rost, căci dacă necunoscuta n-a plecat pînă acum, nu va pleca decît dimineaţa. Şi, cu un oftat de plăcută oboseală, se întinse mai comod în fotoliu, îşi scoase cravata, şi se culcă. Se trezi de mai multe ori, ultima'; oară pe la şase dimineaţa, şi simţi cum începe să-1 cuprindă o stranie nelinişte. Se ridică din fotoliu cu mare grijă să nu scîrţîie parchetul, şi începu să-şi facă, sumar, toaleta. îşi umezea necontenit buzele şi-şi trecea mîna* prin păr. Se simţea tot mai emoţionat. Cînd auzi uşa de la odaia locotenentului deschizîndu-se, se rezemă, palid, de muchea biroului. Acum !... Dacă o ia şi pe ea, sînt pierdut !... Dar distingea destul de limpede paşii lui îndepărtîndu-se spre baie. îl auzi cîteva minute în urmă pe soldat pregă-

tindu-i laptele. Apoi, la opt fără douăzeci, aşa cum se întîmpla în fiecare zi, Băleanu plecă. Spiridon rămase mult timp nemişcat, rezemat de birou, răsuflînd cu gura întredeschisă, ca şi cum s-ar fi trudit să-şi amintească ceva anevoie de regăsit într-o minte răvăşită. Tîrziu, oftă adînc şi trase sertarul biroului. Scoase cutia ascunsă cu atîta grijă şi verifică încă o dată resorturile aparatului. Apoi îl aşeză pe birou, la îndemînă, îşi refăcu cravata, îşi trecu încă o dată mîna prin păr şi-şi fixă monoclul. Se apropie de uşă şi ascultă. Nici un zgomot pe coridor. Ordonanţa, respectînd ordinele, nu ieşea din bucătărie înainte de ora unsprezece dimineaţa. Spiridon se reîntoarse lîngă birou şi se aşeză să aştepte pe scaun, cu ochiul la aparat. îl încercase numai de cîteva ori, dar nu se îndoia că i-a învăţat meşteşugul. îl privea în neştire. Uneori îl străbătea o uşoară teamă : numai dacă aş avea lumină bună în antret.,

Auzind uşa de la dormitor deschizîndu-se, sări în picioare, smuci aparatul de pe birou şi apucă clanţa. în clipa următoare se afla pe pragul odăii lui, cu aparatul de fotografiat tremurîndu-i în mînă, luînd fotografie după fotografie, în faţă, înmărmurită, stătea o femeie tînără, destul de modest îmbrăcată, care-l privea speriată, neîndrăznind să-şi ascundă capul. „Nu vă supăraţi, doamnă, începu Vădastra cu o voce uscata de emoţie. Vă rog să veniţi pentru cîteva clipe în biroul meu, în biroul unui avocat Am să vă comunic lucruri de cea mai mare importanţă pentru d-stră.,. Vă rog, doamnă, Tăi rog să intraţi"... Femeia îl. ascultă fascinată, neputîndu-şi lua privirile de pe aparatul de fotografiat Intrînd, Spiridon mai apăsă de cîteva ori resortul, fotografiind-o în tocul uşii. „Dar ce e asta ?" .izbuti ea să rostească trezindu-se în mijlocul biroului. Vădastra o privi cu o bolnăvicioasă curiozitate,

I se părea destul de frumoasă ; avea ochii negri, foarte mari, şi figura oacheşă, cu gura cărnoasă, bogată" Părul îi era adus ştrengăreşte pe frunte, probabil ca să arate mai tînără. Dar ceea ce-l tulbură mai mult era trupul, al cărui neastîmpăr îl ghicea în cel mai mărunt gest, un trup alcătuit din nebănuite moliciuni şi arcuiri. „Ce înseamnă asta ?" repetă ea cu acelaşi glas speriat neputînd să-şi despartă privirile de pe monoclul negru al lui Vădastra. „Un moment, doamnă, un moment", spuse el întorcîndu-se să închidă uşa. „Ce înseamnă purtarea aceasta, domnule ? prinse curaj femeia. Drept cine mă luaţi ? !" Vădastra o privi avid, cu ură, şi zîmbi Legănă cu încîntare, de mai multe ori, aparatul de fotografiat în mîna dreaptă, apoi se apropie de ea, biruitor, şi începu : „Nu ştiu ce-o să credeţi despre mine, stimată doamnă, nu ştiu şi nici nu mă interesează. V-am chemat aici după cum vedeţi, în biroul unui avocat, ca să evit un scandal..." „Ce voiaţi să spuneţi ?" întrebă, roşindu-se, femeia. „Aparatul acesta a înregistrat douăsprezece fotografii ale d-niei voastre, în antretul acestui apartament, pe care-l locuiesc împreună cu amicul meu, seducătorul locotenent Băleanu. Douăsprezece fotografii care vă arată părăsind acest apartament la o anumită oră a dimineţii..." Sînteţi necuviincios, domnule, şi am să mă plîng", protestă necunoscuta voind să se îndrepte spre uşă.

„Un moment, stimată doamnă, strigă Spiridon tăindu-i drumul.) înainte de a vă plînge d-stră, aş putea eu arăta aceste fotografii soţului d-stră..." Femeia păli şi rămase nemişcată, cu o mînă pe piept, privindu-l. „Am luat, de altfel, aceste fotografii cu intenţia de ,a le arăta soţului d-stră, continuă Spiridon. Afară de cazul, evident, cînd d-stră aţi fi dispusă să le răscumpăraţi..." „Ce voiţi să spuneţi şopti ea tulburată. „De ce nu luaţi loc ?" se grăbi Spiridon să-i apropie fotoliul. Femeia se aşeză ducîndu-si amîndouă mîinile la frunte. Gestul acesta de slăbiciune, departe de a-l

înmuia, îl făcu mai furios. „Regret, doamna; de a fi fost si« lit să procedez astfel, începu el cu glas dramatic, dar nu sînt eu de vină. De vină este societatea noastră, care nu ştie să-şi aprecieze valorile, care lasă o capacitate ca mine să vegeteze într-un post sordid, în loc să-mi pună la dispoziţie mijloacele ca să-mi duc la bun sfîrşit o operă folositoare nu numai ţării, ci omenirii întregi. De vină sînteţi şi d-stră, şi soţul d-stră, care nu faceţi apel la un om ca mine, om cu personalitate, nu un filfizon de Calea Victoriei..." Femeia ridică fruntea şi-1 privi, rătăcită. Se ghicea de pe figura ei că nu înţelegea nimic. „Da doamnă, filfizoni şi oameni de nimic, secături, imbecili, aceştia sînt colaboratorii soţului d-stră ! O personalitate ca mine, un om care are un ideal în viaţă,-nu este încurajat. Risipiţi milioane cu secături şi lichele, iar eu sînt nevoit să mă surmenez muncind. Dar, ce să mai lungim vorba ? Am voit, numai, să vă explic raţiunea pentru care mă simt nevoit să procedez astfel cu d-stră şi cu soţul d-stră..." „Dar nu înţeleg nimic !" exclamă femeia ridicîndu-se cu un efort din "fotoliu. „Am să fiu mai clar, făcu Spiridon. Am aici 12 fotografii, după cum vedeţi... Dacă, pînă mîine la ora fixată de d-stră, nu mi se aduce un milion de lei, voi prezenta aceste fotografii soţului d-stră." „Doamne ! exclamă din nou femeia alunecînd moale în fotoliu. Doamne Dumzeule mare !" repetă ea cu un glas mai stins. „Am spus un milion din condescendenţă pentru d-stră, ^făcu Vădastra tulburat, deşi mă gîndiscm să cer două milioane, pentru ca aceasta ar fi suma de care aş avea nevoie..." „Dar de unde să găsesc eu milioane, păcatele mele?"

Şi privindu-1 speriată, începu deodată să plîngă, tremurînd, ascunzîndu-şi capul în mîini. „Lăsaţi, doamnă, nu

r piîngeţi, că soţul d-stră dispune de o sumă^de o sută de (ori mai mare, făcu Spiridon. Ce înseamnă la averea d-stră un milion ?..." Femeia plîngea ca şi cum nu l-ar fi auzit ,,Eu vă dau cinci minute ca să vă hotărîţi", vorbi Spiridon nervos. „De unde, domnule ? de unde ? Că noi de abia ne ducem zilele... Soţul meu..." „Lăsaţi, lăsaţi, o întrerupse Spiridon, Vindeţi nişte bijuterii sau, dacă preferaţi, vindeţi nişte acţiuni petrolifere de la soţul d-stră". „Ce acţiuni ? întrebă femeia ridicînd din nou capul, aiurită. N-am avut niciodată acţiuni..." „Dar la Cîmpina ? Dar rafinăriile ? Dar societăţile soţului d-stră ?" „Bărbatul meu e funcţionar la Căile Ferate, rosti femeia prinzînd curaj. Nu v-a spus Aurică ? E un biet funcţionar... Şi un stricat pe deasupra... De aia mi-am făcut şi eu viaţa mea, că destulmi-amîncatzilele..."

Vădastra asculta cum se ascultă în vis, avînd sentimentul că asistă la o scenă străină, în care el nu e implicat şi la care doar printr-o stranie întîmplare e prezent. Rămăsese cu aparatul de fotografiat atîrnîndu-i inert în mînă, şi cu ochiul înroşit de nesomn fixat năuc asupra femeii. „E dreptul meu, continuă ea. Şi dacă nu m-am despărţit pînă acum, tot de gura lumii n-am făcut-o,. El nu dă pe-acasă cu săptămînile ; zice că are serviciu de noapte, inspecţii prin Moldova..." „Atunci m-a minţit, vorbi mai mult pentru sine Spiridon. Soţul d-tale nu are uzine la Cîmpina ? Nu e petrolist ? Spunea că e petrolist, că are o sută de milioane, dacă nu mai multe..." „Ah, exclamă femeia luminîndu-se deodată. Ştiu la cine te gîndeşti. O ştiu de la Aurică. Ai crezut că sînt Lucia. Lucia Finteşteanu. Bărbatul ei e bogat, ăla da. E putred de bogat..." „Atunci ?" întrebă Spiridon. „Dar ce credeai d-ta că are să se încurce aia) cu Aurică, cu un biet locotenent ? ! Aia îi are pe ai ei, e o mofturoasă de nu-i ajungi nici cu prăjina la lungul

nasului... Mă credeai Lucia Finteşteanu ? Asta-i bună !" exclamă ea zîmbind. „Păi vorbea de o dragoste curată;" începu Spiridon fără putere. „Dragoste, pe dracu' ! făcu femeia privindu-1 cutezător în ochi. L-a lăsat să creadă ea, l-a dus cu vorba... Şi pentru că e o stricată cum nu e alta, **a** venit odată şi pe aici, într-o noapte, cînd bărbat-su era la Cîmpina. Mi-**a** spus Aurică. Atunci eram noi certaţi, dar să nu crezi că din cauza ei. Am avut noi o discuţie împreună, că nu voiam să viu aici. Nu voiam, pentru că îmi spusese că nu stă singur şi nu-mi place "să ştie lumea... Aveam eu dreptate ! Atunci cînd a venit ea, eu eram în provincie... Dar ne-am împăcat mai tîrziu. A venit Aurică la mine şi mi-a cerut iertare. Şi tot atunci mi-**a** spus că a fost Lucia într-o zi pe aici. Dar eu ştiam că nu era nimic serios... Va să zică, mă credeai Lucia? întrebă ea după o pauză, privindu-1 cu o dispreţuitoare curiozitate. Dar ştii_ că ai haz ? Cine ţi-a spus de Lucia ?" „El, Băleanu, răspunse istovit Spiridon. El mi-**a** spus..." „Ei, şi ce ţi-**a** mai spus altceva ?" îl întrebă ridicîndu-se din fotoliu. „Spunea că e cea mai frumoasă femeie din Bucureşti... Şi că între ei e o dragoste curată..."

Simţi cum i se dogorăsc din nou obrajii de umilinţă, de furie. Strîrigea în mina dreaptă aparatul de fotografiat ca şi cum ar fi voit să-1 sfărîme. „Dar să nu credeţi, doamnă, că aveţi de-a face cu un om lipsit de maniere, începu el mfierbîntîndu-se. Eu sînt cineva, un om ajuns prin puterile mele, nu un domnişor cu milioane, ca alţii, ştiţi d-stră... Am şi eu dreptul să-mi spun cuvîntul în ţara românească. Şi într-o zi am să mi-1 spun, puteţi fi sigură de asta ... Nu ştiu dacă Băleanu v-a vorbit de mine", adăugă el pe un ton mai scăzut. „Sînteţi d-l Vasdlescu Vădastra, nu e aşa ?! Vă ştiu foarte bine, de la Aurică... Dar nu m-aşteptam tocmai de la d-stră, despre care Aurică mi-a vorbit atît de frumos..." „Nu sînt vinovat eu, doamnă, nu eu sînt vinovat !. strigă Vădastra. D-stră nu ştiţi prin ce-am trecut eu pînă să ajung ce-am ajuns. Eu sînt un ora cinstit, doamnă ! Eu am un ideal în viaţă, stimată doamnă. Şî pentru împlinirea acestui ideal, sînt gata să fac orice, să fac chiar o crimă î... Eram perfect îndreptăţit să procedez aşa cum am procedat faţă de soţia unui milionar care-şi lasă bărbatul să facă afaceri la Cîmpina şi vine să petreacă nopţile în odaia unui locotenent î Nu vorbesc de d-stră. Cazul d-stră e cu totul diferit. D-ştră aveţi motivele d-stră sa nu păstraţi credinţă soţului d-stră... Vă priveşte. Este o chestiune în care nu mă amestec şi vă dau cuvîntul meu de .onoare că voi distruge toate clişeele pe care. le-ana luat adineauri..." Privind-o din nou cum stătea în faţa lui,, .de' o agresivă feminitate, parcă nici n-ar fi fost aceeaşi femeie care, puţine momente înainte, îşi acoperea obrazul înspăimîntat şi plîns, Spiridon îşi reaminti brusc toate speranţele iui, nopţile lui de aşteptare, visurile pe care şi le legase de aparatul acela de fotografiat — şi se simţi deodată vlăguit, şi i se păru zadarnică, umilitoare chiar discuţia aceasta care se prelungea fără rost. Se îndreptă spre birou şi trăgînd sertarul, trînti aparatul împingîndu-1 spre fund.

Femeia îl privi din nou, cercetătoare. „Nu mai avem să ne spunem nimic, stimată doamnă, adăugă el îndreptîndu-se spre uşă. Secretul acesta, sper pentru amîndoi, va muri între noi. Vă fac încă o dată toate scuzele pentru grava confuzie pe care a provocat-o amicul Băleanu..."

„Mersi, d-le Vasilescu, spuse zîmbind femeia, întinzîndu-i provocator mîna. Mi-a părut bine de cunoştinţă.., Şî sper să ne mai vedem".;. Spiridon simţi., un fior de amară voluptate străbătîndu-L Prudent, deschise el întîi uşa ca să cerceteze, I se păru că aude paşi alergînd pripit spre

bucătărie, dar amănuntul acesta i se păru fără nici o însemnătate. Rămas singur, se apropie de fereastră şi privi, zdrobit, cerul.decolorat care se întindea deasupra oraşului. Se vestea o zi fierbinte.

In urma morţii Reginei Măria şi a doliului naţional, vizitele la Prefectură au fost interzise timp de trei zile. Ioana nu 1-a mai putut vedea. în seara de 2 august, un agent de serviciu 1-a anunţat să-şi strîngă lucrurile, căci vor pleca la miezul nopţii. „Unde ?" întrebă mirat Ştefan. „O să aflaţi d-stră".

„Dar n-am aproape nimic cu mine. Nici bani, nici haine..." „O să le primiţi mai tîrziu." Cinci minute înainte de miezul nopţii, uşa se deschise din nou. în prag se aflau doi jandarmi cu puşti mitraliere şi cîţiva agenţi în civil. Coridoarele erau puternic luminate. în curtea interioară a prefecturii două faruri îşi concentrau bătaia asupra unei camionete închise. Zări stînd de vorbă cu unul din şoferi pe inspector. O clipă se gîndi că ar fi trebuit să se apropie de el şi să protesteze. Totul i se păru însă zadarnic. îl dureau ochii de bătaia farului şi se gîndi cu voluptate la întunericul dinlăuntrul camionetei. De 20 de zile nu mai cunoscuse răcoarea întunericului. Urcîndu-se în camionetă auzi orchestra grădinii de alături cîntînd *Cer Albastru.* Cu o lanternă de buzunar, un agent îi indică locul, lîngă ferestruică. Mai erau şi alţi arestaţi în camionetă. Cînd agentul coborî, cineva din spatele lui îi şopti : „Trăiască Legiunea şi Căpitanul !" El se întoarse politicos şi răspunse : ..Bună seara !" Maşina porni brusc şi farurile se stinseră. Cu bătăi de inimă Ştefan se pregătea să privească pe fereastră. Un agent se aşezase lîngă el. Pe fiecare banchetă se afla, de altfel, alături de arestaţi, cîte un agerit îmbrăcat în civil. în fund şi în faţă se aşezaseră cei patru jandarmi cu puştile mitraliere, Calea Victoriei, traversată o clipă, în mare viteză, i se păru feerică. Dar camioneta o coti repede pe străzi lăturalnice. Odată ajunsă în şosea, mări viteza. Ştefan privea pomii care apăreau şi dispăreau vertiginos în farurile camionetei. Puţin după Snagov, începu să se desprindă o umbră, în mijlocul.şoselei. Inspectorul de lîngă şofer şopti ceva jandarmilor şi aceştia îşi apucară strîns puştile mitraliere. Agenţii îşi scoaseră la rîndul lor revolverele. Ştefan nu înţelegea ce se întîmpla. Auzi în spatele lui pe cineva care încerca să şoptească. „Vorba !" strigă neaşteptat de aspru unul din agenţi. Camioneta îşi mări încă şi mai mult viteza. Dar, brusc, cu un gîfîit metalic, frînă. Ar fi riscat, altminteri, să cadă în şanţ. De-a lungul şoselei se aflau răsturnate o maşină şi o căruţă pe jumătate sfărîmată. Un cal, rănit, necheza în şanţ. Inspectorul sări jos, cu revolverul în mînă, însoţit de cei doi jandarmi. „Prefectura Poliţiei !" strigă el. Din întuneric apăru o femeie cu bluza şfîşiată, murdară de praf pe obraji, urmată de un ţăran şchiopătînd, care gemea isteric. „...Accident... logodnicul meu..." înţelese Ştefan. Cînd femeia trecu din nou prin faţa farului îi zări gîtul însîngerat. Şi atunci, brusc, o recunoscu. Era Ileana. Voi să se ridice. Agentul îi cuprinse grumazul cu braţul stîng, şi-i propti revolverul între coaste. „E o prietenă a mea, se bîlbîi Ştefan. Voiam să ştiu ce s-a întîmplat..."

Agentul îşi luă braţul din jurul grumazului, dar continua să-i ţină revolverul în coastă. „Un accident... I-a omorît logodnicul... Asta-i tot..." încă doi agenţi coborîră din camionetă şi ajutară să dea la o parte maşina răsturnată- „Scuzaţi, doamnă, auzi Ştefan glasul inspectorului. Sîntem în misiune... Nu putem lua pe nimeni... Vom anunţa la Ploieşti, şi maşina Prefecturii şi ambulanţa sosesc în maximum o oră"... „...poate mai trăieşte", şopti Ileana. „Aferim !... A murit pe loc !... Să nu vă faceţi nici o iluzie../'

Camioneta porni cu un horcăit preling* Ştefan închise ochii,. O amărăciune fără. sfîrşit îi pătrunsese deodată în suflet. I se păreau toate lucrurile fără sens, fără interes. Aproape că îi era indiferent ce se întîmpla cu el. Nu-l trezi nici frigul Carpaţilor, nu-l emoţiona nici şoseaua Predealului, atît de scumpă,, legată de amintirile atîtor ani din viaţa lui. I se păru curios cînd auzi pe cineva dinapoia lui şoptind : „Miercurea Ciucului..." îşi aminti atunci, cu indiferenţă, că citise în ziare că acolo, la Miercurea Ciucului, fusese instalat lagărul de legionari. Nici măcar nu-i era somn, deşi îşi simţea trupul sfărîmat de oboseală. La răsăritul soarelui, pătrun^înd în pădurile Ciucului, zări o căprioară fugind speriata din faţa camionetei şi zîmbi aproape fără să-şi dea seama.

După o bătaie scurtă în uşă, Băleanu intră. „Vădastra, spuse apropiindu-se, avem ceva de vorbit amîndoi." „Poftta\ întîmpină Spiridon ridtcîndu-se din fotoliu. La dispoziţie." Locotenentul rămase în mijlocul odăii, privindu-l fix, nehotărîndu-se să înceapă. -Era mai palid, cu o cută adîncindu-i-se între sprîncene. Spiridon îşi simţea răsuflarea accelerată, buzele uscate şi gîtlejul fierbinte. ÎI privea şi el, lung, şi parcă i se părea mai mare şi mai puternic ca de obicei. începu să tremure uşor, ca încercat de friguri. „Ce mai faci ? întrebă el deodată, încercînd să zîmbească. Nu te-am mai văzut de mult... Nu vrei să stai jos ?" Rostise ultimele cuvinte zgîlţîit de emoţie, muşcîndu-şi şi umezindu-şi buzele cu furie. Locotenentul continua să-l privească, pălind parcă şi mai mult. A început să se răcorească^ şopti Spiridon înghiţind anevoie. De Ia o zi Ia alta a venit toamna../ Ca şi cum ar fi aşteptat aceste, cuvinte ca să se hotărască, Băleanu făcu încă doi P8§*> ajungînd | p faţa lui Spiridon*.

»Vădastra, vorbi el cu b voce foarte emoţionată, scoate-ţi monoclul !..." „De ce ? ţipă ascuţit Spiridon trăgîndu-se spre birou. De ce să mi-l scot ?!..." „Trebuie să-ţi dau o palmă şi nu pot să ţi-o dau aşa !.. Nu ppţ !... Nu pot să ţi-o dau aşa !..." repetă Băleanu cu vocea tot mai sugrumată. Spiridon înmărmuri, cu privirea agăţată de celălalt. I se părea că visează. „Scoate-ţi monoclul!" răbufni vocea locotenentului, după o pauză care i se păruse ndsfîrşită. „Să nu dai că te omor !... Te omor, să ştii !..." Locotenentul înainta un pas către el, încruntat şi abătut. „Să nu dait!" ţipă mai stins Spiriodn simţind cum i se scurg puterile, încercă să ocolească biroul, dar Băleanu făcu cîţiva paşi repezi şi-l apucă. Era şi el atît de emoţionat, încît mîna care îl ţinea îi tremura, zgîlţîindu-l şi mai mult pe Spiridon, „Ce ţi-am făcut ?" şopti Spiridon necutezînd să ridice mîinile şi să se elibereze din strînsoarea celuilalt. „Asta-i legea noastră ostăşească, vorbi Băleanu rostind cuvintele cu un mare efort. Trebuie să te pălmuiesc !... După asta, faci ce vrei !... Mă provoci la duel, mă omori... faci ce vrei !.,." Abătut, îi smulse monoclul, îl aşeză pe^ birou şi ridică mina să-l pălmuiască. Dar, smulgîndu-i monoclul, împinsese în acelaşi timp şi ochiul de sticlă în orbită, şi Spiridon căpătase acum o înfăţişare stranie ; ochiul teafăr îl închisese de groază, iar pleoapa cealaltă, roşie scofîlcită, urîtă, arăta, nefiresc scos în evidenţă, albul ochiul de sticlă. Aşa cum era, foarte palid, cu părul ridicat perie în vîrful capului, cu gura întredeschisă şi buzele vinete, uscate -— ochiul acela de sticlă prost aşezat dădea întregii figuri o expresie spectrală, Mîna lui Băleanu tremura. închise ochii şi atinse, mai mult ca o mîngîiere, obrazul lui Spiridon. Apoi, ameţit, se îndreptă spre fotoliu şi se lăsă să cadă fără puteri, apucîndu-şi deznădăjduit capul în mîini. Rămase aşa multă vreme/istovit de efortul pe care-l făcuse vorbindu-i şi

pălmuindu-1 pe Spiridon. Celalt, cînd simțise degetele locotenentului atmgîndu-i o clipă obrazul, se'îmbujoră brusc şi deschise tulburat ochiul. Crezuse că va primi o palmă grea, adevărată, şi aproape nu înțelesese la început ce se întîmplase. Dar, cînd îl văzu pe Băleanu cu tîmpla prinsă înmiim, zăcînd pe fotoliu, îşi dădu seama că fusese pălmuit şi umilința îl năpădi dintr-odată, copleşindu-1. „...Acum, că te-am insultat, trebuie să mă provoci la duel, spuse Băleanu fără să ridice capul. A trebuit să te pălmuiesc. Aşa scrie la regulament. Trebuie să-mi apăr onoarea de' ostaş... Mi-a fost greu... Te rog să mă ierți..." Îşi trecu palma pe frunte, apoi ridică privirile spre Spiridon. Dar, văzînd albul ochiului de sticlă răsurnat în orbită, şopti. „Pune-ți, te rog, monoclul !... te rog pune-ți-1 !..."

.Vădastra rămase o clipă înmărmurit, neînțelegînd. Apoi un val fierbinte de umilință îi dogorî obrajii. „De ce să mi-1 pun ? strigă. De ce !... Că nu-ți plac ochii mei ? Că sînt chior ? Atunci, de ce m-ai pălmuit ?... Dacă eram chior, de ce-ai dat în mine ? Pentru că eşti ofițer şi ai doi ochi, şi eşti puternic, şi ştii să te bați în duel, d-aia ai dat ? Şi ştiai că eu sînt chior şi nu pot să trag cu puşca, nici să mă bat cu sabia ? Eşti un laş, asta eşti ! Uită-te bine la mine, şi mai dă !... Mai dă !... laşule"!.." Băleanu roşi brusc şi înălță privirile. îşi muşcă buzele, şovăind. „Poți să te consideri insultat cît vei voi! țipă Spiridon. Poți să te scoli şi să-mi tragi iarăşi o palmă, că te ştii mai puternic decît mine şi eşti un laş.!..." „Vădastra, retrage-ți cuvintele, ori...'* „Ei, ce poți 1 să-mi faci? izbucni Spiridon exasperat. O să-mi mai dai o palmă, sau zece palme. Ei şi? Eşti mai tare — şi eu sînt invalid. D-aia n-am făcut nici armata. Am fost reformat. Ți-e uşor să dai în mine !... Dar să nu crezi că am să te iert vreodată. Mi-o veni şi mie apa la moară. Am să ajung şi eu cineva în țara românească. Am să te distrug ! Am să te învăț eu să dai în oameni fără apărare ! Laşule L. Degeaba porți haina de ofițer ! Eşti un laş !..." Băleanu se apropie încruntat şi-i puse mîna în piept, dar Vădastra continuă să țipe, insultîndu-1 şi amenințîndu-1. Cînd simți palma, de astă dată grea, căzîndu-i pe obraz, îşi strînse fălcile, cu buza de jos tremurîndu-i. Ochiul cu care-1 privea pe locotenent ardea în cearcăn cu o lacrimă sub pleoapă. înghiți de mai multe ori, dar nu izbuti să vorbească. „Te-am rugat să-ți retragi cuvintele, spuse Băleanu cu o voce schimbata de emoție şi n-ai,vrut !... îmi pare rău!..." „Am să te omor !" şuieră Spiridon continuînd să-1 privească fix, cu răsuflarea anevoioasă. „Dreptul d-tale, spuse locotenentul cu o mare oboseală. Dacă nu poți în duel, ai dreptate să mă omori... Uite, trage !..." Şi, fără ca nimic să fi pregătit acest gest, fără ca Spiridon să bănuiască măcar ce avea de gînd şă facă, Băleanu scoase din buzunarul tunicii un revolver şi i-1 întinse. „E încărcat, spuse el, foarte încet, tremurînd. Uite !... Ia-1 !... Trage !..." Vădastra privea revolverul fără să se hotărască să-1 apuce. îl omor ! îşi auzi gîndurile. E încărcat ! Trag şi îl omor !... îl omor !... „Ai dreptul, adăugă Băleanu mai stins. Să nu spui că sînt laş ! Uite, trage t..." Dar Spiridon nu îndrăznea să-1 apuce. După cîteva secunde, locotenentul se apropie de birou şi aşeză revolverul, cu minerul spre Spiridon, pe colț. Mîna îi tremura. Se făcuse şi el foarte palid. „Vezi că e încărcat, repetă el plecînd privirile şi depărtîndu-se de birou. Trage !... Ai dreptul !..." Vădastra îşi umezi buzele şi, dintr-un salt, apucă revolverul. I se păru nefiresc de greu. îi fu frică să pună degetul pe trăgaci şi-1 ținea cu țeava în jos, strîngîna minerul. Tremura atît de tare, încît curînd fu silit să-1 apuce cu amîndouă mîfnile. Revolverul era tot mai greu şi răceala țevii pe care o atinsese cu degetele îl cutremură. îl omor ! îl omor \, îşi asculta Spiridon strigătul. Locotenentul .se depărtase, apoi

se oprise pe loc, eu capul plecat, cu mîinile la spate- ca un condamnat, aşteptînd. Vădastra voi să ridice revolverul şi să tragă, dar braţul drept ii înlemnise din umăr, şi ori-cît s-ar fi trudit, nu-1 mai putea urni. O furie cumplită îl năpădi atunci din nou, împotriva lui Băleanu, împotriva lui însuşi, împotriva revolverului care-i tremura în mîinî. ,,Ieşi afară ! urlă el deodată cu un glas poruncitor., Ieşi afară !..." Băleanu ridică ochii. Era atît de palid, încît lui Spirion îi fu frică şi zgîlţîi încă o dată revolverul. „Ieşi afară că trag ! răcni el. cu o voce sugrumată de spaimă. Te împuşc ca pe un cîine !.." îşi' muşcă buza ca să se tre-zească. Braţul drept îi amorţise de-a binelea şi dacă nu l-ar fi sprijinit în palma stingă, revolverul ar fi alunecat pe covor. Băleanu privi toate acestea cu un ochi rătăcit şi un zîmbet de. mare blindeţe îi lumină faţa. Răsuflă uşu-rat şi se îndreptă spre uşă. „Ieşi afară !" mai strigă Spir ridon. Cînd auzi uşa închizîndu-se înapoia locotenentului, Vădastra îşi simţi deodată braţul drept însufleţit şi ridică tremurînd revolverul. Dar, în aceeaşi clipă, înţelese că era prea tîrziu. Rămase cîtva timp nemişcat, privind re-volverul, umezindu-şi buzele. De pe frunte începură să se scurgă broboane de sudoare şi părul şi-1 simţea ud. O ne-mărginită tristeţe îi înmuie atunci inima. Obrazul pălmuit îi ardea din ce în ce mai fierbinte. „Am să-1 distrug, şopti el privind năuc către un colţ al odăii. Am să-i dis-trug pe toţi !..." Dar emoţia îl doborî şi începu să plîngă liniştit, lacrimile alunecîndu-i peste pleoapă şi amestecul-du-se cu picăturile de sudoare. „Am să-i distrug, repetă el înghiţind greu, ca să-şi stăpînească plînsuL Am să-i distrug pînă Ia unul !..."

îşi trecu revolverul în mîna stingă, iar cu palma dreaptă începu să-şi şteargă lacrimile care îi năvăleau abundente şi fierbinţi. „Pînă la unul \" şuieră efdin nou printre dinţi. Dar nemaputîndu-se stăpîni, aşeză revolve-rul pe birou, de unde îl luase, şi se trînti în fotoliu, cu-prinzîndu-şi faţa în palme, abandonîndu^se plînsului.

„ ...O să vadă ei, mai tîrziu !... rostea printre suspinuri. să vadă ei !... N-o să iert pe nici unul !... Am să-i împuşc pe toţi ca pe nişte cîini !..." Ştergîndu-şi faţa de lacrimi, dădu de ochiul de sticlă prost aşezat şi şi-1 scoase. îl păstră multă vreme în pumn, frecîndu-1 în neştire, ll simţea rece, dur, nepăsător.

V

Va să zică, tot s-a logodit, îşi repetă încă o dată Ştefan după ce făcuse înconjurul lagărului. Era o clădire impozantă, o fostă Şcoală de Agricultură, aşezată la poalele unui deal, cu spatele la pădure. In faţă se întindea cîmpia ; departe, în zare, se profilau munţii Odorheiului. Locul lăsat liber pentru preumblarea deţinuţilor era destul de îngust. La zece metri de la zidurile Şcolii se ridicau barierele de sîrmă ghimpată. Ştefan numără încet, fără nici o curiozitate, jandarmii înarmaţi cu puşti mitraliere, care-1 priveau, ca şi cum nu l-ar fi văzut, de dincolo de sîrme ; erau şase jandarmi şi un plutonier. S-a logodit, îşi spuse şi se hotărî să se întoarcă.

Din cei vreo trei sute de legionari internaţi, majoritatea erau intelectuali, dar îşi lăsaseră aproape toţi să le crească barba şi cum, după trei, patru luni de lagăr hainele li se trenţuiseră, Ştefan anevoie îi deosebea unii de alţii. Se plimbau în grupuri, priveau peste sîrme, către munţi, discutau.

„Sînteţi gazda lui loachim ?" îl întrebă în şoaptă un bărbat înalt, cu o imensă barbă neagră, apropiindu-se de el şi luîndu-i braţul. „Nu sînt legionar, se grăbi să spună Ştefan corect, aproape cu răceală. E o confuzie la mijloc.

Am fost adus aici printr-o confuzie. Politiceşte, sînt chiar adversarul ideilor d-stră." Omul cu barba neagră îl privi lung, zîmbind stînjenit. Ii lăsă braţul, dar nu ştiu ce să facă cu mîinile şi începu să şi le frece. Apoi, brusc ruşinat, şi le ascunse în buzunar. „ ...Regret, evident, că sînteţi aici, între sîrme, continuă Ştefan încurcat. Omeneşte, evident, vă compătimesc... Dar n-aş vrea să plutească nici un echivoc. N-am absolut nici o simpatie pentru ideile şi metodele d-stră politice. Sînt exact opusul d-stră... Evident, se grăbi să adauge, în ce priveşte lupta d-stră cu poliţia, sînt neutru. Am faţă de poliţie aceeaşi aversiune pe care o am faţă de fascism..." „înţeleg", spuse bărbatul cu barbă şi zîmbi din nou, încurcat.

„Azi noapte, adăugă el deodată, cu o neobişnuită căldură în glas, pe şosea, puţin înaintea noastră, s-a întîmplat un accident. A fost omorît logodnicul unei prietene a mele. „Am auzit, vorbi celalt. Mi-au spus băieţii. Era un căpitan. „Un căpitan ? repetă Ştefan aproape fără să-şi dea seama. Era logodnicul prietenei mele..." Se trezi mai tîrziu singur, lîngă sîrme. Se întoarse agale şi se urcă în camera lui. Era o încăpere destul de mică, de la etajul doi, unde se mai aflau deja şase inşi. Ştefan se trînti pe pat, silindu-se să ţină ochii deschişi. Nu-şi dădu seama că adoarme. După cîtva timp, simţi că-1 zgîlţîie cineva şi se trezi. „V-am spus că sînt neutru, strigă el. că nu sînt cu d-stră..." Tînărul de lîngă ei, îmbrăcat cu o salopetă decolorată, era palid, avea ochelari şi cîteva fire de păr galben-roşu îi crescuseră, stinghere, pe obraji. „Se serveşte masa, spuse el. Dar dacă nu vă simţiţi bine, va aduc eu mîncarea..."

în aceeaşi clipă Ştefan îşi aminti din nou : s-a logodit ; logodnicul ei era un căpitan. Căpitanul Melinte, îşi aminti

eî, brusc, numele. O deznădăjduită tristețe i se risipi *în* toată ființa Iui, și oftă. „Sînteți bolnav ? îl întrebă tînărul. Să vă trimit unul din doctori. Avem mai mulți doctori aici cu noi..." „Am să cobor la masă," spuse Ștefan.

Intrînd în sala de mese, îl lovi un miros de seu cald. Oamenii își sfîrșiseră ciorba și așteptau acum macaroanele, pe care tocmai le aduseseră doi dintre ei într-un cazan fumegînd. Ștefan își căută din ochi un loc și se așeză grăbit pe o banchetă de lîngă ușă. I se păruse că toți acei oameni cu barbă îl privesc numai pe el. Se simți stingher, încurcat, și apucînd bucata mare de pîine din fața lui, începu să mănînce. Tinerelul cu ochelari se opri lîngă el cu un bărbat aproape chel, ras, cu obrazul pătat, „Bună ziua, îi spuse acesta. Febră ? Amețeli ? Ii apucă mîna și, domol, detașat, îi căută pulsul : „Dînsul e doctor," vorbi tînărul cu ochelari, și zîmbi. „Cît ai stat la Prefectură ?" îl întrebă doctorul. „Aproape douăzeci de zile..." „N-ai nimic, vorbi din nou doctorul. Indigestie, nesomn, lipsă de aer. Cred că ne am mai cunoscut, de altfel, adăugă cu alt glas. Eu sînt doctorul Stănescu. Nu ești prieten cu Bursuc ?" „Chiar prieten, nu." „Admirabil băiat, făcu doctorul descoperindu-și, zîmbind, doi dinți de aur. Și deștept, foc !... L-ai mai văzut de curînd?" „Ultima oară l-am văzut..." încercă Ștefan să-și amintească. „Lasă că mai stăm noi de vorbă," îl întrerupse doctorul, și se depărta făcîndu-i semn cu mîna.

Ștefan începu să mănînce macaroanele. Erau aproape reci și miroseau puternic a seu/„Ce mai e pe la București ?" îl întrebă deodată cineva din fața lui. Era un bărbat între două vîrste. Avea o figură oacheșă, osoasă, prelungă, pe care barba neagră și rară i-o lungea parcă și mai mult

„Cum e atmosfera ? Ce mai spune lumea? De noi se știe ceva ? Ce se mai" spune ? Ce mai.noutăți ?...* Ștefan'

observă că vecinii lui încep să zâmbească și-și fac semne .unul altuia. Voi să răspundă, dar celalt își continuă întrebările. „Cum măi stă guvernul? Eu cred că stă prost D-ta ce crezi ? Lumea ce spune ? Nemulțumită, nu-i așa *V** -Ștefan simți că unul din vecini îl calcă semnificativ pe picior. Ceilalți îl priveau fix, insistent. „Nu prea știu/ începu Ștefan.

Se întrerupse și continuă să-și mănînce macaroanele, cu privirile plecate. Apoi toți se ridicară în picioare. "* Cineva, pe care nu-1 putea vedea, spunea *Tatăl Nostru,* Vecinii lui se închinară și se îndreptară spre ușă. Ajuns în curte, Ștefan .simți, că-1 prinde cineva de braț. Era același bărbat înalt, cu barba neagră, care-i vorbise de dimineață. „Am auzit că a încercat să te descoase Oprea, îi șopti. Trebuie să-ți atrag atenția că e agent de Siguranță... Bagă bine de seamă ce vorbești cu el..." „Eu, începu Ștefan; eu v-am mai spus... Chiar dacă aș vrea.,, în sfîrșit, n-are nici o importanță... zilele astea au să-și dea seama de confuzie și au să mă scoată de aici..."

Celalt îl privi din nou lung, nehotărît, și începu să zîmbească. întoarse capul în jurul lui, apoi îl întrebă, coborînd și mai mult glasul. „Dar despre Ioachim ce mai știi ? l-ai mai văzut de curînd ?" Ștefan se încruntă și încercă să-și aducă aminte exact ziua cînd îl întîlnise/ Dar în clipa următoare omul îi strînse semnifictiv brațuL Oprea se îndrepta spre ei.

Ștefan își dădu seama că îi era deajuns să-și amintească de sărutarea aceea nesfîrșită a Ilenei pentru a se putea sustrage, fără nici un efort, vieții de lagăr. Totul începea cu. o cufundare în el .însuși, în trecutul lui. O găsea repede pe Ileana ; se afla în fața lui, în ploaie, ascunsă sub umbrelă. Nu mai avea nimic altceva de făcut decît să aștepte. La un moment dat, știa că se va pleca asupra ei. o va prinde" în brațe și-i va cuprinde

gura. Rămînea apoi aşa, sorbind din ea, fără să mai dorească, fără să mai ştie de altceva. Tîrziu, cînd se trezea, descoperea la cîţiva metri în faţa lui, dincolo de sîrme, una din figurile jandarmilor care-1 privea, ca întotdeauna, ca şi cînd nu l-ar fi văzut. Ştefan relua plimbarea lui leneşă, singuratică, în jurul lagărului. Internaţii continuau să vorbească plimbîndu-se în grupuri, dar tot mai rari erau cei care întorceau capul să-1 privească. Se obişnuise cu ei. Cîţiva îl văzuseră trecînd într-o dimineaţă, însoţit de un plutonier, printre sîrme şi îndreptîndu-se spre cancelaria maiorului. Zvonul se răspîndi repede în tot lagărul. „S-a dus să semneze declaraţia de desolidarizare, spiise cineva. Mă mir că n-a semnat-o pînă acum..." „Poate i-o fi sosit ordinul, de eliberare," spuse tinerelul palid cu ochelari, care dormea în aceeaşi cameră cu Ştefan şi care, din prima zi, îi arătase o mare simpatie.

Maiorul îl primi foarte afabil, întinzîndu-i mîna şi poftindu-1 să se aşeze pe scaun. Era un om timid. Se reîntoarse încurcat la biroul lui şi deschise un registru. „Sînteţi de douăzeci şi trei de zile la noi, vorbi el rar, silindu-se să pronunţe cuvintele cu o anumită solemnitate. Şi aţi spus, de cînd aţi sosit, că nu sînteţi legionar. Atunci de ce nu semnaţi declaraţia ? Scăpaţi şi d-stră, scap şi eu... Nu vedeţi cum e lumea de azi ? Ce contează o semnătură pe un petec de hîrtie ?!..." Ştefan îl privi nedumerit. Cînd venise plutonierul să-1 caute, crezuse că i-a sosit ordinul de eliberare. Se bucurase, dar cîteva clipe în urmă înţelese că tot pe Ileana o iubeşte mai mult ; el se gîndise să-i telegrafieze întîi, să-i vestească reîntoarcerea în Bucureşti, s-o roage să-1 întîtiipine la gară. „Douăzeci şi trei de zile, repetă el încet, aproape şoptind. Şi încă n-a sosit ordinul de la minister ?" întrebă ridicînd glasul. Maiorul începu să caute într-un teanc de reviste, ,Eu nu cred că mai soseşte spuse. Aţi fost destituit. Am să vă arăt şi decizia de destituire. S-a publicat în *Monitorul Oficial.,/'* Continua să caute, fără grabă, dar se vedea că îşi pierde răbdarea.

„Nu mai căutaţi, îi veni Ştefan în ajutor. Vă cred../' „Trebuie s-o găsesc, spuse celalt. Am subliniat-o cu roşu ; expres pentru d-stră..." Ştefan nu ştia ce cuvînt să spună, ridicîndu-se de pe scaun, ca să nu-1 jignească pe maior. „Vă mulţumesc,] vorbi el deodată. Vă mulţumesc că v-aţi gîndit la mine şi aţi subliniat-o..."

Se ridicase şi şovăia în faţa biroului. O serie de imagini şi gînduri îi treceau prin minte. Şi deodată ştiu că toate acestea sînt doar pretexte, că îi vin şi-i trec atît de repede prin minte numai ca să nu-şi amintească lucrul acela teribil : că deşi a aflat că e destituit, că Ioana nu va mai încasa salariul lui de la minister, el continuă totuşi ş-o iubească mai mult pe Ileana. Din fericire, maiorul se ridicase şi el de la birou, tot atît de încurcat, şi îl conducea acum spre ieşire.

Trecînd printre sîrme cu plutonierul în urma lui, zări din nou mulţimea aceea de oameni cu barbă care-1 aşteptau sorbindu-1 din ochi, mistuiţi de curiozitate.

„Ce veşti ?" îl întrebă cineva, în şoaptă, îndată ce trecu dincolo de sîrme. „Proaste", spuse Ştefan fără să ridice capul, şi se îndreptă direct spre camera lui.

Ceea ce îl umilea mai mult acum, cînd îşi dădea seama cît de mult o iubeşte pe Ileana, cînd înţelegea că o iubise aşa din clipa cînd o zărise, de departe, în pădurea Băneasa, era minciună pe care i-o spusese. De ce simţise nevoia să mintă spunîndu-i că pictase maşina şi are să i-o arate ? Ghicise, probabil, că numai spunîndu-i asta, la telefon, Ileana va accepta să vină în camera lui secretă. Dar ar fi trebuit să-i mărturisească adevărul în noaptea

aceea, cînd o condusese acasă. Ar fi trebuit să-i spună că pictura lui cu adevărat nu se poate vedea pentru că, de fapt, nu există. Nu exista decît o singură pînză pe care el adăuga necontenit culori, fără nici o preocupare artistică, ci numai pentru că jocul acesta îl fermeca, îi îngăduia să regăsească, undeva, foarte adînc în ființa lui, un alt fel de Timp, o alt fel de existență.

Se trîntise pe pat, cu ochii' în tavan. Simți cum Iroaie deschise cu grijă uşa şi se apropie în vîrful picioarelor de el. Iroaie era bărbatul înalt, cu imensa barbă neagră, care-1 întrebase de mai multe ori despre loachim. „Mi-au spus băieții că ai primit veşti proaste, începu. Ce s-a întîmplat ?" „Am fost destituit, vorbi Ştefan cu un efort. A vrut să-mi arate şi decretul de destituire, dar nu 1-a găsit. Spunea că a apărut în *Monitorul Oficiat."*

Iroaie îl privi, după obiceiul lui, lung, încurcat, zîmbind şi clipind din ochi. „N-ați mai vorbit nimic altceva ? îl întrebă el din nou. Nu ți-a cerut să semnezi declarația ?" Ştefan îşi trase perna sub cap, cu un gest scurt, iritat. „Mi-a vorbit şi de declarație, spuse, dar m-am făcut că nu-1 aad. Am, declarat odată pentru totdeuna că nu sînt legionar. Ori mă cred pe cuvînt şi atunci îmi dau drumul, ori nu mă cred şi atunci..." „Iți faci iluzii, îl întrerupse Iroaie. De-aici nu scapă nimeni. Vreau să spun, nu iese nimeni fără o declarație de desolidarizare..."

, Ştefan zîmbi şi-şi închise ochii. I se păru că întreaga lui viață atîrnă de răspunsulpe care-1 va da lui Iroaie. Se hotărî să nu mai adauge nici un cuvînt. Il simțea pe celalt cum aşteaptă nerăbdător, lîngă pat, neîndrăznind totuşi să-i tulbure. In cele din urmă îl auzi îndreptîndu-se în vîrful picioarelor spre uşă şi desehizînd-o cu mare grijă. Ştefan răsuflă adînc, înseninat deodată ; parcă ar fi scăpat dintr-o mare primejdie. Se întoarse apoi, repede, emoționat, în sărutarea lungă, neasemuită a Ilenei.

Cînd se Jrezi recunoscu îndată mirosul de seu cald. Tînărul cu ochelari, studentul Petrescu, îi adusese masa şi aştepta acum lîngă el, zîmbind. „Astăzi avem şi struguri, spuse. Dar încă nu sînt copți..."

Din ziua aceea li s-au dat mereu struguri Ia masa de prînz*

„Dacă sînt înfuriat împotriva legionarilor, spunea Biriş. sînt înfuriat şi pentru că din cauza lor s-a ajuns le restricția libertăților civice. Luptînd împotriva lor, guvernul e silit să aplice metodele fasciste şi în consecință nu suferă numai- legionarii, ci suferim noi toți. Te poate oricine aresta pe simplul .pretext că ai fi legionar şi pînă să descopere că nu eşti, eşti dat afară din slujbă sau trimis într-un lagăr. Cum s-a întîmplat, probabil, cu bietul Viziru. „Iar începi ?" îl întrerupse Cătălina. Biriş întoarse mirat capul. Cătălina avea o privire rece, aspră, rea ; dar întîlnindu-i ochii, începu să zîmbească. „Ai. să ajungi şi tu maniac, adăugă. întocmai ca Dan ; el nu-mi vorbeşte decît despre teatrul .pe care are să i-1 facă Conu' Mişu..." „Şi să ştii, mata, duduie Cătălina, că am săf4 fac, spuse Mişu Weissmann, roşind brusc. Au tărăgănit puțin lucrurile din cauza situației internaționale, dar este o afacere de peste o sută de milioane, şi vă spun eu că se face..." Biriş aşeză paharul cu cognac pe masă şi-şi aruncă, pe furiş, o privire scurtă asupra ceasului. „Haide cu mine," spuse Cătălina ridicindu-sc brusc. N"u mai pot ramine. M-a apucat durerea de cap..." Privindu-i cum se depărtează, Mişu Weissmann se întoarse enervat către Bibicescu.

„Degeba se supără duduia Cătălina; spuse. Dînsa poate crede că nu sînt serios, că nu există afacerea.."

„Dacă vrei s-o împaci, vorbi Bibicescu absent, nu-i mai trimite flori. Mai bine să ne inviți odată la masă... Â propos, adăugă el cu un glas în care străbătea emoția secretului, știi că am început să mă interesez de local ?.-."

Mergeau alături, fără să-și vorbească. Se însera. „E frumoasă toamna la București," spuse tîrziu Cătălina ridicînd privirile spre cer. Apoi tăcu din nou. Biriș îi luă ușor brațul. „Ce-ai avut astăzi? o întrebă. Păreai plictisită, enervată..." „Tu știi de ce, răspunse ea încet. De ce mă mai întrebi ?"

„E absurd ! făcu Biriș, strîngîndu-i mai puternic brațul E o idee cu totul absurdă !..." Cătălina ridică din umeri. „Mai bine să nu mai vorbim," spuse. Apoi, apropiindu-și brusc trupul de al lui, îl întrebă, cu alt glas : „Ce faci astă seară ? Nu vrei să ne plimbăm împreună ?." Biriș simți din nou bine cunoscutul fior străbătîndu-i întreg trupul. „Aveam o întîlnire cu un prieten, spuse. Dar dacă vrei tu, îi las un bilet... și ne plimbăm..." „îmi pare rău, spuse Cătălina tristă. Credeam că ești liber... Aveam atîta poftă să mă plimb cu tine pe străzi..." „Dar ți-am spus că-i pot lăsa un bilet și ne putem îritîlni să ne plimbăm," o întrerupse înfrigurat Biriș. „...Simt că e ultima mea toamnă, sînt ultimele mele săptămîni," șopti Cătălina tot mai tristă. „Vorbești copilării !- izbucni Biriș. Vorbești absurdități !... Astea-s consecințele aventurii tale ! Asta înseamnă să trăiești cu un nebun alături : înnebunești și tu !..." „Tu știi prea bine că nu e așa, spuse Cătălina fără să-1 privească. Știi că nu e din vina lui. El e un biet nebun ratat, de care mi-e milă,«." „Atunci, o întrerupse exasperat Biriș, adevărata nebună ești tu. El nu e decît victima ta !..." „Degeaba mă certi, continuă Cătălina cu același glas stins. Știi foarte bine că nu e așa. Că asta trebuie, să mi se întîmple... E mai tare ca mine... Trebuie să se întîmple*. Odată ce am luat hotărîrea aceasta, *trebuie* să se întîmple... Și iar se apropie ziua..."

„încetează !, exclamă Biriș lăsîndu-i brațul. Dacă mai spui asemenea enormități, te las aici, singură, și mă duc acasă..." Ea întoarse capul spre el și-i zîmbi. „...Are să-mi fie urît singură, spuse. Am să mă simt foarte tristă... Părăsită de toți..." Apoi îi apucă brațul și-și apropie obrazul de urechea lui. „Răfriîi, te rog", îi șopti fierbinte.

„Parcă astăzi ar fi ceva mai buni", auzea, Ștefan intfînd în sala de mese. Se mai apropia încă unul de coșuh cu struguri, lua cîteva boabe, le sfărîma, le sugea încet, concentrat, apoi spunea : „Astăzi sînt mai buni. Au început să se coacă..."

Uneori Ștefan aștepta, în fața sîrmelor, să vadă cum apune soarele către munți. Așa și-a amintit odată de conferința de la Yokohama. Conferința se sfîrșise în septembrie. Acum ar fi fost cu Ioana și cu băiatul la Tokio. In locul lui, fără îndoială, fusese trimis Vidrighin. „Sînt și nemții amestecați aici, își aminti el cuvintele secretarului general ; bagă bine de seamă..." Și totuși l-au destituit.

Fuseseră de ajuns trei zile de ploaie rece, ca frunzele, palide la sfîrșitui lui septembrie, să devină arămii și să înceapă să se scuture la cea dintîi clătinare. Venise toamna. De la ferestrele etajului doi, șoseaua se vedea acum foarte departe. Treceau, la rări răstimpuri, mașini spre Odorhei. Oamenii le priveau încetinindu-și răsuflarea, emoționați ; dacă vreo mașină se oprea la prima gheretă și o cotea spre stînga, însemna că se îndreaptă spre lagăr. O bruscă nervozitate îi cuprindea atunci pe toți. începeau să se plimbe mai agitați și se adunau, aproape fără să-și dea seama, în fața porții de sîrmă. Odată sau de două ori pe lună venea o vizită. Cineva era chemat de plutonier și trecea, între sentinele, sîrmele. Se întorcea după o ju-

mătate de ceas, fericit. Aducea mai întotdeauna veşti. Aşa s-a aflat, o lună după ce fusese încheiat, de acordul de la -Munchen.

„Azi au adus tămîioasă, auzi Ştefan într-o zi intrînd în sala de. mese. S-au copt..." Tînărul de lîngă el se opri în faţa coşului cu struguri, ciuguli din cîţiva ciorchini şi savura boabele plescăindu-şi puţin buzele. „Excelenţi, spuse, Sînt tămîioşi... Acum e vremea lor, auzi Ştefan pe un altul. La noi la vie..." Ştefan apucă bucata de pîine din.faţa lui~şi începu să mănînce. îl cunoştea destul de bine, acum ; îl ascultase de multe ori vorbind, îndată ce-şi termina ciorba. îl chema Ionescu şi era funcţionar de bancă la Cîmpulung. Avea o vie, era însurat cu o fată din Constanţa, dar îi plăcea să amintească, de cîte ori avea prilejul, că socru-său fusese cu treburi în Brazilia ; acolo se născuse nevastă-sa. „La noi la vie", spunea el — dar Ştefan nu-1 mai asculta. Ajunsese, acum, la o neobişnuită stăpînire de sine. îşi putea continua gîndurile cît de gălăgioşi ar fi fost oamenii din jurul lui. îndată ce se hotăra, nu mai auzea nimic. Din cînd în cînd îl trăgea cineva de braţ, ca să-i spună că în ziua aceea e rîndul lui să servească la masă sau să spele vasele. Atunci încingea un şorţ gros, de postav, şi-şi îndeplinea treaba cu cea mai mare atenţie, izbutind aproape întotdeauna să toarne în farfurii aceeaşi cantitate de ciorbă şi să împartă cu îndemînare macaroanele. Mirosul de seu cald îi era insuportabil ; cu atît mai mîndru era că nu lăsa să .se întrevadă nici un gest de dezgust pe faţa lui, cît timp stătea aplecat asupra cazanului

" Hainele şi albiturile i se zdrenţuiseră complet. Studentul Petrescu îi adusese mai demult cîteva cămăşi, pe care nu le putea închide la guler pentru că erau prea strimte. Tot Petrescu i-a găsit, la sfîrşitul lui octombrie, un pulover de lînă şi o manta. Zăcuse deva zile cu febră şi doctorul Stănescu urca mereu la ei cu singurul termometru care exista în lagăr, ca să-i ia temperatura. Doctorul îi vorbea de Bursuc, de toţi prietenii şi cunoscuţii lui de la cafenea. Ştefan simţea cită plăcere îi fac toate amintirile acelea şi-I lăsa să vorbească, zîmbindu-i de cîte ori îi întîlnea ochii, dar fără să-1 asculte întotdeauna, Adesea, cu doctorul lîngă el, îşi amintea de Ioana. Nu se mai întreba, ca la început, dacă va reuşi să vină să-1 vadă. Era, acum, mai mulţumit că lucrurile se întîmplaseră astfel. Ar fi fost îngrozitor să-1 întîmpine, în biroul maiorului, acolo unde aveau loc vizitele, şi să ghicească de la cea dintîi privire că o iubeşte mai mult pe Ileana. „Tragedia asta e~ vorbi el pe neaşteptate ridicîndu-şi puţin capul de pe pernă, că nu poţi iubi niciodată doi- oameni în acelaşi timp; Iubeşti pe rînd, cînd pe unul, cînd pe altul. Adică eşti şi tu la fel cu toţi ceilalţi'care nu sînt sfinţi. Azi iubeşti pe unul mai mult, mîine iubeşti pe celalt. Să zicem că ai putea să te culci şi cu ea. Dar ce poate să rezolve adulterul ? Sîntem numai noi doi, între bărbaţi, şi te întreb : ce-am rezolvat Iacă am s-o aduc în camera secretă şi am să mă culc cu ea ? Dacă n-aş iubi-o decît pe ea, poate că asta ar fi o soluţie. O soluţie provizorie, pînă aş divorţa şi m-aş recăsători cu ea. Deşi, nici de asta nu mai sînt aşa de sigur. Ai aflat şi d-ta cred, de accidentul acela de maşină. Căpitanul care a fost omorît atunci era logodnicul ei, căpitanul Melinte. Vasăzică. se logodise..."

Doctorul Stănescu îl asculta calm, aproape cu indiferenţă. Observase cîteva pete roz-vinete pe obrazul lui Ştefan, Ca şi el, Ştefan se încăpăţînase să se radă în fiecare zi, cu maşina unui vecin de cameră. Dar erau foarte puţine lame în lagăr, şi cu cît trecea timpul, cu atît bărbieritul devenea mai greu. „S-a infectat şi ei îşi spuse

doctorul privindu-î cu atenție obrazul. A pățit-o ca mine, O să-și strice obrazul..." „Dacă aş iubi-o numai pe ea, continuă Ştefan cu o mocnită tristețe în glas. Cît de simple ar fi atunci lucrurile ! Aş redeveni şi eu un om ca toți oamenii, dar măcar aş redeveni un om cinstit... Altceva visasem eu, adăugă lăsîndu-şi moale capul pe pernă. Dar, încă o dată mi-am dat seama aici că nu sînt în stare ; sau poate nu merit un asemenea miracol. O iubesc mai mult pe ea, pe Ileana. Numai de dorul ei sufăr. E foarte trist, adăugă coborînd şi mai mult glasul. Dacă tot la asta am ajuns, să înlocuiesc o dragoste prin alta, la ce bun toate aşteptările mele ? N-am rezolvat nimic. Atunci, lasă lucrurile să se întîmple aşa cum vor ele să se întîmple. Ce mai pot schimba ? Tot acolo o să sfîrşim cu toții, în zădărnicie. Atunci, la ce bun să te mai împotriveşti ? Mi-a spus maiorul că m-au destituit. Ei şi-? Crezi că e atît de grav ? Mai poate avea vreo importanță ?..." Se opri istovit şi închise ochii. Doctorul îşi împacheta cu grijă termometrul, sticluța cu alcool^ şi tuburile cu aspirină. „încearcă să dormi, spuse. N-ai nimic. Eşti puțin agitat doar. Spu~~ne-i lui Petrescu să-ți facă diseară un ceai..."

Asta se întîmplase la sfîrşitul lui octombrie. Cînd, o săptămînă mai tîrziu, coborîse să se plimbe îmbrăcat cu puloverul şi mantaua adusă de Petrescu, se miră că nu zăreşte nici pe Oprea, nici pe Iroaie, că nu zăreşte o seamă de figuri cunoscute. Au fost transportați alaltăieri la Vaslui, îl lămuri studentul Petrescu. Mă mir că nu i-ați auzit... în fond, n-are nici o importanță, îşi spuse Ştefan reluîndu-şi plimbarea în jurul clădirii. Dar simțea că, totuşi, îi părea rău.- Se învățase cu ei. îi plăcea să-i întîlnească prin curte urmărindu-1 şi totodată; urmărindu-se unul pe altul.

Nopțile,' după rugăciune, se făceau în unele dormitoare şezători. îl chemaseră de mai multe ori şi pe Ştefan, dar se dusese o singură dată şi aproape că nu ascultase. Un tînăr citea un lung poem despre toamnă. De la c%le dintii versuri, Ştefan se retrase în sine ; îşi aminti foarte multe lucruri din adolescența şi tinerețea lui, mirîndu-se singur cu cîtă seninătate şi le aminteşte. Apoi se întoarse la Ileana. îşi alese, de astă dată, întîlnirea lor din. sîmbăta Floriilor. Rămase mai întîi foarte multă vreme privind-o : era îmbrăcată primăvăratic, cu o bluză de culoarea liliacului. O privi lung, în neştire. îl privea şi ea tot atît de adînc, parcă ar fi presimțit că nu se vor mai întîlni multă vreme. Am simțit nevoia să mă rog, îi spunea. Ştefan era sigur, acum, că se înălțase puțin în vîrful picioarelor aşteptând să fie sărutată. Apoi, după ce ieşiseră din biserică, au vorbit despre altceva. îl mai întrebase, în glumă, aşa cum făcea întotdeauna, de maşina ei din pădurea Băneasa, dar nu făcuse nici o aluzie la picturile lui. Mă întreb* dacă n-a înțeles chiar din acea seară, îşi spuse Ştefan, şi zîmbi. Toți începură să aplaude în jurul lui, şi atunci aplaudă şi el. Fusese, îşi dădu repede seama, o conferință a unui asistent universitar. Acesta îşi lăsase şi el barbă, dar avea grija s-o potrivească din foarfece, astfel că avea, acum, aerul unui pictor sau poet romantic. Seamănă cu cineva, dar nu-mi pot da seama cu cine. în acea clipă auzi' lîngă el pe cineva şoptind : „A vorbit bine, dar a lăsat la o parte esențialul ; n-a vorbit despre Istorie..." -

Ştefan zîmbi din nou, confidențial. Era marea lor pasiune să vorbească despre Istorie, despre momentul istoric, despre misiunea istorică. îi auzea discutînd, şi uneori se simțea ispitit să se oprească şi să intre şi el în vorbă. Dar se ținea de cuvînt : eu sînt neutru. Er cred în ceva, şi pentru asta ău fost închişi între sîrme. Eu cred în democrație, dar nu fac politică, deci nu iau parte la conflict; apărătorii democrației sînt cei care i-au ares-

lat şî *l-au,* adus aici Eu- sînt în afara luptei Nu am drep--tul să mă amestec în discuţiile lor ; sînt neutru.B9 In noaptea aceea, după şezătoare, Ştefan se duse, ca de obicei, să se plimbe, In fund, ca într-o ceaţă, se zăreau luminile Ciucului Se opri, foarte aproape de sîrme, să Ie privească. N-a vorbit despre Istorie^ îşi aminti el deodată, *A* uitat esenţialul,..

„Aţi fost la şezătoare ?" Omul se apropiase de el pe nesimţite şî se oprise lîngă sîrme, „Am fost, începu însufleţit Ştefan. Dar d-stră şi mişcarea d-stră acordaţi o importanţă prea mare Istoriei, evenimentelor vii din jurul nostru. Viaţa n-ar merita să fie trăită dacă, pentru noi, oamenii moderni, ea s-ar reduce exclusiv la *istoria* pe care o facem. Istoria se petrece exclusiv în Timp, şi prin tot ce are el mai bun,-omul încearcă să se împotrivească Timpului. Adu-ţi aminte cînd te-ai îndrăgostit întîia oară. Mai trăiai atunci în Timp?... De aceea prefer democraţia, pentru că este şi anti-|ş,tgo:ic_ă, adică îşi propune un ideal oarecum abstract, care se împotriveşte momentului istoric/' Omul îl privea din cînd în cînd, apoi îşi mîngîia barba. Era îmbrăcat într-un suman cafeniu. ..Sînt şi astea frumoase, începu ei şezătorile. de la numărul 6. dar eu nu prea le pricep. Mie îmi plac şezătorile de la numărul 2, că acolo cîntă Căminiţă din frunză. Eu sînt dintr-un sat vecin cu al lui. Sîntem .amîndoi din Năsăud... Dar să veniţi d-stră la numărul 2 în noaptea Sfîntului Andrei să-1 ascultţi pe Căminiţă povestind cu strigoi şi vrăjitori/' - -

De cîteva zile se făcuse deodată frig. Munţii Odorheîului albiseră peste noapte. Ştefan se plimba cu pasul repede,' cu mîinile adînc înfundate în buzunarele mantăii „Să- nu uitaţi să-veniţi diseară la şezătoare*', auzi pe ţăranul din Năsăud. Noaptea Sfîntului Andrei, îşi aminti Ştefan'.. De.ea- îi vorbise şi Anisie.. ..în noaptea Sfîntului Andrei citesc sau ascult poveşti cu strigoi", îi spusese. Văzu atunci cum, peste sîrme, unul din jandarmi îşi aşeză puşca mitralieră în poziţie de tragere. Apoi descoperi că, de-a lungul sîrmelor, sentinelele se înmulţiseră : erau acum vreo 15." Văzu pe maior, înarmat şi el, traversînd grăbit curtea din faţa cancelariei, cu un plutonier. încet, încet, din toate părţile apăreau jandarmi Deţinuţii ieşiră din camere şi se adunară în mai muite grupe în curte. Dar îndată ce unul din ei încerca să se apropie de sîrme, jandarmii strigau şi înălţau armele. Pînă ce un plutonier se îndreptă spre sîrme cu un jurnal în mînă şi făcu semn să se apropie cineva. înainta un bărbat înalt, subţire, cu barba de timpuriu albită. Plutonierul înfăşură jurnalul, îl ghemui cît putu de mult şi-1 zvîiii peste sîrme. Celalt se plecă să-1 ridice şi se îndreptă către mijlocul curţii desfăcîndu-1. Se opri din drum, deschise ziarul, şi se clătină. Toţi se repeziră spre el. Apoi Ştefan auzi un strigăt sugrumat, sălbatic, de fiară rănită : „L-au împuşcat pe Căpitan !" Nu se mai auzi, atunci, nici o răsuflare în toată curtea. Tăcerea aceea împietrită i se păru mai cumplită decît orice strigăt. în clipa următoare, îi văzu pe toţi căzînd în genunchi, izbucnind în plîns, gemîhd. Unii se loveau cu capul de pămînt. Alţii urlau ca nişte cîini loviţi Cu armele în mîini, jandarmii îi priveau. Ştefan îşi făcu o cruce şi-şi plecă fruntea, fără gînduri.

Ioana îşi ridica la răstimpuri ochii din carte şi privea ceasul. Se apropia miezul nopţii Ar fi trebuit să vină, îşi spuse. Dar simţi că chiar dacă ar întîrzia încă, chiar dacă nu s-ar întoarce deloc toată noaptea, n-ar mai putea suferi, simţi că tristeţea ^aceasta fără margini şi fără înţeles nu se datora lui Sfefari. Citea ultimul roman al lui Partenie. Apă-" ruse în preajma Crăciunului, cu cîteva zile înainte de întoarcerea lui Ştefan. Se apropia acum de sfirşit; mai avea

numai vreo şaizeci de pagini, dar înainta încet, cu o stranie presimţire în suflet. Nu citise niciodată ceva mai deznădăjduit, o carte mai tristă, mai întunecată. Cînd îl chemase la telefon, Partenie îi spusese că nu va putea vefii decît a doua zi de dimineaţă." Termin ultimele corecturi în noaptea aceasta, îi spusese. Trebuie să apară înainte de Crăciun." De cartea aceasta era vorba, de *Plimbare pe întuneric.*

„Termin corecturile în noaptea aceasta..." Dar vino cit poţi de dimineaţă," îl implorase ea. „Am să viu la opt," îi auzise după o scurtă şovăială. Aşezase receptorul cu o mînă moale, istovită, apoi se lăsase să cadă în fotoliu. In noaptea aceasta, îşi aminti ea deodată. Cu un efort, se ridică, îmbrăcă blana fără să-şi dea seama şi coborî ţinîndu-se de rampă. în dreptul ataţiei de tramvai, revăzu tot ce se întîmplase cu un ceas mai înainte : domnul care citea jurnalul rezemat de felinar, maşina care trecuse repede prin faţa ei, foarte aproape de bordura trotuarului, gazeta cu titlul mare pe care călcase. Era o ediţie specială. După ce-o citise, domnul de lîngă felinar o lăsase să cadă. Ioana călcase pe ea fără s-o vadă, făcîndu-şi loc spre tramvai. Dar era prea multă lume, şi se întoarse pe trotuar. Atunci, îşi lăsase ochii să alunce pe titlurile ediţiei speciale.

* îi găsise la masă. „Nu vrei să mănînci cu noi ?" o întrebase Adela. „Nu mi-e foame," spuse. „Ce mai veste poveste," întrebase Răducu. Abia atunci îşi dăduse seama că erau îmbrăcaţi de seară. „Avem un bridge, la Olteanu, spusese Adela." „încolo, totul bine ?" întrebase mai tîrziu Răducu. „Mi-e teamă de Ştefan. Aţi auzit ce s-a întîmplat ?" „Ce ?" făcuse Adela. „Am văzut ediţia specială : l-au împuşcat pe Codreanu.." „A, da, spusese Răducu. Acum s-a terminat şi cu povestea asta. S-a lichidat..." „Mi-e teamă de Ştefan," şoptise foarte încet Ioana. „Are sâ le dea drumul acasă la toţi, vorbise Răducu. Evident, va trebui să semneze şi el o declaraţie, cum fac toţi. De Crăciun se întoarce.. îţi spun eu!..." Ioana simţi o nestăpînită dragoste pentru Răducu şi oftă. „Ne pare rău că sîntem grăbiţi, spusese Adela ridichidu-se de la masă... Mai vino pe la noi." „Vino să mănînci într-o zi cu noi, adăugase Răducu. Dâ-ne un telefon."

Se trezise pe trotuar, şovăind. S-ar fi dus la Cotroceni, dar îi era teamă. Bătrînul Bologa ar fi întîmpinat-o de la uşă. „Ce veşti ? Şi văzînd că-şi pleacă privirile, ori zîmbeşte încurcată, ori înalţă din umeri, ar fi continuat : „Ţi-am spus să-i dai un ultimatum! Ce, a înnebunit? Vrea să ne compromită pe toţi? Dă-i'o telegramă!..." „Nu se primesc telegrame. I-am scris numai prin poştă peste treizeci de scrisori. I-am scris altele prin jandarrnerie..." „Trimite-i prin Prefectura Poliţiei, pentru că ei l-au arestat. Dacă-i telegrafiez! somîndu-1 să semneze declaraţia, are să-i predea telegrama." „Nu pot să-1 somez, spunea deznădăjduită Ioana. L-am rugat, 1-ăm implorat, dar nu pot să-1 somez..." „Atunci sînteţi de conivenţă amîndoi, exclama cu o mocnită exasperare în glas bătrînul Bologa. Sînteţi amîndoi simpatizanţi legionari !..." „Şi numai din cauza lui Ioachim Teodorescu, intervenea d-na Bologa ca să abată discuţia. Dacă nu v-aţi fi întîlnit cu el la Ulm !... Cine Dumnezeu v-a pus să vă duceţi la Ulm ?..." „Din cauza unei catedrale ! exclama bătrînul Bologa. Ce-o să faceţi acum, că l-au dat afară de la minister ?" adăugă cu un tremur greu stăpînit în glas, „Ar trebui să treci mîine -pe la Direcţia Jandarmeriei, spunea d-na Bologa, poate ţi-a venit rîndul la vizită." „Am să mai trec şi mîine, dar ştiu că nu mi-a venit. Mi-a spus-o colonelul. Mai sînt vreo sută de vizite aprobate, în principiu, înaintea mea, pe listă. Dar nu acceptă decît două, maximum trei vizite pe lună. Mi-a spus-o colonelul,.," „Dă-i o telegramă atunci, reîncepea bătrînul Bologa.

Dă-I un ultimatum. Spune-i că ne compromite familia, Amenință-1 cu divorțul. Spune că-i iei copilul./

Se întorsese pe jos acasă. Ploua mărunt, o ploaie rece; amestecată cu fulgi de zăpadă. Evident, e vina mea, **îşi** repeta Ioana. Ar fi trebujt să fiu mai energică. Ar fi trebuit să cad în genunchi în fața colonelului şi să-I implor. Ar fi trebuit să aduc şi băiatul cu **mine,** Ar fi trebuit să izbucnesc în **plîns** şi să-mi smulg părul. Ar fi trebuit **să-i** spun că mă omor. Că are să-mi moară copilul,. Se opri, brusc, în mijlocul străzii, speriată, şi-şi făcu o crace Doamne fereşte !

Şopti „Doamne fereşte !..." îşi mai **făcu** repede cîteva cruci, apoi grăbi pasul

Adormise tîrziu, înghițită parcă de propriul ei vid. Se deşteptase foarte devreme. Era încă întuneric şi în odaie era **frig.** îl visase tot timpul pe Ştefan. Rămase în pat pînă ce zări că se luminează fereastra, apoi începu să se îmbrace, **fără** gînduri Cînd auzi ceasul bătînd opt, trecu în birou şi privi afară. Era o dimineață cenuşie, **cu-cerul** jos, murdar. Ioana îşi aşeză mîinile pe calorifer ; începea **să** se încălzească. în curînd va fi cald bine, îşi spuse, şî gîndul **acesta-o** linişti. Văzu o maşină **oprîndu-se** îa poartă, şi se trase speriată înapoi.

îi.deschise chiar ea uşa. Partenie rămase **nehotărît în** prag. ..Te rog **intră,** ii spuse ea foarte încet. Voiam să te văd.-Doar să te văd." îl privi muşcîndu-şi uşor buzele, Partenie părea mai încruntat ca altădată, aproape întunecat. „Voiam să te văd, repetă. îmi pare «rău că te-am făcut să vii Voiam doar să te văd../ Nu îndrăznea **să**-şi desprindă ochii de ai lui ÎI văzu că zîmbeşte şi adăugă, repede : „Nu te-am mai văzut de mult **îmi'era** dor.,.. Nu **te-ai** schimbat deloc../ „Dacă ai să-mi dai voie, **am să** mă aşez pe scaunul ăsta," spuse Partenie şi **se.îndreptă** spre fotoliu.. îşi scoase **tabacherea,** îşi alese-cu grijă o țigară şî începu s-o. frece între degete. In picioare, lingă uşă, **Ioana-**îl privea, fascinată. Aşa făcea şi atunci, acum-patru, cinci ani ; se aşeza pe un scaun fără s-o invite şi pe ea,. îşi scotea tabacherea şi îşi alegea, alene, o țigară* Ea se grăbea, atunci, să i-o aprindă, întoarse speriată ochii ; pe masă, pe etajeră, nu se aflau chibrituri Ar fi trebuit să se ducă la bucătărie. „Nu te deranja, spuse Partenie căutînd într-un buzunar al vestei. Am bricheta..." **„Mi**-e frică de Ştefan," şopti Ioana. „Este exact ce mi-am închipuit," făcu Partenie respirînd adînc primul fum al țigării şi înălțîndu-**şi** ochii spre ea. Ioana aşteptă cîteva clipe, privindu-1 din nou, fascinată. „Tu ce mai faci ?" îl întrebă, văzînd că tăcerea se prelungeşte. Partenie ridică din umeri „Trăiesc/' spuse în cele din urmă. Ioana simți cum inima începe! să i se bată puternic, ca şî cum cuvîntul acela simplu i-ar fi anunțat un lucru de o extremă gravitate. „Am auzit că ai fost la Ulm," vorbi Partenie privind-o fix, aproape sever. Ioana se aşeză pe celalt fotoliu. Se simțise dintr-odată foarte obosită. „Cine ți-a spus ?" îl întrebă ea* încet. „Domnul Bologa," răspunse Partenie. Pentru că nu zărise în apropierea lui nici o scrumieră, îşi scutură scrumul în palma stingă, pe care o păstra inertă, rezemată de genunchi Exact ca şi atunci Ar fi trebuit, acum, să se ridice, să se apropie de el şî să întindă palma ; Partenie i-ar fi trecut scrumul din palma lui în palma ei Dar se simțea prea obosită şi nu se ridică. „Mă întrebam, astă vară, cum de ce face de nu m-ai chemat, vorbi din nou Partenie surîzînd. Nu-mi place rolul de soră de caritate, dar pentru tine aş fi făcut şi asta..." Tăcu şi o privi din nou, lung. Apoi se ridică şi, îndreptîndu-se către bufet, strivi țigara într-un vas de flori şi-şi scutură scrumul din palmă,

„Poate îți mai aduci aminte, începu el aşezîndu-se *âm* nou pe scaun, că oroarea mea a fost şi este încă scutetul

ele dimineață. Mai ales cînd mă culc în zori, cum se întîmpla adeseori şi cum s-a întîmplat şi de data aceasta. Cînd am auzit ceasornicul sunînd la şapte, şi mi-am amintit că trebuie să vin să te văd, am avut o pornire de ură împotriva ta. Tu mi-ai distrus viața. Poate că nu ți-ai dat niciodată seama, dar mi-ai distrus-o. Dacă nu te-aş fi întîlnit pe tine, probabil că aş fi întîlnit o alta ca tine şi aş fi iubit-o aşa cum te-am iubit pe tine şi aş fi cunoscut şi eu, ca toți ceilalți, odihna şi uitarea. Dar te-am întîlnit pe tine şi de atunci am rămas aşa cum eram cînd te-am întîlnit. Să nu-ți închipui că ți-am păstrat credință, în sensul romantic al cuvîntului. Nu. Am iubit, cum spun poeții, şi probabil că am fost şi eu iubit de nenumărate femei. Unele mai frumoase ca tine, altele mai atrăgătoare ca tine. De mai multe ori am crezut că sînt cu adevărat îndrăgostit. Mă înşelasem ; nu eram ; nu mai puteam fi îndrăgostit. Norocul ăsta mi l-ai ucis tu. Pe tine nu te mai iubeam de mult, dar nici de alta nu mă mai puteam îndrăgosti. Viața mea a fost de-atunci pustie. Cînd m-a trezit deşteptătorul la şapte, am simțit pustiul în jurul meu şi în toată ființa mea. Ai ținut cu orice preț să mă scoli de dimineață — în întuneric, în frig, în miros de scrum..." „Voiam să te văd, şopti,-palidă, Ioana. Doar să te văd..." „Ți-am făcut şi plăcerea aceasta, spuse Partenie zîmbind. Dar dacă ai şti cît te-am urît azi dimineață... Tu ai fost nenorocul meu. Poate n-ai nici o vină, dar te-am urît. Ai ars tot în mine. Ai ars pînă şi dragostea mea de-acum cinci ani. Cînd mi-ai telefonat, azi noapte, mi-am spus : poate l-au împuşcat şi pe Viziru şi acum e văduvă. Ar putea fi din nou -soția mea... Dar nu-mi făcea nici o plăcere gîndul ăsta. Nu te mai iubesc. Ştiam de mult că nu te mai iubesc, dar, uneori, mai speram încă. Poate, totuşi, o iubesc, îmi spuneam ; poate am să iubesc într-o zi pe alta. Azi dimineață, cînd suna ceasornicul, am înțeles încă o dată că nu te mai iubesc, că n-am să mai pot iubi. N-_am să mai pot iubi." Ioana, foarte palidă, îl privea în neştire. Ar fi vrut, de multe ori, să-l întrerupă, dar nu avea putere. Şi nici nu ştia ce să-i spună. „Iartă-mă, şopti ea tîrziu, ducîndu-şi mîna la frunte. Iartă-mă," repetă mai încet. Partenie o privi multă vreme în tăcere, apoi îşi scoase tabacherea şi-şi alese o nouă țigară. „Nu e vina ta, vorbi el tîrziu. Şi dacă nu m-ar fi trezit ceasornicul azi dimineață, nu ți-aş fi' spus-o nici acum." Continuă să fumeze în tăcere, privind-o. Ioana simți cum îi alunecă lacrimile, sfioase, pe obraji, însă nu îndrăzni să şi le şteargă. „Voiai să-mi spui ceva ?" întrebă Partenie tîrziu, ridicîndu-se să zvîrle țigara şi scrumul în vasul cu flori. „Nu. Voiam să te văd..." El rămase în picioare. „Nu mai-pot întîrzia, spuse. Trebuie să trec pe la tipografie... La.revedere !..." Se apropie de ea şi o bătu încet pe umăr. Ioana îi întinse mîna. Partenie se plecă şi-o sărută corect. „La revedere," mai spuse el o dată din prag. Cînd auzi uşa închizîndu-se în urma lui, Ioana îşi prinse obrazul în palme şi începu să plîngă cu hohote.

Cu ochii împăienjeniți, mai privi o dată ceasul : două noaptea. Nu mai vine, îşi spuse şi, ca şi cînd ar fi aşteptat doar această confirmare ca să se poată abandona cu totul deznădejdii, se zvîrli pe pat şi începu să plîngă cu hohote, înfundîndu-şi fața în perne. Terminase *Plimbarea pe întuneric.* Acum înțelegea tot. înțelegea ce-i spusese în dimineața aceea de decembrie : „Mi-ai ucis norocul..." înțelegea mai ales ce simțise el, cu cinci ani mai înainte, cînd, întîlnindu-l ca de obicei în dreptul Facultății de litere, ii-luase brațul şi-l întrebase deodată : „Crezi că noi am putea fi prieteni, numai prieteni ?... Şi pe urmă, cu

un glas pe care-1 voise mimai confidențial dar în care străbătea emoția, teama: Aş vrea să rămînem prieteni. Cred că iubesc pe altcineva...*« Nu îndrăznise atunci să-1 privească. O florăreasă se oprise în dreptul lor cu un buchet de mixandre în mînă. Partenie îl luă şi i-I întinse, tăcut. Apoi îşi băgase mîna în buzunar, să caute bani. îşi dădu seama că nu plînge de tristețea şi deznădejdea lui Partenie. îi era milă de el, dar nu din cauza lui plîngea. O copleşise tristețea cărții, tristețea lucrurilor care au fost cîndva şi acum nu mai sînt. Tîrziu, simți că nu mai poate plînge şi-şi ridică fața dintre perne. îşi trecu palma peste ochi, oftînd adînc. Ar fi vrut să se scoale şi să as-, cundă cartea lui Partenie, dar nu mai avea putere. Parcă oasele i-ar fi fost zdrobite şi toată vlaga i s-ar fi risipit în plîns. întocmai ca şi în acea seară, cînd colonelul îi spusese : „Are să vină şi d-1 Viziru în cîteva zile ; evident, dacă semnează şi-dumnealui declarația colectivă..." Apoi, 'fără ca nimic să fi pregătit acest gest, îşi întinse mîna şi şi-o opri pe pieptul ei. Ioana făcuse un pas înapoi, însă cealaltă mînă I se aşeză, grea, pe umăr. „încă nu e sigur, continuase colonelul coborînd glasul. încă nu e-sigur că i se va da drumul"...** Simțise diii nou mîna pe pieptul ei. Rămăsese o clipă, țintuită parcă de dezgust, apoi se retrase repede şi se apropiase de uşă. „Mulțumesc, spusese ea cu mîna pe clanță, mulțumesc de vestea pe care mi-ați dat-o..." Acasă se trîntise îmbrăcată pe pat şi îşi înfundase capul în perne.

Cînd auzise soneria sunînd, prelung, alergase chiar ea să deschidă. îi sărise în brațe înainte ca să-1 poată vedea. Din' îmbrățişarea lui ghicise cît era de schimbat. Apoi Ştefan o privi lung şi zîmbi : „Te-ai schimbat de cînd nu ne-am mai văzut. Te-ai făcut mai frumoasă..." Nu slăbise prea mult, şi totuşi nu mai era ca înainte. Avea o privire stingherită, un altfel de zîmbet. Gesturile, mişcările- lui erau mai potolite, cu o nedefinită oboseală' fe ele. îl văzuse mai bine cînd se îndreptase spre maldărul de' cărți. „Le-am transportat de. la hotel, spuse ea, îmbujorîndu-se. Au închiriat camera şi le-am transportat aici,,* „Camera *Samba,*« vorbi el zîmbind, fără s-o privească. „Odaia lui Barbă Albastră, spuse ea prinzîndu-1 din nou în brațe! Dar nici măcar n-am văzut-o ; coborîseră deja cărțile cînd m-am dus eu să Ie iau..." „Camera*'Samba,* repeta. Am să-ți spun altădată de ce..." De abia atunci o întrebă de copil şi trecu în odaia lui să-1 vadă.

„Ți-a fost dor de mine ?" îl întreba ea mereu. „Cum să nu-mi fie ?..."' Bărbierit, tuns. îmbrăcat cu haine curate, începea să semene cu el. Persista, totuşi; ceva străin, schimbat. „Am îmbătrînit, spunea el. Dar nu-mi pare rău. Tinerețea e o vîrsta ingrată. Nu mai vreau să-mi pierd timpul acum. Am acest mare noroc de a fi fost dat afară de la minister. Am redevenit un om liber. Liber pe timpul mieu..." „Ştefan, îl întrerupse ea speriată, ce ai? Ce s-a întîmplat cu tine ?..." Ei o cuprinse, zîmbind, în brațe. O stingea, tot mai puternic, ca şi cum ar fi implorat-o să tacă. „Eşti trist," şoptise ea tîrziu. „Toți sîntem trişti, spunea ei. Nu se vede întotdeauna, dar toți oamenii sînt trişti Şi cine spunea totuşi că singura mare tristețe este aceea •de a nu fi sfînt ?...". Ioana, ştia la ce se gîndeşte şi tăcu. „Nu vreau să văd pe nimeni de sărbători, adăugase el •Să rămînem numai noi doi, singuri..."

Apoi, într-o dimineață, o întrebase : „Ce-ai făcut cu tabloul ? Era şî un tablou, acolo, ascuns în dosul bibliotecii.'" Dar schimbase repede vorba. : „Dacă vom fi singuri în noaptea Anului Nou, am să-ți povestesc povestea camerei *Samho..*«

Ioana sări speriată din pat şi se apropie de măsuță. Nu găsi imediat ceasul ; îl acoperise cu romanul lui Partenie. Plecă "mult capul sub abatjour şi clipi des, să-şi limpe-

zească privirile. Trei fără cinei minute. Unde a putut rărnîne acum ? Camera *Sambo* nu mai există. Camera secretă, camera lui Barbă Albastră, nu mai există. A fost închiriată. Unde a putut întîrzia pînă acum ?... Se întoarse la pat şi aranja pernele. Apoi se aşeză în fotoliul de lîngă lampă şi începu să aştepte. Nu îi era somn. Parcă nici nu mai era atît de tristă. S-a întîmplat ceva cu el, s-a schimbat. L-a schimbat lagărul. I s-a întîmplat ceva acolo, ceva de care îi e teamă să-şi amintească, de care nu-i va vorbi niciodată. întocmai ca mîna grea, umedă, murdară a colonelului ; nu-i va putea vorbi niciodată de ea, de mîna colonelului. Dacă l-au umilit şi pe el, nu va afla niciodată. „în fond, ce făceai tu tot timpul, acolo, în lagăr ?..." „Nimic precis. Dormeam cît puteam mai mult. Aşteptam să treacă timpul. Mă bucuram că nu mai am nimic de făcut, că sînt un om liber, fără program, fără slujbă..." îl auzi deschizînd uşa de la intrare şi îndreptîndu-se bîjbîirid, în vîrful picioarelor, spre dormitor. Nu aprinsese lampa în hali ; înainta încet, prin întuneric. „Nu te-ai culcat încă ?" o întrebă din prag. „Nu mi-era somn. Am citit pînă adineauri. Tu unde ai fost?" „Am fost cu Biriş. M-a ţinut de vorbă pînă acum..." Aproape de bătaia lămpii părea încă şi mai palid. Surprinzîndu-i privirea, Ştefan zîmbi. Nici măcar nu observă că am plîns, îşi spuse Ioana. „M-a ţinut cinci ceasuri de vorbă, continuă Ştefan, ca să-mi spună, lâ despărţire, că se însoară.,."

îndată ce trenul îşi încetinise mersul, Ştefan sărise pe peron şi alergase către sala de aşteptare. Inima îi bătea să se spargă. Am ajuns la Bucureşti, se auzea el strigînd foarte adînc înlăuntrul lui. Am s-o văd. îşi roti privirile cu emoţie, eu spaimă, în sala de aşteptare. îi telegrafiase cu o seară mai înainte, din gara Ciuc\ începu s-o caute,

întorcînd necontenit capul către uşă, tot aşteptîndu-se s-o vadă intrînd şi alergîndu-i în braţe. Ieşi pe peron, îşi făcu loc printre şirurile compacte de pasageri,, apoi se întoarse în sala.de aşteptare. N-a venit, înţelese el tîrziu. Probabil că ml i-a ajuns telegrama. Alergă atunci într-o cabină telefonică. îi răspunse d-na- Creţulescu. „E la Predeal. A plecat alaltăieri la Predeal, la ski. Apoi după o pauză, văzînd că Ştefan nu mai spune nimic, întrebă: „D-ta eşti, d-le Viziru ? Te-a aşteptat mereu. A tot crezut că ai să vii. Citise în ziar că au să vă dea drumul şi a tot aşteptat să-i telefonezi..." „Abia acum am sosit, spuse încet Ştefan. Sînt încă la gară..." D-na Creţulescu începu să rîdă. „Bată-te norocul să te bată, spuse ea. Eşti leit generalul. Parcă-i aud : «Să mă crezi mata Duducă, acum am sosit !...» Bată-te norocul să te bată !..."

îmbrăţişînd-o pe Ioana, simţea că nu încetase s-o iubească o singură clipă. Dar o iubea altfel ; n-o mai iubea ca înainte. Mai greu îi era să-i vorbească. Ar fi vrut s-o poată privi, s-o poată strînge în braţe fără să-i vorbească. Din fericire, a dat cu ochii de maldărul de cărţi şi s-a desprins uşor din braţele ei. Aşa a făcut mereu, de-atunci ; de cîte ori nu mai avea ce să-i spună, se depărta de ea, se îndrepta spre un obiect oarecare şi o lăsa pe ea să vorbească. Chiar şi în noaptea de revelion, povestindu-i despre camera *Sambo,* simţea că nu mai vorbeşte el. Amintea de o întâmplare care se petrecuse de mult ; nu vorbea despre el, despre întâmplările lui de-acum. Cînd îl întîlnise pe Biriş, i se păru că-i zîmbeşte cu oarecare răceală. „Te-am invidiat tot timpul cît ai stat închis, îi spuse Biriş. Ce noroc ai avut ! Ce şansă unică !... Să suferi pentru o cauză care nu era a ta, continuă el înflăcărîndu-se deodată. Să-ţi iei asupră-ţi un păcat pe care nu l-ai făcut şi să răscumperi acest păcat prin propria ta nevinovăţie..-. Cît aş fi dat să mi se întîmple mie aventura

la.; -să: plătesc pentru o -crimă pe care. nu numai .că n-am făcut-o, dar care mi-a fost odioasă. Aş fi suferit cu bucurie alături de ei, tocmai pentru că md-a fost şi-mi este odioasă dictatura, crima politică. Şi cînd am aflat că ai refuzat, la Prefectură, să semnezi declaraţia de desolarizare, aproape că am fost gelos pe norocul tău..." Ştefani îl asculta nedumerit, iritat. Trebuia să apară întotdeauna ceva neprevăzut în prietenia lor, ca să-i separe. N-am să pot fi niciodată sută la sută prieten cu Biriş, îi spusese odată Ilenei. Probabil că ceva în adîncul meu, sau poate în al lui, se împotriveşte. Ne-am întîlnit şi ne-am împrietenit pentru că m-a confundat şi el cu Partenie. „...Am fost gelos pe norocul tău, repetă Biriş. Ca şi pe Alioşa Karamazov, care ispăşeşte o pedeapsă ca să răscumpere crima fratelui său..." Ştefan înălţă plictisit din umeri. „Dacă vrei să ştii adevărul, spuse încercînd să zîmbească, şi să nu mă mai invidiezi, află că am rămas în lagăr pentru cu totul alte motive decît acestea, atît de frumoase, pe care le-ai întrevăzut tu. Am rămas acolo pentru că se logodise Ileana. Mi-era foarte greu să mă întorc acasă. Ţi-am spus că-mi iubesc soţia, pe Ioana. Mi-era greu să mă întorc acasă terorizat, cum eram, de logodna Ilenei. Evident, adăugă el cu un alt glas, aflasem tot atunci că logodnicul ei murise într-un accident de maşină. Dar nu era mai puţin adevărat că se logodise. Se logodise cu un căpitan..." Biriş îl privi adînc, şovăind, apoi'izbucni într-un rîs gros, vulgar. „Gînd la gînd cu bucurie ! spuse el. Află că mă logodesc şi eu. Cu o fată de negustor... Nu ştiu dacă ai remarcat, adăugă coborînd glasul, dar era un fel de ^vedere» cînd ai intrat tu. Ai făcut greşeala să le spui că te întorci din lagăr şi oamenii au plecat repede ; şi-au închipuit că ai să începi să critici guvernul. Ei sînt oameni aşezaţi, cu stare, nu vor să aibă plictiseli..." „Dar care era fata?" întrebă Ştefan. „Nu a venit. E la Severin. Era invitată mai de mult Ia un cumnat al ei, tot neg.ustor, la Severin. Şi-a trimis la noi numai o parte din rude.," „Dar cum e ? ai văzut-o ?" întrebă din nou Ştefan. „Nu i-am văzut decît fotografia. După fotografie, pare o bună gospodină..." „Acum, dacă sfe însoară Biriş, spusese Ştefan Ioanei în acea noapte, va trebui să-i invităm mai des la noi, va trebui să mergem la nuntă şi să le faceni un cadou... Tocmai acum, cînd nu mai avem bani Ar trebui să mai scrii tatei..."

. Din toamnă, de cînd aflase că nu mai încasează salariul lui Ştefan, bătrînul Viziru îi trimitea lunar Ioanei douăzeci de mii de lei. „Ar trebui să-i mai ceri, continuă Ştefan. Să-i spui că avem nevoie de aceşti bani ca să cumpărăm un cadou de nuntă. Se căsătoreşte cel mai bun prieten al nostru şi trebuie să-i dăm un cadou..." Ioana îl privi puţin intimidată de vocea lui şi păli. „Ştefan, îl întreabă ea încet, ce ai ? Ce s-a întîmplat cu tine ?" „Am uitat să-ţi spun că s-a logodit şi Ileana, fata aceea de care ţi-am vorbit anul trecut, de care-ţi spuneam că mi se păruse să aş putea fi îndrăgostit... S-a logodit şi ea !..." Ioana îl privi cîtva timp ca şi cum ochii ei nu l-ar mai fi întîlnit, apoi se aşeză încet pe marginea patului şi începu să plîngă.

„O cheamă Ileana," adăugă Ştefan tulburat. Rămăsese în picioare, cu fruntea puţin plecată şi, privind-d cum plînge, îşi aminti deodată de Japonia. Acum am fi fost la Tokio. De cîteva luni am fi fost cu toţii la Tokio, şi nu s-ar mai fi întîmplat nimic. Am fi fost cu toţii acolo, .departe, foarte departe, în altă lume, la Tokio. Se repezi deodată, îngenunche în faţa ei şi încercă s-o cuprindă, peste umeri, în braţe. „Iartă-mă, şopti el înfrigurat. Tot pe tine te iubesc mai mult. Nu pleca de lîngă mine, nu mă lăsa singur. Pe tine te iubesc mai mult. Ajută-mă ! Nu pleca de lîngă mine..." Ioana tresări şi întoarse speriată capul spre uşă.

„Mi se pare că s-a deşteptat băiatul," spuse •ridicîndu-se cu un zvîenet

Cătălina se ghemui, după obiceiul ei, în fundul divanului, şi-1 întrebă : „Ei, şi cum e fata ? !" Biriş zîmbi încurcat, îşi mîngîie cu palma părul din creştetul capului şi Cătălina observă că începuse să chelească. Slăbit, nebărbierit, cu începutul de chelie în creştet, Biriş i se păru deodată cu zece ani mai bătrîn. Aşa are să fie, în curînd, şi el, îşi spunea Cătălina. „E frumoasă ?" întrebă, ea din nou. „E mult^mai frumoasă decît mă aşteptam, recunoscu Biriş încurcat. în orice caz, e prea frumoasă pentru mine. Eu sînt un bărbat urît, Cătălina..." „Da, e adevărat î" spuse Cătălina cu o mare milă.

Biriş roşi, apoi izbucni în rîs şi, ridicîndu-se de pe scaun, se apropie de divan. O privi cîteva clipe, rîzînd într-una. „Ce stranii sincerităţi ai cîteodată, spuse în cele din urmă. Dacă te-ar auzi cineva în asemenea momente de sinceritate, ar crede că eşti chiar primejdioasă. Poate că ai fost cîndva, înainte de a-1 cunoaşte pe Bibicescu. Dar prietenia cu el te-a alterat ; /într-un anumit sens, ai înnebunit şi tu. Trăieşti într-un pseudo-mit pe care ţi l-ai construit bucată cu bucată. Şi tu crezi că trăieşti un destin, că eşti purtată de o fatalitate ! Toată povestea asta cu sinuciderea..." „Mai bine să vorbim despre fată," îl întrerupse Cătălina. „Toată povestea asta cu sinuciderea la o dată fixă, reluă Biriş aşezîndu-se pe marginea divanului, este de un prost gust strigător la cer. Tu numeşti asta *fatalitate.?..."* Se opri o clipă. Cătălina îi zîmbi ' foarte blînd. „De ce spuneai că e prea- frumoasă pentru tine ?" îl întrebă ea. „...Dar tu nu vezi că *fatalitatea* asta e construită de la început pînă la sfîrşit ? continuă Biriş. Cum poţi să-ţi proiectezi în viitor o anumită dată fatidică în care să-ţi ridici viaţa ? O dată absolut arbitrară, un 19 octombrie oarecare, un 19 octombrie 1939 sau 1949 ?..."

Cătălina îl privi din nou, cu duioşie, apoi îşi ridică o buclă care-i cădea pe obraz şi şi-o trecu leneşă peste ureche. „Tu ştii foarte bine că 19 octombrie nu e.o.dată oarecare în viaţa mea, vorbi.- Atunci am avut revelaţia zădărniciei..."

„Atunci l-ai întîlnit pe Buddha, o) întrerupse Biriş cu un zîmbet rău. In acea zi extraordinară ai citit o biografie a lui Buddha — şi ţi-a fost deajuns. N-ai citit nici măcar o biografie savantă, n-ai citit nici măcar o antologie de texte buddhiste într-o traducere convenabilă !... Ai citit un roman mediocru, făcut pe lucrări de a doua mînă, şi cartea asta ţi-a revelat zădărnicia vieţii ! Iată ce înseamnă să ai vocaţia de sfîntă în tine !..." „Cum o cheamă ? întrebă liniştit Cătălina, ca şi cum nu l-ar fi ascultat. Cum o cheamă pe logodnica ta ?" Biriş o privi încruntat, apoi îşi trecu palma pe creştetul capului şi zîmbi, „O cheamă Theodora, spuse. Dar nu e logodnica mea. Şi nici nu cred că va deveni vreodată. E prea frumoasă pentru mine. Şi are nume de împărătească. Nu-mi place..." „Theodora e un nume foarte frumos," spuse Cătălina visătoare. „Toate astea ţi le-a băgat în cap Bibicescu, reluă Biriş. Toate ideile acestea nedigerate despre zădărnicie, Timp, iluzie, durere şi mai ştiu eu ce..." Cătălina se dădu jos de pe divan, cu oarecare greutate, şi deschise un dulap. „S-a făcut cam frig, spuse. Să bem un ceai..." Biriş îşi aprinse o ţigară. O privi cum aşează ceainicul, ceştile şi zaharniţa pe masă — şi-şi aduse aminte de prima lui vizită în această garsonieră, cu multe luni înainte. Gesturile Cătălinei erau aceleaşi ca şi acum ; întîi aşează ceainicul, ceştile şi zaharniţa pe masă, apoi trece în odaia de alături ca să pună apa le fiert. Apoi se întoarce pe divan, îşi trece din nou bucla peste ureche şi-1 întreabă ceva, indiferent ce. Apoi, după un sfert de ceas, îşi aminteşte de ceai şi se scoală brusc de pe divan, exclamînd : *«Ce* uitucă sînt !...» Apoi îl întreabă *«Cu* sau fără lămîie ?» Şi el răspunde, întotdeauna : *«cu».* „în *îond,* degeaba te as-

eunzi tu, spuse Cătălina după ce se întoarse din odaia de alături," degeaba" pretinzi că nu-ți place fata ; tu începi să te îndrăgostești de ea !..." „E| absurd-, spuse, Nici nu știu dacă am s-o mai văd a doua oară..." „Așa spunem, toți, continuă Cătălina, făcîndu-și drum pe divan către perete. Așa spunem toți, și la urmă ne trezim -îndrăgostiți/ Nici măcar nu băgăm de seamă cum se întîmpla asta. Ne vedem odată, de două ori, de zece ori — și apoi simțim că trebuie să ne vedem mereu, că nu mai putem unul fără altul. Și se cheamă că sîntem îndrăgostiți Iar dacă ne și culcăm împreună, ne trezim că nu ne mai putem culca decît împreună. Nu mai putem dormi singuri Și ne obișnuim atît de mult unul cu altul, încît dacă ar încerca cineva să ne despartă, ni s-ar părea că taie cu cuțitul în același trup. că încearcă să ne despartă mădularele ace-, îiiiași trup... Cam asta se întîmpla întotdeauna eu fiecare din noi," adăugă Cătălina zîmbind. „Asta ți s-a întîmplat și ție, vorbi Biriș. Așa a început pasiunea ta pentru. Bibi-' cescu..." „Evident, spuse Cătălină cu simplitate. L-am văzut, întîi, cînd eram la Conservator ; juca la Teatrul Mic. M-a impresionat, deși" simțeam că n-are talent. Mi se părea că e un om care suferă ; că suferă mai ales de -singurătate. Și nu m-am înșelat, Cînd l-am cunoscut mai bine, am aflat-o chiar: de la el... L-am văzut apoi, într-o' seară, la Tantzi Ne-am mai întîlnit de cinci, șase ori — șl apoi mi s-a părut că-1 iubesc. Așa i s-a părut, probabil, și lui — pentru că mi-a spus-o. De-atunci ne culcăm îm-•preună și se cheamă că ne iubim..." ,Din fericire,' o întrerupse Biriș, a venit 19 octombrie..." „Din fericire. în ziuaj de 19 octombrie am înțeles zădărnicia oricărei existențe, începînd cu a noastră, începînd cu a mea..." „Atunci de ce n-ai tras consecințele descoperirii tale chiar în acea zl ?" „Mi-a fost frică, mărturisi-Cătălina coborînd gtesuî/

Sînt lașă. **Am** groază de moarte. **Cu** viața am început să mă obișnuiesc, dar de moarte, de gestul morții mi-e o frică teribilă... Și mi-era milă de Dan. S-a obișnuit cu mine. Ce-ar fi făcut dacă eu m-aș fi sinucis pe loc ? Așa, mi-am propus să-1 obișnuiesc cu ideea. îi dau emoții odată' cel mult de două ori pe an. în restul timpului e liniștit."

„Cît poate fi de liniștit' un nebun ca el," o întrerupse brutal Biriș. „Ți se pare doar că e nebun, continuă Cătălina, în fond, e un om foarte normal. își dă însă seama că n-are talent, că e un ratat. Și atunci, uneori, încearcă să se refugieze în nebunie ca să poată continua să creadă în el..." „Iar eu, izbucni Biriș, eu unde mă integrez în tot circuitul acesta de egoism, nebunie și obișnuință ?..." Cătălina îl privi lung, cu o nețărmurită dragoste. Biriș roși și plecă privirile. „Tu ești cu totul altceva, vorbi Cătălina. Tu îmi ești cel mai bun prieten. Singurul meu prieten cu. adevărat. Tu m-ajuți să trăiesc. Tu ești sprijinul meu. Pentru tine am un sentiment pe care nu-1 mai pot avea față de nici o altă ființă umană. Și tu ești, totodată, singura mea îndoială. Mă întreb, uneori, ce s-ar fi întîmplant dacă te-aș fi cunoscut acum cinci, șase ani... Cum ar fi fost viața mea... Dacă aș fi putut fi fericită..." Biriș simți că nu mai poate îndura. Auzise cuvintele acestea de nenumărate ori, și întotdeauna îl duruseră peste măsură. „Cred că a fiert apa," spuse ei Cătălina îl răsplăti cu o privire atît de caldă, încît Biriș își plecă din nou ochii „Ce uitucă sînt !" exclamă ea coborîndu-se de pe divan.

Cînd trecu dincolo, Biriș își duse mîna la frunte, apoi și-o înălță și-și frecă în neștire creștetul capului Apoi se apropie de fereastră și privi, peste case, cerul plumburiu de februarie. într-o zi am să îndrăznesc, își asculta el gîndurile. Ușa e întotdeauna închisă. întorc comutatorul și o prind în brațe, o trîntesc pe divan. Mă iubește și

ea, n-are să-mi reziste. Dar va trebui să beau ceva înainte..." Cătălina se întoarse şi turnă apa fierbinte în ceainic. Mîna îi tremura puţin, turnînd. „Şi cu toate acestea, începu, orice mi-ai spune tu mie, ţie îţi place fata aceea, Theodora.;."

In acea limpede dimineaţă de martie, Ciru Partenie se trezise cu o neobişnuită poftă de scris. Nu scria aproape niciodată dimineţile, dar de data aceasta trecu direct în birou, reciti ultima pagină şi, aproape fără să-şi dea seama, luă tocul şi se plecă asupra manuscrisului. La miezul nopţii, cînd se dusese să se culce, ploua. Cerul era acum spălat, proaspăt, sticlos. Partenie îl întîlnea în faţa lui de cîte ori lăsa tocul ca să-şi aprindă o nouă ţigară. într-un ceas scrisese cinci pagini mari. De foarte mult timp nu mai cunoscuse o asemenea dispoziţie. Cartea i se înfăţişa acum întreagă, perfect încheiată. Asta înseamnă cu adevărat inspiraţie, îşi spuse zîmbind. Şi, din fericire, săptămîna aceea nu avea program ; Lucia nu se întorsese de la Sinaia. Aproape de amiază, numărînd paginile scrise, se simţi deodată tulburat. Prea înaintase vertiginos. îi era teamă să nu se fi lăsat antrenat de o falsă inspiraţie, de facilitatea care-1 ameninţa întotdeauna după cîteva ceasuri de lucru. Se apucă Să recitească ultimile pagini. I se păreau admirabile. Totuşi, parcă ceva îl împiedica să continuie. .Se apropie de fereastră şi întîlni strada, sticlind în lumină. Ce absurd ! Să te închizi în casă pe o asemenea vreme !... îşi puse repede haina, îşi căută pachetul cu ţigări şi coborî cele trei etaje aproape alergînd. Cînd ajunse în grădină, îl îmbăta aerul limpezit de ploaie, cu miros proaspăt de pămînt. Dar parcă îl îmbăta şi mai mult cartea de care se despărţise de cîteva minute. Pagina aceea neterminată îl chema înapoi. Şovăi pe trotuar, în faţa grădinii, apoi se hotărî şi porni agale către Bulevardul Pake Protopopescu. Manuscrisul care-1 chema înapoi, în birou, i se păruse un suflet străin care voia să pună stăpînire pe el, care voia să se substituie libertăţii lui. Grăbea pasul ca să-şi poată desprinde gîndul de el. în dreptul Foişorului, venind aproape alergînd de pe Bulevardul Ferdinand, îl acostă un necunoscut, nebărbierit de mai multe zile, cu mustaţa neagră, groasă, acoperindu-i aproape buza de sus, şi cu ochelari fumurii. îi luă braţul, . plecă privirile în pămînt şi-i şopti. „Dumnezeu mi" te-a scos înainte, d-le Viziru. Măreşte puţin pasul... Şi nu te uita înapoi. Mi se pare că gînt urmărit..." Mă confundă cu el, înţelese Partenie, şi se întunecă. Parcă toată euforia din dimineaţa aceea dispăruse. Se trezi deodată aşa cum era de obicei, ursuz, fără chef, obosit. „Am auzit despre d-ta, continuă în şoaptă tînărul. Am auzit cît de bine te-ai purtat la Prefectură..." Partenie îşi retrase uşor braţul şi încetini pasul. „Mă confundaţi, domnii meu, spuse. Probabil că mă confundaţi cu d-l Ştefan Viziru." Tînărul se opri, tulburat. Dar în acea clipă zări un grup de trei bărbaţi, în macferlane şi cu pălăriile trase pe ochi, traversînd strada în dreptul lor. Toţi îşi ţineau mîinile în buzunare. „Vă rog să mă iertaţi," şopti el foarte încet, şi-şi trecu palma stingă peste buze. încet, îşi strecură mîna dreaptă în buzunar şi privi pe furiş înapoia lui. îi recunoscu îndată ; erau aceiaşi'care-1 urmăreau de aproape un ceas. Doi agenţi. Grăbiseră şi ei pasul/ Tînărul se apropie şi mai mult de zid. Nu slăbea din ochi grupul celor trei care traversau bulevardul. Sînt încolţit, îşi spuse. îşi simţea buzele uscate," aspre. „Ce s-a întîmplat .?" întrebă mirat Partenie. „Nimic... Nu mai e nimic de făcut acum!..." „Teodorescu ! loachim Teodorescu j, strigă unul din cei trei, fără să-şi scoată mîna din buzunar. Mult ne-ai mai dat de furcă, băiatule !..." Partenie întoarse capul să

vadă cine vorbeşte. Dar în acea clipă Teodorescu începu să tragă. Partenie zări un bărbat aproape gras ducîndu-şi mîna la pîntec, încovoindu-se şi căzînd în genunchi, la cîţiva paşi de .el, pe marginea trotuarului. In clipa următoare auzi din toate părţile focuri de revolver. Ce se întîmpla ? Ce s-a întîmplat ? îi alerga, năucă, întrebarea în. cap. Simţea cum î se înmoaie genunchii şi ar fi căzut dacă n-ar fi simţit deodată un junghi ascuţit deasupra inimii, urmat de un altul şi de un altul, fierbinţi şî totuşi foarte reci în acelaşi timp, într-o regiune pe care nu izbutea să şi-o precizeze. Nu doare, gîndi, nu poate fi grav. Se mai trezi odată într-un iac de sînge, pe trotuar, cu Ioachim alături de el ţinînd încă revolverul în mînă şi cu un zîmbet crispat pe buze. M-a confundat cu Viziru, i se lumină gîndul M-a confundat... Observă atunci cum sîngele se prelingea de sub mustaţa lui Ioachim, năclăind-o şi se simţi deodată foarte obosit.. Ar fi vrut să închidă ochii, dar nu rşai putea.

„Nu mai vrea, maică, s-o ia ! exclamase d-na Porumbache. Ne-a făcut de rîs în mahala ! De unde la început îi plăcuse fata — că e o fată frumoasă ca o cadra, şi cuminte, şi cultă ; a fost şi la Universitate ! — de unde îi plăcuse, şi s-au văzut de mai multe ori, într-o bună" zi i s-a năzărit că nu-i mai place şi-a rupt vorbele-!... Nepricopsita aia de Cătălina e de vină ! Ea-1-a- îndemnat !... Tîrfa aia, bătu-o-rar nenorocul s-o bată !..." D-na Porumbache plînsese ştergîndu-se cu şorţul la ochi şi-i vorbise de.-casele pe care le aveau părinţii Theodorei. Cîteva zile în urmă îl întîlni pe Biriş. „Nu pot s-o iau pe Theodora, îi spuse. Este o fată tînără, frumoasă, destul de inteligentă. Nu am dreptul s-o nenorocesc. Eu am fost bolnav de piept; Şi nici.acum nu sînt complet vindecat. Fumez "'^jjii-ea mulVpierd nopţile* nu mă îngrijesc. Cum aş putea condamna o fiinţă tînără, care nu mi-a făcut nici un '?-^ău?*-. ,jAtunci, de ce-ai acceptat să te căsătoreşti?" 11 întrebă Ştefan,, Biriş zîmbi lung, visător. „Nu mă aşteptam & întîlnesc o fată ca ea, ca Theodora. Nu-mi închipuiam .că oamenii pe care-i frecventează mătuşă-mea au asemenea odrasle în familie; Eu credeam că-mi găseşte o bucătărească oarecare, o femeie nu prea tînără, grasă şî ^zdravănă, căreia să nu-i fie teamă de eventualii mei baeili Cu o asemenea femeie violent carnivoră m-aş fi căsătorit bucuros. Ea i-ar fi ţinut companie mătuşi-mi/ s,. ne-ar fi supraalimentat, şi toată lumea ar fi fost mulţu* "mită. Soţia ideală a unui belfer... Dar biata Theodora? Are numai 22 de ani şi a citit pe Rilke, deşi descinde dintr-o familie de vrednici măcelari. Dar cred că a trecut şi pe la ea tuberculoza, ca şi pe la noi. Nu o pot nenoroci..." S£ opri, apoi îl măsură pe Ştefan din cap "pînă în picioare; ca şi cum s-ar fi trudit să înţeleagă ce e schimbat în el. „Dar cu tine ce e de eşti atît de posomorit ?"* îl întrebă brusc Biriş. „M-au reintegrat la minister, spuse Ştefan cu un gest de mare plictiseală. De luni mă reîntorc la minister. Reîncep aceeaşi viaţă. Mă obişnuisem să nu mai fac nimic. Adică, adăugă el zîmbind dintr-odată, îmi făceam fel de fel de planuri, unele mai frumoase ca altele. Aş fi vrut să mă stabilesc la ţară, ca Anisie. să mă împac cu ...Timpul..."

Se despărţise de Biriş de vreun ceas şi se întorcea alene spre casă, cînd trecu alergînd prin faţa lui un băieţaş cu ziarele de seară. Ştefan îl fluieră şi băiatul se întoarse în goană întinzîndu-i grăbit foaia. Pe prîma pagină văzu anunţul morţii lui Partenie şi, alături, fotografia lui Ioachim Teodorescu, ciuruit de gloanţe, cu revolverul în mînă şi. o dungă groasă de sînge preîingîndu-i-se pe-bărbie; .Şte*

fah se opri în mijlocul trotuarului. Cînd înțelese ce se întâmplase, simți cum i se moaie picioarele şi fotografia lui îoachim începu să-i tremure în fața ochilor. Se aşeză pe cea dintîi bancă, răsuflă adînc şi-şi scoase batista. îşi frecă în neştire mîinile în batistă. Transpirase. Avea mîinile umede, moi, lipicioase. Rămase aşa multă vreme, fără gînduri. Se trezi deodată în întuneric. Apoi un felinar se aprinse stingher, la cîțiva paşi de el. Acum am fi fost cu toții la Tokio, îşi spuse, Se ridică brusc şi se îndreptă spre casă. Ioana îl aştepta în hali, cu băiatul jucîrîdu-se pe covor, în fața ei. „Ce ai ?", îl întrebă ea speriată. „Sînt foarte obosit," îi spuse. Trecu în baie şi începu să se spele. *Îşi* frecă în neştire mîinile cu săpun. Se frecă şi pe față. în cele din urmă se răzgîndi şi dădu drumul la duş. Ioana încercă uşa, dar era încuiată şi atunci bătu de cîteva ori. „Ce e cu tine ?" îl întrebă ea de mai multe ori. „Nimic. N-am nimic... Aşteaptă-mă o clipă. M-am simțit obosit. Are să-mi treacă." Tîrziu, după ce adormise copilul, Ştefan se apropie de ea şi-i puse mîna pe umăr. „Am să-ți dau o veste tristă, spuse. A,' murit Ciru Partenie." „Nu se poate," şopti înspăimîntată Ioana şi-şi duse palma la gură, ca şi cum şi-ar fi sugrumat un țipăt.

„A fost împuşcat din greşeală, continuă Ştefan strîngîndu-şi mîna pe umărul ei. Era cu îoachim Teodorescu şi l-au împuşcat şi pe el, pe Partenie... Uite, citeşte jurnalul..." O privise citind, îi urmărea ochii holbați^ sorbind rîndurile acelea sinistre şi îşi aminti de Japonia, îşi aminti că luni trebuie să se prezinte la minister. „Cîte zile pot rărnîne aici ? îi întreba îoachim Teodorescu. Pot rărnîne pînă luni ?..." Luni trebuie să se prezinte la minister. Să te pregăteşti de plecare, îi spunea secretarul general. Nu se ştie ce va mai fi pînă la toamnă... Simți că Ioana e gata să leşine şi o ajută să se întindă pe canapea. Nu plîqgea, ea, care era gata să plîngă oricînd. „Biriş a rupt logodna, vorbi el deodată. Nu se mai însoară..." „Te rog, lasă-mă o clipă, şopti Ioana. Numai o clipă..." „Cred,că ai înțeles ce s-a întîmplat, continuă Ştefan.. îoachim Teodorescu nu-1 cunoştea. L-a confundat cu mine. Ioana îşi ridică fruntea şi-1 privi, înspăimîntată, cu palma la gură. Din cauza mea l-a împuşcat, continuă Ştefan. L-a confundat cu mine. într-un anumit sens, eu l-am omorît"

VI

Biriş se ridică extenuat de la masa simplă, de brad, pe care o transformase în birou, şi ieşi pe balcon. Soarele se oprise parcă drept în faţa camerei lui şi totuşi era frig ; ninsese cu cîteva nopţi mai înainte. Privi mult* timp, pe deasupra brazilor, spinările albe ale munţilor. In cele din urmă oftă cu o exasperată resemnare şi se întoarse în cameră. Va trebui totuşi să-1 scriu, îşi spuse. Nu-1 mai pot amîna. Azi, mîine, va veni din nou după articol. Va trebui să-1 scriu. Şi asta numai pentru că, în ziua cînd redactorul *Farului* din Pietroşiţa vizitase Sanatoriul, ca să scrie un reportaj comandat şi retribuit de «Societatea pentru apărarea împotriva tuberculozei», Biriş discutase cu el despre Partenie. înainte de despărţire, avusese imprudenţa să-i făgăduiască un articol. Se împlinea în curînd un an de la moartea lui Ciru Partenie şi *Farîil nostru* anunţase deja de cîteva ori iminenta apariţie a articolului. Va trebui să-1 scriu ! îşi repeta cuvintele acestea de mai multe ori pe *-zu* dar în faţa hîrtiei albe se simţea paralizat. Dacă aş aprinde o ţigară, poate ar merge. De cîteva săptămîni îi era aproape imposibil să mai găsească ţigări, înainte, doctorii, infirmierele, îi aduceau uneori ţigări. Dar avusese nenorocul să se înece odată trăgînd prea adînc dintr-o ţigară, şi tuşea care l-a apucat atunci i-a pricinuit • *o-* nouă hemoragie. I s-au confiscat ţigările ,şi din seara aceea i s-a interzis definitiv fumatul. Contez pe d-stră, d-le Biriş, îl implorase redactorul. Era un tînăr inimos] licenţiat în litere, şi voia să transforme radicabFaruf ***no&*** *iru ;* cum spunea el, voia să facă din foaia* săptămînală din Pietroşiţa un focar de cultură pentru ţara întreagă., Puneţi, pe hîrtie ce mi-aţi spus acum şi va fi un articol excepţional, adăugase. Cred că nimeni n-a văzut pînă acum aşa de clar lucrurile acestea. Puneţi-le pe hîrtie ! Biriş îi vorbise despre graba lui Partenie. Este sigur că Partenie presimţea mai de mult că zilele îi sînt numărate, îi spusese. Asta explică graba lui de a scrie şi de a publica, şi totodată setea lui de a trăi, de a profita de viaţă. Puneţi-ie pe hîrtie, repetase de-mai multe ori, entuziasmat, redactorul Vă asigur că va fi un articol senzaţional. Nu i-ar fi fost poate atît de greu să-1 scrie dacă n-ar fi existat Viziru şi insomniile lui. De cîte ori se apleca asupra hîrtiei, regăsea în faţa ochilor aceeaşi scenă de acum un an ; acea -după-amiază de la sfîrşitul lui martie 1939, în biroul lui Bibicescu. Venise hotărît să-1 întrebe : are de gînd s-o ia pe Cătălina ? Atunci să o facă repede, cît mai repede. Dacă nu, îi dă un ultimatum : să rupă orice legături cu Cătălina, pentru că ei, Biriş, intenţionează să se căsătorească cu ea. Să nu o mai compromită zadarnic. Dar nu apucase fă aducă vorba de căsătoria Cătălinei. Puţine miluite după sosirea lui, se anunţă Viziru, „Trebuie să-1 primesc, şoptise Bibicescu, Poate are să-mi aducă o veste importantă..."'Nu se întrebase ce fel de veste ar putea să-i aducă, pentru că ştia de mult că Bibicescu se trezeşte rostind cuvintele înainte ca să fi avut timpul să le înţeleagă, Cînd. îl văzu intrînd pe Ştefan, îl privi cu mirare, aproape tulburat; avea faţa palidă, uscată, şi ochii i se înfundaseră în orbite.

„Nu mai pot dormi, spuse el intimidîndu-se deodată» De cîtva timp sufăr de nişte insomnii îngrozitoare..." Bibicescu nu rostise- un singur cuvînt. Se aşezase la .birou şi-1 privea,. după obiceiul lui,, pătrunzător.. „Am ..trecut o

clipă pe la profesorul Antim, vorbi din nou Ştefan si'lindu-se să zîmbească. La el, acum un an, l-am întîlnit -pe Ioachim Teodorescu. Am trecut să văd ce mai spune profesorul. Şi-a frînt o clipă mîinile. Ce vremuri trăim ! a exclamat'de mai multe ori. Apoi şi-a adus aminte că, anul trecut, i-am adus norocul în casă. Chiar aşa mi-a spus atunci, anul trecut : «D-ta, d-le. Viziru, eşti un om cu noroc ; mi-ai adus norocul în casă... Acum a adăugat : Dacă dă Dumnezeu, pînă într-un an afacerea e făcută. Dar mai trebuie să moară un om..>>. Dar nu mi-a spus despre ce afacere e vorba..."i Vorbea cu o nedefinită fervoare, şi totuşi o mare oboseală în glas, trecîndu-şi mereu palma pe deasupra ochilor. Bibicescu se ridică brusc de la birou şi trecu în partea opusă a odăii. „D-ta ai venit aici cu o întrebare precisă, pronunţă el grav, cu solemnitate. Care **e** ?..." „Ai ghicit, zîmbi Ştefan. Venisem să te văd în legătură cu piesa iui Partenie. Am auzit că, puţin timp înaintea morţii, ar fi scris o piesă, *Priveghiul.* Dar nu s-a găsit printre hîrtiile lui. M-am gîndit că poate ştii d-ta ceva despre ea. Am auzit că o dăduse unui prieten s-o citească..." „Eu n-am fost prietenul lui, îl întrerupse Bibicescu. Ne cunoşteam doar de bună ziua..." Ştefan tăcu şi-şi plecă privirile în pămînt. ...Dar de piesa asta am auzit şi eu, continuă Bibicescu. Nu-ştiam c-o terminase. Mi-a spus astă vară că lucrează la ea. Mi-a spus chiar mai mult : că o scrie gîndindu-s© la mine, la cum aş juca-o eu." Traversă cu paşi mari odaia şi se aşeză din nou la birou. „Ce nu mi-a spus, este că a conceput piesa asta în urma unei lungi convorbiri cu mine. Pot spune, chiar, că subiectul i l-am sugerat eu. îi vorbisem despre' timpul concentrat al spectacolului, despre acele cîteva ceasuri în care se concentrează atîtea evenimente şi se împlinesc atîtea destine. Apoi i-am explicat noua mea teorie asupra actorului. E prea complicată ca să ţi-o pot rezuma, dar în esenţă i-am spus următoarele : prin faptul că autorul întruchipează pe rînd nenumărate personagii, el trăieşte un număr considerabil de **existenţe,**

şi deci îşi consumă propria lui *karma* într-un timp mult mai scurt decît restul omenirii..." „De unde ai auzit tu de. *warma ?"* îl întrerupse zîmbind Biriş.

De la Cătălina, exident, răspunse plictisit Bibicescu. Cătălina are o intuiţie extraordinară. Ascultînd-o într-o . seară vorbindu-mi despre *karma,* am avut un fel de revelaţie a adevăratului destin al actorului. Căci el, actorul, se identifică, pe rînd, cu nenumărate existenţe umane, şi suferă, dacă e un actor bun, întocmai cum ar suferi, în viaţă* personagiul pe care-1 întrupează pe scenă. Asta înseamnă că el cunoaşte, într-o singură existenţă, pasiunile, speranţele, suferinţele şi revelaţiile a cincizeci sau o sută de existenţe..." „Foarte interesant !" făcu Ştefan nedezlipindu-şi privirile de el. Se întreabă de la cine a auzit Bibicescu teoria aceasta a actorului, înţelese Biriş şi zîmbi din nou. „Foarte interesant", repetă Ştefan. „Acelaşi lucru mi 1-a spus şi Ciru Partenie, după ce m-a ascultat, continuă Bibicescu. Reîntîlnindu-1, cîteva săptămîni în urmă, mi-a mărturisit că scrie o piesă şi că o scrie gîndindu-se la mine. I-aş fi pus-o în scenă, şi tot eu aş fi jucat rolul prin- „ cipal... Din cîte mi-a spus, am înţeles că problema era tocmai asta : spectacolul, actorul, Timpul..."

„De ce-o fi intitulat-o, atunci, *Priveghiul* ?" întrebă timid Ştefan. Bibicescu ridică din umeri. „Toate titlurile lui sînt camuflate, spuse. Era un ins foarte ciudat..." Tăcură cîteva clipe toţi trei.

„Mă întreb unde ar putea fi piesa ? vorbi Ştefan. Cine o fi prietenul căruia i-o dăduse s-o citească ?..."'„Nu cumva . crezi că piesa e la mine ?" întrebă Bibicescu dîndu-şi puţin, capul pe spate, ca şi cum ar fi vrut să-1 privească mai * bine. „Sperasem asta o clipă, mărturisi Ştefan. Şi acum sînt din nou dezorientat... Nu mai ştiu unde s-o caut". Bibicescu se ridică de la birou şi se opri în faţa lui Ştefan. „Dar, în fond, de ce te interesează atît de mult pe d-ta piesa asta a lui Partenie ? A mai scris şi alte piese. A publicat vreo cinsprezece cărţi. Reciteşte-le şi ai să-i pătrunzi

mai 'bine opera decît umblînd după un manuscris a cărui existență e incertă L." Ştefan tăcu, încurcat. Apoi îşi înălță încet privirile şi le opri în ochii celuilalt. „E la mijloc mai mult decît o curiozitate literară, spuse. De cînd a fost împuşcat Partenie, nu mai pot dormi. Din cînd în cînd, vine un intern şi-mi face o injecție. Dorm atunci 24 de ore în şir. Dar nu e somn, ăsta ; e o clbroformizare, e un leşin,,. Acum o săptămînă am auzit de piesa lui Partenie. M-a atras titlul: *Priveghiul.* Asta fac eu, de la moartea lui, « într-una : priveghez !... Dar de ce ? şi pînă cînd ? Nu înțeleg nimic..." Plecă din nou privirile şi-şi trecu palma pe frunte. Lumina scăzuse în odaie şi figura lui începea să capete un luciu mat, cenuşiu. „Mi-am spus că, poate, voi afla dezlegarea citindu-i piesa, continuă văzînd că ceilalți, nu spun nimic. Ştiți,'.viețile noastre au fost întrețesute într-un chip destul de curios. S-ar putea ca aceeaşi neînțeleasă solidaritate să se prelungească şi după moartea lui..."

în seara aceeea, Biriş renunțase să mai pună problema Cătălinei şi plecase odată cu Ştefan. După obiceiul lui, Bibicescu îi conduse pînă în prag, apoi închise uşa fără să spună vreun cuvînt. „îmi pare rău de tine, îi spuse cînd ajunseră pe trotuar, dar am impresia că vrei să te mistifici Ai.avut un şoc nervos pentru că Partenie a fost împuşcat din cauza ta. Ar trebui să te odihneşti cîteva zile, Are să-ți treacă..." Ştefan nu-i răspunse imediat. îşi frecă mult timp ochii cu dosul palmei, apoi îşi ridică gulerul de la pardesiu, deşi seara era destul de caldă. „E altceva îa mijloc, spuse *el:* Simt că e o taină şi nu o înțeleg. Mi s-a făcut un semn şi nu ştiu cum să-1 dezleg..." Camera *Sambo,* îşi aminti Biriş. Simți deodată o pornire răutăcioasă împotriva omului de lîngă el. Pictura care nu se poate vedea, ş| celelalte. False naivități şi superstiții întîrziate. Ce ghinion că tocmai astăzi i-a venit să-1 caute pe Bibicescu. Diseară, în garsoniera Cătălinei, aş putea totuşi încerca. După aceea* se va hotărî chiar ea să-î spună,. $ă4-lase. **„Ar** tre*

bui să te internezi într-o clinică, vorbi absent. O insomnie ca a ta trebuie,tratată radical..." „Mai"e"ceva, care-mi scapă, spuse Ştefan ca şi cum nu l-ar fi auzit. De ce şi-o fi intitulat ultima lui piesăj *Priveghiul* ?..." „De unde să ştie el că va fi ultima lui piesă ?" ar fi vrut să exclame, sarcastic, Biriş, dar îşi aminti că în seara aceea nu va putea trece pe la Cătălina. După teatru, ea şi Bibicescu rămâneau în oraş, invitați de Mişu Weissmann. Poate am să încerc mîine seară. Se trezi deodată abătut, plictisit, fără chef. Cînd îi strînse mîna lui Ştefan, la despărțire, văzu -cum îi caută, avid, ochii şi-i păstrează lung în bătaia privirilor lui arse. "»

„Face,un complex de culpabilitate, îi spusese Ioanei cîteva zile în urmă. Ar trebui internat într-o clinică." O vedea a treia oară pe Ioana. Parcă era şi ea bolnavă, cu gîndurile rătăcite. „Eu ştiu ce-ar trebui să-i spun, şopti cu un zîmbet trist, misterios. încă nu am curajul, dar într-o zi am să mă hotărăsc... Trebuie să-i spun...'\L-o fi iubit pe Partenie ? se întrebase Biriş coborînd scările. Nu mai semăna, acum, cu femeia pe care o cunoscuse el cu^ puține luni înainte, cînd sunase într-o dimineață la uşă ca să afle veşti despre Ştefan. „Trebuie să sosească de la o zi la alta ! exclamase ea din prag. îl aştept în fiecare zi ; trebuie să sosească. La ora asta ar putea fi în tren, sau chiar la gară, deja sosit..." Avea gesturi moi, rotunde, pe care nu izbutea să le tulbure nici o emoție. Plutea pe figura ei întreagă o nobilă mîndrie. Avea o frumusețe străină, aproape singulară, alcătuită din secrete asimetrii. Nu seamănă cu o soție, reflectase el atunci. De aceea i-a plăcut atîta lui Partenie, ca să se logodească ; el, ale cărui eroine devin personagii interesante în măsura în care îşi ratează căsătoria...

Acum parcă nu mai era aceeaşi femeie. Nu era îmbrăcată în negru, dar dobîndise expresia femeilor în doliu pe care le întrezăreşti uneori pe stradă ; o nedefinită, bolnavă paloare â obrajior, ochii stinşi, pleoapele uşor umflate.

Şi o derutantă absenţă în priviri, în gesturi, ea şi cum n-ar mai îndrăzni, sau n-ar mai putea să facă aceleaşi mişcări ca /mai înainte. Toate acestea din cauza lui Partenie, sau peatru că îi e teamă de Ştefan, îi e teamă să nu-1 piardă pe Ştefan ? se întrebase el de mai multe ori

Două zile în urmă Viziru fusese internat. Biriş se dusese să-lj vadă. „Mi~e foarte frică, şoptise Ioana întîmpinîndu-1 pe culoarul clinicii. Nu ştiu ce se întîmpla cu noi... Spune-i şi d-ta că a dispărut, că manuscrisul a dispărut fără urmă..," Intrînd, i se păru că Ştefan încearcă să zîmbeas'că şi îi fu milă de ei îmbătrînise deodată, în cîteva zile. Ochii i se adinciseră în orbite şi pleoapele, însîngerate, abia le mai putea păstra întredeschise. Tîmplele erau supte, umbrite. Obrazul părea fumuriu, ca şi cum ar fi fost uns cu scrum de ţigară. Să ştiţi că e grav, le spusese, în acea seară, la masă. Bibicescu ridicase plictisit din umeri. Cătălina îl privi zîmbind. „De ce zîmbeşti ?" o întrebă ei

„întreabă-1 pe Dan, răspunsese evaziv Cătălina. Poate că dacă află că Viziru e pe moarte, are să-ţi spună..." El se întoarse brusc spre Bibicescu. „Ce sînt misterele astea de prost gust ? Dacă ştii ceva de manuscris, spune !..." „Nu era vorba de manuscris, îl întrerupse Cătălina. Era vorba de cu totul altceva..."

A doua zi, Ioana îl aştepta pe o bancă, în grădina clinicii îi făcu| semn de departe, cu mîna. Părea mai liniştită, aproape senină, deşi o mare oboseală străbătea încă In glasul şi în privirile ei „M-am hotărît şi i-am spus, începu ea foarte încet îndată ce se aşeză lîngă ea pe bancă, L-am minţit. I-am spus că ştiu ce-a scris el în *Priveghiul,* că mi-a povestit-o chiar el, Ciru, cînd a venit să mă vadă. Dar nu e adevărat. Nu mi-a spus nimic. L-am minţit. Dar acum, doarme..." Se întoarse spre el şi-i zîmbi Biriş observă că ochii ei sînt încă înlăcrimaţi, şi-şi ascunse stînjenit privirile. „Am să^-ţi povestesc ce i-am spus, continuă Ioana cu căldură. D-tale trebuie să-ţi povestesc. Dar nu aici. S-a făcut Mg,./ Au plecat pe bulevard să caute o

cofetărie. „Nu aici, spuse Ioana. Am fost odată cu el, cu Ciru..." Cofetăria în care au intrat era modestă, întunecată, pustie. Biriş îşi aminti că nu are destui bani şi, după o scurtă ezitare, îi mărturisi. „Am eu", îl linişti Ioana. Zîmbi din nou, atît de cald, încît Biriş zîmbi şi el. Apoi, închizînd o clipă ochii, redeveni gravă. „Să nu rîzi de mine, dar a trebuit să-i spun asta. I-am spus că Ciru a venit odată să mă vadă, cînd Ştefan era în lagăr, şi mi-a vorbit de piesa pe care vrea s-o scrie. Nu i-am povestit subiectul. I-am spus că nu-1 ştiu, că nu mi 1-a povestit nici el, Ciru, eă nu mi-a vorbit decît de tema generală a piesei..." Se opri, il privi cu o subită intensitate, apoi îşi plecă privirile şi se îmbujora. „Nu ţi-am mărturisit tot, reluă ea. I-am mai spus ceva. L-am minţit I-am spus că eu am continuat să-1 iubesc pe Ciru. Ştiam că asta are să-i facă plăcere. El de mult susţine că l-am iubit şi-1 iubesc încă pe Ciru. Nu era adevărat. Nu l-am mai iubit. Nu cred că se pot iubi doi oameni în acelaşi timp. Dar Ştefan crede că se poate. De aceea i-am spus. Ştiam că-i va face plăcere. M-a privit lung şi a zîmbit. Mi-a strîns mîna. Eu ştiam ia ce se gîndea el, dar l-am lăsat să-mi strîngă mîna. Ştiam că-i face plăcere". O fată de liceu intră atunci în cofetărie şi se aşează, intimidată, Ia o măsuţă. „Aştept pe cineva", spuse ea şi se înroşi „ ...Mă îngrozesc că a trebuit să-1 miint, continuă Ioana. Dar într-o zi, după ce s-o face bine, am să-i spun adevărul. Am să te rog, atunci, să-i spui şi d-ta..." „Ce să-i spun ?" întrebă Biriş încurcat

„Uite, să spui cum l-am minţit, şopti repede Ioana plecîndu-şi privirile. I-am spus că îi iubeam pe amîndoi, deopotrivă, că în dragostea mea erau nedespărţiţi, erau unul. Biriş. A putut crede asta ?" „Zîmbea tot timpul, asculştia asta, nu ştia că eu continuam să-1 iubesc. El, Ciru, credea că a murit în mine, aşa cum simţise el cînd am rupt logodna." „Nu prea înţeleg", făcu Biriş tot mai încurcat.

I-am spus că tot ce a urmat de atunci, continuă Ioan^ cu un glas foarte scăzut, n-a fost decît priveghiul unu,i[x] mori că de aceea şi-a intitulat el piesa *Priveghiul;* că noi doi, Ştefan şi cu mine, l-am priveghiat pe el cinci ani.,. Nu ştiam ce să-i spun altceva ! exclamă ea deodată, clătindu-şi fruntea cu deznădejde. Eu n-am imaginaţie, Nu ştiu cum se imaginează o piesă, Am citit foarte mult în viaţa mea, dar nu ştiu cum să inventez o piesă... „Ai sosit de mult ?" întrebă un elev de Şcoală Militară apropiindu-se de masa fetei. Ioana întoarse speriată ochii, apoi îşi duse palma la frunte. Fata roşise din nou. El îi sărutase mîna şi se aşeză, cu zgomot, după ce-şi roti îndrăzneţ privirile în cofetăria pustie. „...Şi el a crezut ? întrebă deodată Biriş. A putut crede asta ?[" „Zîmbea tot timpul, ascultîndu-mă povestind. A crezut. Apoi a închis ochii şi a adormit". „Are mare slăbiciune pentru melodrame", spuse Biriş zîmbind. „...N-am ştiut ce să-i spun altceva, începu Ioana. Dar d-ta poate nu ştii tot, Nu ştii că e îndrăgostit de o fată, Ileana. Mi-a spus-o chiar el. E îndrăgostit de Ileana..." Nu se mai putu stăpîni şi izbucni deodată în plîns, ascunzîndu-şi faţa în palme. Cei doi întoarseră cu mirare ochii ; fata îl privi ostil, aproape speriată, Biriş se simţi ridicol şi rămase cu ţigara neaprinsă în colţul buzei, fără să mai îndrăznească să facă un singur gest

[1] Abia a treia zi o reîntîlni pe Cătălina.

' „Ştii că e salvat, îi spuse. Doarme, A scăpat de insomnii". Cătălina se trudea să găsească priza micii lămpi cu abatjour japonez de lîngă divan. Nu-i plăcea lumina tare a becului din tavan. „Cine spui că a scăpat de insomnii?" întrebă ea reaşezîndu-se pe divan şi împingîndu-se, prin salturi mici, către perete. Biriş îşi aprinse o ţigară şi începu să-i povestească. De trei zile, Ştefan Viziru doarme mereu» Adică doarme normal, fără somnifere, cîte 14-15 ore pe zi. E salvat. Şovăi cîtva timp, pipăindu-şi creştetul capului, acolo unde simţea, parcă din zi în zi mai implacabil, rărindu-i-se părul, apoi povesti întîlnirea cu Ioana. „Ţi-o spun şi ţie, ca să fii şi tu martoră", îşi încheie el povestirea. „La ce să fiu martoră ?" îl întrebă Cătălina, zîmbind cu milă şi totodată provocator. „Să avem un martor în plus", repetă Biriş tulburîndu-se. Poate că n-ar fi trebuit să ţi-o spun, dar voiam să afli şi tu că Ioana l-a minţit. Viziru suferă probabil de o serie rară de masochism : ţine cu orice preţ să creadă că nevastă-sa a continuat să-1'iubească pe Partenie pînă în ultimul timp. Cătălina începu să rîdă ; cărnos, cu brutalitate, aproape obscen. Biriş o privea fermecat ; mîna îi tremura puţin, şi şi-o lipi de speteaza fotoliului. Simţi deodată în nări, pe buze, în cerul gurii, un parfum cald, complex, aţîţător, de femeie numai pe jumătate dezbrăcată. „Ce naivi sînteţi voi, bărbaţii inteligenţi", spuse Cătălina privindu-1 în ochi. In ochii ei, rîsul se păstra încă, tot atît de obscen, de provocator. Biriş strînse mai puternic speteaza fotoliului. Acum cred că' e momentul, îi alerga gîndul în minte. Doar smulg, cu un singur gest, poate chiar cu piciorul, stekerul din priză, şi mă prăbuşesc deasupra ei, pe divan, în întuneric. „îndată ce nu mai e vorba de un personagiu feminin, continuă Cătălina, de o femeie dintr-o carte sau dintr-o piesă de teatru, nu mai înţelegeţi nimic. Aşa e şi Dan... Aşa e, probabil, şi Viziru," adăugă cu o umbră de gravitate în glas. Acum ! îi strigă gîndul. Dar se simţi golit dintr-odată de sînge, de puteri,! şi începu să tremure. „Femeia aceea, continuă Cătălina pe gînduri, ca şi cum şi-ar fi vorbit mai mult sieşi, i-a iubit pe amîndoi. Crezi că e atît de greu lucrul ăsta, să iubeşti doi bărbaţi ?..." Zîmbise rostind! ultimul cuvînt, dar în clipa următoare îl văzu sărind, ca împins de un resort, de pe fotoliu, îl zări pătrunzînd în zona de lumină a abatjourului, cu ochii micşoraţi şi gura deschisă, uscată, şi^apoi simţi mirosul de tutun din haine, respiraţia lui sugrumată, auzi cuvinte repede înghiţite, parcă trase înapoi între dinţi, supte cu

un suspin în gîtlej,, cuvinte pe care nu le putea înțelege. Se smuci, apărîndu-şi pieptul cu brațele, depărtîndu-şî capul, întorcîndu-1 cînd într-o parte, cînd în cealaltă, fără să îndrăznească să țipe. „Petre ! şopti ea. Ce faci ?! Petre !" El izbuti să-şi apropie gura de gîtul ei şi simți sărutarea sălbatică, nepricepută, ca o ventuză umedă, fierbinte, ,.Te-implor ! strigă ea cu glas sugrumat. Te rog ! Te implor \ Nu face asta !... Am să mă omor !" îneercă încă o dată să se smulgă de sub trupul lui şi, desprinzîndn-şi genunchiul, Biriş întrevăzu pînă foarte sus ciorapul' şi pielea palidă, aproape ireală, â coapsei. „Te implor !" şoptea ea ca in neştire. „Te iubesc, vorbi el înfundat. Vreau să fii femeia mea, soția, mea ! Te iubesc !" „Lasă-mă, spuse ea foarte încet. E groaznic L . "

Biriş şovăi cîteva clipe, cu gura foarte aproape de gîtul ei, apoi îl cuprinse deodată o cumplită ruşine, amestecată cu milă de el însuşi — şi se ridică de pe divan. Se împletici în firul lămpii cu abatjour, dar ajunse pînă la fotoliu şi-şi rezemă mîna de spetează. Răsufla greu, cu zgomot, îşi trecu degetele prin păr, apoi îşi refăcu cravata. „Te rog, iartă-mă, şopti Cătălina. Nu pot. Te iubesc prea mult te iubesc ca pe un frate !..." Cînd întoarse capul s-o privească, o zări în mijlocul divanului, cu fața prinsă între palme, cu părul eăzîndu-i peste frunte, peste brațe, apoape auriu în bătaia lămpii. Se îndreptă atunci spre usă. „Ce faci ? îl întrebă Cătălina ridicîndu-şi fața din palme. Unde te duci ?" „La dame, spuse Biriş în fața uşii, fără să se întoarcă. Ăsta-i destinul meu, destinul oricărui belfer : să se ducă la dame..,". „Petre ! îi strigă speriată Cătălina, Petre !..," Se opri şi-şi mai trecu odată mîna peste cap, opriridurşi-o **o** clipă în creştet. Ruşinea, mila de el însuşi, lăsaseră loc unei porniri de ură care-i ardea pieptul; o simțea cum. urcă fierbinte, din măruntaie, şi cum i se opreşte **Ib** piept, ura aceea fără nume, ca un jăratec. „Te implor, rămîi, o auzi din nou, rugătoare. N-am să mai(mă gîadese niciodată... E ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Ră-' *mii* **!..." Cu un** zîmbet sleit pe obraji, se întoarse, fără grabă, ..privind-o în treacăt, peste umăr, şi se aşeză în fotoliu. **În**eepu să-şi caute pachetul cu țigări Cătălina rămăsese în mijlocul divanului, cu fruntea plecată. „La dame, vorbi din nou Biriş desfăeîndu-şi nervos, tremurînd, pachetul cu $igări. Că sînt profesor de filosofie. Intelectual distins. Dacă măcar ar fi avut coana Viorica o servitoare tînără, m-aş fi culcat cu ea. Aşa se culcă intelectualii : cu servitoarele. Dar eu trebuie să mă duc la dame. Femeia pe care o iubesc.,."

„...Mă platonicianule, îi spuse într**-o** seară Bursuc, în pragul cafenelei, cu glasul lui gros, vulgar, mă idealistule, tu încă n-ai înțeles că orice femeie e curvă ?" „Tîrfa aia de Cătălina, aia ț**i-a** mîncat capul, maică, se lamenta coana Viorica, nepricopista aia de se întinde cu toți bărba-_ ții..." Ei şi, îşi repetase el deS nenumărate ori, ei şi ? E femeia pe care o iubesc... „...se culcă **cu** alții, cu ăi proşti, " cu ăi cu bani, continuă ei mai **.înfundat,** gata să izbucnească. Femeia pe care o iubesc **este** şi ea intelectuală, e damă de lux ; se culcă numai cu cine **a** apucat, **cu** un nătărău care se dă drept nebun ca să pară interesant şi cu ©rcine altul o plăteşte gros !..." „Petre !" țipă Cătălina ridicînd fruntea, un țipăt scurt, deznădăjduit, ca şi cum ar fi fost rănită. „Aşa se spune în oraş, continuă el placid, înghițind anevoie, cu gura uscată, aşa **spun** toți. **Că** te culci pe parale !..." Cătălina îşi **plecă din nou fruntea** şi-şi ascunse capul în palme. „Eu, care **te** iubesc, **trebuie** să mă **duc** la dame, continuă. Căci şi **tu mă** iubeşti. **Mă** iubeşti, **din** nenorocire, prea mult. **îmi** ceri sâ **te respect..." Se opri** deodată, **ca** şi oum **s-ar fi înecat eu fumul de țigară, apoi** izbucni **într-un rîs răguşit, repede înăbuşii; în tuse.** Tuşi aşa **multă vreme,** eu **ochii Măerlmați, apoi îşî scoase batista** şi **scuipă, de mai multe ori, cît putu** *mm* **zgomdtos**.^fo.Si

te respect, repetă el şi începu din nou săj rîdă./Aşâ cum făcea Ştefănescu ! Sau n-ai auzit de Ştefănescu şi de femeia pe care el o respecta ?" Se întrerupse ca şi cum ar fi aşteptat să spună Cătălina ceva. Dar ea continua să tacă, ţinîndu-şi capul între palme.

„Asta se petrecea acum patru ani, cînd eram la Braşov, începu el bine dispus. Locuiam la hotel. Odată, tîrziu, noaptea, am auzit glasuri în odaia vecină. Iar a venit o pereche, mi-am spus. Asta se întîmpla destul de rar la Braşov, dar se întîmpla totuşi, Veneau perechi de la Bucureşti, de la Cluj. Dar de data asta nu se întîmpla nimic alături. Şoapte, sărutări, şi iar şoapte şi atîta tot. Am adormit. Şi deodată m-a deşteptat ţipătul femeii de alături. Era un strigăt ascuţit, exasperat, de femeie isterică. Violează-mă, Ştefănescule, şi nu mă mai respecta ! Violează-mă !..." Izbucni într-un rîs nestăpînit şi trupul i se zguduia ca săltat de nesfîrşife sughiţuri, O văzu pe Cătălina ridicîndu-şi capul din palme, Avea ochii uscaţi, indiferenţi şi-1 privea ca şi cînd s-ar fi întrebat ce se întîmpla cu el. „Cu mine se petrec lucrurile întocmai pe dos, reluă el după ce-şi potoli rîsul. Tu ar fi trebuit să strigi f «Respectă-mă, Petrache, şi nu mă viola î Respectă-mă, că eu nu sînt curvă de rînd. Eu sînt femeia pe care o iubeşti, fiinţa la care te gîndeşti întîi cînd te trezeşti, dimineţile., fiinţa la care te gîndeşti cînd te lupţi cu somnul, nopţile, Respectă-mă ! Şi cînd te apucă dorul de mine, du-te la dame !... Eu trebuie să mă culc cu geniul pustiu, cu Bibicescu, omul pe care mi s-a părut că-1 iubesc pentru că am înţeles că e o perfectă nulitate şi cu care continui să mă culc pentru că, la 19 octombrie, am întîlnit pe Buddha !..,» Ce porcărie ! exclamă el ridicîndu-se brusc din fotoliu. Ce sinistră porcărie !..." Se îndreptă din nou, cu pasul greu, hotărît, spre uşă, Dar în acea clipă Cătălina îl strigă şi coborî repede, speriată, de pe divan. „Rămîi, îi spuse-

.-.ea. Rămîi !..."-.Biriş întorse capul. O văzu cum începe'să .se dezbrace, grăbindu-se, tremurînd, neştiind ce să scoată mai întli ; bluza, ciorapii, fusta. îşi descheiase bluza, începu să-şi deschie nasturii de la fustă apoi renunţase, prea nerăbdătoare, şi, ridicîndu-şi fusta, începu să-şi scoată ciorapii, Cu gesturi scurte, băieţeşti, îşi zvîrlise, unul după altui, pantofii. Biriş o privea. „Rămîi, vorbea ea repede, rămîi să dormi cu mine. Uite, mă dezbrac. Să nu spui că n-am vrut să-ţi fac plăcerea asta. Culcă-te cu mine..." O văzu cum rărnîne în combinezon, ferindu-se să-1 privească, tremurînd, cu o mînă pe piept. „Lasă, nu te mai osteni, spuse în cele din urmă Biriş. JBagă-te în pat că ai să răceşti. Noapte bună L." „Petre ! îl strigă ea. Nu mă lăsa ! "Mi-e frică singură !..," „Poate că am să viu să mă culc mîine, spuse Biriş, deschizînd uşa, Om. vedea'! • Cine .ştie ce se mai poate întîmpla pînă mîine !..." ^

închizînd uşa în urma lui şi coborînd grăbit scările, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu alerge după el, o vedea încă, - aşa cum o lăsase, în mijlocul camerei, aproape goală, imploi .rîndu-1 să rămîie, să se culce cu ea, vedea. încă imaginea aceea Improbabilă, neverosimilă, pe care nu îndrăznise să şi-o alcătuiască nici în cele mai absurde închipuiri ale lui,

Cînd II revăzu pe Ştefan, puţine zile după ce ieşise din clinică. îi-lovi de la început lumina din ochii iul. Arăta odihnit, aproape rumen la faţă, fruntea îşi recăpătase ' frăgezimea ei netedă, copilărească — numai ochii îi sticleau aprinşi de o lumină albăstruie neobişnuit devie, îl aştepta lîngă fereastră, Se vedeau, de aici, coperişurile de tablă şi gresie, uşor estompate în boarea dimineţii de mai, şi turlele bisericilor vecine „Ştii că am ieşit din labirint, începu deodată Ştefan continuînd să privească pe fereastră, Şi pentru că am izbutit să scap şi din încercarea aceasta, vreau să-ţi încredinţez un mesagiu. Este un lucru foarte

delicat. Trebuie să ți-1 spun acum, cît timp mi se pare că înțeleg încă ceva, şi încă îmi amintesc ceva." Se întrerupse şi întoarse deodată capul spre Biriş. Figura întreagă îi zîmbi, dogorită de o vîlvătaie care ar fi izbucnit chiar atunci, nevăzută, în preajma lui. Apoi se depărta de fereastră şî trecu prin fața bibliotecii, să se aşeze pe fotoliul de lîngă uşă. Acolo, deasupra fotoliului, se afla tabloul care-i plăcea atît de mult lui Biriş : cîteva flori zvîrlite parcă în mare grabă, pe colțul unei mese, alături de o mănuşă neagră de femeie. „O aştept mereu să se întoarcă de la telefon, îi spusese odată Ştefan. Am impresia că am intrat la cineva care, puține minute înaintea mea, tocmai se-ntorsese dintr-o lungă plimbare în afară de oraş ; abia a avut timp să lase pe măsuța din antret florile acestea de cîmp, cu cozile lungi, nedibaci tăiate, şi să-şi scoată o mănuşă — şi a auzit telefonul sunînd. A alergat să răspundă. Eu stau aici, privind cînd florile, cînd măsuța, şi o aştept. Nu s-a întors încă. Dar ii-am obosit, nu m-am plictisit. O aştept." 11 văzu cum se aşează pe fotoliu şi continuă să zîmbească, tăcînd. „Am să-ți cer un lucru foarte delicat, spuse el tîrziu, dar ca să înțelegi de ce este vorba, ar trebui, poate, să-ți explic alte cîteva lucruri..." Intră direct în materie, îl întrerupse Biriş. E vorba de Partenie, de *Priveghiul..."* „Nu, spuse Ştefan cu gravitate. E vorba de un mesagiu pe care vreau să ți-1 încredințez. Acum, cît mai e timp, cît îl înțeleg încă. Ştiu foarte bine că n-am să-1 mai înțeleg multă vreme. Lucrurile acestea se uită repede. Probabil că foarte curînd am să redevin ce-am fost, am să redevin eu însumi. Dar mesagiul are să rămînă. Am să-1 aflu bricînd de la tine..."

„De ce nu-1 scrii, atunci? ! îl întrerupse Biriş cu un. zîmbet plictisit, ironic. Revelațiile se păstrează mai bine cînd sînt formulate în scris."

„Eu nu pot scrie, spuse Ştefan cu o potolită fervoare: Trebuie să ți-1 spun. Mai ales că am să te rog sâ-1 transmiți cuiva. îmi pare rău că nu este şi Ioana aici ca să-1 asculte şi ea, căci ne interesează pe toți trei Am să te rog să transmiți mesajul acesta Ilenei Mai ales pe ea o interesează."' Se opri şi rămase cîtva timp cu privirile pe covor. Biriş îşi aprinse pe îndelete o țigară. Se simțise indispus de la început, de cînd îl auzise pe Ştefan vorbindu-i despre labirint. De mult, îşi spusese şi el acelaşi lucru: parcă m-aş fi pierdut într-un labirint. îşi spusese asta într-o zi, demult, dîndu-şi seama că se gîndeşte mereu la Cătălina. Ar trebui să n-o mai văd o săptămînă, două, trei săptămîni, apoi trei luni, şase luni, nouă luni — pînă ies din labirint. Dar continuase s-o vadă. Şi o revedea şi acum, aşa cum i se arătase ultima oară: aproape goală, cu o mînă pe piept, implorîndu-1 : „Nu mă lăsa ! Mi-e frică, singură!..." Nu se mai dusese, de atunci, s-o vadă. Şi totuşi, s-ar fi dus oricînd, s-ar fi întors chiar în aceeaşi noapte, dacă n-ar fi auzit necontenit în urechi anumite cuvinte : „Am să mă omor ! *Te iubesc, că pe un frate /...** Ii e silă de mine, înțelesese Biriş. Are o adevărată repulsie față de mine, dar i-a fost milă şi s-a despuiat în fața mea. Din milă.

„Este vorba de maşină, începu deodată Ştefan. Tot ce v-am spus acum doi ani, în camera secretă, era inventat. V-am spus asta ca să vă fac să veniți. N-am pictat niciodată maşina. Nici n-aş fi putut-o picta, chiar dacă aş fi vrut. Cum vă spuneam atunci, eu nu ştiu să pictez. Dar maşina aceea *există,* Am să te rog să spui asta Ilenei..."

„în fond, de ce nu i-ai spune-o tu ? îl întrebă Biriş. V-ați certat?" „Nu ne-am mai văzut de mult. Ea îmi telefonează mereu la minister. I-am vorbit de mai multe ori după 16 martie, ştii, din ziua cînd l-au împuşcat pe Partenie. De-atunci mi-a telefonat mereu. Am să te rog să-i spui să nu-mi mai telefoneze. Mîine mă reîntorc la minister. Roag-o să nu-mi mai telefoneze. Am

Soldatul continuă să citească. Apropiindu-se de el, co-lonelul îi pune mîna pe umăr. Colonelul : *Nu mă auzi? (înde sînt ceilalţi ?...* Dar soldatul citeşte înainte fără să-şi ridice capul..." Bibicescu se întrerupse şi, cu un zîmbet misterios, se adresă direct celor trei, care-1 ascultau, cnai departe, aşezaţi cuminţi pe scaune. „După cum o să înţelegeţi mai tîrziu, soldatul era şi el mort, aşa cum erau toţi ceilalţi din jurul lui. Dar explozia îl omorîse tocmai cînd citea scrisoarea primită de la soţia lui, şi soldatul încă nu înţelesese că murise. Voia cu orice preţ să sfîrşească de citit scrisoarea. Dar, evident, se trudea zadarnic s-o sfîrşească. Pentru că el murise, ieşise din Timp şi nu mai putea împlini o acţiune care necesita curgerea Timpului. Aşa că, într-un anumit fel, era condamnat să citească la infinit aceeaşi scrisoare, fără să poată ajunge. vreodată la ultimul cuvînt... Dar, evident, colonelul nu, ştia că era mort. îl vedea acolo, în faţa lui, cu lampa' electrică de buzunar într-o mînă, cu scrisoarea în cealaltă. Aşa că încearcă din nou să-i-vorbească şi-şi pierde chiar răbdarea. Colonelul — reluă Bibicescu lectura— : *Ai surzit ? Ce s-a întîmpla aici ? !..."*

Atunci se auziră mai multe bătăi, din ce în ce mai puternice, şi uşa se deschise. în prag apăru MişuWeissmann cu d-na Porumbache. Mişu salută cordial şi se îndreptă grăbit spre Bibicescu.

„Haide repede, că maşina nu ne. poate aştepta prea mult," îi spuse. De cum îl văzuse intrînd, Bibicescu nu făcu nici un efort să-şi ascundă plictiseala că fusese întrerupt Trînti foile şi, ocolind biroul, se aşeză pe scaun. „Ce maşină ?" întrebă el enervat. „Nu ţi-a spus Biriş că ţi-am găsit gazdă şi că am să trec să te iau, săptămîna asta, pe seară ?" „Nu mi-a spus nimeni, nimic." Mişu Weissmann întoarse întrebător capul spre d-na Porumbache. „Mie mi-a spus să-i aduc doar valiza cu rufe,", sd scuză ea. „Tocmai le citeam prima scenă din actul I; în cepu Bibicescu. îmi pare rău. Dacă aş fi ştiut că am să fiu întrerupt, amânam pe altădată..." O clipă, Mişu Weissmann păru derutat. „în cît timp crezi că poţi fi gata ?" „Gata de ce ? îl întrebă Bibicescu privindu-1 cu înţeles în ochi. Gata de aventură ? De aventura cea mare ?" Weissmann îi făcu repede semn, încruntîndu-şi de mai multe orj sprîncenele. „Ţi-am găsit gazdă, îl întrerupse el vorbind repede. Dar maşina nu poate aştepta prea mult în faţa casei. E un prieten al meu, de încredere. M-a rugat doar să mă grăbesc..." „Dacă dumnealor sînt de acord, cred că aş mâi putea rărnîne aici," vorbi Bibicescu. „Este o mare cinste pentru noi să găzduim un autor dramatic de o asemenea valoare," începu învăţătorul făcînd un pas spre Weissmann. „Mă simt foarte bine aici, continuă Bibicescu. Am chef de scris, nu mă deranjează nimeni. Şi de cînd sînt aici, sa bat în lemn, n-am mai avut nici o criză..." „Mă duc atunci să vorbesc cu prietenul meu, să na mai aştepte" făcu Weissmann îndreptîndu-se spre uşă. Bibicejscu i£i rezemă braţele de birou şi îşi duse amîndouă palmele la frunte, cu un aer deznădăjduit., „îmi pare rău că v-am deranjat, se scuză d-na Porumbache. Nu'ştiam nimic. O fi uitat Petrică să-mi spună, că a fost bolnav. A venit domnu' Mişu cu maşina şi m-a rugat să-1 însoţesc, ca să-i arăt casa şi intrarea. Spunea că trebuie să fim prudenţi..."

„S-a aranjat, făcu Mişu revenind în salon. Ne stă la dispoziţie pentru altă dată. Continuă, continuă, se adresă el lui Bibicescu. Am să te ascult şi eu vreo 10—15 minute. Dar nu mai mult, pentru că sînt aşteptat într-altă parte..." Drept răspuns, Bibicescu îşi luă foile scrise, le băgă într-o mapă şi deschise sertarul biroului. Mişu Weissmann se apropie repede de el. „Dacă nu vrei să mai citeşti, Cel puţin dă-mi-le să le expediez, îi şopti el. Am o ocazie, săptămîna viitoare. îţi trimisesem vorbă* prin Biriş-", adăugă coborînd şi mai mult glasul..

mai aşa. Tot ce aparţine lumii noastre seamănă cu restul lumii noastre. Am citit odată că Făt Frumos trebuia să ghicească un măr de aur dintr-o sută de mere care .erau numai poleite cu aur. Dacă nu ghicea, i se tăia capul. Cu noi se întîmpla exact acelaşi lucru. Ca să putem ieşi din pîntecul balenei, trebuie să ghicim, printre miliardele de lucruri ale lumii noastre, acel unic exemplar care nu aparţine lumii noastre, dar care, aparent, nu se deosebeşte întru nimic de celelalte miliarde de lucruri la fel cu el. Dacă nu-1 ghicim, sîntem pierduţi, ni se taie capul. Din fericire, ni s-a lăsat o viaţă întreagă ca să-1 ghicim. Dar dacă, pînă la moarte, nu-I ghicim — sîntem pierduţi." Se opri iar şi-1 privi. Biriş tăcea, fără să încerce măcar să-şi ascundă plictiseala. Mu este ca atunci, înţelesese el, nu este o hemoptizie. Am fumat prea mult. Mi s-a mai întîmplat asta. De nenumărate ori de-atunci, în adolescenţă, simţise acelaşi gust sălciu în fundul gîtului, chiar după ce fusese trimis la Călăraşi. D-na Porumbache nu avea încredere în doctori, şi nici în sanatorii. îl încredinţase, ca să-1 vindece, unui cumnat al ei din Călăraşi, măcelar. Cînd a venit-să-1 ia, Stere era un bărbat bătrîn, dar avea obrajii roşii şi plesnea de sănătate. „Dă-mi-1 mie, Viorico, îi spusese, şi pînă la vară îi dreg eu bojocii" Măcelăria lui Stere se afla la bariera oraşului, aproape de zahanâ. La patru dimineaţa, Stere îl trezea şi-i aducea un muşchi în sînge, aproape •crud, şi un pahar mare eu vin roşu. „Ia scoală, nepoate, îi spunea. Avea şorţul lui de măcelar, pătat cu sînge proaspăt, şi mirosea întotdeauna a sînge. Somnoros, Biriş se apucase să mănînce, în silă; dar se cutremura când trebuia să dea peste cap paharul eu vin roşu. „E din via lui Finu' Lică," spunea Stere, dar lui Biriş i se părea că e vin amestecat eu sînge. Apoi Stere se reîntorcea la zahanâ şî el se culca la loc Peste trei ceasuri M deştepta din nou, cu alt muşchi In sînge şi alt pahar cu vin roşu, şi apoi iar îl punea $ă

doarmă, pînă la zece dimineaţa, eînd îi aducea al treilea muşchi şi două ouă crude, pe care le înghiţea înehizînd ochii. Asta a durat pînă în mai, cînd Stere 1-a descoperit în odaia unei nepoate, rămasă de curînd orfană,, pe care o adusese dinţr-un sat de la Dunăre ca să-i ţină loc de nevastă şi servitoare. Stere şi-a scos tacticos cureaua lui grea de sub şorţul pătat de sînge. „Să; nu dai, nene, că sînt bolnav !" a strigat Biriş:. Dar Stere se îndreptase spre nepoată şi începuse s-o croiască peste spate, măsurat, fără grabă, dar adînc. Fata a început să urle, smulgîndu-şi eu amîndouă mîinile părul. „Că ce-am eu cu tine, mă, nepoate, i-a spus Stere, că nu de unul ca tine m-aş teme eu. Dar ea e vinovată, că acum a cunoscut şi ea fierbinţeală de om tînăr." „Acum, că am ieşit din labirint, reîncepu Ştefan, cu un glas mai detaşat, am înţeles că sfera aceea care mi se părea nesfîrşită şi inaccesibilă era, de fapt, spartă în diferite locuri. Dar, evident, nu-mi dădeam seama că era spartă, că prin toate acele spărturi se putea ieşi, că-fiecare spărtură era o fereastră. Puteai oricînd sări afară, pe fereastră..." „Toate acestea fac parte din mesagiu! către Ileana ?" îi întrerupse, eu seriozitate, Biriş. „Toate, răspunse ferm Ştefan. I-am vorbit de ele Ioanei, dar vreau să le afle şi Ileana. Şi pentru că nu mă pot duce, încă, s-o văd — te-aş ruga pe tine să i le spui. Spune-i că tot ce se întîmpla cu ea,, acum, n-are mare importanţă, A aflat şî ea. că o iubesc, a aflat-o chiar de la mine ; nu i-am putut ascunde lucrul acesta, Văd că nu spui nimic. înseamnă că ai înţeles şi tu, că eşti şi tu de acord. Unde ar putea duce o asemenea dragoste ? Anna Karenina, Tristan şî Isolda ? Ar fi prea trist. O dragoste care înlocuieşte pe alta, un adulter ca oricare altul* născut din Timp,, măcinat de Timp, ursit morţii ea o vietate oarecare născută din moarte şi reîntorcîndu-se în moarte; Dacă nu izbutesc s-o iubesc pe una aşa. cum o iubesc pe cealaltă, ce sens mai poate avea dragostea aceasta nouă ? De ce-am mai întîlnit

pe Ileana ; de'ce m-am îndrăgostit de ea ? Eu am .iubit-o de totdeauna pe Ioana; din clipa în care am zărit-o, am înțeles eă o iubeam de totdeauna, că dragostea aceasta mi-a fost ursită. Atunci/de ce m-am îndrăgostit şi de alta ? Numai ca să mă culc cu ea ? Dacă dragostea. aceasta nouă, neaşteptată, .nesolicitată, nu va aduce decît la înlocuirea Ioanei] prin Ileana, nu ar avea nici un sens... Spune-i tot ce ți-am spus eu acum. Am să i le repet şi eu, de altfel, cînd am s-o reîntîlnesc, dar aş vrea să le ştie de pe acum. Spune-i că maşina există, că ferestrele există, că sfera aceasta în care sîntem închişi este) numai în aparență de oțel, în realitate e spartă în nenumărate locuri, e asemenea unei coji de ou spartă în toate părțile.! Spune-i" toate lucrurile acestea acum, cît le înțeleg încă. Mîine, poimîine, am să le uit şi eu, şi am să mă reîntorc la mine însumi,"

Biriş se ridică brusc şi-i întinse mîna. îşi simțea din nou gîtlejul umed, şi acelaşi gust sălciu de sînge cald în gură. Trebuia să scuipe. Strînse repede mîna lui Ştefan, care-1 privea încurcat, şi plecă. Pe scară îşi scoase batista şi scuipă. Nu era, totuşi, sînge, ci doar o spumă roşiatică. Nu am nimic, îşi spuse. Va trebui să fumez mai puțin. Cîteva trepte mai jos, se întîlni cu Ioana. Urca încet, rezemîndu-se cu mîna de rampă. „L-am mințit. degeaba, Ii spuse. N-a crezut nimic din tot ce i-am povestit atunci ; mi-a spus-o chiar el, a doua zi." Zîmbea absentă, întristată. Biriş se trezi atunci cu batista însîngerată în mînă, şi şi-o ascunse pripit în buzunar. Roşi şi simți cum fruntea i se acoperă deodată de broboane. Dar nu mai îndrăzni să-şi scoată batista să se şteargă. O privea în neştire, o privea cum îi zîmbeşte. „Nu-1 mai interesează *Priveghiul,* vorbi din nou Ioana. Trebui, totuşi, să-şi scoată încă o dată batista, să şi-o apropie de gură şi să scuipe. „Trebuie.să .mă las de fumat/* vorbi el cu greutate, silindu-se să zîm-. bească. îşi simți trupul întreg transpirat, umed, simțea

cum îi curg şiroaie de sudoare' pe frunte, pe față, şi-şi strîngea batista udă în pumn, neîndrăznind să se şteargă cu eaîn fața IoaneL

In seara aceea, trecu pe la Cătălina. „Te-am. aşteptat în fiecare seară,'de-atunci/' îi spuse ea. O privi'şi o regăsi aceeaşi; cu ochii ei verzi, mari, nehotărîți, cu. părul blond care-i cădea peste tîmple, atigîndu-i umerii, cu obrazul tînăr şi totuşi fără vîrstă, obraz obosit de farduri ieftine, de teatrele ieftine în care juca la întîmplare, cîteva spectacole pe lună, înlocuind cîte-o artistă de a doua mînă, obrazul ei rotund, aproape bucălat, de păpuşă vicioasă şi tristă, şi gura pe care niciodată n-o putea privi fără să nu simtă cum i se înfierbîntă răsuflarea. Era aceeaşi. El se aşeză pe fotoliu şi-şi scoase pachetul cu țigări. Fereastra era larg deschisă. Răzbătea în odaie un miros îndepărtat de liliac. Credeam că ai să vii a doua seară şi te-am aşteptat," vorbi din nou Cătălina. Biriş îşi alese pe îndelete o țigară, o învîrti între degete, o mirosi adînc, apoi ridică ochii şi zîmbi cu o secretă satisfacție.

„Sînt purtătorul unui foarte important mesagiu din labirint", vorbi el deodată. Cătălina îi zîmbi cu stîngăcie. „Trebuia să fac sacrificiul ăsta demult, spuse ea. Erai ființa pe care o iubeam şi o admiram mai mult pe lume. Trebuia să te sacrific şi pe tine. Te rog să mă ierți că am întîrziat atît." „Nu eşti deloc curioasă să afli mesagiu! care mi s-a încredințat ?" o întrerupse Biriş, continuînd să se joace cu țigara. „îmi rămăsese un singur lucru pur, neîntinat, în jurul meu, continuă Cătălina cu acelaşi glas surd, monoton. A trebuit să renunț şi la lucrul ăsta. N-am avut noroc. Dar poate e mai bine aşa"... .

In clipa aceea, tară se se fi auzit vreo bătaie, uşa se deschise brusc şi intră Bibicescu. „Aici erați?" se miră el, după ce-i privi pe amîndoi, concentrat, aproape sever. Ai Uitat că ne-aşteaptă Conu Mişu la Modern ? se întoarse el apoi spre Cătălina. „Nu mi-e foame, spuse Cătălina. Du-te singur, Dacă vrei, vă întoarceți pe urmă. Eu vă aştept aici, cu Petrache. Vă fac o cafea." Lui Biriş i se părea că ascultă acelaşi dialog început demult, într-o seară, în pragul cafenelei, cînd îl cunoscuse pe Bibicescu. „îmi pare bine, îi spusese acesta strîngîndu-i mîna şi privindu-1 adînc în ochi. Nu vrei să iei masa cu noi ?" Bibicescu era singur. Biriş întoarse capul spre cafenea, să vadă dacă mai vine cineva. „Nu, adăugase Bibicescu ! N-a sosit încă. Trebuie să sosească dîntr-un moment într-altul. Ne-a invitat Conu Mişu la Modern, pe Cătălina şi pe mine. N-o cunoşti pe Cătălina Palade ? E o femeie extraordinară. Dar am să te rog un singur lucru : să nu aduci vorba despre budhism." O văzu chiar atunci apropiindu-se de ei. Cu capul gol, cu părul alunecîndu-i peste tîmple (vrea să semene cu Greta Garbo, înțelese el), cu mîinile în buzunarele unui pardesiu beige, călcînd alene, oarecum absentă, privind vag înaintea ei. Încearcă să-şi creeze un gen, îşi spuse. „Nu mi-e foame, vorbi Cătălina. Du-te singur. Am să vin şi eu la cafea." Vreau să mă plimb. In seara aceea s-au plimbat pentru întîia oară împreună. Lui Biriş îi era foame, dar acceptase să se plimbe cu ea. Au plecat pe bulevardul Lascăr Catargiu, îndreptîndu-se spre Şosea. S-a oprit în fața unei simigerii şi şi-a cumpărat covrigi. „Dă-mi şi mie, îi spuse Cătălina. Parcă începe să mi se facă foamef Apoi, luîndu-i brațul, adăugă : îmi place de d-ta. Cred că o să fim prieteni..." „Nici ție nu ți-e foame ?" îl întrebă Bibicescu întorcîndu-se spre el. Biriş îşi aşezase de mult țigara între buze, dar nu o aprinsese. Se mulțumea s-o morfolească, sugînd-o, scoțînd-o uneori din gură şi mirosind-o. „Am mîncat, răspunse el tîrziu. Venisem aici cu o misiune. Mi s-a încredințat un mesagiu din labirint. Un mesagiu de la prietenul lui, Ştefănescu, din Braşov", vorbi deodată. Cătălina, şi începu să rîdă. Biriş păli puțin, dar îşi strînse țigara între dinți şi tăcu. Bibicescu îi privea pe rînd, întunecat. „Ne-aşteaptă Conu Mişu", spuse el din nou, începînd să se plimbe cu paşi mari prin cameră. „Nu pu veni, vorbi Cătălina după ce-şi potoli rîsul. Avem de descifrat, amîndoi, mesagiul lui Ştefănescu din Braşov..." Bibicescu se opri în fața ei, cu mîinile în buzunar. Lui Biriş i se părea că asistase la scena aceasta de nenumărate ori, că opririle acestea bruşte, apăsate, ale lui Bibicescu, făceau parte din piesa pe care o repeta el, de mulți ani, făcea parte din piesa care nu va vedea niciodată lumina rampei, şi deci, nu se va sfîrşi niciodată. Va asista la plimbările lui nervoase, la opririle lui bruşte, la privirile lui pătrunzătoare, pînă îa sfîrşitul vieții. Dacă nu mă cert cu el într-o zi, am să-1 suport pînă la sfîrşitul vieții. îşi scoase țigara dintre dinți, muşcă şi zvîrli cotorul care se umezise, apoi şi-o aşeză.din nou, cu mare grijă, în colțul buzelor. „Aprinde-ți, domnule, țigara ! izbucni deodată Bibicescu. M-ai scos din sărite î Aprinde-ți-o !" „Nu mai fumez, vorbi calm Biriş. Cred c-am avut azi dimineață o uşoară hemoptizie, şi nu mal fumez. Dacă m-apucă tuşea, scuip din nou sînge."

Il sperie, şi totuşi îi făcu plăcere tăcerea care urmă. Semăna cu toate acele nenumărate tăceri din tinerețea lui Le provoca întotdeauna el, deşi îi era frică de distanța care se căsca deodată între el şi ceilalți ; dar parcă se simțea atras de singurătatea aceea pe care i-o revelau tăcerile din jurul lui. în facultate făcea curte unei colege, Marietta Postăvaru, o fată roşcată, plină de pistrui, cu pieptul tînăr, robust, amețitor, căreia îi plăcea George-Sand. O sărutase întîia oară într-o- seară de denii, în Gră-

. dina Icoanei. O jumătate de ceas după aceea, cum Marîetia pomenise de Musset şi George Sand, Biriş îi spusese : „Ştii că- şi eu sînt tuberculos. Fata nu părea prea tulburată ; doar o caldă şi totuşi detaşată privire de compătimire în ochii ei. Chiar azi am avut o hemoptizie, am scuipat sînge..." De abia atunci simţi tăcerea împietrindu-se în jurul lui, „Ce rai priviţi aşa ? întrebă foarte calm. Nu v-am ascuns niciodată că sînt bolnav de piept/" „Ar trebui să te cauţi, spuse Bibicescu. Asta nu e glumă, Tu nu vii ? se adresă el Cătălinei.. Atunci ne întoarcem noi, peste un ceas, două...' Plecă fără să le mai spună noapte bună. Cătălina ridică fruntea şi-şi opri privirile în ochii lui, ;Aprinde-ti ţigara şi nu te mai chinui, îi spuse. Acum înţeleg tot, adăugă gînditoare, - Înţeleg ce s-a întîmplat cu tine, în noaptea aceea, Te-am iertat de-atunci, dar'acum înţeleg. De aceea te-ai despărţit şi de Theodora. Acum înţeleg. El îşi aprinse ţigara şi înghiţi primul fum cu sete, foarte adînc, „Tot nu eşti curioasă să afli despre ce mesagiu e" vorba ?" o întrebă, tîrziu. „înţeleg'foarte bine, continuă Cătălina cu glasul ei monoton şi stins, ca o tînguîre, Cînd ai să vrei. ai să-mi spui, Voi'fi. femeia ta, voi fi femeia Ştefănescului. Am să te aştept în fiecare zi, la orele pe care mi le vei hotărî tu. Âm să fiu şl eu una din acele . femei. Nu cred că mai am "dreptul.la altceva/* Se opri deodată şi tăcură amîndoi multă vreme, El îşi aminti închi-' puirile pe care şi Ie urzea atunci înainte de a face gestul-; şi toate i se păreau mal adevărate decît cuvintele de acum aîe Cătălinei Parcă' s-ar fi adresat altui om şi o asculta pe Cătălina aşa cum o ascultase de atîtea ori, la teatru, regretînd. în fundul sufletului, că nu are mai mult talent,, „în iond, tu ai rămas îndrăgostit de Theodora, începu deodată Cătălina, zîmbind întristată, De mine te simţi atras doar fiziceşte. Pe cealaltă o iubeai cu adevărat; de aceea aî putut renunţa la ea. Eu sînt, pentru tine, femeia Ştefă*

nescului. Dar n-am ce face. Asta mi-a fost ursita. Ani să te aştept şi, cînd vei avea plăcere, vino."

Biriş o revedea pe Theodora : mică, fragilă, cu un obraz de o neobişnuită puritate, parcă ar fi fost desenat de un meşter din alte timpuri, cu ochii ei înnouraţi de miopie (nu-şi punea ochelari decît la spectacole şi cînd citea — şi îl bucurase această urmă de cochetărie la o tînără savantă). Fără îndoială că ştia şi ea de ce s-au întîlnit, ştia că fusese peţită de d-na Porumbache, dar nu părea intimidată. Era îmbrăcată sobru şi totuşi tinereşte, fără nici b greşeală de gust. Cînd s-a ridicat să-1 conducă şi a văzut-o din nou, întreagă, curată, proaspătă a avut un moment de regret. Dacă n-ar fi existat Cătălina, fata aceasta graţioasă şi savantă ar fi fost logodnica lui ; din seara aceea ar fi fost şi eu cu adevărat îndrăgostit. Era de,neînchipuit că o asemenea fată l-ar fi putut accepta pe el şi cu toate acestea miracolul se împlinise, Theodora îl acceptase. Probabil pentru că în seara aceea au vorbit de Rilke, îşi-spunea el mai tîrziu, cînd încerca să se convingă că Theodora nu l-ar fi putut iubi, că ar fi regretat repede gestul ei, că n-ar fi putut fi fericiţi Dar exista Cătălina. Totul era inutil, pentru că, într-o anumită seară, cineva, ieşind grăbit din cafenea, i-1 prezentase lui Bibicescu, iar Bibicescu, în acea seară, o aştepta pe Cătălina. Altă dată, - într-altă seară, a ştiut că numai ochii ei îl fac fericit, cînd îi sorb privirile în apele lor verzi, adînci. Apoi a ştiut, atingîndu-i odată sînul cu braţul, că numai sînul Cătălinei, i-ar putea revela ceea ce nici un trup de femeie nu-i revelase pînă atunci. „Văd că nu eşti curioasă să afli mesagiu!", spuse el tîrziu, ridicîndu-se din fotoliu. îşi stinse ţigara şî se îndreptă spre uşă. Cătălina îl privi cum pleacă şi. rămase în fundul divanului, cu bărbia rezemată în.pumn, absentă, fără să mai spună vreun cuvînt.

" .Şovăi multă *vreme,* dar într-o seară se hotărî şi telefona'-Ilenei.' Se deştepta parcă în fiecare dimineaţă mai vlăguit .de. puteri şi cu eforturi izbutea să se dea jos din pat. îşi ceruse concediu medical de la liceu ; ar fi putut rămine în pat toată dimineaţa, dar îi era frică să se abandoneze oboselii, îi era frică să zacă. Amîna totuşi din zi în zi.să telefoneze Ilenei. Nu-şi mai amintea limpede ce trebuia să-i spună..„Te aşteptam de mult, îi spuse ea la telefon. M^a anunţat Ştefan că ai să vii să mă vezi. Cînd poţi veni ?" Se dusese a doua zi după amiază. Fusese o dimineaţă neobişnuit de fierbinte şi către nămiazi cerul începuse să-şi piardă sticlirea ; parcă oraşul întreg se cufunda în praf. Cînd ajunse în strada Batistei, se simţea deja obosit ; transpira necontenit şi parcă îi era frică să respire ; simţea nevoia să respire adînc, o răsuflare adîncă şi repede sugrumată, ca un suspin — dar îi era frică. „Aduc .un mesagiu", spuse el, silindu-se să zîmbească, îndată ce-i deschisese uşa Ileana. Abia acum o vedea bine. Cu cine seamănă ? Era sigur că mai văzuse undeva ochii aceştia de un verde nefiresc, care căpătau o lumină aurie cu fiecare zîmbet, sigur că mai întîlnise undeva acelaşi obraz arămiu, aceeaşi gură foarte roşie, cu dinţii albi, limpezi, strălucitori. Probabil într-un film, îşi spuse încereînd să-şi alunge gîndul. Dar reveni şi începu din nou să caute. Nu era figura ei, nici culoarea ochilor sau a părului care-1 tulburase, ci era ceva în felul ei de a fi în expresia ei, ceva care-i amintea nu atît de o femeie, cît de o stare pe care o cunoscuse cîndva, de mult, într-un timp pe care nu şl-î putea preciza, ceva care-i amintea de un anumit timp, de o anumită viaţă pe care o pierduse de mult. Se simţi «Într-odată- mai puţin obosit şi începu să respire cu curaj, adine, pînă în fundul pieptului. Dar puţine clipe în urmă se trezi că oftează şi se îmbujora. Scoase batista şi începu să-şi şteargă fruntea, obrazul Seamănă totuşi cu cineva,

;,Ştefan m-a rugat să-ţi transmit un mesagiu", începu după ce se odihnise cîtva timp în fotoliu. Ileana îi întinse cutia-cu ţigări, dar el ridică repede, aproape speriat, palma dreaptă în aer, ca şi cum ar fi vrut să se apere.

„Nu mai fumez ! Nu prea mă simt bine de cîtva timp. De aceea am şi întîrziat. Ar fi trebuit să viu mai de mult să te văd..." Tăcu, privind-o cu aviditate cum' îşi aprinde ţigara. „Este în legătură cu osul mort, cu măseaua moartă ajunsă în cîmpul morţii ?" întrebă brusc Ileana. Parcă odaia se întunecase dintr-odată. Tresări. „De unde ştii ?" o întrebă. „De la Ştefan, vorbi Ileana silindu-se să zîmbească. Ştefan îmi povesteşte fel de fel de lucruri pe care nu le înţeleg. Îmi place să-1 ascult povestindu-mi de lucruri pe care nu le înţeleg, vorbindu-mi despre pîntecul balenei şi despre camera *Sambo* şi despre maşina care ar fi trebuii să dispară în noaptea de Sînziene şi pe care a pictat-o el..." „Acum îmi aduc aminte, o întrerupse. M-a rugat să-ţi spun că n-a pictat-o..." Ileana înălţă brusc fruntea şi-şi opri privirile în ochii lui. „Maşina există, m-a asigurat el, dar n-a pictat-o. De altfel, adăugă zîmbind, nici n-ar fi putut s-o picteze. între noi fie vorba, nuj cred că a pictat vreodată ceva..." Ileana se ridică şi, apropiindu-se de fereastră, dădu ia o parte perdelele. Se întunecase de-a binelea. Cerul era plumburiu, jos, şi părea neclintit. O ramură bătrînă, stufoasă, aştepta împietrită în dreptul ferestrei. Nu se clătina nici o frunză. „Iste adevărat că ai o măsea ajunsă în cîmpul morţii ? îl întrebă reaşezîndu-se în faţa lui> pe fotoliu, Vorbeşte-mi despre ea." „Am pierdut-o, spuse eăutîndu-şi din nou batista şi ştergînciu-şi fruntea. -Mi-a scos-o anul trecut/' „Păcat, şopti Ileana absentă. Dar de ce spuneai că a ajuns în cîmpul morţii'?..."

„Nu mai are nici o importanţă acum, făcu cu o mare oboseală în glas. Era o poveste lungă. Era o poveste des-

pre Timp..." Tăcu respirînd adînc. Parcă sta să se. înă-bușe ; odaia zăcea surpată în zăpușeală. „Povestea cu ti-nerețea fără de bătrînețe și viața fără de moarte," spuse foarte încet Ileana încercînd să zîmbească.

„Te-aș ruga să deschizi puțin fereastra, șopti el. Nu știu ce am... Mă înăbuș..." Ileana sări în picioare și-1 privi o clipă, speriată. Apoi se repezi și deschise larg ferestrele. El îi mulțumi zîmbind. „Ți-e rău ?" îl întrebă apropiindu-se de fotoliu. „Mi-a trecut, spuse. Nu mai aveam aer..." în odaie pătrundea încet un miros de trandafiri sălbatici. Cerul coborîse încă și mai mult, întunecat, amenințător.

„E din cauza furtunii, spuse Ileana reașezîndu-se. Așa e întotdeauna înainte de furtună..," O văzu cum își prinde tîmplele în palme. Dar parcă și-ar fi amintit deodată că e șl el acolo și-și lăsă brusc mîinile, își scutură pletele, pri~vindu-1, încercînd din nou să zîmbească. îl iubește, își dădu el încă o dată seama. Nu e nimic de făcut, nu e nici o ieșire, îl iubește. „Ștefan m-a rugat să-ți aduc un'mesagiu, • în-cepu. Are să-mi fie greu să-1 repet întocmai, pentru că eram cam obosit și nu-1 prea înțelegeam nici eu bine. Ștefan te roagă să-1 aștepți,.." Ea se ridică brusc și se duse să-și zvîrle țigara pe fereastră. Parcă începea să se simtă ceva/ parcă și frunzele s-ar fi trezit din neclintire. Răsuflă adînc și-și șterse din nou fruntea cu batista» E absurd ce fac. N-ar fi trebuit să-1 iau în seamă ; de abia ieșise din clinică.- „îmi pare rău, adăugă. Dar a stăruit mult să viu să te văd..." Ileana se întoarse în mijlocul camerei și-și duse cuminte mîinile la spate,

„Ești profesor de filosofie, nu e așa ? Ștefan ține foarte mult la d-ta. Te admiră foarte mult Ești singurul lui prieten, îmi spunea odată, singurul cu care poate discuta... D-ta îl înțelegi ? îl înțelegi întotdeauna ce spune ? Mai ales acum, după,,. Partenie.., înțelegi ceva ? Spune-mi și mie ce se întîmpla cu el..." Se auzeau, îndepărtate, tunetele/ și

creanga tresări înfiorată în fața ferestrei. Ileana îi vorbise. ..fără să-1 privească. „A suferit un șoc nervos,- asta e.tot, în-cepu el. cu un ton degajat,-S-a răzbunat pe el Istoria, adăugă zîmbind. Ștefan are fobia Istoriei, are groază de evenimente ; el ar vrea ca toate lucrurile să rămînă pe Ioc* așa cum.i se păreau lui că erau în paradisul copilă-riei, ȘI atunci istoria se răzbună : îl înfundă de cîte ori poate, .11.bagă în lagăr din greșeală, omoară oameni în locul -. Iui, tot din greșeală și așa mai departe, Uite, mie, care trăiesc în istorie și sînt împăcat cu Istoria, mie nu mi se întîmpla niciodată nimic ..."'Se opri-istovit și-și căută din nou batista. Era aproape întuneric în odaie. Creanga începuse să se scuture, șuierînd, însuflețindu-se, lovind tot mai tare în geam.

' „Te rog. n-o • închide !" spuse văzînd. că Ileana se în-dreaptă spre fereastră. Ea se rezemase de pervaz și-și plecă fruntea afară. „începe vijelia/" spuse fără să se în-toarcă. Tunetele se auzeau tot mai apropiate, La răs-timpuri, cerul era zăbrelit de pîlpîirî roșietice și creanga se zbătea, gemînd.. „Nu te întrebam de asta, de ce s-a întîmplat cu Partenie, vorbi Ileana întorcîndu-se."în mij-locul odăii. Aș fi vrut' să știu dacă d~taj îl înțelegi întot-deauna cînd îți vorbește de Timp și de pîntecul balenei și de noaptea de Sînziene,,, Sau poate d-tale îți vorbește • altfel, adăugă repede, apropiindu-se de. el. Eu nu-1 înțeleg.. Știu că-și iubește foarte mult soția. Mi-a spus-o chiar el.,, .Și atunci, nu înțeleg ce se întîmpla cu eL Nu înțeleg L.* • Se opri și închise ochii cu un zîmbet îndurerat, încrun-tîndu-se totodată., Un fulger verde-roșiatic pîlpîi la fe-reastră și puține clipe în urmă trăznetul cutremură clă-direa, Ca și cum ar fi așteptat, doar acest, semnai, ploaia începu să cadă deodată, grea, plumburie, zgomotoasă, pre-cipitîndu-se tot mai îndesată, gîfîind. Ileana sări și în-chise ferestrele. Apoi își căută nervoasă o țigară și și-o

aprinse^ Biriş o privi din nou adine şi oftă. „Mi-e foarte drag, începu ea fără să-i privească şi aş vrea să fim prieteni. Aş vrea s-o cunosc şi pe Ioana, pe soţia Iui. Mi-a spus c^ o iubeşte foarte mult. Aş vrea să-i cunosc mai bine pe amîndoi, să fim prieteni. Dar **nu** izbutesc să-1 înţeleg. Cîteodată trec luni de zile fără să-mi dea **un** semn de viaţă. Apoi îmi telefonează la miezul nopţii, vine să mă vadă în zori, rărnîne ziua întreagă cu mine, **nu)** se mai duce la minister, nu se mai duce acasă... Şi-mi vorbeşte despre fel de| fel de lucruri stranii, pe care **nu** le înţeleg. îmi place să-1 ascult vorbindu-mi despre toate lucrurile acestea, îmi place să-1 ascult. Dar aş vrea să **în**ţeleg ce se întîmpla! cu el, aş vrea să ştiu ce are de gînd să facă, ce-ar vrea să facă, ce-ar vrea să se întîmple..." Se opri, ca să aştepte tunetul. în odaie pîlpîise din nou lumina; lunară a fulgerului, apoi ferestrele răsunară prelung. El închise ochii ; se simţea dintr-odată transpirat şi, instinctiv, îşi strînse gîtlejul. N-am mai fumat. Azi n-am fumat nici o ţigară. Nu mai poate începd din nou ; n-am mai fumat. „Mi-a spus-să-1 aştepţi, făcu el deodată. Este tot ce-am înţeles : că te roagă) să-1 aştepţi..." Ploua acum dezlănţuit, aproape cu furie, şi creanga se zbătea înspăimîntată, lovindu-se, deznădăjduită, de geam. Fulgerele se înteţiseră. La răstimpuri, casa întreagă parcă se cutremura din temelii. Ileana îl privea ca şi cum l-ar fi căutat undeva, în faţa ei, fără să izbutească să-1 vadă. „Mi-a vorbit mult, continuă el cu glas sugrumat, dar n-am prea înţeles. îmi era rău. Fumasem în neştire, aveam ameţeli. **Nu**-1 puteam asculta prea bine. Dar am înţeles un lucru : că te roagă să-1 aştepţi..." Ileana îşi prinse tîmplele în palme şi rămase aşa, ascultînd vijelia, fără să scoată ***un*** cuvînt. El simţi din nou că se înăbuşă şi respiră adînc. Ar trebui să plec, îşi spuse, Gîtlejul îi era tot mai fierbinte ; parcă începea să aştepte gustul de sînge în cerul

"gurii. Ar trebui să plec. Mă înăbuş. „Am cunoscut pe unul din directorii de îa minister,j vorbi Ileana fără să-şi ridice privirile. Mi-a spus că **e** cel mai bun negociator pe care-1 avem, **că** are ca nimeni altul simţul realităţi**lor** economice, **că, în** direcţia aceasta, **a** acordurilor **economice**, are geniu. Ar trebui **să** fie, deci, **un om** ca **toţi** oamenii... *Şi* cu **toate** acestea nu înţeleg **ce** vrea !..." „Spunea că se rătăcise în labirint," reîncepu **el cu un** mare efort." Dar i **se** păru **că** aude soneria **şi se** opri. „Parcă sună cineva," spuse. Ileana ascultă mult timp sunetul prelung, metalic, fără să se mişte. „Nu aştept pe nimeni O fi vreo prietenă de-a lui Tante Alice. O fi prins-o ploaia prin apropiere..." Dar în clipa următoare sări **şi** alergă precipitată pe coridor. Biriş îşi scoase repede batista şi scuipă. Privi cu spaimă spuma roşietică, apoi mai scuipă de cîteva ori • şi-şi şterse cu grijă buzele. I se păru că aude glasul lui Ştefan şi tresări. „E aici, **i** se păru câ şop-
teste Ileana. Biriş ! E aici !..." Să stea ploaia şi plec. Mă ascund într-un gang şi scuip. Trebuie **să** scuip. Apoi iau **o** maşină şi măi, duc acasă. îmi face Coana Viorica un ceai îl văzu intrînd cui un buchet de lăcrămioare în mînă, ud
leoarcă, încereînd să-şi ridice părul care i se lipea mereu de frunte. „Am fugit fot timpul prin ploaie," spuse. Ileana îl privea luhg, zîmbind, cu mîinile la spate. în cele ***din*** urmă îi luă buchețelul de lăcrămioare. „Mi l-ai adus mie îi întrebă. Ştefan răsufla greu, adînc, privind cu un zîmbet vinovat şiroaiele carej se scurgeau pe covor. Nu mat îndrăznea să se mişte. „Treci la baie şi scutură-te, îi spuse Ileana. Vino cu mine..." Ieşiră amîndoi. Trebuie să plec, îşi spuse şi cu un efort se ridică în picioare. Se rezemă **de** speteaza fotoliului, cu ochii pe jumătate închişi, **aşteptând,** trăznetul. Ferestrele răsunară prelung. Aş putea intra după el, la baie. Să scuip „Ce faci ?" îl întrebă mirată Ileana. „Trebuie să plec, spuse silindu-se să zîmbească.

'Am' treaba,;. Cred că găsesc o maşină..." „Să nu. pleci, şopti Ileana tulburată deodată. L-ai văzut cum a venit ? LV Să nu pleci L." Se rezemă moaie de speteaza fotoliului şi-şi scoase din nou batista. De-ar sta ploaia... ,,Ţi-e rău ? 11 "întrebă Ileana cu o privire speriată. Să-ţi dau ceva. Ce vrei să-ţi dau ?..." „Ce ai ?" îl întrebă Ştefan apropiin-' du-se. „Aş vrea să mă duc acasă, spuse. Nu mă simt bine. Unde e baia ?" întrebă el îmbujorîndu-se.

Apoi ieşi repede, urmat de Ştefan. Intrînd, trase za-, vorul tremurînd şî se aplecă deasupra chiuvetei.. Scuipă de mai multe oii. tuşind, înecîndu-se şi deschise amîndouă robinetele. începu să se spele pe mnm, pe opraz./ respirînd adînc, cu spaimă. Şovăi o clipă, apoi scoase batista şi o clăti, privind. în neştire apa care gîlgîia- în chiuvetă. Şi deodată îşi aminti. Era mic, veniseră cu gabrioleta! la' Moşi. Nea Mitică ii ţinea de mînă ; Coana Viorica umbla la un pas înaintea lor, cu o umbreluţă de mătase roz. Era foarte cald. „Mi-e sete", şoptise el Stai că. .ajungem acuma, spusese nea Mitică.'Ajungem, la grădină şi-ţi dau o limonada. Se lăsa tras de mînă, prin mulţimea aceea asurzitoare, prin praful care se înălţase pînă foarte sus, deasupra baloanelor colorate. „Mî-e sete !" .începu el din nou. Parcă îi frigeau buzele .mirosurile acelea . necunoscute, fumurile care se înălţau din toate părţile, din cazane în care se fierbeau gogoşi, de; pe grătare, din căldările cu jăratec din care săreau cu.pocnete-scurte floricelele. „Mi-e sete S" spunea el într-una şi simţea cum lacrimile îi curgeau sărate, prăfuite, pe amîndoi obrajii. „Dă-i, Mitică, o limonada, făcu Coana Viorica întorcîndu-şi mînioasă umbreluţa roz. Că dacă ştiam, aşa, -nu-1 mai luam cu noi !..."-Nea Mitică îl smuci, grăbind pasul, făcîndu-şi anevoie loc prin mulţime, şi se opri în faţa unei dughene. Cineva îi întinse un pahar mare cu limonada roşie. Apucă paharul cu amîndouă mîinile şi-şi dădu capul pe spate. Şi rămase fascinat, privind-o : fata aceea neînchipuit de frumoasă, cu ochii verzi-albaştri, cu dinţii foarte albi, îi zîmbea. Niciodată nu-i zîmbise cineva cu atîta dragoste, „Băieţaşule, îi spunea ea, maimuţoiule !" Auzea gîlgîitul limonadei, simţea cum i se preling şiroiele în colţul gurii şi o auzea mereu pe ea : „maimuţoiule *l* maimuţoiule !..."

„Să mă duc să-ţi aduc o maşină," spuse Ştefan cînd îl văzu că intră în salon. „Nu e nevoie, mă simt mai bine, Mă simt mult mai bine acum,.,"

Tăcură toţi trei, ascultînd vijelia,

r „Ştiu acum cu cine seamănă Ileana," spuse deodată rezemîndu-se de speteaza fotoliului şi .încercînd să zîmbească, .„De ce nu vrei să rămîi ? îl întrebă ea eu o privire rugătoare, deznădăjduită. îţi dau un alcqqL.. Sau dacă vrei, îţi fac un ceai,.." „Ştiu cu cine seamănă? repetă cu acelaşi zîmbet istovit. îmi pare foarte bine că am.aflat cu cine sea-
• **•mană...** Aveam patru ani; a fost singura mea dragoste „v împărtăşită.. Am privit-o, cred, o jumătate de minut, Cfe- -.:,-,.deam că n-am s-o mai uit niciodată; O uitasem,./' Ileana il . privea cu aceeaşi uitătură stranie, ca şi cum nu l-ar fi văzut, Ştefan rămăsese încurcat în mijlocul camerei, „E mai .-•bine că nu i-ai spus nimic," începu el deodată, „I-am spus doar că ţe pierduseşi în labirint," îl întrerupse cu un gest de nerăbdare. Simţise din nou eăj se înăbuşă, că nu mai are . aer, şi întinse mîna Ilenei,

, „îmi pare rău,,.," şopti ea, „Ai fost marea mea dra-
^ goste din copilărie, îi spuse el. Singurul suflet- care am simţit că mă iubeşte cu adevărat,,," Ea îi zîmbi. vinovată, De abia cînd ajunse în stradă îndrăzni din nou să respire adine,
• pînă» în fundul pieptului., Dar se refugie repede într-un
' gang, începuse grindina. Ar fi vrut să scuipe, dar îi era

ruşine; în gang se mai aflau eîţiva trecători. îşi scoase atunci batista udă din buzunar şi şi-o apăsă în neştire pe gură.

In vara aceea a plecat pentru o lună la Casa de odihnă a profesorilor secundari de la Comarnic, Venea pentru a treia oară, dar de data aceasta urmă întru totul regimul prescris de doctor. Problema e simplă, îşi spunea. Trebuie să mă reîntorc, pentru un anumit timp, la condiţia de larvă. Să renunţ la activităţile şi cheltuiala de energie care incumbă adultului, să mă supraalimentez şi să dorm cît pot mai mult. Revenea totuşi, necontenit, asupra imaginii Cătălinei : în combinezon, fără ciorapi, cu o mînă pe piept : „Rămîi,'te rog !... Cînd al să ai plăcere, vino, eu te aştept !..;"

Izbutise s-o revadă din ce în ce mai rar. Dar lupta, în fiecare seară, cu ispita de a se duce s-o vadă. Ca să fie sigur că va rezista, se dezbrăca de îndată ce apunea soarele şi se aşeza în pat. D-na Porumbache venea şi-i ţinea de urît, aducîndu-şi ibricul cu cafea, sau, cînd era foarte cald, căldarea în care pusese la gheaţă o sticlă de vin şi un sifon. O privea cum soarbe din cafea, povestindu-i. O privea mai ales cum trage oftînd din ţigară. Uneori o ruga să-1 lase să-i aprindă el ţigara, şi aspira cu voluptate şi cu foarte mare grijă, primul fum. Nu am nimic, îşi repeta mereu, doar am fumat prea mult. Problema e simplă : regresiunea în stare de larvă. D-na Porumbache îi povestea, pînă tîrziu, nopţile, şi ei asculta fascinat toate întîmplările acelea pe care le cunoştea de mult, pînă în cele mai mici amănunte, întîmplări despre oameni pe care nu-i întîlnise, sau pe care îi zărise doar în treacăt şi într-un timp cînd nu mai erau decît bietele lor umbre. Nu l-ai cunoscut pe Finul Lică şi pe Fănei, pe frate-su, cînd aveau ei Grădina Veseliei, începea d-na Porumbache. Ştia tot ce va urma : cum a venit odată Miţa Biciclista cu toate fetele dej la şantan şi

" a cerut să se scoale mahalagiii ca **să** poată dansa ele pe *mese»* printre talerele **cu** fripturi **şi** paharele pline **cu** vin, şi a pus rămăşag că nici **un** singur pahar **nu** va fi răsturnat, D-na Porumbache **se** oprea, îşi umplea paharul, apoi aşeza oftînd sticla în căldare. **El** aştepta nerăbdător, deşi ştia ce va urma : una din fete a lunecat pe masă, **şi** cineva a sărit atunci s-o prindă în braţe, **iar toţi** mahalagiii **s-au** repezii la fete să le sărute, şi s-a făcut **o** învălmăşeală de-a rămas de pomină, căci fetele veniseră cu ofiţerii după **ele,** şi unul, un locotenent, a tras un foc de revolver în aer, dar lumea a crezut că trag ofiţerii, şi femeile au început să ţipe şi încercau să sară gardurile grădinii, dar **se** împiedicau în rochiile lor lungi. Atunci s-a* auzit răcnetul lui Finu' Lică • „Cine a tras cu pistolul, mă ?..."

Dar nu avea întotdeauna destulă- voinţă ca si se dezbrace, săi se urce în pat şi s-o cheme pa Coana Viorica să-i ţină de urît. Il apuca un fel de **febră** de nerăbdare îndată ce apunea soarele şi atunci se **bărbierea,** îşi schimba cămaşa şi pornea, încruntat, grăbit, cu deznădejde, spre Cătălina. Uneori nu o găsea acasă, şi **o** aştepta plimbîndu-se **pe-trotuar, fumînd** ţigară de la'ţigară sau rezemat de un zid, **o** aştepta pînă o **zarea**'apropiindu**-se, cu** Bibicescu la un pas în urma ei, cu capul plecat, cu păru! căzîiidu-î peste obraji „Ce mai faci, Ştefănescule ?" I striga **ea. .„Mă** întorceam spre casă şi am trecut să văd **ce** mai faci," minţea **el.** „Cînd o găsea singură, parcă aştep**tîndu**-1, i se părea mai greu de îndurat prezenţa **ei, privi**rile ei, mai ales, **care**-1 cercetau răbdătoare, pe **îndelete, pînă-ce,** exasperat, **începea-să-i** vorbească, **mărturisindu-i'** cu un glas coborît, înfierbîntat, cum se gîndea la ea *înainie,* cît de mult o dorea, ce planuri îşi făcea despre viaţa lor împreună, cum îşi închipuia el.dragostea lor ; îi vorbea aşa pînă **se.simţea** golit de sînge, istovit, şi atunci s© ridica din fotoliu fi se îndrepta spre uşă. Cătălina îl uniiă^rea, tăcută, cu privirea. „Cînd vrei, îi spunea ea văzîndu-î

câ pune mîna pe clanță, cînd îți face plăcere, vino. Eu te aştept mereu. în loc să te dud... ştii tu unde, mai bine vino îa mine. Cel puțin, poți fi sigur că n-ai să te îmbolnăveşti..."

Problema, e simplă, îşi repeta el necontenit, cu încăpățînare, îa Comarnic. Nu legase nici o prietenie cu ceilalți colegi şi-şi petrecea aproape tot timpul întins pe chaise-longue, în parc, dormind sau prefăcîndu-se că doarme, îşi adusese cîteva cărți, dar parcă i-ar fi fost frică să îe citească. Aşa se întîmplase cu cinci ani înainte, în 1934, cînd venise pentru întîia oară la Casa de odihnă : citea, întins pe chaise-longue, cînd s-a apropiat de el o profesoară din Moldova. „Ce citiți cu atîta interes, d-le Biriş ?'< îl întrebase ea. Apoi s-au împrietenit şi-şi împrumutau unul altuia cărțile. Nopțile se plimbau împreună. A uitat de regim, în acel an, nu s-a ținut deloc de cură şi s-a întors mai obosit şi tot atît de slab. De data aceasta se încăpățînase să reintegreze starea de larvă. într-o zi primi în plicul trimis de d-na Porumbache de la Bucureşti, un ordin de concentrare. înapoie ordinul la Regiment împreună cu un certificat medical, dar cîteva zile în urmă primi un alt ordin : să se prezinte la Spitalul Militar din Braşov. Plecă chiar a doua zi, plictisit, enervat că i se ştirbeşte luna de odihnă. Credea că va fi examinat imediat, dar comisia se întrunea abia peste trei zile şi a fost internat în Spitalul Militar. I se dădu o odaie sinistră, mirosind a creolină şi acid fenic, cu ferestrele fumurii, cu clanțele de la uşi înfăşurate în cîrpe îmbibate în soluție de sublimat; ca să se dezinfecteze, îi explică sanitarul. Nu înțelegea de ce, dar avea certitudinea că în acea cameră, pe acelaşi pat pe care zăcea el, murise de curînd un soldat, unul din acei țărani chemați la concentrare din toate colțurile țării, unul din atîția care aşteptau nopțile *in* gări, dormind cu capul pe genunchi, să le sosească trenul care să-i poarte la regimentele lor. Nu venea să-1 vadă. aproape nimeni. Fără îndoială, îşi spuse, oamenii sînt încă sub impresia penibilă a acelui cadavru

descoperit într-o dimineață în patul meu. Apoi fu chemat Ia examenul radiografie. îşi scoase cămaşa şi aştepta, pe întuneric, alături de alți cîțiva soldați, care tremurau la răstimpuri, ca zgîlțîiți de friguri. „Biriş Petre !," se auzi strigat din întuneric. Se apropie bîjbîind de medicul militar şi se lăsă condus în dreptul aparatului Ştia tot ce va urma : „respiră ! respiră adînc ! tuşeşte !..'." „Ce meserie ?" întrebă medicul. „Profesor secundar,"' răspunse supus Biriş. „Ai putea fi mai atent cu sănătatea d-tale," mormăi medicul. Apoi se întoarse către sanitarul de lîngă el, care scria la lumina scăzută a unui bec roşu : „Şase luni scutit de concentrare !... Următorul !..." Biriş se reîntoarse bîjbîind la banca unde îşi lăsase hainele şi-şi căută cămaşa. După cîteva ciocănituri scurte, uşa se deschise şi cineva intră pripit. Dar se opri şovăind, în întuneric.

„Cu domnul maior, şopti el, vreau să vorbesc cu domnul maior ! îşi găsi drumul pînă aproape de sanitar şi se apropie de medic." „Vă "cheamă d-l colonel, spuse el. E urgent !..." Medicul mormăi ceva, continuîndu-şi lucrul. Celalt se apropie mai mult de el, şi adăugă. „Ribentropp e la Moscova !... Negociază tratatul de neagresiune ruso-german !..."

Tăcură toți. Biriş simți cum îl cuprinde frigul şi-şi îmbrăcă repede haina. Medicul se desprinse de aparat. „Mă întorc în cinci minute," spuse sanitarului.

Din ziua aceea, parcă începuse să se trezească la o altă viață, care era tot a lui, dar care nu semăna întru nimic cu viața pe care o dusese pînă atunci. Se reîntoarse la Comarnic ca să-şi termine cura, dar nu mai avea răbdare să dormiteze pe chaise-longue, izolat de ceilalți, în fundul parcului Cumpăra toate ziarele, îşi petrecea aproape tot timpul în cele cîteva cafenele unde ştia că putea întîlnî cunoscuți, se ducea la gară să aştepte! trecerea trenurilor

spre Bucureşti şi privea pe rînd figurile acelea preocupate, joviale sau indiferente care se plecau peste ferestre ca să-şi vorbească sau să-şi cumpere fructe în coşuleţele de răchită, sau să întrebe dacă au sosit ziarele din capitală. în zorii zilei de 1 septembrie plecă şi el. Ajunse la Bucureşti cînd ediţiile speciale anunţau invadarea Poloniei. Ieşi din gară 'grăbit, purtîndu-şi singur, cu greutate, bagajul, şi coborî pe bulevardul Dinicu Golescu căutînd mereu cu ochii un taxi. Oamenii umblau tăcuţi, îngrijoraţi, încruntaţi. Aproape nimeni nu înălţă ochii spre cerul proaspăt, imaculat, al dimineţii. La staţiile de tramvaie citeau cîte doi. trei acelaşi jurnal. Din cînd în cînd, pe celalt trotuar, cineva striga : „Taxi ! taxi !" Biriş strigă şi el, de mai multe ori. fără prea mare speranţă. Un şofer se opri totuşi lîngă el. „Ce direcţie ?" întrebă morocănos. I-o spuse şi şoferul clătină din cap, făcîndu-i semn să se urce. „E ultima mea cursă, spuse. Diseară trebuie să plec. Am primit ordinul de mobilizare." Aşteptă cîteva clipe şi, văzînd că nu-i răspunde nimic, continuă. „Nu l-ar mai răbda pămîntul, că nu se mai satură. Am făcut cinci luni de concentrare numai anul ăsta, şi toate numai din cauza lui ! Că nu se mai satură! Tot să ia, să ia, să ia..."

în după amiaza aceea se duse la cafenea. îl găsi p< Bursuc la masa de lîngă fereastră, vorbind. închidea la intervale egale ochii, care, pentru o fracţiune de secundă, dispăreau parcă într-un strat de grăsime şi izbucnea din cînd în cînd în rîsul lui gros, trivial, săltîndu-şi pîntecul. „Vine războiul, spunea Bursuc. Eu m-am pus la adăpost. mă popesc. Am găsit şi o parohie, pe lîngă Deva. Voi v< duceţi pe front şi vă rămîn oasele pe acolo. Eu, preot *cr.* parohie, îmi văd de oiţele mele, lîngă Deva, la moşia Iul Patru Pruncea," Venea, de atunci, în fiecare zi la cafenea. Bursuc era întotdeauna acolo, aşezat ia masa de lîngă fereastră, vorbind despre Patru Fruncea, care-şi avea moşiile lîngă Deva. „Mi-a fost greu pînă mi-am găsit omul, spunea. Trebuia să fie prost, bogat şi ambiţios, căci numai ăştia ştiu să facă politică. Acum, că I-am găsit, pot să aştept. Poate să vină războiul." Fuma din nou două pachete de ţigări pe zi. A început să fumeze mult în zilele cînd aştepta bătălia de pe Vistula. Aşteptau toţi marea bătălie de pe Vistula, care trebuia să schimbe soarta războiului. Numai Bibicescu părea sceptic, indiferent, ascunzîndu-si anevoie plictiseala şi decepţia. Ştia, acum, că Mişu Weissmann n-are să-i poată face atît de curînd teatrul. Marea lui afacere fusese din nou amînată. Cînd i-a întîlnit pentru întîia oară pe toţi trei — căci Biriş nu voise s-o caute acasă pe Cătălina şi aranjase cu Bibicescu să se întîlnească direct la restaurant — nu au vorbit decît despre asta, despre teatrul pe care Mişu Weissmann nu-1 mai putea face şi despre bătălia de pe Vistula care ar fi nimicit diviziile blindate germane şi i-ar fi salvat şi pe ei toţi. Cătălina nu-i mai spusese Ştefănescu, aşa cum îi spunea astă vară de cîte ori era Bibicescu de faţă. îi spunea din nou Petrache, cum îi spusese întotdeauna. Era absentă, melancolică, şi cînd îi întîlnea ochii, zîmbea visătoare. „Vine toamna, spunea ea la răstimpuri. Anul acesta am simţit-o cum vine de departe." Nopţile erau totuşi calde şi în fiecare dimineaţă Bucureştiul regăsea acelaşi cer albastru,, strălucitor. „Ce ghinion, auzea vorbindu-se la cafenea, seceta asta, ce tragedie ! Dacă ar ploua, n-ar mai putea înainta tancurile nemţeşti, s-ar înnămoli în mlaştinile Vistulei şi ar începe marea bătălie."

Trecuse încă din prima seară pe la Ştefan. Era mobilizat în Ardealul de Nord, îi spuse Ioana. „D-ta crezi că vine războiul ? îl întrebase ea, în prag, crezi că au să vină şi peste noi ?" A trecut s-o mai vadă după două săptămîni, dar n-a găsit-o acasă. A sunat mult timp, rezemîndu-se de uşă, ascultînd soneria răsunînd depărtată în casa goală,

apoi a-plecat cu o mare tristețe în suflet, Nu știa ele ce venise s-o vadă, nu știa ce i-ar fi spus dacă ar fi găsit-o, dar cobora scările întristat, abătut, obosit. Varșovia căzuse, germanii ocupaseră mai mult de jumătate din Polonia,, iar ceea ce rămăsese începu să fie ocupată de Soviete. Zilnic se refugiau în țară mii și mii de polonezi. Unii dintre ei ajunseseră la București și Biriș îi zărea uneori la cafenea, apropiindu-se cu un zîmbet silit de mese și arătînd, în pumnul pe jumătate închis, cîte o bijuterie, cîteva verighete, sau băgînd mîna în buzunarul de la vestă și, după ce-și roteau privirile în jurul lor, scoțînd o tabacheră de aur.. '. ~ - -

Apoi, într-o zi, la amiază, primul ministru a fost asasinat de o echipă de legionari. în dimineața aceea Biriș avusese o hemoptizie. Amețit, palid, nebărbierit, plecase s-o vadă pe Cătălina îndată ce aflase vestea. Cătălina tocmai se întorsese acasă ; nu avusese încă timp să-și scoată pardesiul ,,Ce e cu tine ? îl întrebă speriată. Ți-e rău ? „Am scuipat iar sînge," spuse Biriș. Se întinse pe divan și Cătălina îi ghemui mai multe perne sub cap. „Vrei să chem un doctor ?" 11 întrebă, mîngîindu-i fruntea. „Nu, nu e nevoie de doctor. Fă-mi un ceai..." O auzi cum deschide ușa și. se duce să pună apa la fiert, apoi o auzi căutînd în dulap ceștile de ceai și zaharnița și i se păru că se reîntoarce în adevăratul lui timp, singurul care fusese pe de-a-ntregul al lui și numai al lui, un timp în care nu pătrundeau alți oameni, pe care evenimentele nu-1 puteau știrbi. Zîmbi, lăsîndu-se purtat de fericirea aceea intimă, incomunicabilă, apoi închise ochii și adormi. Cînd se trezi, o văzu pe Cătălina așezată pe divan, lîngă el. Lampa cu abajour japonez ardea, dar lumina îi era aproape istovită de cîteva șaluri de mătase. „Mi-e sete," spuse încercînd să-și ridice capul. Dar ameți și se lăsă din-nou pe perne. Cătălina îi dădu să bea din ceașca în care se răcise ceaiul.

Voi să mai spună ceva, dar Cătălina îi făcu semn cu mîna să nu se obosească. Puțin timp în urmă sosi Bibicescu cu *un* doctor. îi făcu o injecție, apoi îl coborîră, ținîndu-1 de subsuori, și într-o mașină îl conduseră în strada Măcelari. „Să nu spuneți nimic," șopti Biriș, să nu-i spuneți Coanei Viorica.

Doctorul veni să-1 vadă și a doua zi, și-i mai făcu o injecție. Dormise toată noaptea, transpirînd abundent, și se trezi mai odihnit. Ceru îndată ziarele. Drept represalii pentru asasinarea primului ministru, cîteva sute de legionari fuseseră împușcați în toată țara și expuși în piețe. La București cadavrele fuseseră zvîrlite pe un maidan, lîngă Cotroceni. Lumea fusese invitată să vină să-i privească. Fără să-i spună, d-na Porumbache se dusese să-i vadă chiar în acea după-amiază. S-a întors pe seară, obosită, decepționată. „Era prea multă lume, începu ea scoțîndu-și pantofii plini de praf, și' se-nghesuiau care mai de care. N-am apucat să-i văd ; doar ce le-am zărit, la unii, picioarele."

Apoi, pe la mijlocul lui octombrie, a plecat ia Moroeni. A ajuns la Pietroșița aproape de apusul soarelui. Cîndmașina începu să urce prin pădurea din jurul sanatoriului, simți deodată o nemaicunoscută poftă de a trăi, o fericire fără nume de a fi viu. Mașina înainta încet printre brazi și pe sub fagii și mestecenii cu frunzele galbene și din -toate părțile izbucnea mirosul aspru, îmbătător, al muntelui. Sus îl întîmpină pe neașteptate sanatoriul. Era o imensă clădire în formă de semicerc, cu terasele către miazăzi, deschise deasupra pădurii. Camera lui era la etajul V, în blocul din centrul clădirii. De pe terasă se vedeau pînă foarte departe, coamele munților, viorii la căderea serii.

Se trezi, totuși. în noaptea aceea, de mai multe ori. își amintise, în somn, că în cîteva zile va fi 19 octombrie și se trezi îngrijorat, gîndindu-se la Cătălina. N-o mai văzuse deloc în ultimul timp ; el zăcuse tot timpul, iar d-na Po-

rumbache îl amenințase că dacă vine Cătălina o dă afară din casă. „Tîrfa aia te-a nenorocit, ea ți-a mîncat tinerețile. Să n-o prind pe-aci, c-o dau afară !..." „Vorbeşte mai încet, îi spunea el, că poate vine Bibicescu ; şi ştii, e iubita lui, trăieşte de cîțiva ani cu Bibicescu..." D-na Porumbache îl privea lung, apoi începea să plîngă şi-şi ducea moale, istovită, şorțul la ochi. El o asculta cum plînge, înfundat, sugrumîndu-şi suspinele şi zîmbea închizînd încet ochii. „Tot la ea se gîndeşte, Aneto, izbucnea deodată D-na Porumbache, tot la tîrfa aia ! Surioară, ce băiat mi-ai lăsat tu mie, şi uite ce-a ajuns ; că scuipă sînge, dar pe curvă tot n-o uită !..." El deschidea ochii, îşi oprea privirile pe aceeaşi pată umedă, fumurie, din javan. „Vorbeşte mai încet', spunea, că poate vine Bibicescu. -E iubita lui Bibicescu..."

Dar Bibicescu venea arareori şi numai în treacăt, la căderea serii. Era întotdeauna plictisit, absent, preocupat şi se plimba necontenit în cameră, cu mîinile în buzunar, ,',Ce mai spui ? întreba el din cînd în cînd, oprindu-se brusc lîngă fereastră, cît mai departe de pat, Cum te mai simți ?" „Bine, răspundea. Voi ce mai faceți ?" „Mîncăm cu Conu* Mişu diseară. Â propos, îşi amintea deodată Bibicescu, m-a întrebat Conu' Mişu de tine, dacă ai nevoie de .ceva. Poate ai nevoie de ceva bani..." „Nu, eu n-am nevoie. Plec la sanatoriu. Poate Coana Viorica are nevoie. întreab-o pe ea..." Bibicescu începea din nou să se plimbe, uitîndu-se la răstimpuri la ceas. „Dar el, Conu Mişu, de ce nu vine ?" îl. întreba, „Păi nu ți-am spus ? se oprea Bibicescu în mijlocul camerei, întorcînd brusc capul către el. O păzeşte tot timpul. Nu se mai mişcă de lîngă ea. O ia în primire de dimineață. O aşteaptă cu maşina la poartă şi n-o mai scapă din ochi toată ziua,,.." -

Se apropie 19 octombrie, înțelegea el, de aceea o păzeşte. Se apropie 19 octombrie, îşi amintise trezindu-se-în noaptea aceea la sanatoriu. Se simțea transpirat, dar nu îndrăznise să cheme infirmiera. îşi şterse eu mîneea pijamalei broboanele de sudoare de pe frunte. A doua zi, deşteptîndu-se, întîlni cu mirare munții şi pădurea în fața ochilor, „pe fereastra deschisă, şi i se păru că se trezeşte dintr-un vis străin, în care se rătăcise din întîmplare. Rămase nemişcat, respirînd adînc aerul tare al muntelui. în cameră mai erau două paturi goale. Probabil că au murit înainte de venirea mea, îşi spuse el înseninîndu-se

^ Cînd auzi clopotul pentru dejun, Biriş răsuflă uşurat Îşi strînse hîrtiile de pe masă, le ascunse în mapă şi ieşi din nou pe terasă. Soarele se înălțase. Oțiva nouri fumurii pluteau leneşi deasupra muntelui. Am să-i scriu chiar astăzi, îşi spuse, am să-i scriu că mi s-a interzis orice efort intelectual, că mi seva face o nouă operație. Dar îşi dădu - repede seama că redactorul *Farului Nostru* nu-1 va putea crede ; aflase, deja, că i se făcuse operația de thoracoplastie astă iarnă, cînd i se scosese două coaste. Am să-i spun că sînt obosit. Sau, poate, am să scriu despre altceva ; am să scriu despre *Priveghiul.*

într-o duminică umedă şi ploioasă de februarie, venise să-1 vadă Ştefan. Venise cu maşina unui prieten'. Rămăsese o clipă, şovăind, în prag. Nu mai mă recunoaşte, înțelese Biriş şi zîmbi.

„Te-ai îngrăşat, îi spuse Ştefan, arăți foarte bine.[11] El ştia cum arată ; se privea de mai multe ori pe zi în oglindă şi se urmărea cum se schimbă. Obrajii păreau acum umflați în pripă, oarecum artificial şi cînd rîdea, bărbia i se îngroşa ca o guşă. Ştia, de asemenea, cît de mult chelise în ultimele luni. „Te-ai îngrăşat, repetă Ştefan. Apoi, după o clipă, adăugă : E şi Cătălina cu mine. A rămas jos, în hol. întreabă dacă poți s-o primeşti şi pe ea." Cătălina Intră cîteva clipe în urmă „N-am avut răbdare să aştept, spuse. Ştiam că ai să mă primeşti." I se păru schimbată, întinerită. „Ce frumos e la tine !* exclamă şi se

apropie de terasă, începuse să plouă mărunt, şi munţii erau ascunşi în ceaţă. Cătălina privea peste pădure, respirînd adînc. E cu Ştefănescu, îşi spuse el şi începu să rîdă. Ştefan zîmbi, puţin încurcat. „Mă gîndeam la Cătălina, vorbi deodată. Mă întrebam dacă l-o' fi întîlnit pe Ştef ănescu..."

„L-am întîlnit, spuse Cătălina, întorcîndu-se de la fereastră şi aşezîndu-se pe marginea patului. Dar nu erai tu. Nu semăna cu tine..." „Muntele e frumos întotdeauna, începu stingherit Ştefan, e frumos şi cînd plouă, şi cînd e ceaţă. Am stat cinci luni în munţii Maramureşului." Biriş îşi băgă mîna sub saltea şi trase o tabacheră ieftină, soldăţească, de tablă. „Are să-ţi facă rău," spuse Cătălina privindu-1 în ochi. „...Am fost concentrat acolo, în munţii Maramureşului", continuă Ştefan. Cînd îşi aprinse ţigara, observă că-i tremură puţin mîna şi se enervă. Cătălina continuă să-1 privească ; parcă nu l-ar fi ascultat nici ea pe Ştefan vorbindu-le, cînd mai domol, cînd mai însufleţit, despre munţii Maramureşului. Era lîngă el şi nu-i venea să creadă ; parcă n-âr mai fi fost ea. întinerise, se schimbase. Din cauza lui Ştefănescu, înţelese, şi începu deodată să rîdă. Ştefan tăcu şi-1 privi adînc, nedumerit. „De ce rîzi ?" îl întrebă. îşi trecu mîna pe gură, peste obraz, ca să-şi potolească rîsuh Cătălina îi luă ţigara dintre degete şi, ridicîndu-se, se îndreptă spre terasă şi o strivi pe ciment... Nici măcar n-am fost curios să aflu ce s-a întîmplat la 19 octombrie, îşi aminti el încă o dată. N-o mai iubesc, n-o mai doresc. Poate să facă ce vrea, să se culce cu cine vrea. M-am vindecat. E aici, lîngă mine, şi parcă nici n-ar fi. „Parcă acum, seamănă şi mai mult cu Partenie," vorbi deodată Cătălina reaşezîndu-se pe marginea patului. Biriş îşi opri privirea asupra lui Ştefan ; nu părea tulburat. Rămăsese în mijlocul camerei, aşteptînd parcă să continue. „Era mai puţin frumos ca el, dar era mai orgolios, continuă Cătălina cu un glas depărtat, ca şi

cum nu s-ar fi adresat nici unuia dintre ei. Era foarte orgolios. Nu s-a consolat niciodată că l-a părăsit logodnica." „Dar tu cînd l-ai cunoscut ?" o întrebă cu un glas sugrumat. Simţise cum tot sîngele îi năvăleşte deodată în obraji. Vru să bage din nou mîna sub saltea, să-şi scoată tabachera, dar Cătălina se plecă spre el şi-i prinse braţul. Apoi îl trase încet către ea şi-i aşeză întreg braţul pe pulpele ei. Cînd vei avea plăcere, vino. Eu te aştept în fiecare seară. „Tu cînd l-ai cunoscut ? reîncepu el stăpînindu-se. Nu mi-ai vorbit niciodată de el. nu mi-ai spus că l-ai cunoscut." Cătălina îl privi cu o mare blîndeţe şi-i zîmbi. „L-am cunoscut mai bine numai cu cîteva luni înainte de moarte, spuse cu aceiaşi glas depărtat. Cred că era sâ facem un mare amor unul pentru altul. începuse chiar să scrie pentru mine o piesă de teatru..."

„Bibicescu pretinde că a scris-o pentru el. o întrerupse Ştefan, că a scris-o ca s-o joace el." Cătălina întoarse capul ca şi cum ar fi vrut să vadă cine vorbise, apoi ridică din umeri. „A scris-o pentru mine, continuă cu o stăpînită fervoare. Mi-a mărturisit-o chiar el. Mi-a spus : «M-am gîndit la tine aseară, cînd am început piesa. Şi i-am găsit un titlu frumos, care spune tot. *Priveghiul...»'* „Nu ştii nimic altceva ? întrebă Ştefan trăgîndu-şi scaunul şi aşezîndu-se în faţa ei, lîngă pat. Nu ştii dacă a terminat-o ?" „Nu ştiu, vorbi Cătălina. Nu cred că a terminat-o. Mi-ar fi plăcut s-o joc eu," adăugă după o clipă, visătoare. „Dar nu mi-ai vorbit niciodată despre el ! izbucni Biriş trăgîndu-şi braţul şi încereînd din nou să-şi vîre mîna sub saltea, după tabacheră. Ştiai cît de mult mă interesează Partenie şi nu mi-ai vorbit niciodată de el !" Cătălina zîmbi şi-1 privi lung. îl privi cum scoate tabachera, o deschide, îşi alege o ţigară şi o răsuceşte nervos între degete. E absurd ! îmi tremură mîna, înţelese el. A observat şi ea că-mi tremură mîna. „Era cît pe-aci să facem un mare amor, începu Cătălina cu acelaşi glas

detaşat, cate parcă yenea de departe. Ne întîlneam ca doi studenţi- îiidrăgQSti^^ *tei* sălile de. expoziţii, prin parcurg serile. Era zăpadă. Ningea tot timpul."

„Era în ianuarie,, spuse Ştefan, A nins tot timpul,, în ianuarie." „Spunea că are mare nevoie de mine, continuă Cătălina absentă. Spunea că numai eu l-aş putea împăca din nou cu viaţa. Cred că era foarte orgolios." Se opri şi păru deodată ostenită, îmbătrînită, „li era totuşi frică de ceva, reîncepu. Spunea că are mare nevoie de mine... Spunea că era fericit că mă întîlnise..»" „îmi pare rău că nu 1-a întîlnit pe Bursuc î exclamă Biriş cu un zîmbet crispat, înălţîndu-şi capul de pe pernă. Nu pe Anisie, nu pe Ştefănescu ; ăştia nu erau personagii pentru el. Pe Bursuc trebuia să-1 întîlnească ! (Mă platonicianule, mă idealistule, tu încă n-ai înţeles că orice femeie e curvă !...) Bursuc era omul lui î repetă el cu un glas gros, înfundat. Pe Bursuc trebuia să-1 întîlnească L." Cătălina îl privi din nou lung, zîmbind. Ştefan îşi trase scaunul mai aproape de pat, aşteptînd. Şi-apoi, într-o bună zi, a urmat ce-a urmat." „Bursuc ar fi fost omul lui," repetă rezemîndu-şi capul de perne. Stinse ţigara pe jumătate fumată pe capacul tabacherei. Se simţise deodată vlăguit pînă Ia măduvă. încercă să închidă ochii, dar îi redeschise repede, aproape cu spaimă, şi privi tavanul. Nu era nici o- pată fumurie acolo. Era un tavan alb, imaculat. „Ce spuneai că a urmat ?" întrebă Ştefan. „Ce ştiţi şi voi, reîncepu Cătălina cu un glas ferm, indiferent. L-au împuşcat..."

Aş putea scrie despre *Priveghiul,* îşi spuse Biriş reîntorcîndu-se în cameră şi oprindu-se în faţa oglinzii ca să-şi controleze înfăţişarea. îşi trecu mîna peste creştet şi-şi potrivi cravata. Aş putea scrie despre enigma *Priveghiului* ; aş putea povesti ce ştiu, ce-am auzit. „Să nu crezi cumva că insomniile mele de-atunci..." începuse o$!ată Viziru, mai de mult. Era după mtîlnlrea de la Ileana ; dar nu-1 ascultase, nu ştia ce-i spusese în fraza aceea lungă, plină de rezerve, de revelaţii pe jumătate voalate, „N-a crezut, îi spusese Ioana. L-am minţit degeaba..,"

Coborî mai liniştit în sala de mese. Alături de tacîmul lui îl aştepta corespondenţa ; ultimul, număr din *Farul nostru* şi o scrisoare de la Viziru. îi spunea că va încerca să-1 vadă la începutul lui aprilie, înainte de a pleca la Londra. (E război !, îşi aminti brusc Biriş. Ce caută la Londra ?) îl ruga să-i scrie, în orice caz, dacă vrea să-i aducă ceva de la Londra, Va rămîne acolo cîteva săptămîni, iar la întoarcere, în mai, va veni să-1 vadă la Moroenî cu Ioana. Dar scrisese la început Ileana ; îi ştersese apoi numele şi scrisese deasupra, foarte distinct. Ioana.

VII

La 10 Mai era recepția la Legație. După slujba de la biserica grecească, Ștefan plecă pe jos, cu cîțiva colegi din comisie, spre Belgrave Square. Cu o jumătate de ceas înainte aflase că s-a dezlănțuit atacul german asupra Franței, Belgiei şi Olandei. Traversă Hyde Park fără să scoată un cuvînt, ascultînd comentariile din jurul lui. Ministrul primea pe oaspeți în pragul salonului. Nu părea preocupat. Ștefan se îndreptă spre grupul unde zărise pe ataşatul militar, cînd, .traversînd salonul, dădu cu ochii de Antim şi de Vădastra. Stăteau amîndoi aproape de fereastră, cu un pahar de şampanie în mînă, foarte solemni.

într-o după amiază, cîteva săptămîni după ce părăsise clinica, ducîndu-se să-1 vadă pe Antim, îl zărise pe Vădastra coborînd repede scările. îl recunoscuse de departe, cu toate că nu-1 mai întîlnise de vreo trei ani. îl recunoscuse după mersul lui hotărît după cum îşi ținea capul. Vădastra trecuse pe lîngă el fără să-1 vadă. „Cum l-ați cunoscut ?" întrebase pe Antim. „Tot aşa ca şi pe d-ta : în tren. Mi-a plăcut că ştie latineşte. E un lucru rar să ştii, astăzi, latineşte." Apoi îl privise cu un zîmbet ascuns, complice. „Pentru multă lume e încă un secret, adăugase, dar d-ta eşti acum de-al casei, d-tale îți pot spune. Ştii că eu am o nepoată, Irina, fata soru-mi Gherghina,'pe care ai întîlnit-o într-o zi aici. Irina asta e o fată curioasă. Trăieşte mai mult pe la biserici şi pe la azilurile de bătrîm. A păscut-o gîndul să intre în mînăstire, dar n-a lăsat-o maică-sa. E singurul ei copil.. Ce să-i faci ? Noi. ceştilalți, sîntem atît de păcătoşi, încît s-a îndurat Dumnezeu să ne trimeată în familie şi un suflet curat, să se roage pentru păcatele noastre." Se întrerupse ca să poată rîde în linişte. „Ce să mai lungim vorba 7 într-o bună zi a văzut-o Vădastra şi i-a căzut cu tronc. E drept, fata are zestre si e destul de frumoasă. Dar şi ea, din cîți tineri a văzut, mimai pe el 1-a plăcut. Spune că e un om nefericit, care are nevoie de sprijinul ei. Şi cum i-a plăcut şi maichi-si, că altminteri e un băiat cultivat, cu situație, cred că lucrurile sînt ca şi aranjate... După cum vezi, e o căsătorie din dragoste şi din sacrificiu..." Ștefan se îndreptă spre fereastră, făcîndu-şi loc prin mulțime şi zîmbindu-le de departe. Vădastra aştepta cu paharul de şampanie în mînă, rigid şi solemn, fără să privească nicăieri. Cînd se apro-
^ pie Ştefan, Antim încercă să întoarcă privirile, prefăcîndu-se că nu-1 vede. „Cînd ați sosit ?" îl întrebă Ştefan, Antim îi întinse mîna cu răceală. „Alaltăieri spuse. Dă-mi voie să-ți prezint pe d-1 avocat Vasileseu-Vădastra," adăugă. „Din vedere, ne cunoaştem de multă vreme," spuse Ştefan. Vădastra îşi fixă monoclul negru în orbită şi-1 privi. „Mi se pare şi mie" spuse, apoi întoarse capul spre uşă. Intra tocmai atunci un grup de ofițeri engleji,
v „Şi,., chestia care vă interesa ?" întrebă din nou Ştefan coborînd glasul.

Ca şi cum n-ar fi auzit, Antim întoarse şi el capul spre uşă. „Sînt ofițeri de Stat Major, îi şopti Vădastra. Celalt, cu părul cărunt, e ataşat militar. L-am cunoscut după cum salută..,"

Cîteva zile înainte de plecare, Ioana intrase în Mroul tai. -

„A venit domnul profesor Antim. Vrea să-ți vorbească. Spune că e ceva important şi urgent..."

Venea pentru întîia oară să-1 vadă. „Am venit într-o grabă, vorbi Antim aşezîndu-se ostenit pe scaun. Am venit să-ți cer un mare, un foarte mare serviciu... Să nu spui nu. Numai d-ta mi-1 poți face..." Răsufla anevoie. Părea tulburat. „Ți-am vorbit de mult despre, ca să spun aşa, secretul vieții mele, începu pe un ton confidențial. Ți-am spus că aşteptam o capodoperă ca să-mi completez colecția. Nu ți-am spus însă despre ce capodoperă e vorba. Nici măcar nu ți-am dat a înțelege. Aşa am procedat cu toți amicii mei... Am fost silit să procedez astfel, ca să nu fiu descoperit. Toți se gindeau la o pînză din şcoala impresionistă franceză sau la un mare pictor român, căci îmi cunoşteau preferințele... Adevărul este altul şi e teribil : perla pe care o aşteptam — şi pe care, de cîteva săptămîni, am dobindit-o — e un Rubens 1 Un Hufcens veritabil, iar nu **o** copie de atelier, după cum credeau moştenitorii care mi î-au vîndut t Căci, am uitat să-ți spun, pîndeam pînza aceasta de douăzeci şi opt de ani. Era a unui cunoscut al meu, care o moştenise şi el prin familia nevesti-si, de la un baron austriac. De **o** sută de ani, tabloul trecea drept **o** copie sau opera unui elev. Eu m-am convins, de mult, că **e un** Rubens veritabil. Am studiat problema ani de zile, fără ca cineva să bage de seamă. Devenisem eel mai mare specialist în Rubens din Europa orientală şi nici măcar **nu** îndrăzneam să-mi arăt ştiința asta cuiva **î** Sînt foarte mîndru de această capodoperă de perfidie pe care am desăvîrşit-oț timp de douăzeci şi opt de ani'!..." Izbucni într-**un** rîs scurt, viclean, care-i însufleți din nou întreaga figură. Parcă îi trecuse ca prin farmec oboseala.

„In sfîrşit, ce să mai lungesc vorba, continuă Antim, la 9 martie am pus mîna pe tablou plătind o sumă derizorie. Şi de acum înainte începe o altă taină. Şi am să te rog să o păstrezi numai pentru d-ta. Ai să înțelegi imediat de ce. Eu nu vreau să se dea sfoară în țară că posed >un Rubens veritabil. Mi-e teamă că nu l-aş putea păstra, Mi-1 vor cere pentru Palat, sau poate m-aş simți chiar eu obligat să-1 cedez unui muzeu, pe o sumă ridicolă ; căci se cheamă că sînt şi eu un patriot ! Pe de altă parte, eu însumi n-am ce face cu un Rubens. Nu-i de nasul meu. Şi nici măcar nu intră în compartimentul colecțiilor mele. Vreau să-i vînd. Dar nu aici, ci în străinătate. Un Rubens veritabil se poate vinde astăzi cu sume fantastice, cu zeci de mii de lire sterline. îți dai seama ce înseamnă asta în lei proşti, de-ai -noştri ? Ce înseamnă ea pentru viitorul colecției mele ? Dar ca să-1 pot vinde trebuie să am girul unui expert european. Am auzit de unul, celebru, de un englez de la National Gallery.., Şi acum viu ia marele serviciu pe care te rog să mi-1 faci.."!" Tăcu o clipă., privindu-1 galeş şi cu înțeles, şi-şi apropie scaunul de el. „Am auzit că d-ta pleci'la Londra, spuse, E adevărat?" „Plec săptămîna viitoare. Negociem un împrumut... Dar nu văd cum ți-aş putea fi.de folos," se grăbi Ştefan; să adauge, încurcat „Stai nițel, îl întrerupse Antim, că-ți spun eu îndată. Eu nu pot trimite tabloul la Londra, şi nici nu-1 pot lua cu mine, acum, pe vreme de război. în plus, încă nu am viza engleză. O aştept, însă, de la o zi la alta. Dar lucrul delicat este transportarea pmzei. Şi iată ce m-am gîndit. D-ta ai curier diplomatic, căci pleci în misiune oficială. Eu iți înfăşor pînza frumuşel şi o treci într-una din valizele d-tale. Iar cînd ajung la Londra, mă descurc eu. Am eu mijloacele mele..." ,Jtmi pare extrem de rău, d-le profesor, începu Ştefan, Antim îl privi cu o mirare înspăimîntată şi-1 întrerupse

înălţînd'palma. în aer. „Nu m-ai înţeles bine. Eu nu-ţi spun că trebuie s-o treci neapărat d-ta. O poţi pune în curierul diplomatic. Asta cred că se poate. Şi, evident, voi avea grijă să răsplătesc pe cel care mi-o trece, după cuviinţă..."

Ştefan tăcu, încurcat, cîteva clipe, apoi spuse, încet : „Imposibil !... Mie, cel puţin, mi-e imposibil s-o fac..." „Dar de ce mă rog ?" întrebă enervat Antim.

„Sînt funcţionar al Ministerului Economiei Naţionale. Un tablou de valoare reprezintă un bun al Statului. Ce-mi cereţi să fac eu, echivalează cu un trafic de valută în stil mare..." „Ei ! şi d-ta se scandaliza Antim. Ştii bine că nu e trafic de valută ! Iţi cer doar un serviciu prietenesc, aşa cum se obişnuieşte între oameni civilizaţi..." „Mi-e imposibil", spuse Ştefan zîmbind. Antim începu să-şi frece nervos mîinile. „Am venit la d-ta pentru .că evenimentele se precipită, vorbi el. Au debarcat acum în Norvegia. Zilele acestea pot începe luptele pe frontul francez. Trebuie să plec şi să mă întorc cît mai e vreme. Şi acum e un moment ideal. D-ta în misiune, eu cu viza promisă..." Tăcu iar, privind către Ştefan lung, întrebător, „îmi pare rău că te-am deranjat, spuse ei deodată, ridicîndu-se de pe scaun. Contez însă pe discreţia d-tale," adăugă ajungînd în faţa uşii.

Vădastra îşi fixă din nou monoclul negru şi se întoarse spre Antim. „Doamna aceea care a intrat acum, spuse, este cea mai mare ziaristă americană. O cunosc."

„îmi pare bine că aţi sosit, începu din nou Ştefan. Şi probabil că chestiunea aceea care vă interesa..." „Totul s-a aranjat", spuse Antim fără să-1 privească.

„S-a aranjat în condiţiile cele mai favorabile cu putinţă, începu Vădastra ridicîndu-şi brusc fruntea. Datorită relaţiilor pe care le am cu Ministerul de externe..." Dar în

acea clipă, din rîndurile din faţă cineva făcu un. semn. Toate convorbirile amuţiră deodată. „Trăiască Regele 1" auzi Ştefan glasul ministrului. Asistenţa repetă în cor : „Trăiască Regele !"

„...Datorită relaţiilor pe care le am cu personalităţi importante din Ministerul de externe, continuă Vădastra, am izbutit acest tur de forţă în mai puţin de două săptămini : să fim amîndoi trimişi la Londra cu ordin de niisiune !..." 'îl privi triumfător, apoi sorbi din nou, solemn, din paharul cu şampanie. „E adevărat, spuse Antim, şi *un* zîmbet orgolios ii lumină o clipă figura. Sîntem aici în misiune oficială !..."

„Mi s-a oferit chiar un curier diplomatic, continuă Vădastra, dar am refuzat eu. Ce-aveam nevoie de curier diplomatic ? Ar fi fost imprudent. Prea mare răspundere... Dar vă rog să nu mă întrebaţi mai mult, pentru că n-am să vă pot spune, adăugă el. Tot ce vă pot'destăinui este că e vorba de o misiune dintre cele mai delicate. Am să vă rog, chiar, să fiţi foarte discret. Am in'fbrmat pe ministru, într-o lungă audienţă secretă,, chiar în seara sosirii noastre. Dar n-am primit încă dispoziţiuni amănunţite. Nu vă pot spune nimic altceva..."

Lumea începea să se scurgă către sufragerie. „...Au doborît deja o sută de avioane nemţeşti, auzi Ştefan pe cineva alături de el. S-a anunţat adineauri la radio..." „Unde locuiţi ?" întrebă Ştefan,

„Deocamdată, la Hotel Rembrandt, lîngă Legaţie, spuse Vădastra coborînd puţin glasul. Dar asta numai deocamdată. Avem planuri mari. Nu vă putem spune mai mult, înţelegeţi şi d-stră de ce..."

Trecuse să-i vadă chiar a doua zi. La Hotel Rembrandt i se răspunse că au plecat fără să-şi lase adresa. „De altfel nu mai sînt la Londra, îi spuse îa acea săptă-

mînă ataşatul militar zîmbind cu înțeles. Sînt *în* misiune..."

Acordul economic a fost semnat în plină campanie a Franței. Membrii comisiei au mai putut lua avionul pentru Paris. Dar expertul care trebuia să verifice primele transporturi îşi amîna mereu sosirea şi Ştefan fusese însărcinat să-i țină locul. Cîteva săptămîni fusese necontenit pe drumuri. Cînd trecea pe la Legație nu uita să se intereseze de Vădastra. „L-am văzut alaltăieri, îi spuse odată ataşatul militar cu acelaşi zîmbet misterios, ~dar cred că n-a stat decît cîteva ceasuri. Nu locuiesc în Londra..." La mijlocul lui iunie Ministerul Economiei anunță că expertul nu mai vine-. Ştefan fu însărcinat să accelereze transporturile de camioane şi material sanitar, singurele care mai aveau şanse să ajungă la Constanța. Se instala pentru zece zile la Birmingham. La întoarcere, ministrul îl chemă în biroul Iui, „îți dau o veste bună, îi spuse. Nu mai pleci în țară. Rămîi cu noi. Ai fost numit secretar economic în locul lui Magheru, care a fost transferat Ia Berna..;"

îl văzu pe Ştefan că şovăie şi adăugă ; „Ştiu la ce te gîndeşti, dar n-avea nici o grijă. îți aducem familia cu avionul. îi aducem în cîteva zile, prin Ankara. Telegrafiază acasă şi spune-le să se pregătească de drum..." „Mai ştiți ceva de Vădastra şi profesorul Antim ? întrebă deodată Ştefan. Ministrul nu răspunse imediat. Se mulțumi să-1 privească, jueîndu-se cu un coupe-papier şi răsucindu-se încet în fotoliu. „îi cunoşti bine ?" îl întrebă tîrziu. „Doar pe profesorul Antim, E un colecționar. Şi ştiu că au venit aici în misiune." „Nu-mi dau bine seama ce e cu ei. Au venit amîndoi cu paşapoarte de serviciu. Au primit, la început, şi o sumă de bani. Dar n-am avut nici o indicație precisă asupra misiunii lor. Vădastra mi-a dat a înțelege că e trimis de Serviciul Secret, dar parcă nu-mi vine a oreie; Mi-a lăsat impresia unui exaltat. Dar* oricum, fii prudent.,* Venea, de-atunci, în ficeare zi la Legație. „Nici o veste, îi spunea uneori ataşatul militar. Nu s-au Întors. Şi zîmbea cu tîlc, fără ca Ştefan să poată înțelege dacă glumeşte saa e într-adevăr vorba de un secret „încă puțină răbdare, 1 spunea ministrul Mai sînt unele dificultăți. Nu s-au restabilit complet cursele de avion. Pînă la Cairo se mai găsesc locuri ; dar între Cairo şi Barcelona, şi mai ales în avionul Lisabona-Londra, imposibil de găsit, pentru moment..."

într-o dimineață cumpărase ziarul şi, deschizîndu-1, încremeni în mijlocul trotuarului ; Sovietele cereau prin ultimatum cedarea Basarabiei. Cineva îl apucă de braț şi Ştefan îşi ridică speriat privirile din ziar. Era Vădastra. Părea neobişnuit de surescitat. „Ați auzit *V* îl întrebă el. Se apropie, privindu-1 aspru, aproape amenințător.

„Mîine are să ne vină rîndul la toți, continuă ridieînd tonul. Aşa se întîmpla dacă nimeni n-are grijă de noi, dacă sîntem lăsați, în plin război, fără cea mai elementară protecție !" „Dar ce s-a întîmplat ?" „L-au arestat azi noapte pe profesorul Antim !... Dar am să fac un scandal ! adăugi el ridicind amenințător degetul. Am să telegrafiez primului ministru. Am să protestez prin ziare !... Şi am să car rechemarea ministrului, dacă nu se intervine imediat pentru eliberarea unchiului meu !..." JE război, spuse Ştefan. S-o fi făcut vreo confuzie. Poate la ora) aceasta d-l profesor a fost deja eliberat..."

„în orice caz, eu am să protestez, îl întrerupse Vădastra. Am venit aici în misiune oficială... Am să cer ministrului să protesteze în termenii cei marenergicL..*' „Ha ştiu dacă are să vă primească, spuse Ştefan. Nici măcar *im* ştiu dacă este la Legație. în urma ultimatumului sovietic..**

• 'j/Ce ultimatum ?" întrebă Vădastra încruntîndu-Ser
'„Ne cer să ne retragem din Basarabia în trei zile."
~ ;,A î făcu Spiridon. Era de aşteptat. Eu prevăzusem ele-mult asta..." Tăcu, puţin încurcat, freeîndu-şi mîinile. „Credeţi că o să-1 elibereze ? întrebă el după o lungă pauză, cu un glas mai potolit. Credeţi că e la mijloc vreo confuzie ?" „Probabil. Vorbiţi cu consulul general. Are să intervină dmsul..." Dar, adăugă, nu bănuţi motivul arestării ?". „Vă dau cuvîntul meu de onoare că nu bănuiesc nimic, vorbi solemn Vădastra. Am sosit acum cîteva zile la Londra. Am fos mereu plecaţi..." „Poate tocmai din cauza asta..."' „Dar de ce ? exclamă el indignat. Dacă Anglia e în război, nu mai e voie să circuli cu trenul ?... Noi n-am fost în plimbare ! Am avut treburi !..." Şi apoi, după ce-şi roti privirile în jurul lui, se apropie de Ştefan şi-i luă braţul. „Ştiu că sînteţi şi d-stră în secret, spuse foarte încet. E vorba de Rubens-ul nostru. Am căutat un expert. Cel de la Naţional Callery e în America. Şi a trebuit să fim foarte prudenţi, foarte discreţi, înţelegeţi şi d-stră de ce..." Din fericire, adăugă ştergîndu-şi fruntea, afacerea e ca şi încheiată. Tabloul a fost autentificat şi am găsit şi cumpărător. Nu vom încasa suma la care ne gîndeam la început, dar, în orice caz, am făcut o afacere excelentă. Problema e, acum, ce facem cu banii ! De aceea nici. n-am încheiat încă tîrgul. Mai aşteptăm. N-avem nici un motiv să ne grăbim. Cu cît trece timpul, cu atît preţurile tablourilor clasice se vor urca..."

Ştefan nu izbutise să asculte tot timpul. îşi amintise brusc de un fost coleg de Universitate. Chelariu, profesof la Chişinău. Aflase, anul trecut că soţia îi mai născuse un copil ; al cincilea. îşi cumpărase o mică vie, lîngă Chişinău, şi îşi instalase acolo o parte din bibliotecă. îi spusese odată că se ocupă de acelaşi subiect pe care şi-1 alesese la teza de licenţă : vechiul drept românesc... în trei zile, preciza ultimatul, trupele se vor retrage din Basarabia, lăsînd intacte toate instalaţiile militare, industriale şi admirustra-
. tive... „...Şi.acum, continuă Vădastra, să vă dau şi o veste bună. Am primit-o mai de mult, dar am ţinut-o *c\retă, în curînd voi fi tată..." „Felicitările mele r .,M.ulţumesc. Dar, ştiţi, eu eram de mult informat asupra actstui ^ve.niment fericit !... Voiam să vă facem o surpriză, d-stră, tututuror românilor din! Londra. Dar cum nu sînt -oV^e să plecăm curînd, m-am gîndit că vă pot spune... Sper că va fi un băiat," adăugă el încruntîn3u-şî uşor sp::rxc>e]e.

„O să cedăm, auzea Ştefan în jurul lui. Cc putem face ? sîntem o ţară mică..." Chelariu se ocupa dc vechiul drept românesc. Drept românesc... „Nu cred că au ră-1 *xir.a* **dtu**31, vorbea cineva. A fost doar o confuzie ; are hă-i cta drumul..." „Dar soţia d-tale ?" îl întrebau. Ridica *a:n* vmeri r încă nu s-au restabilit liniile aeriene. Ioana îi teiciiaiiase prin cifrul ministerului **rimposibil** prin Cairo ; Secarea să obţii locuri prin! Lisabona. „Mă duc la Foreign Office, îi spusese ministrul ; mi-au făgăduit să-mi opiească locuii în avionul de Lisabona." Apoi, în seara următoare, :} chemase. Era mai palid, dar părea calm: „Am fost rechemat, îi spuse. Mă aşteptam la asta. Evident, nu mă *IrAc,* c. Ea cred că. democraţiile cîştigă, nu mai are sens să ne punem problema..."

„Aseară l-au eliberat pe Antim, auzi eh A *lo^i <j* concluzie. S-au stabilit la Londra," ii spusese ataşatul militar. . Parcă nu mai zîmbea ; părea preocupat. „Vine rîndul Tran-
• silvani^i, spunea. O să cedăm. Am ţinut degeaba ciosprezece divizii pe frontieră, aproape doi ani de ziîe...' ..Dumneata, care te interesezi de istoria contemporană, îi spusese ministrul («Cu d-ta e altceva, spunea Biriş. D-ta e>ti căsătorit, şi eşti probabil fericit în căsătorie. Pe d-ta nu-te jn-
' teresează *istoria.* D-ta ai dori ca toate lucrurile să stea pe loc, să împietrească aşa cum le-ai apucat d-ta, pentru că

eşti fericit şi eşti impăeat şi ai vrea ca limpul să nu mai cirgă ,4 B^/^aire te interesezi de istoria contemporană, -spusese ministrul, ia citeşte asta". O notiță subliniată cu roşu, într-un jurnal : anunța că lupii din Grădina Zoologică începuseră să-şi sape gropi. îşi săpau vizuinele foarte adînc în pămînt. „Se pregătesc şi ei de asediu.^ Apoi îl întrebase. Ce mai e pe la Legație ? Cum va împăcați cu noul d-stră şef, însărcinatul cu afaceri ?" „L-am rugat să intervină din nou la Foreign Office, să obțină locurile pentru soția mea..."

„Pe d-ta, evident, toate lucrurile acestea nu te interesează, d-ta eşti căsătorit şi eşti probabil fericit în căsătorie..." „Sînt fericit, spusese el. Dar nu cred că e asta. să nu mă las confiscat de istorie, încerc să ies din Timp..." „Ce vrei să spui ? îl întrerupsese Biriş. Ce înseamnă propoziția asta monstruoasă : *să ieşi din timp ?"* „Odată, cînd eram mic, mă întorceam acasă într-un car cu fîn. Asta se petrecea la via noastră de lîngă Rîmnicu-Sărat Adormisem şi m-am trezit deodată, singur, în carul cu fîn — şi deasupra mea erau numai stele. Erau numai stele. Şi parcă totul se oprise pe loc. Parcă timpul nu mai curgea. Nu erau decît stele" „Toate acestea nu înseamnă nimic, spusese Biriş. Emoții naive, infantile, fără absolut nici o semnificație..." Asta se întîmpla de mult, în strada Măcelari ; nu erau încă prieteni, nu se tutuiau ; Biriş nu aflase atunci de camera *Sambo,* Altminteri i-ar fi spus : „încerci să reintegrezi o stare edenică, infantilă. *Să ieşi din timp* ar însemna pentru d-ta reîntoarcerea ia carul cu fîn al copilăriei-sau la camera interzisă de la etajul II..." „Ți-am spus asta, continuase Ştefan, ca să-ți dovedesc că *ştiam* că timpul se poate opri pe loc încă de cînd eram copil. N-a fost tievme să aştept căsătoria mea fericită ca să descopăr lucrul ăsta..." „Ştefan, ce se întîmpla cu tine? îl întrebase soaul trecut Biriş. Ce se întîmpla cu Ileana şi cu tine ? Tu eşti un om fericit; ai avut acest mare noroc de a-țiubi soția..." „O iubesc şi aeurn^ spusese, îmi iubesc chiar .foarte mult soția..."

„Am putea veni prin Elveția, îi telegrafiase Ioana. Opreşte locuri în avionul de la Lisabona. „Sînt dezoM, dragă Viziru, spunea însărcinatul cu afaceri, dar trebuie să ai răbdare. Mîine mă duc din nou la Foreign Office../‹; „Venim prin Elveția, îi telegrafiase din nou Ioana..."

„Am să mă duc în Elveția, spunea în dimineața aceea de martie Ileana, mă invită Val&yria la Lausanne ; a moştenit o mătuşă foarte bogată. Am să mă duc să stau la ea. Am auzit, de altfel, că şi tu pleci la Londra." „Doar pentru cîteva săptămîni, încheiem un acord economie. Cel mai tîrziu la, mijlocul lui mai sînt înapoi. Nu pleci pînă nu mă-ntore, nu e aşa ? te rog foarte mult să nu pleci..." Ileana îl: plivise lung şi zîmbi." „Mi-e peste putință să te înțeleg, spuse. Mi se pare uneori că visez, că vorbesc cu tine în vis*.." Era îmbrăcată cu un tailleur gris şi avea un buchețel de violete la butonieră. 23 martie ; îşi amintea foarte bine ziua. Era înourat, bătea un vînt rece. Primăvara părea îndepărtată. *„Drole de guerre,* spusese Ileana surprinzîndu-i privirile furişate către chioşcul cu ziare, unde un băiețaş, sosit cu bicicleta, tocmai descărca edițiile de amiază. Nu se întîmpla nimic..." „Aş vrea să te mai întreb ceva* începuse el tîrziu, apropiindu-se de casă. Probabil că ghiceşti şi tu ce vreau să te întreb... Ileana îi lăsase brusc brațuişi întorsese capul : „Ştefan, te rog ! Avea un glas neaşteptat de dur şi privirile îi erau reci, tăioase. Te rog ! dacă vrei să rămînem încă prieteni..."

Atunci intră sfios Antim, purtînd sub braț o servietă; îmbătrînise peste măsură în cele trei luni de cînd nu-1 t&ai văzuse şi părea speriat.

„îmi pare foarte rău că n-am mai venit să te văd, spuse îitchizînd cu grijă uşa. în d^ta am toată încrederea. E^ta

eşti un om cinstit,./' Privi bănuitor în jurul lui, ca şi cum s-ar fi temut să nu-1 audă cineva, „M-am bucurat aflînd ca ii ati fost reținut la poliție, spuse Ştefan. Probabil că a fost la mijloc o-eroare." Antim se aşeză pe fotoliul din fața biroului, ..Eroare ! exclamă el căutîndu-şi batista să-şi şteargă Lumea. Parcă englezii arestează vreodată oamenii din eroare ? Nu prea se joacă ei cu arestările. Eu am fost arestat pentru spionaj ! Nu mi-au spus-o în față, dar mi-au dat a înVlege Am avut norocul că m-a anchetat un om da, Craafuzit. şi avînd şi el mare slăbiciune pentru ariti- z-;i A fost un denunț,./' Îşi luă servieta de pe birou şi şi-c aşeză pe genunchi. „Mă tot întreb cine ar fi avut interesul sa ma denunțe ca spion, adăugă el şi ridică brusc och/ ca si cum ar fi vrut să surprindă vreo mişcare pe figura La Ştefan. Spion." repetă coborînd deodată glasul, cu înțeles.

Probabil că de-aceea nu se găsesc locuri- în avionul de Ia Lisabona. Sîntem toți suspectați. România a renunțat Ia garanții, a trecut de partea Axei. De-acum înainte ne garantează Hitler. De-aceea am abandonat Basarabia. Chelariu studia vechiul drept românesc..'. Drept românesc...

„Nu spui nimic ?" îl" întrebă Antim. „îmi aştept soția, vorbi deodată Ştefan, cu însuflețire. De o lună de zile aştept să capete locuri în avionul de la Lisabona..."

„Nu se mai găsesc locuri, spuse Antim. Am vrut şi noi să plecăm, mai de mult, dar nu se mai găsesc locuri... Sau nu vor să ni le dea... Am rămas prinşi aici ca nişte şoareci în cursă... Ca nişte şoareci," adăugă el coborînd din nou glasul. Privi în jurul lui, parcă tot ar fi căutat ceva.

,jMă tot întreb cine ar fi avut interesul şa mă denunțe, • începu. Inspectorul care m-a anchetat..."

în acea clipă se. auzi alarma aeriană, şi Antim sări în picioare. „Aveți un adăpost solid la Legație ?" întrebă

strîngîndu-şi servieta sub braț... „Este unul, dar nu prea • solid. Dar pînă acum noi nu prea coboram cînd se da alar-, ma. Ați văzut, nu prea bombardează." „Nu trebuie să te joci cu soarta ! exclamă Antim. Unde spuneai că e adăpostul ? Sau poate cobori şi d-ta cu mine.,," „Eu zic să mai aşteptăm, d-le profesor, propuse Ştefan. Poate că avioanele nu = se îndreaptă către noi. Dacă auzim tunurile din Hyde-Park, coborîm..." Antim se reaşeză pe scaun, numai pe jumătate liniştit. „Mi-a spus d-l Vădastra că ați găsit cumpărător pentru tablou şi m-am bucurat." „Cînd l-ai văzut pe Spiridon ?" întrebă Antim cu o speriată mirare,

„Venise la Legație în ziua cînd v-au arestat ca să protesteze." „Hm î Se afla şi el în treabă..." Apoi se întrerupse, cu urechea la pîndă. „Mi s-a părut mie, sau am auzit tunul ?" întrebă.

„Vi s-a părut. Dar dacă aveți vreun presentiment, mai bine coborîți în adăpost. în chestiunile acestea fiecare trebuie să se conducă după inspirație..." Antim îşi scoase din nou batista şi se şterse pe frunte. „Am ajuns nervos de la o vreme, spuse. Nu mă mai recunosc..."

„De ce nu plecați din Londra ? Duceți-vă undeva la țară... Acolo n-ați avea nici o grijă..." „M-am gîndit de mult la asta, dar mi-e frică, vorbi Antim coborînd glasul. Mi-e frică să mă înfund într-un sat cu comoara asta la mine," şi arătă servieta. D-aia nici nu vreau, încă, să-1 vînd. Ce să fac cu banii ? Nu pot să-i țiu la mine — iar dacă-i pun la bancă, acolo rămîn. De la o zi la alta îi blochează. Aşa spun toți. Cel puțin aici, la Londra, mă simt mai în siguranță... L-aş depune la o bancă, într-un *safe,* adăugă el după o scurtă pauză, dar dacă mi-1 reține sau dacă arde banca într-un bombardament ? ! Tot e mai bine să-1 port cu mine.." începură să se audă, destulde distinct, bateriile din Hyde-Park. Pălind, Antim se ridică în picioare. „Văzuşi cum te păcăli inspirația d-tale ? spuse în şoaptă. Să

sie grăbim L." Ştefan coborî şi el, să~I arate drumul **spre** adăpost. „Să nu-i spui lui Spiridon că te-am văzut. Fă-te eă nu ştii nimic de mine..." Tăcu îngîndurat. Nu se mai auzeau tunurile. „Băiatul ăsta e cam nebun, adăugă. Nu ştiu ce i-a mai intrat în cap. Zice eă are presentimente fu-neste. Că pe aici au să ne rămînă oasele. Şi eă ar trebui să *ne* facem testamentele..."

„Dînsul, ea avocat, se gîndeşte la toate posibilităţile/' Antim se opri brusc, în mijlocul scării.

„Dar eu nu mi-I fac ! Ar fi semn rău."

Ar fi trebuit să-1 întreb despre d-na Zissu, îşi aminti Ştefan după ce se despărţise de Antim. „Dacă vrei, să vor-bim despre altceva, spusese Ileana. Acum cîţiva ani, cînd te-am cunoscut, îmi vorbeai de Vasilescu-Vădastra şi de marea lui dragoste, d-na Zissu..." „Nu ştiu dacă a fost marea lui dragoste, o întrerupsese. Nu ştiu cine a fost..." „Vorbeşte-mi despre ea sau despre Vădastra, continuă Ileana. Vorbeşte-mi, dacă vrei să mai rămînem prieteni. *nu* mă întreba !" exclamase aproape cu deznădejde. *Ni mă întreba !* Zări din nou acea lumină speriată în ochii ei ; parcă l-ar fi implorat. Ar fi trebuit să-1 întreb despre d-na Zissu.

Cîteva zile în urmă, îl întîlni în faţa Legaţiei.

„Veneam tocmai să te iau, îi spuse Antim. Te rugam să ne faci plăcerea să cinezi cu noi astă-seară... Sper că n-o să avem nici o alarmă, adăugă privind cerul. Parcă se înnourează ; semn prost..." îşi strîngea servieta sub braţ şi părea încă şi mai îmbătrîriit Barbişonul îi crescuse sălbatic, scofîlcindu-i obrajii. Părul îi înălbise. „Dar ce ai? Ai primit veşti.proaste de-acasă ?" „Da şi nu. Soţia mea nu mai poate veni. Nu se găsesc locuri în avion cîteva luni de aici înainte. Dar nu mă gîndeam la asta ; poate că e chiar mai bine să-rămînă în ţară ; cel puţin deocamdată. S3H gîndeam Insă la ce se întîmpla cu noi. Aţi văzut eă Hitler ne-a convocat de urgenţă la Viena..." „Păcatele noastre, murmură Antim. Cînd eşti în ţară mică, la ce te poţi aştepta ?"

Mergeau tăcuţi. Ştefan se opri să cumpere ultok ediţii ale ziarelor de seară. Le parcurse stăpînindu-şi ne-neliniştea. „Deocamdată, nimic grav, slavă Domnului^ • şopti uşurat.

Ajunsese în satul acela pierdut, de munte, la căderea .... serii. Soldatul îi luase lada de campanie şi-1 condusese că-tre marginea satului. „E casă bună, spunea. Oameni cin - stare..." Ploaia se înteţise cînd ajunseră in ogradă. Pe prispă îi întîmpină o femeie cu un opaiţ în mînă, „D-stră ; sînteţi domnul locotenent ? întrebase. Poftiţi, vă rugăm frumos ! Poftiţi !..." Masa era pregătită şi i-au aşezat şi lui un tacîm. Bărbatul îi prinse mîna în mîinile lui şi i-ci strînse aşa multă vreme, repetînd : „Vă mulţumim pentru cinstire. Vă mulţumim că aţi venit la noi." Apoi, arătîndu-i ^ copiilor, rostise, cu solemnitate : „îl vedeţi ? Domnul Io--ncotenent a venit aici] ca să ne apere. Dînsul e fruntaş în *1.* oştirea romînă. Dînsul ne apără graniţele.,." „Dar rămii ^ astă seară să mănînci cu noi? întrebă ' Antim rupînd ***'l-*** deodată tăcerea. Nu ştiu cum are să fie masa, pentru că a ***"Ţ:*** aranjat-o Spiridon. El se înţelege pe englezeşte, el se 4 ocupă de gospodărie..." încercă să rîdă, dar veselia îi era silită şi i se stinse repede pe faţă,

„Locuim în Hampstead, continuă. Nu ştiu prea bine cum se pronunţă. Tot Spiridon a găsit apartamentul Pro-1. prietarul a plecat în Noua Zeelandă. L-arr\ închiriat foarte iieftin..." în metrou, Antim tăcu aproape tot timpul, sţrîm-., gîndu-şi servieta pe genunchi. Părea cufundat în gânduri -Ştefan desfăcu ziarele. Ne-au convocat de urgenţă ia *:i*.....Viena...

1 Cînd se oprise la intrarea satului, începuse să fui-

guiască. Dinspre munte cobora un grup de țărani. Se oprise ca să-i aștepte. „Bună seara," spuse. Oamenii se apropiară de el ridicîndu-și pe rînd căciulile. „Ce mai veste, domnule ofițer ? întrebă unul din ei. Ce se mai aude eu războiul ?" „Merge înainte," spuse Ștefan. „Așa e războiul, vorbi unul mai bătrîn. Merge mereu înainte. E pedeapsa lui Dumnezeu..." „Poate ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm," spuse Ștefan. Toate sînt de la Dumnezeu, adăugă bătrînul. Cum o vrea el..." Apoi tăcuse. Tăceau toți, în ninsoare, săltîndu-și în răstimpuri saricile în spate și privindu-1. „Și d-stră ? începu din nou Ștefan. Sînteți din munte ?" „Din munte, vorbi unul. Din Sărăceni." „Și ce e pe-acolo ?" întrebă Ștefan. „Bine, vorbi bătrînul. E bine. Sînt și pe-acolo ostași. Sînt peste tot. Dar, dacă e război, trebuie să fie..." Apoi tăcură din nou, privindu-1. „Dar d-stră ce mai ziceți ? începu Ștefan. Cum vă împăcați cu greutățile ?.." Bătrînul scuipă în lături, apoi își înfundă căciula pe frunte. Ninsoarea se întețise.

„Nevoi sînt destule, spuse, bătu-le-ar nenorocul. Că ne-au plecat feciorii ia oaste și .am rămas"puțini și bătrîni la treburi. Dar așa-s vremurile..." „Așa sînt, vorbi _mi altul. Sînt vremuri grele." „Grele", repetă bătrînul. Ștefan îl privi încurcat. „Încolo ? întrebă el. Altceva, ce se mai aude ?" „Se aude că are să fie război și. pe la noi." vorbi unul. „Cum o vrea Dumnezeu," spuse bătrînul. „Dar d-stră ce spuneți ?" întrebă Ștefan. „Ce poate spune omul ? Cum o vrea Dumnezeu !..." „Dar dacă vine războiul ?" stărui Ștefan. „Dacă vine, nu e *nimic* de făcut. La război merge tot omul. Așa e ursit el : cînd e război, să se războiască..." Ștefan tăcu. Se înnoptase. La cîteva ferestre, se aprindeau opaițele. „Nu cumva vă țiu din drum ? că e tîrziu și poate mai aveți de umblat..." „A, făcu băi

;'trînul, ne-am mai odihnit și noi o clipă. Că de mers, de abia acum ne așternem la drum. O să umblăm toată noaptea" *m*-„Să nu vă mai țin, atunci. Drum bun!..," „Doamne ^v' ajută !" spuse bătrînul ridicîndu-și căciula. Porniră strînși unul lîngă altul, tăcuți, și întunericul îi înghiți repede» începu să sufle un vî.nt rece, tăios, care învolbura ninsoarea, ridieînd-o pînă foarte sus în văzduh. Ștefan rămăsese acolo privind în urma lor, în întuneric. O mare liniște pătrundea pe nesimțite din adîncurile ființei lui, amuțindu-1. Lor nu li se poate întîmpla nimic ; sînt din munte, sînt asemenea muntelui. Oameni din alt ev. Toate vor continua să rămînă așa cum sînt acum, neschimbate, netulburate ; oameni, pietre, anotimpuri. Cînd vor muri, se vor naște alți oameni în munte, la fel ca ei ; oameni cărora niciodată nu fi se va întîmpla nimic.

„Am fost și eu concentrat, anul trecut.,vreo cinci luni ide zile, începu văzînd că Antim îl privește lung, nerăbdător, clipind des ca și cum ar fi încercat să se trezească. Am fost în munții Maramureșului..." „Sînt cam obosit, 'vorbi Antim, și sînt obosit pentru că nu prea dorm. Cînd aud alarma, mă duc în adăpost. Alaltăieri n-am închis ochii toată noaptea." „Și cu toate acestea, ați văzut, nu sînt bombardamente propriu-zis. Sînt doar zboruri de observație. Nu trebuie să le luați în seamă. Poate că nemții P fac asta tocmai ca să ne împiedice pe noi să dormim..." „Dar de unde știi că într-o bună zi n-au să bombardeze masiv, așa cum. au făcut cu Rotterdamul ?" „Nu e chiar ^același lucru. Londra e bine apărată..."

Antim tăcu din nou, pierdut în gîndurile lui. Vorbeș-^4e~mi despre orice altceva, vorbește-mi despre Vădastra și despre- amorul lui, d-na Zissu... Cînd ieșiră din stația .de metrou se întunecase. Nu se mai zăreau decît licăririle ppalîde ale semnalelor de circulație. „Aș vrea să vă întreb

eeva, rupse deodată tăcerea Ştefan. Poate are să vă pară curios...* „Spune", făcu Antim văzîndu-1 că şovăie. „Are să vi se pară ridicolă curiozitatea mea," începu Ştefan cu im zîmbet vinovat. Antim se opri din drum şi-1 privi lung, cu subînţeles. „Bănuiesc eu cam ce poate să fie, spuse. Vrei să ma întrebi de Spiridon..." „Ceva în legătură cu el, începu cu însufleţire Ştefan. Cînd locuiam în acelaşi hotel, într-o cameră vecină cu a lui, îl auzeam adesea vorbind cu prietenii. Şi vorbea mereu de o anumită d-nă Zissu, o cunoştinţă de-a lui din prima tinereţe... Voiam să vă întreb dacă ştiţi ceva despre această d-nă Zissu, dacă d-stră v-a vorbit vreodată de ea..." Antim continua să-1 privească, lung. „O fi fost vreun amor de-al lui din tinereţe," spuse. „Dar nu v-a vorbit niciodată de ea ? stărui Ştefan, nu i-a rostit niciodată numele..." Antim clătină din cap. „Nu-mi aduc aminte să-1 fi auzit, spuse. Credeam că ai să mă întrebi altceva, adăugă după o pauză. Dar o să mai stăm noi de vorbă altădată... Acum, doar trecem drumul şi am ajuns..."

Il găsiră pe Spiridon aşezînd masa. îşi scosese vestonul şi îmbrăcase o pijama de casă. Cînd îl văzu pe Ştefan intrînd, rămase surprins. îşi caută repede monoclul negru şi şi-1 puse. Apoi, silindu-se să zîmbească, se apropie de el şi-i strînse mîna. „L-am întîlnit întîmplător pe stradă fi l-am poftit să mănînce cu noi," spuse Antim încurcat. „*Me* face cea mai mare plăcere, vorbi Spiridon. Să mai pun un tacîm. Astă seară avem conservă de limbă afumată şi cartofi prăjiţi." Ieşi cu o mişcare pripită. Ştefan privi nirat spre A&tim. *

;,îartă-mă, te rog, îi şopti acesta. Voiam să fii şi d-ta *m* mine, poate îl tragem de limbă... Am impresia că e nebun...^ Vădastra se întoarse din bucătărie cu o far* furie, un tacîm şi un şervet curat. „Ce admirabilă orga* nizaţie ! exclamă el. Găseşti întotdeauna ce-ţi trebuie. în Anglia nici nu ai nevoie de servitori..." Aşeza tacîmul pe masă, apoi se depărta cîţiva paşi, privi de departe, închizînd puţin ochiul, şi se apropie din nou, ca să mute tacîmul în partea cealaltă a mesei. „Vorbiţi bine englezeşte ? se adresă el lui Ştefan. Eu vorbesc perfect. Zilnic mi se fac, din toate părţile, complimente. Numai nenea lancu nu mă crede..." Privi spre Antim cu un zîmbet duios. Acesta zîmbi şi el, ciătinînd din cap. „Ba te cred, te cred," spuse. Dar după cîteva clipe se ridică grăbit de pe scaun, îşi luă servieta sub braţ şi se îndreptă spre sala de baie. „Mă iertaţi o clipă, spuse stînjenit. Bătrîneţele..."

îndată ce-1 văzu ieşit pe uşă, Vădastra se apropie de Ştefan şi-i luă braţul, îndemnîridu-1 către partea opusă a odăii. „V-aţi dat, cred, şi d-stră seama că profesorul s-a* schimbat mult în ultima vreme,- spuse foarte încet. îi e frică de moarte. Vorbeşte mereu ele moarte. Spune că o să ne rămînă oasele pe aici... Nu cumva are să înnebunească ? Şi atunci ce ne facem cu tabloul ? Aţi văzut, se duce cu ei chiar ia closet. Aş putea să mă simt jignit; Nu cumva îi e teamă că am să i-1 fur ? Dar cine i 1-a adus la Londra ? Cine i-a scos paşaport de serviciu ? Dacă nu eram eu, cu relaţiile "mele..." Antim reapăru în sufragerie pe nesimţite.

„Sînt sigur că vorbeaţi de mine," spuse el privindu-i pe amîndoi bănuitor „D-1 Vădastra îmi vorbea despre relaţiile d-saie cu Ministerul de Externe", spuse Ştefan. Spiridon se apropie de masă- reaşeză distrat tacîmurile ca şi cum n-ar fi ascultat ce se spune în jurul lui, apoi se adresă lui Antim..:-„Să mai prăjim şi cartofi, sau ne mulţumim numai *cu* limbă afumată ? ! Avem şi o sticlă de bere..." Antim privi

. cu înțeles către Ștefan. „ Eu zic să prăjim și cartofi. Numai limbă afumată nu e de-ajuns... Poate d-lui Viziru ii e foame..."

„Dimpotrivă, spuse Ștefan încurcat. Serile, aproape *nu* mănînc..." „E mult mai sănătos așa, spuse Vădastra. Deci, nu mai prăjim, cartofi ?" Antim, se așeză pe- scaun fără să răspundă. Cîteva clipe în urmă își rezemă fruntea,- în palmă și începu să moțăie. Vădastra umbla în vîrful picioarelor, aducînd pe rînd de la bucătărie cutia cu limbă afumată, pîinea și berea. De cîte ori trecea prin fața lui Ștefan punea degetul la gură și-1 arăta pe Antim. „Șșt ! !... șuera el, foarte încet. Șșșt !..." Antim adormise. Dar, întinzîndu-se ca să-și culce mai bine capul pe masă, servieta îi lunecă pe parchet — și se trezi, speriat. A încetat ? întrebă el. S-a dat *all clear* 2..." Ștefan fu surprins ele acel cuvînt englezesc rostit ca prin somn și zîmbi. Vădastra reintră în acel moment cu trei pahare. „V-ați speriat, d-le profesor ?" întrebă el ironic.

Antim privea stîngaci în jurul lui, freeîndu-și cu mîna stingă tîmpla ; cu dreapta, apucase deja servieta și și-o păstra pe genunchi. „N-a fost nici o alarmă pînă acum, continuă Vădastra așezînd paharele pe masă. Dacă ar fi fost, te deșteptam noi, n-avea d-ta grijă..." ...Cred că n-am dormit prea mult, spuse Antim căutîndu-și ceasul. îl cercetă lung, cu multă emoție. „De abia nouă și douăzeci și cinci, vorbi din nou cu tristețe. Cum are să mai treacă și noaptea, asta !..." Și, întoreîndu-se spre Ștefan, adăugă :

'„Parcă timpul se oprește pe loc îndată ce se întunecă. Nopțile se fac din. ce în. ce mai lungi. Iar cît durează alarma, mi se pare noaptea nesfîrșită..." „Poftiți la masă ! exclamă solemn. Spiridon, privind încă o dată iacîmurile, farfuria cu limba afumată, sticla cu bere și paharele. *Dmnet is* **ready !** adaogă el pronunțînd rar cuvintele. *The heer Is*

„Păcat că n-ai făcut și cartofi prăjiți spuse cu tristețe Antim apropiindu-se de farfuria cu limbă. Are să ne fie foame mai tîrziu. Ia stați ! exclamă după o scurtă tăcere. Mi se pare că se aude ceva !..." Toți ascultară cu luare aminte, Vădastra își scosese monoclul și plecase capul In jos, ca și cum s-ar fi așteptat să audă vreun zgomot de sub pămînt. „Nimic," declară el punîndu-și din nou monoclul. „Doamne ajută;" făcu Antim închinîndu-se. Apoi se apucă să mănînce, concentrat, parcă scufundat în el însuși. Ștefan evita-pe cît putea să-1 privească. Nu-1 mai recunoștea. Vădastra turnă berea și-și înălță paharul ce~ remonios, „Să bem în cinstea oaspetelui nostru," spuse clătinîndu-și capul către Ștefan. Ciocniră tăcuți, Ștefan „1 duse paharul la buze, dar îl lăsă repede. Berea era caldă, .^trezită. „Să bem de asemenea pentru independența, integritatea și autonomia patriei noastre, România, continuă solemn Vădastra. Și pentru femeia română sau, mai bine *%zîs* pentru soția română. Pentru soțiile noastre, vreau să spun, pentru soțiile noastre care sînt și mame..." își goli, paharul. Ștefan încercă încă o dată, dar se mulțumi să soarbă numai o înghițitură. îl lăsă apoi pe masă și începu să mănînce, cu ochii plecați. Antim îl privi lung. „Dar -ce i ai, de ce nu bei ? îl întrebă bănuitor. Ai simțit vreun gust deosebit în bere 7..." Antim nu se atinsese încă de paharul luL

„E cea mai bună bere din cartier, spuse Spiridon. E pgarantâtă. Numai că am deschis sticla cam demult... Știți, -ȘNe întoarse el spre Ștefan, în casa asta unde găsești tot ce-ți trebuie, i\-am găsit încă acel simplu instrument cu care ^se deschid sticlele de bere..." „Lasă-1 să'spună d-lui, îl întrerupse Antim. Ce are berea ? ! Are vreun gust deose- |.bit ? „E foarte bună, răspunse Ștefan, doar să nu-mi prea

era sete. Dar pentru eă am ciocnit în sănătatea soţiilor-mame, am să beau paharul pînă la fund !..." Şi îl sorbi, cu ' efort — şi oarecare teamă, căci Antim continua să-1 privească speriat. Vădastra se ridică brusc şi plecă Ia bucătărie,

„Ia gustă te rog şi din paharul meu," îl imploră Antim. Şi fără a aştepta răspunsul, îi vărsă puţină bere. Ştefan o înghiţi zîmbind.

„Să nu pleci durînd, şopti Antim apropiindu-şi capul de el. Mai stai de vorbă cu Spiridon. Poate îţi spune ceva despre d-na Zissu... Poţi rămîne oricît.... Mai avem un pat. pentru musafiri..."

' Alarma îi surprinsese departe de casă şi se ^efugiară în primul adăpost întîlnit. Nu găsiră pe nimeni înăuntru. Antim îşi scoase ceasul, îl privi cu atenţie, oftă şi începu să aştepte. „Crezi că o să dureze mult ? întrebă el tîrziu. Mai prindem metroul ? în acea clipă intrată în adăpost doi. bătrîni, care le spuseră corect bună seara. „Să nu mai vorbim, şopti Vădastra. Să nu observe că sîntem străini..." Antim clătină din cap şi, rezemîndu-se de zid, începu să moţăie. Curînd se auziră salvele artileriei anti-aeriehe şi se trezi, tresărind. Dar Vădastra îi făcu semn cu degetul la gură să nu spună nimic. Cei doi bătrîni începură să-i privească cu oarecare bănuială. Se auziră din nou o serie de salve şi un grup se refugie, zgomotos, în adăpost, O femeie purta în braţe un copil pe jumătate adormit. Soţul o privi zîmbind, trecu un deget pe fruntea copilului, apoi îşi scoase jurnalul din buzunar şi începu să citească. Fetele care intraseră gălăgioase contemplară scena de familie, apoi se rezemară de zid şi începură să vorbească între ele în şoaptă. Antim era gata să adoarmă cînd adăpostul întreg se zgudui surd, cutremurat de o explossie apropiată.

s 7,Ai auzit ? exclamă el pălind. Asta a căzut chiar lîngă »noi." ;••

„Yes, Yes," spuse încurcat Spiridon, şi îşi făcu din ^•jwu. semn să tacă din gură. O a doua explozie, şi mai apropiată, se auzi chiar în acea clipă. Antim se lăsă înmuiat pe vine, parcă încercînd să se facă mic, să ocupe cît mai spuţin loc. „Acum ! acum ! exclamă el încet. Asta care vine !... Să ştii că asta care vine cade pe noi !"... Adăpostul se zgudui din nou, surd, şi alte explozii se auziră din mai Mmulte părţi deodată. Femela îşi aşeză palma pe fruntea seopilului, plecînd ochii. Soţul lăsase jurnalul în jos şi aştepta. Bătrînii se priveau îngrijoraţi, iar fetele tăcură -deodată, respirînd adînc. „Doamne, ajută-ne", făcu din &mou Antim, privind speriat către Vădastra. „Yes I Yes", -repeta acesta întruna, negăsindu-şi locul lîngă perete. Apoi urmară cîteva clipe lungi de tăcere. Exploziile se auziră din nou, mai depărtat, şi o nouă salvă de artilerie anti-aeriană. Bărbatul îşi reluă lectura jurnalului. nEestul grupului începu să privească curios către Antim şi Vădastra. „Crezi că au -trecut ?" întrebă mai tîrziu Antim.

r Bărbatul îşi întrerupse lectura şi-i ascultă. Apoi, adresîndu-se lui Vădastra, întrebă ; *Roumanians ?"* „Yes" grăspunse el ştergîndu-şi fruntea cu batista. *„Read here"* ii arătă el zîmbind, un articol din jumal. Spiridon îl luă mulţumind corect. „Ce scrie acolo ?" se interesă Antim. Cîteva clipe, Spiridon parcurse • articolul fără să-i răspundă. „E despre noi, spuse el tîrziu. A început retragerea fcdin Transilvania. Şi generalul Antonescu aj cerut Regelui Isă abdice !..." Dar în acea clipă o nouă explozie zgudui îadăpostul şi luminile se stinseră. Toată lumea tăcu. „Unde Ieşti? întrebă răsuflînd greu Antim. Ţine-mă de braţ L. fParcă mi s-au muiat picioarele !... Doamne Dumnezeule mare L. Doamne Dumnezeule L." Daiise întrerupse brusc

^ - --îHon. „Dar unde e servieta ?*
a^^a. „Dă-mi-o s-o țin eu... Să nu
ob ••?va," aciă u:ă foarte încet. Vădastra nu răs-
r . domnu e, servieta !, izbucni Antim întin-
zi-.â. in întuneric. O găsi şi şi-o strînse sub braț, treniu^^u ae emoție.'„Mă speriaseşi," spuse şi oftă prelung.

In seara de 9 septembrie Ştefan era invitat la masă de Fotescu, secretarul de presă. 11 găsi jucînd poker cu alți cîțiva români. „Jucăm de la cinci, îi spuse, ca să mai uităm de necazuri. Că dacă ar fi să ne consumăm pentru fiecare catastrofă, ne pierdem mințile... De trei ori potul," adăugă el adresîndu-se mesei. Ceilalți îşi examinară cu atenție cărțile. „Fără mine," spuse o doamnă. „Distracție de război ! exclamă bine dispus Fotescu întorcîndu-se către Ştefan. Am citit undeva că jocul de cărți e cea mai bună apărare împotriva panicii..." „Păcat că nu ştiu să joc, spuse Ştefan trăgîndu-şi scaunul aproape de el. Dar poate am să învăț şi eu, curînd." „Dar d-ta ce faci tot timpul ? îl întrebă vecina lui. Ce faci ca să uiți de... să uiți de război, de tot ce se întîmpla?" Era o femeie încă tînăfâ,dar cu figura veştedă, obosită. Fuma întruna, şi degetele îi erau îngălbenite de tutun. Cînd vorbea, îi tremura uşor buza de sus. „Mai ales că eşti singur, continuă ea, eşti despărțit de familie..."

„D-ta ce faci, cum te-ai organizat ?" îl întrebase ministrul întîlnindu-1 ultima oară. „îmi apăr libertățile esențiale, răspunsese el zîmbind. îmi păstrez o parte din timp numai pentru mine singur..." „Nu, îl întrerupse ministrul, te întrebam de altceva : cum te-ai organizat în eventualitatea invaziei, a bombardamentelor masive... Rămîi la Londra ?" „La asta încercam şi eu să răspund» Pentru orice eventualitate, mi-am organizat astfel programul încît să-mi păstrez numai pentru mine singur cîteva ore pe zi; în acele ore nu am nici uh contact cu evenimentele. Nu ascult radio, nu citesc ziarele. *Orice s-ar **întîmpla,*** în fragmentul acela de Timp pe care-1 smulg din istorie şi-1 păstrez numai pentru mine, nici un eveniment nu mă poate ajunge." Ministrul îl privise după obiceiul lui, lung şi totuşi absent. „Te invidiez," îi spusese. „... Trebuie să-ți fie foarte greu," continuă femeia. „Greu, fireşte. Şî, mai ales, va fi din ce în ce mai greu.-Dumnezeu ştie cîte catastrofe ne mai aşteaptă..." „Atunci, ce faci ?" îl întrerupse ea. „încerc să-mi apăr libertățile esențiale," spuse,* Dar observă că ceilalți îl privesc puțin plictisiți că le-a întrerupt jocul şi tăcu brusc. ...„Dacă într-un asemenea ceas România ar fi invadată sau, ferească Dumnezeu, s-ar întîmpla o altă catastrofă, de alt ordin, eu voi afla printre cei din urmă aceste tragedii. Ceasurile acestea anistorice îmi îngăduie să suport, în restul timpului, teroarea istoriei. în cele din urmă teroarea mă ajunge şi pe mine ; dar am cel puțin satisfacție de a fi rămas cîteva ceasuri ***liber;*** am satisfacția de a nu fi fost integrat evenimente* lor în chip automat., ca un sclav care se mişcă şi se odihneşte la ordinul stăpînului.:." „Adică ? îl întrebă Fotescu, jucîndu-şi degetele deasupra cărților. Cum îți aperi Hber»-tățile ?" „Stăpînul nostru, al tuturor, este astăzi Războiul, începu din nou Ştefan. El a confiscat întreaga Istorie contemporană, timpul în care am fost ursiți să... trăim. Europa întreagă trăieşte ca un monstruos automat, pus în mişcare de Veştile lansate în fiecare minut de sutele de posturi de radio, de edițiile speciale ale ziarelor, de convorbirile între prieteni... Chiar cînd rămînem singuri, tot la Război ne gîndini, adică tot sclavii Istoriei sîntem. Teroarea evenimentelor este nu numai umilitoare pentru fie- ,

care din noi, *cb.* ființe umane, dar este, în cele din urmă, sterilă. Nimic nu se alege din acest contact permanent cu istoria ; nu ne îmbogățim cu nimic, nu descoperim nimic care să merite intr-adevăr să iie descoperit..."

Femeia îl privea intens, concentrată, parcă s-ar fi trudit să ghicească alte înțelesuri, şi fuma într-una, trăgînd din țigară. Istoria este stenică şi fecundă pentru cei care o fac — dar nu şi pentru cei care o suportă. Pentru un;aviator englez care.apără cerul Anghei şi-şi riscă viața în fiecare clipă, pentru el, fireşte, contemporaneitatea istorică e fecundă, căci istoria pe care o face el îl ajută să se reveleze sieşi. Dar ptentru noi, ceştilalți, care asistăm pasivi, pe pămînt, la lupta lui contra avioanelor germane — ce ne revelază această luptă ? Numai teroare..." „împotriva teroarei istoriei, continuă cu oarecare enervare, pentru că ghicea că-i plictiseşte pe toți, împotriva ei nu sînt decît două posibilități de apărare : acțiunea sau contemplația. Aviatorul care apără cerul Angliei acționează noi *n\X* avem altă soluție decît să contemplăm, adică ‚să ieşim din Timpul istoric, să regăsim alt Timp..." TJn tînăr aproape pleşuv, fiul unui negustor de grîne, care anevoie îşi ascundea plictiseala că jocul fusese Întrerupt, îşi cerceta încă o dată cărțile. „Cît ai spus ?" întrebă ridicînd privirile. „Parcă spusesem de trei ori potul," făcu Fotesciu „Eu nu merg," repetă vecina lui Ştefan. „Mei eu", făcu al patrulea jucător. Femeia se întoarse către Ştefan. „Spune, te rog, d-ta spui lucruri interesante..."

^în fond, începu Ştefan cu un glas mai tulbure şi vorbind din (ce in (ce mai repede, în£iee&re clipă fiecare dintre noi putem muri. Şi putem muri fără glorie, ca nişte iurnici călcate în picioare, ca nişte şoareci prinşi în cursă, stropiți eu gaz şi arşi de vii. Nu ne putem împotrivi acestui destin. Dar avem măcar datoria să protestăm împotriva lui. Şi, eu cel puțin, nu am alt mijloc de-.a protesta dfecît refuzîhd: să fiu confiscat, macerat şi terorizat de acest destin. Dacă va fi să mor azi, mîine sau într-o lună — am să mor. Dar am să mor, cel puțin, mîndru că n-am renunțat la demnitatea mea umană, la libertatea mea. Istoria mă va omorî, dar nu va omorî un sclav — ci un om liber, care a ştiut să-şi smulgă măcar o frîntură din viața lui teroarei istoriei." „Ai spus de trei ori potul?" ^întrebă din nou tînărul pleşuv, după ce-şi mai cercetă*, încă o dată, încurcat, cărțile. „De trei ori!" Tînărul răniasq cîtva timp pe gînduri, apoi începu să numere fără grabă fisele. „Bine, vorbi femeia, dar eu tot nu înțeleg, ce faci ?"

„Uite ce fac, vorbi Ştefan zîmbind. în ceasurile în care **mă** smulg Războiului, citesc lucruri fără absolut nici o legătură cu actualitatea. Citesc, bunăoară, poeți, filosofi, mistici — sau cărți de preistorie. în acele ceasuri nu accept mici chiar cea mai vagă aluzie la actualitate, îmi interzic chiar cel mai umil gînd la Război. Nu vreau să-mi amintesc nici măcar de soția - şi copilul meu, nici măcar db nenorocirile țării mele. Sau, mai precis, nu vreau, să-mi amintesc de soția, copilul sau țara mea aşa cum sînt ele *în clipa de. față.* **Mă** gîndesc la ei proiectîndu-i într-un alt Timp, fie un anumit moment din trecut, fie un Timp imaginar. îmi amintesc, bunăoară, de anumite călătorii pe **care** le făceam cu soția mea. Sau încerc să-mi închipui România acum cinzeci, o sută sau chiar cinci sute de ani. Au fost şi atunci tragedii! istorice, şi sînt dispus să mi te reamintesc, să meditez asupra lor — dar fac aceasta din propria mea voință, nu pentru că aş fi obligat s-o fkc. Libertatea mea hotărăşte asupra cărei tragedii istorice din trecut să-mi opresc mintea — libertatea **mea^** iar **nu** o informație auzită la radio sau citită într-o ediție **specială** a ziarelor." „îb fond; îl' întrerupse **secretarul.** **presăj.** este- un fei fura de fildeş*.."' „Nu? este exact un

turn de fildeş, pentru că nu fug de realitatea Istorică,-,lmi apăr doar libertatea de a mă smulge din cînd în cînd din această realitate istorică pentru a regăsi o realitate mai esenţială : poezia, mistica, filosofia, iubirea..." Tînărul pleşuv număra încet, cu migală, fisele. Fotescu îl privi pe furiş şi un zîmbet viclean îi licări o clipă pe figură. „Dar cu ce folos ? întrebă, al patrulea jucător. Dacă tot nu poţi schimba nimic ?..." „Deocamdată, datoria mea nu este să schimb ceva, ci să împiedic să fiu transformat într-o larvă de către actualitatea ^istoriei. Să-mi păstrez, adică, un minim de libertate 'pentru mai tîrziu..." „Dar cum ? exclamă aproape cu exasperare vecina lui. Cum ?"

„Uitaţi/doamnă, vorbi biînd Ştefan. Astăzi, bunăoară, mi-am luat cu mine un poet." Scoase cu atenţie din buzunarul hainei un mic volum legat în piele. *„Sonetele* lui Shakespeare, le arătă el. Dacă se dă alarma şi mă aflu într-un metrou sau într-un adăpost, încep să citesc. *Refuz,* astfel, să fiu prezent la un foarte mărunt eveniment istoric. Citind pe Shakespeare, mă smulg clipei de faţă, clipei care era menită să mă confişte, să mă terorizeze... Iar dacă în apel nioment cade o bombă şi mă omoară, mă omoară, cum vă spuneam, ca om liber — rar nu ca sclav ; căci mă omoară cu mintea fermecată de geniul unui poet, iar nu cu mintea unui om care se întreabă dacă avioanele s-au depărtat sau nu de adăpostul lui..." în acea clipă se auzi ţipătul-prelung -al sirenei. Ştefan îşi puse.zîmbind volumul în buzunar. Ceilalţi se priviră încurcaţi, parcă fiecare ar fi aşteptat de la celalt să ia o hotărîre. „Nu cred că va dura mult, spuse Fotescu. Să treminăm partida asta şi ne aşezăm la masă. D-ta ce faci, d-le Gherghel?" se adresă tînărului pleşuv. „De. trei ori potul, începu acesta cu ml glas stăpînit/împingînd un morman'de fise către mijlocul mesei, plus.,, de'nouă ori.potul L." Toţi se însufleţiră deodată. D-na Fotescu se apropie curioasă de. masă. „Plătit ! spuse Fotescu începînd să numere grăbit fisele. Cîte cărţi ?" „Sînt servit !" făcu -Gherghel. „Eu am să iau o carte." Şi o luă din pachet cu o mişcare scurtă, pregătindu-se s-o fileze. Se auziră deodată cîteva explozii, surprinzător de aproape. Toţi îşi ridicară frunţile, privindu-se din nou întrebător. „E anti-aeriana, spuse d-na Fotescu, avem o baterie în cartier;.." „Ce"faci?" întrebă Fotescu încercînd să zîmbească,

O nouă explozie, surdă, cutremură din temelii casă. Femeia se ridică de la masă. „Aveţi un adăpost bun ?" întrebă trăgînd nervos din ţigară. „E un fel"de pivniţă, la subsol," vorbi d-na Fotescu.! „Ce faci ?" întrebă din nou Fotescu, tresărind. „Număram potul, răspunse"Qherghel. Cer încă cinci lire..." „Cinci ale d-tale, începu triumfător Fotescu, şi îmi dai şi mie încă zece lire !"

Ferestrele începură atunci să tremure. Cîteva clipe în urmă, casa întreagă se clătină, ca smucită din-temelii, şi o explozie asurzitoare îi făcu pe toţi să sară în picioare. Măsuţa cu cărţi se răsturnă, împrăştiind pe covor fisele, Nu se grăbi nimeni s-o ridice. „Asta a fost o torpilă ae-. riană ! exclamă cel de-al patrulea. Şl a lovit în plinit „Ce facem? întrebă, foarte palidă, d-na Fotescu. Coborîm în adăpost sau mîncăm întîi ?..;"• „Ori în adăpost. ori aici... vorbi Gherghel, Mai avem.două etaje deăsupra..." Salvele anti-aeriene se'înteţiră.

„Eu zic să coborîm, spuse Fotescu. .Ai stins gazul" în bucătărie ?" se adresă soţiei. Dar o nouă serie de' explozii îi lipi pe toţi de ziduri. „Să coborîm repede ! Sînt chiar deasupra noastră !..." Ieşiră grăbiţi, pe culoar şi începură .să coboare scările spre subsol. Nu mai vorbea himeni, „Aşteptaţi-mă şi pe mine, auzi Ştefan glasul femeii

care rămăsese în urmă. O aşteptă cu lanterna în mînă. Cînd îl ajunse, femeia i se agăţă de braţ. „Nu mai pot, murmură ea printre lacrimi. Simt că mi se face rău," Fo* teseu îl întîmpină încruntat în pragul adăpostului.

„Haideţi, demnilor, exclamă el nervos. Haideţi maî repede, ce Dumnezeu !..."

Subsolul era aproape plin. De aici, din adăpost, exploziile şi salvele artileriei se auzeau parcă şi mai puternic. Nu mai vorbea nimeni. Fotescu îşi încleştase dinţii şi privea în jos, aproape cu ură. „Cred că se depărtează, spuse tîrziu cineva. Poate am scăpat şi de data aceasta..." Tăcură iar toţi. „Ne-a tras o spaimă teribilă," spuse tîrziu cel de-al) patrulea." „Păcat, vorbi Fotescu. Ştii ce aveam ? se adresă lui Gherghel. Chintă regală de damă !..." Acesta îl privi iritat, dar cu oarecare admiraţie. „Ai jucat-o prost, atunci. Eu aveam care de aşi servit. N-ar fi trebuit să mă relansezi cu zece] lire. Trebuia să ceri o Ură, două, ea să vezi ce fac eu..." „Poate că ai dreptate," făcu Fotescu pe gînduri. Dar atunci începură din nou să se audă exploziile si tăcui încruntat, silindu-se să respire cît mai adînc. ^

• /; ' x ' ' .

în seara aceea nu au mai cinat. într-un moment de acalmie cineva ieşi în stradă şi se întoarse cu vestea. „Arde Londra !" Ştefan şi Fotescu se duseră să vadă şi ei. Către City, cerul era incendiat. Vîlvătăi roşii izbucneau la răstimpuri din massa aceea însîngerată, înălţîndu-se vertiginos", pălind şi iarăşi însufleţindu-se. în aer plutea un miros de funingine şi catran. Bubuiturile,şi exploziile se auzeau într-una, depărtate. Cînd se reîntoarseră în ^adăpost, îi găsiră pe toţi foarte palizi. Parcă nici nu îndrăzneau să* întrebe ce văzuseră. „Dedata aceasta, a început bombardamentul serios, spuse cineva. A început *mmm* Londrei.." Tăcură toţi. „Atacă în valuri, vorbi un englez între două vîrste, care ieşise şi el să vadă. Acum se aud din nou avioanele. Sînt din nou deasupra noastră..." într-adevăr, casa se cutremură din nou cîteva clipe în urmă şi exploziile se înteţiră. în adăpost nu se mai auzea decît respiraţia grea a unei bătrîne astmatice. „Se apropie, şopti femeia privind speriată către Ştefan! De data aceasta nu mai scăpăm !..." Ştefan plecă fruntea, aşteptînd.

Un om trăieşte autentic cîteva ceasuri la fiecare~zece; cinsprezece ani, îi spunea Ioanei. Ieşiseră amîndoi în balcon. Era la Predeal. O dimineaţă clară de august, la Predeal, de mult, în alt timp, *înainte.* 1934 ? Era *înainte ; o* dimineaţă de vară ; urcaseră de mai multe ori pe munte şi acum se aflau la Predeal. Vacanţa-de vară ; nu se întîmpla nimic. Un om- trăieşte autentic... Un credincios nu "are mai mult de două, trei experienţe religioase în toată viaţa lui, adăugase. Restul e rutină. Ca şi viaţa noastră :
iill o serie nesfîrşită de automatisme. Doar cîteva ceasuri autentice, la zece, cinsprezece ani. Şi cînd vrei să ieşi din rutină,, faci istorie..." „La ce te gîndeşti ?" întrebă femeia. Exploziile se îndepărtaseră. „La ce te gîndeai adineauri ?" stărui ea. Ştefan ridică din umeri zîmbind. „Mi s-a făcut foame, dar nu mai am curajul să urc pînă sus, spuse d-na .Fotescu. Dacă vin din nou ? Mi-e groază să rămîn singură, acolo, sus..." „Mă urc eu şi aduc nişte pesmeţi şi poate cîteva sandwichuri", spuse Fotescu'. Dar cînd se apropie de uşă, casa se cutremură din nou. Explozia care se auzi o clipă in urmă îi sperie pe toţi. „Nu cumva a căzut "pe casa noastră ?" întrebă cinevaj Domnul între două * vîrste ieşi din subsol ca să verifice. Se întoarse cu un bătrîn înalt şi voinic, cu cască metalică ; era home-guardul din cartier. „Bomba a căzut Ia colţul străzii, spuse el cu iun glas jovial. A dărîmat doar o aripă a casei doctorului

r-Elwin.-X)ar au căzut şi bombe incendiare. Cîteva' chiar--aici, pe trotuar. Le-am. stins eu. Trebuie să controlăm coperişul. Cine vine cu mine ?"

-Cîțiva bărbați se îndreptară spre uşă. Home-guardul se întoarse spre Ştefan. „Eşti căsătorit ? Ai copii ?" „Nu," răspunse. „Cunoşti bine scara? Ştii pe unde se iese pe coperiş r „Aproximativ." „Eu ştiu mai bine, spuse domnul între două vîrste. Locuiesc la al patrulea. D-ta, se adresă el lui Ştefan, verifică încă o dată trotuarul. Ştii să stingi o bomba incendiară?" „Da," răspunse Ştefan*

In clipa aceea simți cum începe să tremure de emoție, poate de frică, şi se îndreptă umilit, furios, spre uşă. Auzi cîțiva paşi, sfioşi, în spatele lui, dar nu se întoarse să privească. Abia în stradă văzu că-1 ..urmase Gherghel. „Eu n-am nici nevastă,, nici copii, spuse el încercînd să glumească, dar.nu ştiu nici să sting bombele incendiare..." „Nu cred că e greu. Le înăbuşim cu nisip. E un sac cu nisip aproape de uşă... După cîte îmi dau seama, adăugă Ştefan, după ce privi. în jurul lui; nu mai sînt şi alte bombe. Şi, cîtva timp, nu cred că. o să mai cadă. Avioanele, au trecut pe deasupra" noastră. S-au îndepărtat spre City. Acolo e focul ăl mare..." Ar mal fi vrut să vorbească ; se simțea .mai în siguranță vorbind. Vorbeşte-mi despre Vădastra, vorbeşte-mi despre amorul lui, doamna Zissu, vorbeşte-mi despre orice altceva..» Panica îl cuprinsese din nou cîteva minute după ce ajunsese în stradă. Incendiul parcă se întinsese. întreg cerul"era înroşit..şi vîlvătaieie se înteţeau.-La ce te gîndeai ? Uitați,, doamnă :.*So~ netele* lui Shakespeare...-La capătul străzii,..în dreptul casei lovite, se adunase un grup de bărbați. care se. agitau ca nişte umbre în bătaia focului.. în partea opusă se aprinsese coperi.su! unei vile ; flăcările, galbene, se .prelingeau ca' nişte limbi ascuțite pe streaşină,.încercînd parcă şa.muşte cît mai departe. Zări Ia o fereastră o bătrîna care' se apăra

eu o măturică de scuturat. Poate face semne către stradă.

Un om trăieşte autentic cîteva ceasuri la zece, cinsprezece ani. în clipa următoare, femeia se pierdu în întunericul camerei D-rta cum te-ai aranjat ? îmi apăr... „Eu zic să intrăm, supuse Gherghel. Cum sîntem cu capul descoperit, riscăm să ne atingă vreo schijă de obuz anti-aeriană." Deabia cînd se apropie de el, Ştefan îşi dădu seama că îi clăiițăneau dinții. „Să intrăm", şopti Gherghel, cu un glas straniu, parcă ar fi şuierat. O nouă serie de explozii şi salve anti-aeriene îi întovărăşiră cînd intrară în adăpost. îi găsiră pe toți nervoşi, agitați. „Dar cît are să mai dureze* Doamne Dumnezeule ! exclamă femeia căutîndu-i ochii Au trecut două ceasuri de cînd s-a dat alarma, şi parcă tot desupra noastră se rotesc, tot pe noi ne bombardează..." De ce ți-e frică, nu scapi. S-ar putea... închise brusc ochii, aproape strivindu-i, cu furie. Vorbeşte-mi despre ce vrei tu, dar altceva, *altceva.* Mă omoară ca un om liber, iar nu ca un sclav... Home-guardul intră din nou, u acelaşi zîmbet voios. „A fost doar o biată bombă in* cendiară, pe jumătate stinsă, spuse vorbind foarte tare* I-am venit de hac cu mîna..." Şi îşi arată mîinile, înnegrite de păcură. Un deget îi sîngera. Fără grabă, omul îşi scoase batista, turnă dintr-o ploscă de metal puțin whisky într-un colț şi-şi spălă rana. Apoi duse plosca la gură, „Cine mai vrea o înghițitură ? întrebă el începînd . să rîdă. E bun contra porumbeilor lui Hitler !..." Grupul se înveseli deodată. Un bătrîn, două femei şi omul care locuia la etajul IV îşi trecură plosca din mînă în mînă. „Ce facem ? întrebă femeia. Rămînem aici toată noaptea ?-... Măcar dacă ar fi adăpostul bun... Dar credeți că rezistă la o bombă căzută în plin ?" „Puține adăposturi rezistă la o bombă căzută în plin, spuse Gherghel. Doar la hotelul unde locuiesc Neagu şi Păun* doar acolo eşti în sigu-

raifța abMrrtă. *Wzft* sece etaje şi adăpostul! se află fa 'alți cinei metri *:siîh* pămint. Şi e m bar in hall~ul IroteMoi. Ne măi întremăm' puțin... Ce ziceți ?... ¥ă ispiteşte ideea?... En acolo mă duc..." „Să mai aşteptăm puțin, poate trece", spuse iFoteseu. „Eu zic mai bine să profităm de primul moment de acalmie »şi să plecăm, vorbi soția iui, Asta poate dura toată noaptea..." .„Mie mi-e teamă să ies,-spuse femeia căutînd din nou ochii lui Ştefan. Mie mi-e groază să ies în stradă, să văd focul... Mai bine rămîn mied. D-ta ce faci întrebă Ştefan.
„Eu plec cu-dînşii. Mă duc acasă."

O jumătate ele ceas în urmă, plecară. Femeia îi petrecu cu ochii, aşa cum dispăreau, unul după altul, in întunericul culoarului. „Nu vă duceți ! ie mai strigă ea incă o dată. Am o nelinişte ciudată. Nu vă duceți 1..."

îi intîmpină un miros puternic de fum, funingine şi petrol. Focurile de pe stradă fuseseră stinse. Doar pe trotuar, la cîteva zeci de metri,, mai ardeau, molcom, cîteva schelete de bombe, ca un foc de găteje pe cale să ;se stingă. Cerul, însă, era însmgerat din toate părțile. Oteva baloane se profilau, luminate la răstimpuri de reflectoare. 'O camionetă de pompieri trecu în plină viteză prin fața lor. Porniră cu pasul repede, aproape alergînd, :spre .stația de metrou. „Dar mi se pare că metroul nu mai funcționează în timp de alarmă", îşi aminti al patrulea, .„în orice caz, gura metroului e deschisă. Ne adăpostim acolo, dacă nu găsim altceva mai bun..." Cînd ajunseră *m* Cromwell Hoad, :zărîră mici incendii risipite pe tot Întinsul străzii. Hlcurd de oameni ieşeau şi Teintrau in timbra, srgîtfndu^se. IM policemeni întindeau de-a .curma» zisul străzii o frînghie, prinsă la capele în două capre de lemn. *,?&wersion'%* le Bpuse unul din ei

Şi pentru că n văzu. alergînd grăbiți spre metrou, fe strigă : „E un adăpost bun la numărul 3>f, cîteva case mai sus,, pe stînga!..." Grupul şovăi. „Nu rămmeți pe stradă f'" Ie strigă un home-guard apărut pe nesimțite din pragul unei uşi. Cad mereu schije Alergați către adăpost. M~rui 37..."' „Eu fix orice caz măi duela hotel ***l"*** spuse Gherghef. „Şî noi", şopti înspăimîntată d-na Fotescu. O luară dim nou; la goană pe lîngă. case, cocoşați^ ca şi cum Ierar fi fost teamă că Ie va cădea ceva în cap. Nu mai.vorbeau. BtdMiiturile se întețiseră dm nou, .Cineva" se împiedică, de un morman de moloz. „Atenție ! striga. E o casa dărîmată f... Auziră un şuerat ascuțit şi se zvîrliră toți la pămînt. Din față izbucni, o* lumină verde-roşietică, urmată: imediat de o explozie. Ştefan închise ochii Parcă, îşi simți tot-sîkgele adunat în inimă ; o clipă crezu că se va sufoca, începu să numere : unul, doi, trei... „Biriş tocmai îmi spunea că mi-ai trimis un mesagiu din labirint,, vorbea Ileana* Efaar n-am, înțeles mimia Nu înțeleg ce vrei să-mi spui*." în clipa aceea închise ochii. Trăsnetul zgudui casa. şi ferestrele tremurară prelungi „Unde ***a*** fi plecat băiatul acela prin ploaie ? vorbi deodată, Ileana, ridieîndurse de pe canapea şi dueîndu-şi amîndouă mîinile la tîmplev Apjbi se întoarse spre el şi-1 privi exasperată,; deznădăj^ duifă. De ce i-ai spus şi lui să vină ? îl întrebă cu un glas înecat de emoție;, De: ce i-ai vorbit şi lui? N-am **Sbk** țeles nimic. îi spuneam că am ieşit din labirint. Dar pe el **EK**rugam să-ți spună altceva., Nii mai mi-adue nici eu prea bine aminte acum... Tăcuse, istovit, ascultînd^ grindina revărsîndu-se în ferestre. Se făcuse aproape întuneric Apoi înălțase brusc fruntea şi o întrebase : Cine era logodnicul tău, căpitanul Melinte ? Ileana se oprise îm,işyiocul odăii şi întoarse speriată capul, spre el L-ai

•"Iubit? o întrebă tulburat, aproape în şoaptă... Ridicîrid încet capul. Ştefan întîlni întreaga boltă străbătută de reflectoare, desprinzîndu-se albe, sticloase, din cearcănul roşu al cerului. Răpăiau intermitente tunurile anti-aeriene ; amuţeau brusc,.ca şi cum s-ar fi pregătit să asculte, apoi izbucneau din nou, în salve neregulate. Un reflector se opri o clipă asupra unui balon captiv apoi se stinse brusc, şi se reaprinse alături.

„Acum ! Repede ! vorbi Ştefan ridicîndu-se. Trebuie să fugim L." Tăcuţi, se ridicară şi porniră toţi după el. Cîteva zeci de metri în faţă întîlniră un taxi. „E gol!" strigă Fotescu. „Dar nu e nici şoferul," spuse decepţionat Gherghel.

Şoferul se desprinse anevoie de sub maşină. „Am avut mare. noroc, le spuse. M-am băgat la.timp. Mi l-au găurit de schije..." Dar nu voia să-şi părăsească adăpostul. Aproape toate străzile vecine erau blocate, le spuse. „Mer^gem la Park Hotel, vorbi înfierbîntat Gherghel. Acolo e cel' mai bun adăpost din Londra. Ai taxă dublă... Şi scapi şi d-ta. Aici au să cadă bombe toată noaptea..." Trebuie s-o luăm pe-acolo, arătă şoferul către partea cea mai însîngerată a oraşului. Are să fie greu... Şi sîntem prea mulţi".., „Eu nu merg, spuse Ştefan. Dar plecaţi acuma. Pînă nu soseşte alt val de avioane..." în cele din urmă, şoferul se lăsă convins. Se urcară în maşină tăcuţi, evitînd să privească înainte spre City, unde flăcările păreau că se înteţesc. „Noroc S" le spuse Ştefan.

Urmări cu strîngere de inimă maşina aşa cum se pierdea în perdeaua de fum roşu,

Către miezul nopţii se părea că atacul încetase. Ştefan ieşi din staţia de metrou în care se adăpostise cu un ceas înainte şi se îndreptă spre casă. O parte' din reflectoare se stinseseră. Cerul părea, acum şi mai însîngerat deasupra cartierelor incendiate. **în** aer plutea **un** miros greu de păcură, de fum şi ciment. Intrînd din nou în beznă, i se păru că se trezeşte. „Pregătesc invazia, spusese cineva de lîngă el. Asta e tactica lor : atrag atenţia asupra capitalei şi atacă undeva pe coastă, ca să asigure debarcarea primelor unităţi..." Ştefan întorsese capul să-1 privească. Avea gîtul neaşteptat de lung şi de subţire şi vorbea rar, clipind necontenit, umezindu-şi la răstimpuri buza de sus, aproape sugîndu-şi-o. „Zilele acestea sînt hotărîtoare, adăugase/' „Acum să-i vedem, strigase atunci o femeie. Acum, aici, pe pămîntul nostru !..." Şi parcă deodată nu mai păreau atît de obosiţi. Se priveau unii pe alţii zîmbind, **cu** o neaşteptată dîrzenie în ochi. „Bine că a început ! exclamase cineva din fund. începu să fredoneze, dar se întrerupse o clipă şi adăugă : „Invazia, vreau să spun. Bine că a început..." D-ta cum te-ai organizat ? în caz de invazie vreau să spun. îşi scoase volumul de versuri din buzunar şi-1 deschise la întîmplare. Se trezi tîrziu că privea de **nu** mai ştia cînd aceleaşi rînduri, fără să le fi putut înţelege. Cu mintea fermecată de geniul unui poet. Adevărul este • că mi-a fost frică. Vorbeşte-mi despre orice *altceva*......întoarse foaia continuîhd să se prefacă atent. Oamenii vorbeau între ei domol, cu lungi pauze, „Durează de patru ceasuri, spunea o femeie. Şi parcă tot pe aici se învîrtesc, "vorbise ea după vreo zece minute, reîntorcîndurse. Bine că n-am apucat să ies ; căzuse o bombă la capătul străzii." „Am simţit-o pînă aici", spuse tînărul cu gîtul lung. „Nu," ţi s-a părut, era anti-aeriana..."

De abia cînd se depărtase destul de gura metroului şi ,.se simţi din nou singur, pierdut în întuneric, se' trezi de-a Ş bine-ea. Nu cunoştea deloc cartierul. Cineva, care aproape Iradormise chircit .lîngă. ghişeul metroului, îi spusese că are Ip'Vreun ceas da mers-pînă să ajungă acasă. Trebuia, să fie

afeife pe-ce st^ăzfc umblat ca;să nu *se-* rătăcească! Grăbi cît pitite pasui La primul colț,. însăj se opri,; pentru că strada era. Întreruptă de frînghii. Un policeman îi strigă să se depărteze>repede-: căzuseră cîteva bombe care încă nu expptodaserăț şi aştepta echipa de specialişti să le examineze, Ii explică: pe ce străzi să se îndrepte; Ştefan începu să alerge. După. cîtva timpi se păru* că aude din, nou-uruitul avioanelor deasupra. Se opri? rez^mîiidu-se de un" zid. Un mesagiu din labirint. N-am înțeles nimic Vorbeştermi, despre orice *altceva.* începu din nou să fugă, ținîndu-se cît mar aproape de ziduri. Avioanele se auzeau parcă, dim ce în ce mai distinct... Aşteptare mult timp, ascultînd grindina biciuind ferestrele *m* snopuri *dese,* cărunte; apoiridicase deodată capul şij' o întrebase : L-ai iubit ? Pe el l-ai iubit? Pe logodnicul tău^ l-ai iubit?!... Ileana îl privea, speriată, îl privea de parcă n-ar fi îndrăznit să- creadă că este încă acolo, lîngă* ea, vorbindu-i din ce în ce mai repede;, cu un glas înăbuşit de emoție, îhtrebmd-o : L-ai iubit ? Crezi că l-ai iubit cu adevărat ?-... fii lagăr,.mă gîndeam tot timpul lâ! asta. Mă* întrebam : îl iubeşte cu adevărat? îl poateiubi şi pe el, pe? logodnicul ei? De ce nu-mirăspunzi ? L-aiiubit ?...

î Zărea lai răstimpuri policemeni şi home-guarzi re* zemați. de porți sau. în gura adăposturilor de ciment din stradă, care-i urau noapte bună.- Deasupra lor se? roteau, nevăzute, depărtate, motoarele, fiică n-au. lansat... De. ce nur-mi: răspunzi ? Cînd eranrla clinică^ mi se păruse că măr pierdusem îfitr-un labirint. Ştiam că există o ieşire, under ya, dar mă rătăcisem. Mă întrebam mereu : L-a iubit ? pe el iraiubit ? Dacă aş. fi ştiut ce să răspund; ieşeam din labirint. De cei nu>mi răspunzi? l . . Ileana continua. să-1 privească*, înspăimîntată. Tu nu-ți dai seama ce înseamnă aest&t pentru mine.: *sm știu* dacă l-aii iubit şi pe el. A murit lîngă mine^ spuse ea deodată, A murit în brațele imeîe. "**Numa**$; mă ..întreba 'altceva... Dar l-ai iubit'? Cfcezi că l-aiiubit •?... **Se** apropie de fereastră. 'Grindina Încetase. Ploua acum cu băşici, ca o perdea de spume. **M-am** logodit din deznădejde, spuse Meana fără să Întoarcă rcapui A fost o logodnă «din deznădejde, dacă poți ghici ise .înseamnă lucrul acesta... Apoi deschise ibrusc fereastra. Ploaia, vijelia, mirosul de frunze proaspete şi de pămînt, mirosul de trandafiri scuturați, năvăliră deodată în odaie. Dacă vrei să rămînem prieteni, te rog să nu-mi mai -vorbeşti niciodată de asta. .Dacă ai fi avut puținăimaginație..,' Dacă ai fi avut puțină dragoste pentru mine... Ghicise deodată că plîngea, case lăsa bătută de ploaie ca să poată \plînge,>dar rămăsese ..împietrit in mijlocul odăii, piivind-o, neîndrăznind să **se** apropie.

Se opri, istovit, ca-să verifice numele străzii. Pe alocuri, oraşul i **se** păruse pustiu şi- sinistru. Dar zărise şi străzi luminate de incendii, către care se îndreptau mecontenit camionetele pompierilor şi maşinile cu policemeni. La răstimpuri **se** auzeau exploziile surde, ^neaşteptate, aproape Btinghere, ale bombelor cu intîrziere. Descifra cu greutate numele străzii şi îşi dădu seama că.**se** rătăcise. începu să meargă obosit, pe.lîngă ziduri, serutînd Întunericul -ca să descopere un home-guard. .Strada parcă ar Ifi ifăcut parte ;din alt oraş decît din această JLondră bombardată,şi incendiată. Fiecare casă îşi avea grădina fsau măcar arborele .«ei ..'Barcă mirosea mai puțin a fum şi a ^gudron. Chiar şi cerul ipărea mai puțin insîngerat privit de aici. :Se rezemă de un ^id ca să ^e odihnească. O ^oboseală dulce, tulburătoare, îi pătrundea in tc$ trupul Nu, nu m-am supărat, îi. spunea ileana. **JMu** înțeleg dere, dar pe tine **nu** mă pot supăra. Tu **nu** eşti ca oricare din noi. **.Hu** trăieşti .într-**un** ^vis **.aLtiii...** Mi-^e.milă de mine, îmi plîng .norocul **imeu. De** &e m-ai Întîlnit :?.... *De -ee-sa trebuit *să *«te* îniiîlnesc tocmai pe *;&me'$...* jLa .Zinca, .baba Inii .ghicea memu : morac^ noroc *M* dra-

goste, noroc... Şi după ce te-am cunoscut, baba îmi ghicea ? . • noroc îh dragoste, noroc.;. Te-aş ruga să mă laşi'acum; A stat ploaia...

, Tîrziu, la capătul'unei alei, i se păru că zăreşte o umbră. Se îndreptă într-acolo, dar după cîţiva paşi se opri . Crezu că aude cuvinte româneşti. Vocea i se păruse, la început cunoscută, dar nu izbutea să o identifice. De-abia apropiindu-se îşi dădu seama, tresărind, că era glasul lui Vădastra. „Săraca d-na Zissu, repeta el într-una. Săraca d-na Zissu ! Să vină ea pînă aici pentru mine !...".' Ştefan se apropie tulburat. Cînd îi şfruse bună seara, Vădastra-se întoarse brusc. Era cu capul gol şi nu-şi avea monoclul negru. „Vorbiţi româneşte ? întrebă el speriat Sînteţi român ?" „Sînt Viziru."

îi întinse mîna, dar, în întuneric, Vădastra nu i-o văzu şi Ştefan şi-o retrase repede. „Cum de sînteţi la ora asta pe aici ? Unde e d-1 profesor ?" Vădastra nu-i răspunse* îşi trecu mîna prin păr. Sub braţul sting. Ştefan observă că strînge servieta eu tabloul lui Antim. „Ce s-a întîmplat ?" „Am primit o telegramă, vorbi cu greutate Vădastra. O am cu mine... Staţi să v-o arăt", adăugă el şi începu să caute în buzunar. îi întinse un plic. „Tot n-o pot citi. Spune-mi d-ta ce scrie în ea..." „E de la Irina. Mă informează, într-o formă foarte aleasă, că sînt tată. A născut ieri, îh zori, un băiat.„Felicitările mele !" „Mulţumesc S Vestea aceasta, cum era de aşteptat, m-a emoţionat foarte mult !... Am destupat o sticlă de şampanie şi am băut-o împreună cu nenea lancu... Pe urmă, a început bombardamântuit.." „Dar unde e d-1 profesor ?!" „Nu ştiu ce-i cu el... A rămas în urmă. S-a rătăcit !..." „Nu se poate !" „S-a pierdut de mine pe la nouă," vorbi obosit Spiridon. L-am căutat:vreo jumătate de ceas... Mi-e teamă să nu i se fi întîmplat ceva..." „Dar nu eraţi în adăpost ? De ce-aţi părăsit adăpostul?" Vădastra tăcu,-"strîngîndu-şi serVieta sub braţ. „Aţi fost; foarte imprudenţi, stărui Ştefan. Nu trebuia să ieşiţi din adăpost cît timp dura încă atacul. Mai ales .că d-1 profesor are groază de bombardamente..." „E o chestie delicată, nu v-o pot spune. O chestie care ne priveşte numai pe noi, familia..." „Trebuie să-1 căutăm, spuse Ştefan tulburat deodată. Trebuie să mergem imediat..." Vădastra nu răspunse. Se mulţumi să-şi treacă în neştire mîna prin păr. „Ce s-a întîmplat cu d-1 profesor ?" îl întrebă din nou, aproape strigînd. „Nu ştiu... S-a rătăcit... O să aflăm mîinq dimineaţă ce s-a întîmplat cu el..." începură să se audă zgomotele motoarelor de avion, urmate de salve masive de artileriei Vădastra îi apucă speriat braţul. „Iar vin, şopti. Vin din nou î... Şi vin spre noi !..." începu să tremure. Se agăţă deznădăjduit de Ştefan. „Ce ne facem ? întrebă. Acum nu mai scap !... Acum ştiu că nu mai scap !..." Cerul fu scrijelat în acea clipă de zeci de reflectoare, care-şi concentrau bătaia chiar deasupra capetelor lor. „Să căutăm un adăpost, spuse Ştefan privind în jurul lui. Haide cu mine !..."

începu să fugă în susul străzii, unde i se părea că distinge o clădire mai mare. Dar cîteva clipe în urmă auzi şuieratul ascuţit al unei bombe şi se trîftti la pămînt. îşi simţi ceafa şi părul lovit cu nisip şi moloz. întocmai ca şi atunci, ar fi vrut să ţipe, dar nu putea ; gîtlejul îi era sugrumat, ca prins de frînghii nevăzute. Zărise totuşi capul lui Ionel ieşind o clipă la suprafaţa apei, printre, clăbuci. Mia ! strigase el. Era sigur că-1 auzise strigînd. Apoi, parcă tot cerul se lăsase pe baltă şi o strivise, ca un cort uriaş care s-ar fi prăbuşit cu un zgomot asurzitor. Nu mai putea auzi nimic. încercă să se ridice, să-1 caute pe Spiridon, dar se împiedică de o lespede răsturnată pe trotuar şi căzu din nou. De data aceasta simţi o durere ascuţită în amîndoi genunchii. Rămase cîteva secunde nemişcat,

închizînd ochii, strîngîndu-şi dinţii. 11 auzi pe Vădastra în urma lui, căutîndu-1. „Unde sînteţi ? strigă el înspăimîntat. Unde sînteţi ?" .

Se ridică anevoiel şi se îndreptă spre clădire ; Vădastra alerga în urma lui. Cînd se apropiam, zgomotul motoarelor se auzea atît de puternic, încît amîndoi se trîntiră din nou la pămînt, ferindu-se parcă să respire. De abia atunci îşi dete seama că, puţine case în urmă, începuse o anumită agitaţie, se! auzeau glasuri, un claxon de maşină, întoarse capul să vadă ce se întîmpla. Se aprinseseră cîteva mici focuri — pe coperişuri, într-o grădină, pe marginea trotuarului. Au căzut bombe incendiare, îşi spuse, şi_se pregătea să se ridice cînd simţi lîngă el trupul lui Vădastra, tîrîndu-se.

„Nu vă mişcaţi, şoptise eL Eu ştiu ce are să se întîmple. Acum au să cadă din nou alte bombe. Mi-a spus d-na Zissu."

Incendiile se întindeau. Strada întreagă începuse să se lumineze, bătută din mai multe părţi de flăcări Se auzi de departe sirena unei maşini de pompieri. Voi din nou să se ridice, dar Vădastra îl apucă de braţ,< „Ascultaţi-mă pe mine,: vorbi el sugrumat. Nu vă mişcaţi. Aşa s-a întîmplat şi cu nenea lancu... A plecat prea devreme../' O serie nouă de explozii se auziră parcă foarte aproape. Spiridon gemu. „V-am spus eu, şopti el ca într-un- horcăit, fără să-şi ridice capul. Acum vin altele... Şi altele... ŞI altele... Aşa l-au omorît pe nenea lancu..." Ştefan îşi strînse pumnii încercînd să se trezească. „Ieşise din adăpost ca să-şi facă neputinţele, continuă Vădastra cu greutate, ca şi cum s-ar fi sufocat. Se aşezase aşa pe marginea unui trotuar, cum stăm noi acum. Eu i-am spus să se grăbească, să nu stea mult, că au să înceapă iar bombele. Dar n-a vrut. Scăpase tabloul jos, în întuneric, şl nu-1 mai găseai Dar era chiar sub el. L-am găsit eu ; era aproape ud... €e credeţi ? S-a stricat ? Şi-a pierdut din valoare dacă a fost udat ? D-stră ce credeţi ? Un tablou atît de preţios, dacă a fost puţin udat, pe la colţuri, poate să-şi piardă din valoare ? Ce credeţi ? întrebă el de mai multe ori, cu deznădejde." „Cred că nu." „Aşa cred şi eu. Ce importanţă poate avea dacă a fost puţin udat ?!... Pînă mîine dimineaţă se usucă." „Dar ce s-a întîmplat cu d-1 profesor ?!" „Era o scară de piatră acolo şi-şi făcea neputinţele pe trotuar, la capătul scării," începu tulburat Vădastra.

Dar un ţipăt de femeie, izbucnit foarte aproape de ei, îi făcu să ridice amîndoi capetele. Cîţiva metri în susul străzii, coperişul unei) case ardea cu furie şi o femeie cu un copil în braţe striga deznădăjduită la o fereastră, învăluită în fum. Vădastra strînse tremurînd braţul,lui Ştefan. „Parcă ar fi glasul Irinei," spuse. Voiră să se ridice amîndoi, dar o nouă serie de explozii îi ţintui la pămînt. „D-stră credeţi în îngeri ? întrebă foarte emoţionat Vădastra. D-na Zissu spunea că îngerii există. 1-a văzut de mai multe ori. Spunea că fiecare om are îngerul lui păzitor."

„Ce s-a întîmplat cu d-1 profesor? strigă Ştefan. Ce s-a întîmplat cu el?..." „A murit, vorbi cu destulă linişte Vădastra. A alunecat pe scări şi a murit. V-am spus că-şi făcea neputinţele... A lunecat aşa, şi a murit... Cădeau mereu bombe în jurul nostru..." Ştefan voi să se ridice, dar Vădastra îşi apăsă braţul cu toată greutatea asupra lui „...Venise şi d-na Zissu. Aproape n-am recunoscut-o. Săraca d-na Zissu ! Cum am lăsat-o eu şi cum am regăsit-o !.., E adevărat, au trecut mulţi ani de-atunci..."

Ţipetele femeii se auzeau tot mai disperate. Cu un efort, scrîşnind, Vădastra se ridică în picioare. îi întinse lui Ştefan servieta... Ţineţi-o, vâ rog, o clipă, spuse cu un glas uscat. Trebuie să mă duc să scap femeia aia..." Ştefan încercă să se ridice, dar Spiridon îi ţipă, alarmat. „Să nu vă mişcaţi L. Păziţi bine servieta. Asta e singura noastră avere/*

Voi să pornească, dar se întoarse şi, trecîndu-şi mîna prin păr, adăugă : „...Ştiţi, de fapt eu l-am omorît !... L-am îmbrîncit pe scară cînd îşi făcea neputinţele şi s-a prăvălit pînă jos, mort... Degeaba îmi spunea d-na Zissu că nu l-am omorît. Ştiu foarte bine : eu l-am îmbrîncit. L-am văzut cum se rostogoleşte. Am luat servieta şi am plecat. Cădeau atîtea bombe, încît mă mir cum am scăpat... Dar,, ştiţi, ăsta e un secret al nostru. Fiţi, vă rog, foarte discret../6

Se întoarse şi, cu o neaşteptată supleţe, începu să alerge spre casa incendiată. Ştefan îşi sipiţea genunchiul înţepenit. Încercă de mai multe ori, fără să reuşească să se urnească. 11 văzu pe/ Vădastra intrînd în casă, după ce strigase ceva femeii de la fereastră. Dar, cîteva clipe în urmă, îl zări din nou în stradă, printre alţi oameni, apărînd şi dispărînd în bătaia flăcărilor. Mai făcu o încercare să se ridice, dar durerea care o simţi în genunchi fu atît de puternică, încît căzu în nesimţire, apucînd servieta cu pumnul, deznădăjduit, ca şi cum ar fi încercat să se agate de ceva,

Se trezi într-un pat străin. îşi dădu imediat seama că se află într-un spital. îl lovi lumina puternică din sală şi un miros curios de medicamente, care-i răscolea amintirile* fără să le poată identifica undeva cu precizie,; în trecut. „Unde sînt rănit ?" întrebă el infirmiera. „Nicăieri. Sînteţi perfect sănătos. V-am-ruga chiar să vă îmbrăcaţi... Nu mai avem paturi../1 Ştefan se îmbujora. Se ridică în capul oaselor şi simţi în întreg trupul o imensă oboseală. „Şi cu toate acestea am leşinat, spuse. Am voit să mă scol, şi am simţit o durere teribilă în genunchi," „Probabil că v-aţi lovit căzînd," spuse infirmiera.

îi zîmbi, şi se depărta. Ştefan îşi plecă repede ochii. Sala era plină de râniţi Auzea la răstimpuri gemete, oftaturi, îşi mişcă picioarele şi,, deşi ylăguiala stăruia, nu mai simţi nici o durere. începu să se îmbrace grăbit, sub cu-
* vertură. Pe marginea patului îşi găsi hainele şi servieta lui Vădastra. Brusc, îşi aminti de întîmpiăriie nopţii şi se tulbură. Ar fi vrut să întrebe ce se întîmplase cu Vădastra, dar îşi dete seama că infirmiera nu avea de unde să ştie. O altă infirmieră îl conduse într-un birou, unde semnă mai multe hîrtii. „Aţi avut un noroc fără seamăn, îi spuse funcţionarul privindu-1 cu mirare. Ardea totul în jurul d-stră. Cînd v-a ridicat ambulanţa, vă credeau grav rănit. A fost imposibil să vă deştepte.. Şi mîna vi se încleştase pe servieta asta..." Ştefan roşi din nou, mulţumi şi se pregăti să plece. Dar se întoarse după cîtiva paşi. „N-aţi găsit printre răniţii de pe aceeaşi stradă şi un compatriot de-al meu, Vasilescu-Vădastra ?" Funcţionarul îşi consultă metodic fişierul. „Nu, spuse. Dar, ştiţi, adăugă el fără să-şi ridice ochii, aici nu au adus decît răniţii. Şi nici măcar nu i-au adus pe toţi..."

întîlni un taxi foarte aproape de spital şi se duse la Legaţie. Căzuseră multe bombe în vecinătate şi o parte din geamurile Legaţiei erau sparte. Pe Cromwell Road, cîteva case fuseseră incendiate. Ultimul etaj al Muzeului de ştiinţe naturale fumega încă. Portarul Legaţiei părea, însă, voios. Avea mîinile scrijelite şi pîrlite de bombele incendiare pe care le stinsese noaptea întreagă. îi spusese că însărcinatul" cu afaceri venise de dimineaţă şi dăduse dispoziţii ca o parte din servicii să fie transferate la Ambasadă, în Belgrave Square. Se afla acolo un adăpost destul de sigur şi destul de încăpător ca să aibă loc toţi membrii Legaţiei. Ştefan urcă în biroul lui ca să-şi claseze dosarele, dar după cîteva minute renunţă. Chemă la telefon Belgrave Square. îi răspunse chiar Fotescu, fericit că-i aude glasul. îi purtaseră toţi grija, îi spuse, văzînd că nu vine de dimineaţă la Legaţie. Ştefan întrebă dacă ştie ceva despre Vădastra şi Antim.; Nu ştia nimic. Dar pînă acum Legaţia nu fusese informată de nici o pierdere printre membrii coloniei româneşti Coborî, cu servieta

lui Antim sub braț, şî se duse să ia masa la un restaurant . din apropiere. în fața stației de metro se opri să-şi .cumpere ziarele. „Ăsta ai fost *Blitz* în regulă, Sir !* îi spuse vânzătorul de\ziare şi zîmbi. Dar lui Ştefan i se păru eă zîrnbeşte cu oarecare efort. Trecu mai departe, privind fețele oamenilor din jurul lui. Purtau, toți, urmele nopții nedormite ; arătau parcă mai pămîntii, cu o mare resemnare *in* ochi, cu buzele strînse. Restaurantul fusese pe jumătate dărîmat şi Ştefan simți deodată că nu-i mai e foame. Intră într-un *put* vecin şi ceru un sandwich şi un pahar de bere. Rămase mult timp fără gînduri, strîngînd servieta cu tabloul lui. Antim, mestecînd în neştire. Apoi se trezi şi începu să citească ziarele. Simți cum îl cuprinde oboseala şi se ridică cu un efort, plăti şi se îndreptă spre Legație. îşi aminti că trebuie să telefoneze Ioanei, s-o liniştească.

Pe la ceasurile patru, după ce termină de împachetat arhiva care trebuia transportată în Belgrave Square,, nu se mai putu împotrivi ispitei de a dormi şi se apleca pe birou, culcîndu-şi capul pe brațul drept. O visă pe foana, care parcă venise să-1 caute la Legație şi nu izbutea să intre : portarul îi spunea prin uşă : „Nu mai stă nimeni aiei î S-au mutat cu toții în Belgrave Square L." Ioana stăruia, bătea din ce în ce mai tare cu pumnul în uşă : „E urgent! striga ea. Am venit cu d-na Zissu. Am venit să-1 căutăm pe Vădastra...". „în Belgrave Square ! în Belgrave Square F striga portarul. Simți că-1 zgîlțîie cineva şi, tresărind, se deşteptă. în fața lui, în lumina cenuşie a amurgului* stătea lancu Antim. Ştefan rămase o clipă cu ochii holbați, apoi sări speriat în picioare,

j „Ştiam eu că tot aici am să te găsesc ! spuse Antim. . Şi se aşeză ostenit pe fotoliul din fața biroului. Ştefan observă că are brațul drept prins într-o eşarfă neagră. D®ar după ce-1 văzu *in* fotoliu, bătăile inimii se potoliră, dar *M* elipa următoare simți o mare slăbiciune în tot tra= pul» şi se aşeză şi el pe scaun, Antim îşi scoase batista şi-şi şterse cu mare băgare de seamă fruntea. De-abia acum văzu Ştefan că era plin de vînătăi pe față şi pe frunte şi avea o mare tăietură sub ochiul drept, care i se prelungea adînc în barbă. „Colonelul Chabert ! iubite d-le VMru, începu Antim silindu-se să zîmbească.

Dar zîmbetul probabil că-i irită una din tăieturi, căci îşi duse repede batista la colțul gurii şi şi-o apăsă, lung, „Ce s-a întîmplat ?" „Colonelul Chabert, nu-ți spun, făcu Antim păstrîndu-şi încă batista la gură. Au crezut c-am murit... M-au găsit pe jumătate mort, cu capul spart !... Şi n-aveam nimic ! Absolut nimic." Se opri, şi cu mare grijă îşi trecu din nou batista pe frunte.

Tîlharul de Spiridon m-a îmbrîncit, spuse. L-am simțit eu de mult că mă urmăreşte.,. Şi acolo, în'capul scării, l-am văzut cum se pregăteşte să mă îmbrîncească. M-am lăsat moale şi am căzut... Nu mai credeam că am să scap ! Dar bun e Dumnezeu... şi cînd are omul zile !... Iată că am scăpat ! Pedeapsa lui Dumnezeu ! Că acum nu-mi mai scapă Spiridon ! Acum am dovadă-! Ocna are să-1 mănînce ! Şi tabloul tot n-are să-1 poată vinde. Că eu am şi anunțat poliția că mi 1-a furat. Şi am venit aici ca să anunțați şi d-stră. Şi să mă pun sub protecția d-stră. Că criminalul e în stare să încerce din nou să mă omoare !..."

„L-am întîlnit azi noapte", spuse Ştefan. Antim ridică capul brusc şi-i privi cu o înspăimîntată intensitate»

„Avea tabloul la el ?" întrebă repede.

„Da, spuse Ştefan ridieîndu-se de la birou şi îndreptîndu-se către colțul ~odăii unde îşi depozitase partea din arhivă ce trebuia evacuată. Mi 1-a dat mie în păstrare, adăugă. Adică, mai exact, mi 1-a dat ca să vi-1 înmînez d-stră..." Antim sări în picioare şi prinse cu amîndouă 'mîinile servieta, Tremura. Apoi îşi făcu o cruce mare,

;,Să-ți dea Dumnezeu şi Maica Domnului sănătate, spuse el emoționat. Să-ți dea Dumnezeu sănătate !..." Dar nu mai putu continua. începu să plîngă zguduit de suspinuri şi-şi acoperi fața cu batista. „Dar nu mai avem nici o veste despre d-l Vădastra, spuse încet Ştefan. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu el. Sărise să dea ajutor unei femei într-o casă incendiată... Mi-e teamă să nu i se fi întîmplat ceva..." „Să-ți dea Dumnezeu sănătate, repeta într-una Antim, printre suspinuri. Dumnezeu şi Maica Domnului să-ți dea sănătate !... Dumnezeu şi Maica Domnului !... Colonelul Chabert !..."

Lector : **ECATERINA TARALUNGA**

Tehnoredactor 2 VASILE CIUCĂ
Bun de tipar** 1 **25.01.1991
***Coli ed. 20,59. Coli tipar** 13*

Comanda nr, 280
Combinatul Poligrafic Bucureşti;
Piaţa Presei Libere'nr. I, Bucureştii
România *. . . . .